UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU 343.6 (043.3)

GUREV Dorina

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU INFRACȚIUNEA DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

Specialitatea: 554.01 – Drept penal și drept execuțional penal

Teză de doctor în drept

Conducător ştiinţific _____ BRÎNZA Sergiu,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Autor: _____

Chişinău, 2016

© GUREV Dorina, 2016

CUPRINSUL

ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....4
LISTA ABREVIERILOR.....7
INTRODUCERE.....8

1. ANALIZA SITUAŢIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU INFRACȚIUNEA DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE.....16
1.1. Analiza lucrărilor științifice la tema tezei publicate în țară.....16
1.2. Analiza cadrului doctrinar privind infracțiunea de răpire a unei persoane publicat peste hotare.....27
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....38

2. ANALIZA ELEMENTELOR CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRACŢIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE.....41
2.1. Particularitățile obiectului infracțiunii de răpire a unei persoane.....41
2.2. Latura obiectivă a infracţiunii de răpire a unei persoane.....55
2.2.1. Acţiunea principală în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane.....62
2.2.2. Acţiunea adiacentă în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane.....72
2.3. Concluzii la Capitolul 2.....94

3. ANALIZA ELEMENTELOR CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRACŢIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE.....97
3.1. Latura subiectivă a infracţiunii de răpire a unei persoane.....97
3.2. Subiectul infracţiunii de răpire a unei persoane.....112
3.3. Concluzii la Capitolul 3.....127

4. ELEMENTE CIRCUMSTANŢIALE AGRAVANTE ALE INFRACŢIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE.....129
4.1. Elemente circumstanţiale agravante ale răpirii unei persoane prevăzute la alin.(2) art.164 CP RM.....129
4.2. Elemente circumstanţiale agravante ale răpirii unei persoane prevăzute la alin.(3) art.164 CP RM.....158
4.3. Concluzii la Capitolul 4.....174

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI.....177
BIBLIOGRAFIE.....181
DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....201
CV AL AUTORULUI.....202

ADNOTARE

Gurev Dorina, „Răspunderea penală pentru infracțiunea de răpire a unei persoane”, teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 – Drept penal și drept execuțional penal, Chișinău, 2016

Structura lucrării. Teza cuprinde: Introducere, 4 capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografia din 395 titluri, 180 pagini text de bază. Rezultatele obţinute sunt publicate în 11 lucrări ştiinţifice.

Cuvinte-cheie: răpire, reținere ilegală, libertate fizică, constrângere fizică și/sau psihică, violență fizică și psihică, înșelare, abuz de încredere, consimțământul victimei.

Domeniul de studiu. Lucrarea face parte din domeniul Dreptului penal, Partea Specială.

Scopul tezei de doctorat constă în analiza complexă a elementelor constitutive şi a elementelor circumstanţiale agravante ale infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM, în reliefarea și soluționarea problematicilor apărute în practica judiciară la încadrarea juridică a faptei prejudiciabile cercetate, ceea ce ne-a permis să reevaluăm conţinutul constitutiv al infracțiunii de răpire a unei persoane prin prisma normei de incriminare în vederea formulării recomandărilor cu titlu *de lege ferenda* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

Obiectivele: cercetarea conceptelor doctrinare existente în literatura de specialitate, care constituie reperul şi fundamentul la formularea definiției noțiunii de răpire a unei persoane; analiza juridico-penală a elementelor constitutive, precum şi a elementelor circumstanţiale agravante ale faptei infracționale prevăzute la art.164 CP RM; argumentarea poziției în vederea aplicării răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în strictă corespundere cu principiul legalității, prin prisma jurisprudenţei CtEDO, precum şi a tratărilor doctrinare; formularea recomandărilor cu titlu *de lege ferenda* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată etc.

Noutatea ştiinţifică şi originalitatea rezultatelor obţinute. Dimensiunea novatorie a tezei este marcată prin faptul că reprezentă unica cercetare de asemenea calibru în spațiul moldav în care sunt cercetate în complexitate problemele privind răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM, inclusiv cele ce au rămas intacte în doctrină. Datorită abordării multiaspectuale a obiectului supus investigației, orientată spre analiza fundamentală a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane, dublată de investigarea aspectelor practice ale aplicării prevederilor art.164 CP RM prin cazuistica prezentată, precum şi a opiniilor doctrinare reţinute în literatura de specialitate, au fost soluționate probleme ce țin de încadrarea juridică a acestei faptei prejudiciabile, fiind formulate propuneri în vederea optimizării cadrului normativ în materie, astfel încât acesta să corespundă exigenţelor impuse de principiul legalităţii incriminării.

Problema științifică importantă care a fost soluționată rezidă în *fundamentarea științifică* a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM și, nu în ultimul rând, în *elaborarea* unui instrumentariu juridic necesar de identificare a deficienţelor ce împiedică interpretarea corectă a reglementărilor referitoare la infracțiunea de răpire a unei persoane. Fapt ce ne-a determinat să *formulăm soluții* în vederea aplicării legii penale în conformitate cu principiul legalității, precum și în scopul eliminării lacunelor existente în legea penală, ceea ce ar asigura consecvența normelor juridico-penale.

Importanţa teoretică a tezei este marcată de faptul că cercetării sunt supuse principalele idei surprinse în urma analizei unui vast material teoretic şi practic pentru distingerea acelui vector de investigare a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM care să corespundă complexității acesteia, fiind relevate aspectele care au fost cercetate doar tangenţial sau care au fost chiar neglijate în doctrină. **Valoarea aplicativă a lucrării** se atestă prin faptul că aceasta poate servi drept fundament teoretic pentru investigaţiile adiacente viitoare ale infracțiunilor ce atentează la libertatea fizică a persoanelor, precum şi în procesul de legiferare şi aplicare în practică a normei juridico-penale prevăzute la art.164 CP RM.

Implementarea rezultatelor ştiinţifice își găsește materializare în 11 publicaţii ştiinţifice, precum și în prezentarea principalelor idei în cadrul sesiunilor unor conferințe internaționale. La fel, acestea se implementează atât în procesul de instruire a studenților, masteranzilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior, cât și la elaborarea tezelor de licență și de master, precum și în cadrul perfecționării profesionale continue a organelor de drept.

РЕЗЮМЕ

Гурев Дорина, «Уголовная ответственность за похищение человека», диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность 554.01 – Уголовное право и уголовно-исполнительное право, Кишинэу, 2016

Структура работы. Диссертация содержит: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию, состоящую из 395 наименований, 180 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 11 научных работах.

Ключевые слова: похищение, незаконное удержание, физическая свобода, физическое и/или психическое принуждение, физическое и/или психическое насилие, обман, злоупотребление доверием, согласие жертвы.

Область исследования. Исследование относится к области Особенной части Уголовного права.

Цель диссертационного исследования заключается в комплексном анализа основных признаков похищения человека, а также отягчающих элементов преступления, предусмотренного ст.164 УК РМ (Похищение человека), путём определения и решения вопросов, возникающих в судебной практике при квалификации исследуемого деяния, что позволило пересмотреть юридическую норму о похищении человека с точки зрения соответствия ее практическим целям, сформулировать предложения по ее совершенствованию, а также рекомендации по правильному её применению.

Задачи исследования: исследовать доктринальные концепции существующие в юридической литературе, которые являются ориентиром при разработке концепции преступления похищение человека; охарактеризовать основные признаки похищения человека, а также отягчающие элементы преступления, предусмотренного ст.164 УК РМ; аргументировать свою позицию основываясь на юриспруденцию CtEDO и на доктринальные тезисы применения уголовной ответственности за похищение человека в строгом соответствии с принципом законности; выявить недостатки законодательной техники, встречающиеся при исследовании уголовно-правовой нормы, предусмотренной ст.164 УК РМ; разработать новый образец ст.164 УК РМ, направленный на устранение недостатков законодательной техники и т.д.

Научная новизна и оригинальность выводов. Новаторский аспект диссертации состоит в её уникальности. В Республике Молдова это исследование такой глубины, в котором рассматриваются вопросы уголовной ответственности за преступление, предусмотренное ст.164 УК РМ, в том числе вопросы, которые остались неосвещёнными в доктрине. Благодаря всестороннему анализу основных а также отягчающих признаков преступления похищение человека, сопровождающемуся исследованием правоприменительной практики в указанной области, были решены вопросы, возникающие при квалификации исследуемого деяния, а также разработаны предложения по оптимизации нормативно-правовой базы в данной области с целью соблюдения принципа законности в правоприменительной деятельности.

Научная задача особой важности нашедшая решение заключается в научном обосновании составляющих и квалифицированных признаков преступления, предусмотренного ст.164 УК РМ, и в разработке правового инструментария для выявления недостатков положений исследуемого преступления, что привело к разработке решений, позволяющих применять уголовное законодательство в соответствии с принципом законности и устранить пробелы в уголовном законодательстве, тем самым обеспечивая согласованность норм уголовного права.

Теоретическая значимость исследования отмечена исследованием основных идей, определённых в ходе анализа теоретического и практического материала, для определения вектора исследования преступления, предусмотренного ст.164 УК РМ, соответствующего его комплексной структуре, проанализировав аспекты, которые были лишь тангенциально исследованы доктриной или совсем проигнорированы. **Практическая значимость исследования** подтверждается тем, что оно может служить теоретической основой для будущих исследований смежных преступлений, посягающих на свободу личности. Результаты исследования могут быть также применены в законотворческой и практической деятельности и в процессе оптимизации прововой нормы, содержащейся в ст.164 УК РМ.

Апробация результатов диссертационного исследования находит свое выражение в 11-ти научных публикациях; основные идеи были также изложены на международных конференциях. Кроме того, они используются как при подготовке студентов, мастерандов высших учебных заведений, так и при написании ими дипломных работ, а также в непрерывном профессиональном развитии правовых органов.

SUMMARY

Gurev Dorina: „Criminal liability for kidnapping", PhD thesis, specialty 554.01 – Criminal law and criminal enforcement law, Chisinau, 2016

Structure of the thesis. The thesis contains: Introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 395 titles, 180 pages of basic text. The obtained results are published in 11 scientific papers.

Keywords: kidnapping, illegal apprehension, physical freedom, physical or psychological constraint, physical or psychological violence, abuse of trust, victim's consent.

Area of study. This thesis refers to the area of Criminal Law, Special Part.

Purpose of the PhD thesis: consists in (1) complex analysis of the elements and aggravating circumstances of the crime provided by art.164 Criminal Code of RM, (2) identification and solving of issues related to classification of analyzed crime in the jurisprudence. This will allow us to re-evaluate the elements of the crime of kidnapping in line with incrimination provisions it order to formulate *de lege ferenda* recommendations aiming at improvement of the incrimination framework in the area.

Objectives: (1) assessment of the doctrinal concepts existing in the literature which constitute the basic fundament in defying the notion of kidnapping; (2) legal and criminal analysis of the elements and aggravating circumstances of the crime provided by art.164 Criminal Code of RM; (3) reasoning the viewpoint in line with the jurisprudence of the ECtHR and doctrine regrading criminal liability for kidnapping according to the legality principle; formulation of *de lege ferenda* recommendations aiming at improvement of the incrimination framework in the area.

Scientific novelty and originality of the obtained results. This thesis is unique as contain and substance in Moldova as it assesses complex issues, including those which are unraveled by the national scientific community, regrading criminal liability for the crime provided by art.164 Criminal Code of RM. Due to the object of this investigation which is focused on the assessment of the most complex aspects related to classification of this crime and analysis of doctrinal dilemmas many issues which exist in judicial practice have been solved through proposals meant to improve legal framework.

The significant scientific problem which have been solved refers to scientific foundation of the elements and aggravating circumstances of the crime provided by art.164 of the Criminal Code and creation of the necessary legal tool to identify deficiencies which impede the correct interpretation of the provisions regarding kidnapping. This fact determined us to formulate solutions aimed at application of the criminal law in line with legality principle and elimination of the existing gaps in the criminal law in order to ensure consistent application of the criminal law provisions.

Theoretical importance of the thesis is determined by the analysis of an enormous theoretical and practical material used to identify the suitable vector for assessment of the crime provided by art.164 Criminal Code corroborated with the complexity of the issue. The author reveals aspects which have been previously tangential analyzed or even neglected by the doctrine.

Applicative value of the thesis. This thesis can serve as a foundation for future investigations of crimes against liberty of persons as well as for the legislative process and practical application of the criminal law provisions referring to art.164 of the Criminal Code.

Implementation of the scientific results. The results and conclusions of the study have been displayed in 11 scientific publications, including international conferences. Also, they are used in educational process within Law Faculty, in drafting several types of scientific theses, as well by the law enforcement bodies in their daily work.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat
art. – articol
cet. – cetăţean
pct. – punct
mun. – municipiu
n.a. – nota autorului
nr. – număr
or. – oraş
BNM – Banca Națională a Moldovei
CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CF RM – Codul Familiei al Republicii Moldova
CP RM – Codul penal al Republicii Moldova din 2002
CP RM din 1961 – Codul penal al Republicii Moldova din 1961
CP Rom – Codul penal al României
CP FR – Codul penal al Federaţiei Ruse
CP RTadj – Codul penal al Republicii Tadjikistan
CPP RM – Codul de procedură penală al Republicii Moldova
CSI – Comunitatea Statelor Independente
CSJ RM – Curtea Supremă de Justiţie a Republicii Moldova
DEX – Dicționarul Explicativ al Limbii Române
SUA – Statele Unite ale Americii

INTRODUCERE

Actualitatea şi importanţa temei abordate. Republica Moldova, ca stat de drept, asigură tuturor persoanelor dreptul la libertate prin crearea unui cadru legislativ ajustat la standardele internaţionale. În acest sens menţionăm art.25 din Constituţia Republicii Moldova [50] care garantează inviolabilitatea libertăţii individuale şi siguranţei persoanei, şi anume faptul că persoana are dreptul de a circula liber, fără nicio restricţie şi dreptul de a nu fi reţinută, arestată sau deţinută, cu excepţia cazurilor şi procedurii prevăzute în mod expres în lege. De asemenea, instrument de protejare a dreptului la libertate este şi legea penală care incriminează un şir de fapte ce atentează la acest drept constituţional al persoanelor, printre care se numără şi răpirea unei persoane. Legiuitorul a incriminat pentru prima dată fapta de răpire a unei persoane cu titlu de *nomen iuris* în Codul penal în redacţia anului 2002 [45], cu ulterioarele amendamente operate prin Legea nr.277-XVI/2008 (în vigoare din 24.05.2009) [122] și Legea nr.119 (în vigoare din 21.06.2013) [125], ambele pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova. Cu toate acestea, menţionăm că legea penală a Republicii Moldova, din păcate, nu conţine o definire a conceptului *răpire a unei persoane,* motiv din care apar unele dificultăţi la delimitarea acesteia de alte infracţiuni, precum şi la aplicabilitatea ei practică.

După esenţa şi natura sa, infracţiunea de răpire a unei persoane face parte din categoria infracţiunilor contra libertății persoanei, ce are un conținut complex care întotdeauna implică aceeași caracteristică: săvârșirea cu intenție a celor trei activități etapizate ale acțiunii principale însoțită de acțiunea adiacentă, activitate ce are ca rezultat lipsirea ilegală a persoanei de libertatea fizică. Spre deosebire de alte infracţiuni din această categorie, şi anume – de infracţiunea de privațiune ilegală de libertate (art.166 CP RM), răpirea unei persoane se prezintă, în unele ipoteze, drept faptă prejudiciabilă comisă prin constrângere. Anume această faţetă a lucrurilor a fost luată în considerare de către legiuitor pentru a califica fapta de răpire a unei persoane drept infracţiune gravă (alin.(1) şi (2) art.164 CP RM) şi chiar deosebit de gravă (alin.(3) art.164 CP RM). De asemenea, gradul de prejudiciabilitate al infracţiunii specificate la art.164 CP RM sporeşte nu doar pe fundalul periclitării libertății fizice a persoanei ca valoare socială protejată de legea penală, dar şi prin faptul că afectează în plan secundar următoarele atribute ale persoanei: viaţa persoanei; sănătatea persoanei; integritatea corporală a persoanei; libertatea psihică a persoanei; libertatea manifestării de voinţă; minimul de încredere a persoanei; dezvoltarea fizică sau psihică a minorului; patrimoniul.

În ultima perioadă putem remarca că, odată cu schimbarea relaţiilor sociale, răpirea unei persoane a obţinut o altă coloratură infracţională. Aceasta se atestă atât în plan legislativ, cât şi în plan cazuistic. Astfel, în plan legislativ se urmărește tendința legiuitorului de a introduce norme noi ce au, în cadrul laturii obiective, ca modalitate de comitere a infracţiunii în calitate de acțiune

principală – răpirea, cum ar fi: răpirea sau săvârșirea unui alt atac asupra persoanei care beneficiază de protecție internațională (alin.(2) art.142 CP RM) și răpirea unui minor de către o rudă apropiată (art.164^1 CP RM), iar în calitate de acțiune adiacentă menționăm infracțiunile împotriva umanității (art.135^1 CP RM), *in concreto:* provocarea dispariţiei forţate a unei persoane (lit.g) alin.(1)). În plan cazuistic, este urmărită tendința de comitere a infracțiunii și prin alte forme de participație penală nu doar prin participație simplă, iar modalitățile utilizate iau forme din ce în ce mai variate în vederea realizării intenției infracționale. Aceste circumstanțe condiționează dificultăți la aplicarea răspunderii penale pentru această faptă prejudiciabilă.

O altă problemă acută cu care se confruntă Republica Moldova este reprezentată de „reținerile" persoanelor din afara regiunii transnistrene de către structurile de forţă ale autoproclamatei Republici Moldoveneşti Nistrene. Aceasta deoarece, odată cu declararea independenţei faţă de Republica Moldova (din 02 septembrie 1990), aşa-numita Republica Moldovenească Nistreană şi-a creat o structură proprie de stat cu atribute proprii (miliţie, procuratură, instanţe judecătoreşti), care până în prezent activează în baza unei legi contrare legislaţiei Republicii Moldova şi standardelor internaţionale. Prin urmare, activitatea acestor structuri este ilegală și contravine prevederilor art.5 al Convenției Europene a Drepturilor Omului [51], deoarece victimele sunt lipsite de libertate în mod arbitrar, iar capturarea și transportarea persoanelor pe teritoriul controlat de administrația regiunii, fiind reținute și acuzate de comiterea unor infracțiuni, *de facto* reprezintă nu altceva decât răpirea acestor persoane.

De menționat că până în prezent se duc discuții în privința consimțământului victimei de a comite acţiuni prejudiciabile determinate ce atentează asupra drepturilor personale; la concret, în contextul studiului dat ne interesează manifestarea consimţământului valabil exprimat la lezarea dreptului la libertate și la sănătate, integritate fizică sau psihică etc. De asemenea, nu există o opinie unitară recunoscută cu privire la calificarea faptei în cazul în care constrângerea fizică ca modalitate a acţiunii adiacente în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane se materializează într-o vătămare intenţionată gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Nu în ultimul rând, menționăm și dificultatea urmărită în practica judiciară de încadrare a infracțiunii de răpire a unei persoane săvârșite din interes material; aceasta apare și în cazul în care fapta prejudiciabilă analizată este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme.

Regretabil este faptul că, până în prezent, în doctrina moldavă nu există niciun studiu monografic ce ar trata sub diverse aspecte și în exclusivitate subiectul pus în discuţie, deşi există publicații care investighează, mai mult sau mai puțin amplu infracțiunea de răpire a unei persoane. Studierea acestor materiale a arătat că în dreptul penal au rămas neelucidate un șir de întrebări ce vizează răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM sau acestea sunt cercetate în așa mod, încât lasă loc de interpretări neunivoce. Din aceste considerente și lu-

ând în calcul cele relevate mai sus, se prezintă ca absolut necesară efectuarea unei cercetări substanțiale a caracteristicilor definitorii ale răpirii unei persoane, a bazei normative în materie, suprapunerea acestora cu practica existentă şi formularea de propuneri sistemice menite să optimizeze nu doar modelul incriminator prevăzut la art.164 CP RM, dar și practica de aplicare a acestuia.

Scopul şi obiectivele tezei. *Scopul* prezentei teze de doctorat constă în analiza complexă a elementelor constitutive şi a elementelor circumstanţiale agravante ale infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM, în reliefarea și soluționarea problematicilor apărute în practica judiciară la încadrarea juridică a faptei prejudiciabile cercetate, ceea ce ne va permite reevaluarea conţinutului constitutiv al infracțiunii de răpire a unei persoane prin prisma normei de incriminare în vederea formulării recomandărilor, cu titlu *de lege ferenda,* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

Pentru atingerea acestui scop se impune realizarea următoarelor *obiective*:

- cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare existente în literatura de specialitate din ţară şi de peste hotare, care pot constitui reperul şi fundamentul la formularea definiției noțiunii de răpire a unei persoane;
- analiza juridico-penală a elementelor constitutive, precum şi a elementelor circumstanţiale agravante ale faptei infracţionale prevăzute la art.164 CP RM;
- definirea cu claritate maximă a conceptelor desemnând modalitățile acțiunii principale și ale acțiunii adiacente din cadrul răpirii unei persoane;
- elucidarea dilemei dacă constrângerea fizică și/sau psihică, înșelăciunea sau abuzul de încredere reprezintă metode ale infracțiunii de răpire a unei persoane sau modalități ale acțiunii adiacente;
- examinarea modului în care consimțământul victimei influențează asupra răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane;
- determinarea naturii juridice a infracțiunii de răpire a unei persoane, precum și stabilirea momentului de consumare a acesteia;
- cercetarea practicii judiciare (autohtone şi a celei de peste hotare) de aplicare a răspunderii penale pentru răpirea unei persoane, interpretarea legii penale în cauze concrete şi identificarea erorilor judiciare admise la aplicarea incriminării prevăzute la art.164 CP RM;
- argumentarea poziției în vederea aplicării răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în strictă corespundere cu principiul legalității, prin prisma jurisprudenţei CtEDO, precum şi a tratărilor doctrinare;
- identificarea soluţiilor de încadrare a faptei de răpire a unei persoane în cazul în care aceasta este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme;

- verificarea oportunității excluderii din Codul penal (în redacția din 2002) a faptei de substituire a unui copil;
- examinarea în aspect de drept comparat a reglementărilor din legislațiile penale ale altor state cu privire la infracțiunea de răpire a unor persoane;
- sintetizarea asemănărilor şi deosebirilor dintre infracţiunea prevăzută la art.164 CP RM şi faptele penale conexe;
- stabilirea imperfecţiunilor existente în norma de incriminare prevăzută la art.164 CP RM și formularea recomandărilor, cu titlu *de lege ferenda,* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

Noutatea ştiinţifică şi originalitatea rezultatelor obţinute. Dimensiunea novatorie a tezei este marcată prin faptul că reprezintă unica cercetare de asemenea calibru în spațiul moldav, în care sunt cercetate în complexitate problemele privind răspunderea penală pentru infracţiunea prevăzută la art.164 CP RM, inclusiv cele ce au rămas intacte în doctrină. Datorită abordării multiaspectuale a obiectului supus investigației, orientată spre analiza fundamentală a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane, dublată de investigarea aspectelor practice ale aplicării prevederilor art.164 CP RM, prin cazuistica prezentată, precum şi examinând opiniile doctrinare reţinute în literatura de specialitate, au fost soluționate probleme ce țin de încadrarea juridică a acestei faptei prejudiciabile, fiind formulate propuneri în vederea optimizării cadrului normativ în materie, astfel încât acesta să corespundă exigenţelor impuse de principiul legalităţii incriminării.

Noutatea ştiinţifică a lucrării elaborate rezidă și în: 1) argumentarea concepției privind alcătuirea și conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane; 2) investigarea particularităților victimei infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM și diferențierea acesteia de victimele altor infracțiuni; 3) elucidarea relevanței consimțământului victimei la stabilirea răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane; 4) polemizarea privind rolul constrângerii fizice și/sau psihice, al înșelăciunii sau abuzului de încredere la săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane (metodă de săvârșire sau acțiune adiacentă); 5) caracterizarea caracterului complex și continuu al infracțiunii de răpire a unei persoane; 6) interpretarea noțiunilor ce desemnează latura obiectivă a faptei incriminate la art.164 CP RM; 7) distingerea momentului de consumare a infracțiunii cercetate; 8) examinarea detaliată a semnelor principale și facultative ale laturii subiective a infracțiuni de răpire a unei persoane; 9) aprecierea condițiilor de tragere la răspundere penală a tuturor participanților la comiterea faptei prevăzute la art.164 CP RM; 10) clarificarea modalităților de tragere la răspundere penală nu doar în cazul „excesului de autor", ci și în cazul „excesului celorlalți participanți"; 11) determinarea soluțiilor de încadrare în cazul în care răpirea unei persoane este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei

dintre norme; 12) cercetarea comparativă a infracțiunii de răpire a unei persoane atât în raport cu infracțiunile conexe (lit.g) alin.(1) art.135[1] CP RM (Provocarea dispariției forțate a unei persoane), art.164[1] CP RM (Răpirea minorului de către o rudă apropiată), art.166 CP RM (Privațiunea ilegală de libertate), art.280 CP RM (Luarea de ostatici), art.308 CP RM (Reținerea sau arestarea ilegală)), cât și cu prevederile existente în legislația altor state (Germaniei, Franței, Poloniei, Spaniei, Finlandei, României, Federației Ruse, Puerto-Rico, Olandei, Argentinei, Japoniei, Canadei, SUA, Bielorusiei, Ucrainei etc.); 13) analiza temeinică a elementelor circumstanțiale agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane specificate la alin.(2) și (3) art.164 CP RM; 14) cercetarea soluțiilor de încadrare în cazul „erorii în circumstanțele agravante" etc.

În scopul perfecționării legii penale, au fost formulate următoarele propuneri *de lege ferenda*: 1) stabilirea următorului conținut al dispoziției normei juridice de la alin.(1) art.164 CP RM: Răpirea unei persoane, adică capturarea unei persoane, urmată de luarea şi deplasarea ei într-un alt loc decât cel în care se afla și reținerea ilegală cu privarea deplină de libertate a acesteia, împotriva voinței sau ignorându-se voința ei, manifestată în constrângere fizică sau psihică, înșelăciune sau abuz de încredere; 2) completarea alin.(2) art.164 CP RM cu litera f[1]), astfel încât săvârșirea infracțiunii de către o persoană publică, o persoană cu funcție de demnitate publică, o persoană publică străină sau un funcționar internațional sau de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală ori care lucrează pentru o astfel de organizație să fie considerată circumstanță agravantă a răpirii unei persoane; 3) completarea lit.b) alin.(3) art.164 CP RM cu sintagma „sau care au condus la sinuciderea victimei"; 4) completarea art.164 CP RM cu un nou alineat, ce va deveni alineatul (4), care va prevedea răspunderea penală pentru răpirea persoanei săvârșite cu cauzarea intenționată a vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății; 5) excluderea alin.(2) din art.129 CP RM; 6) completarea Capitolului VII al Părții Speciale a Codului penal cu un nou articol, care va fi art.206[1], având titulatura „Substituirea unui copil străin". Iar în calitate de circumstanță agravantă prevăzută la acest articol să fie inclusă „substituirea unui copil din interes material".

Problema științifică importantă care a fost soluționată rezidă în *fundamentarea științifică* a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM și, nu în ultimul rând, în *elaborarea* unui instrumentariu juridic necesar de identificare a deficiențelor ce împiedică interpretarea corectă a reglementărilor referitoare la infracțiunea de răpire a unei persoane. Fapt ce ne-a determinat să *formulăm soluții* în vederea aplicării legii penale în conformitate cu principiul legalității, precum şi în scopul eliminării lacunelor existente în legea penală, ceea ce ar asigura consecvența normelor juridico-penale.

Importanţa teoretică şi valoarea aplicativă a lucrării. Semnificația teoretică a tezei de doctorat este marcată de faptul că cercetării sunt supuse principalele idei surprinse în urma anali-

zei unui vast material teoretic şi practic pentru distingerea acelui vector de investigare a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM care să corespundă complexității acesteia. În teză sunt relevate aspectele care au fost cercetate doar tangenţial sau care au fost chiar neglijate în doctrină, ceea ce a permis reliefarea tezelor, conceptelor ce reprezintă fundamentul definitoriu al studiului de drept penal al infracţiunii de răpire a unei persoane. De asemenea, demersul ştiinţific este important și prin stabilirea unui cadru analitic în vederea aplicării răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în strictă corespundere cu principiul legalității și cu cerințele ce derivă din practica internațională *in concreto* din jurisprudența CtEDO. Însemnătatea teoretică a studiului întreprins se regăseşte și în identificarea imperfecţiunilor de care suferă norma de incriminare prevăzută la art.164 CP RM, precum și în oferirea de soluții pentru eliminarea acestora.

În general, aplicativitatea rezultatelor obținute în prezenta teză se atestă prin faptul că aceasta poate servi drept fundament teoretic pentru investigaţiile adiacente viitoare din domeniul dreptului penal, precum şi în procesul de legiferare şi aplicare în practică a normelor juridico-penale. În special, caracterul aplicativ al lucrării consistă în următoarele: 1) tezele teoretice expuse în lucrare pot fi utilizate în cercetările ulterioare nu doar ale infracțiunii de răpire a unei persoane, ci și ale altor infracțiuni ce atentează la libertatea fizică a persoanei în scopul rezolvării controverselor privind încadrarea juridică a acestor fapte în situaţii atipice; 2) soluţiile de încadrare a faptei de răpire a unei persoane propuse pot exclude erorile admise la aplicarea incriminării prevăzute la art.164 CP RM; 3) recomandările ce vin în soluționarea imperfecţiunilor, de care suferă prevederile art.164 CP RM, pot fi luate în considerare de către legiuitor în procesul de ameliorare continuă a legii penale; 4) rezultatele obținute în urma cercetării sunt aplicabile în procesul de instruire continuă a procurorilor, judecătorilor şi avocaţilor, precum şi în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ mediu și superior cu profil juridic.

Aprobarea rezultatelor. Conceptele și concluziile de bază ale tezei sunt reflectate în cadrul a 11 publicații științifice. De asemenea, unele viziuni, teze teoretice, exegeze, concluzii și recomandări constituind rezultatul investigației au fost prezentate la: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Creşterea impactului cercetării şi dezvoltării capacităţii de inovare”, USM, Chişinău, 21-22 septembrie 2011; Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică cu genericul: „Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiţiei 2011-2016”, Chişinău, 14 octombrie 2011; Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Interferenţe universitare – integrare prin cercetare şi inovare”, USM, Chişinău, 25-26 septembrie 2012; Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chişinău, 26-28 septembrie 2013.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza de doctor elaborată cuprinde: Introducere; 4 capitole, care conţin 12 subcapitole; concluzii generale şi recomandări; bibliografia din 395 titluri;

180 pagini text de bază; declaraţia privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

În **Capitolul 1 *„Analiza situaţiei privind aspectele de drept penal ale infracțiunii de răpire a unei persoane”*** se efectuează analiza materialelor ştiinţifice publicate în ţară şi peste hotare, dedicate problemelor privind răspunderea penală pentru infracţiunea de răpire a unei persoane. O atenție deosebită se acordă publicațiilor din ultimii ani, fiind scoase în evidență gradul de investigație și importanța științifică pe care o implică studiile în această materie. Astfel, au fost investigate aporturile remarcabile ale următorilor autori: S.Brînza, I.Macari, A.Barbăneagră, A.Borodac, V.Cușnir, S.Carp, V.Berliba, V.Stati, V.Holban, L.Gîrla și Iu.Tabarcea (*Republica Moldova*); I.Rusu, M.I. Rusu (*România*); E.V. Uşakova, A.Ş. Aliev, D.I. Petreaikin, D.Iu. Kraev, L.A. Kopenkina, T.B. Gadjiev, E.V. Serdiukova, D.S. Poleakov, A.P. Azrapkin (*Federația Rusă*); N.A. Selezniova (*Ucraina*).

De asemenea, în perimetrul acestui capitol au fost identificate unele puncte divergente referitoare la: conţinutul şi întinderea semnelor obiective şi subiective ale infracţiunii cercetate, momentul de consumare a infracţiunii, soluţiile de încadrare a faptei de răpire a unei persoane în cazul în care aceasta este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme. În rezultatul cercetării materialelor ştiinţifice s-a putut constata problema ştiinţifică de importanţă majoră, fiind formulate şi direcţiile de soluţionare a ei.

Capitolul 2 *„Analiza elementelor constitutive obiective ale infracţiunii de răpire a unei persoane*” este destinat investigării obiectului şi laturii obiective a infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM. În special, cercetarea obiectului infracţiunii de răpire a unei persoane denotă că obiectul juridic generic îl formează relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea şi demnitatea persoanei. *De facto,* acest obiect îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea și demnitatea persoanei. În urma analizei critice a opiniilor doctrinare au fost determinate valorile sociale lezate în plan principal şi secundar şi relaţiile sociale aferente acestora, în dependenţă de varietăţile acţiunilor principale şi adiacente din cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane. În context, a fost analizată victima infracțiunii, excluzându-se din lista victimelor acelea care influenţează calificarea faptei. De asemenea, a fost desemnat obiectul material al acestei infracțiuni care poate apărea în cazul variantei agravate prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, precum și în ipoteza în care acțiunea adiacentă ar consta în constrângere fizică. În perimetrul examinării laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este atestat caracterul complex al elementului material. Se demonstrează că nu în toate cazurile în contextul infracțiunii cercetate consimțământul victimei înlătură răspunderea penală a făptuitorului. Se relevă că acțiunea principală este reprezentată de trei etape ce au o natură succesivă şi obligatorie: capturarea persoanei; luarea şi deplasarea ei în locul ce nu constituie locul aflării acesteia conform voinţei sale; reţinerea forţată a acesteia cu privarea ilegală de libertate într-un astfel de loc. De asemenea, se ajunge la

concluzia că constrângerea fizică și/sau psihică, înșelăciunea sau abuzul de încredere, profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra reprezintă modalități ale acțiunii adiacente a infracțiunii de răpire a unei persoane.

Capitolul 3 *„Analiza elementelor constitutive subiective ale infracţiunii de răpire a unei persoane”* este axat pe cercetarea pluriaspectuală a elementelor subiective ale faptei prejudiciabile incriminate la art.164 CP RM. În acest perimetru a fost demonstrat că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM se manifestă prin forma de vinovăție intenție directă, *in concreto* – intenție directă complexă. Printre altele, se argumentează că motivul și scopul nu influențează la calificarea faptei, excepție de la regulă fiind: interesul material, ce reprezintă semn obligatoriu pentru agravanta prevăzută la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM, și scopul scoaterii persoanei de sub protecția legii, în condițiile prevăzute la lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM. În acest capitol se concluzionează că legiuitorul întemeiat a coborât vârsta răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii de răpire a unei persoane până la 14 ani. De asemenea, sunt scoase în evidență condițiile pentru existenţa pluralităţii de făptuitori la infracțiunea de răpire a unei persoane, fiind analizată și răspunderea penală în cazul „excesului participanților”.

Capitolul 4 *„Elemente circumstanţiale agravante ale infracţiunii de răpire a unei persoane”* cuprinde analiza detaliată a variantelor agravate consacrate la alin.(2) și (3) art.164 CP RM. Este interpretată semnificaţia juridico-penală pe care o implică fiecare dintre agravantele de la alin.(2) și (3) art.164 CP RM, fiind argumentate, pentru fiecare caz în parte, raţionamentele de agravare a răspunderii penale. În scopul determinării esenţei, conţinutului, particularităţilor şi condiţiilor aplicării acestor elemente circumstanțiale, dar și pentru a evidenţia aplicarea neuniformă a unor semne calificative, investigația se axează pe cazuri practice concrete din țară și de peste hotare. Se demonstrează modalitatea de încadrare juridică în cazul erorii în circumstanța agravantă, precum și în cazul erorii în persoană. Se demonstrează modalitatea de tragere la răspundere penală pentru infracțiunea prevăzută la art.164^1 CP RM, când la comiterea acesteia în comun acord au participat un *intraneus* și un *extraneus.* De asemenea, se argumentează că nu în toate cazurile existența interesului material condiționează răspunderea penală pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. Sunt scoase în evidenţă lacunele şi coliziunile de care suferă conţinutul unor semne calificative, iar pentru îmbunătăţirea cadrului incriminator au fost înaintate propuneri *de lege ferenda*.

1. ANALIZA SITUAŢIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL PRIVIND RĂSPUNDEREA PENTRU INFRACȚIUNEA DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

Compartimentul dat este dedicat analizei materialelor științifice axate pe cercetarea infracțiunii de răpire a unei persoane publicate în Republica Moldova și peste hotare. În acest sens, vor fi analizate mai multe publicații (analizate în consecutivitate cronologică), însă de o atenție deosebită vor beneficia publicațiile din ultimii ani.

1.1. Analiza lucrărilor științifice la tema tezei publicate în țară

Evoluția cercetării științifice a infracțiunii de răpire a unei persoane este marcată de adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Codului penal din 2002, care incriminează noi fapte prejudiciabile, printre care se numără și infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM. În această perioadă, în literatura de specialitate a fost sesizată tendinţa de dezvoltare a analizei juridico-penale a componenței infracțiunii de răpire a unei persoane în scopul explicării esenţei acesteia, a modului de interpretare şi aplicare concretă în practica judiciară. Cu toate aceste, până în prezent în doctrina moldavă nu există niciun studiu monografic ce ar trata sub diverse aspecte şi în exclusivitate subiectul pus în discuţie, deşi există publicații care investighează, mai mult sau mai puţin amplu, infracțiunea de răpire a unei persoane. Studierea acestor materiale a arătat că în dreptul penal au rămas neatinse un șir de întrebări ce vizează răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM, fie acestea sunt cercetate în așa mod, încât lasă loc de interpretări neunivoce, ceea ce va fi demonstrat prin trecerea în revistă a acestor lucrări.

Un prim izvor la care ne vom referi este articolul științific „„Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” – opinii pe marginea proiectului noului Cod penal al Republicii Moldova”, publicat în 2002 de către *S.Brînza* și *Gh.Ulianovschi* [32].

Fiind provocați de schimbările ce apar în politica penală din țară, autorii au fost cei dintâi care au depus efort pentru a face lumină pe seama unui întreg capitol din Codul penal consacrat infracțiunilor contra libertății, cinstei și demnității. Având un caracter prospectiv, acest articol științific a contribuit la consolidarea bazei teoretice a incriminării faptelor ce atentează la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, din rândul cărora face parte și infracțiunea de răpire a unei persoane (în proiect: răpirea unui om – *n.a.*). Studiul analizat prezintă interes sub mai multe aspecte: profilarea grupului de infracțiuni din Capitolul III al Părții Speciale din proiectul Codului penal al Republicii Moldova; clasificarea componențelor de infracțiuni din Capitolul III al Părții Speciale a Codului Penal; relevarea erorilor din conținutul normelor propuse în proiect și înaintarea unor noi formulări.

Accentuăm opinia autorilor cu privire la oportunitatea modificării titlului acestui capitol din „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei” în „Infracțiuni contra libertății și

demnității persoanei". De asemenea, un interes deosebit pentru cercetarea noastră provoacă observațiile referitore la calitatea tehnico-juridică a normei din proiect ce vizează răpirea unui om. În acest sens menționăm și propunerea înaintată de autori de a fi modificat titlul articolului, de vreme ce infracțiunea prevăzută de acest articol aduce atingere libertății persoanei și nu libertății omului. Merită de a fi specificată și propunerea de modificare a unor circumstanțe agravante prevăzute în proiect, unele dintre care au fost preluate de legiuitor la adoptarea Codului penal. Remarcabile sunt și aspectele critice cu referire la norma propusă în proiect ce incriminează fapta de substituire a unui copil străin, însă care nu și-a găsit locul în actualul Cod penal. De aceea, ne propunem investigarea oportunității excluderii de către legiuitor a normei respective și soluționarea problematicii de încadrare, la momentul actual, a faptelor de substituire a unui copil străin. Astfel, utilitatea acestei publicații este determinată mai mult prin prisma propunerilor argumentate de către autori și deci ne orientează spre o apreciere a acestor aspecte și la etapa actuală.

Vom continua cercetarea cu lucrarea „Drept penal al Republicii Moldova. Partea Specială", publicată în 2003, autorul căreia este profesorul *I.Macari,* unul dintre primii care au cercetat această normă juridico-penală [132].

În manualul său autorul supune unei cercetări succinte elementele componenței infracțiunii de răpire a unei persoane. În acest sens, putem evidenția principalele repere ale studiului, și anume: identificarea obiectului juridic al infracțiunii de răpire a unei persoane; scoaterea în evidență a modalității deschise sau ascunse a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; caracterizarea semnului principal al laturii subiective a infracțiunii de răpire a unei persoane; reliefarea caracteristicilor agravantei prevăzute la lit.a) alin.(3) art.164 CP RM. În mod special, remarcăm că autorul a stabilit că în cazul acestei infracțiuni victima este lipsită de posibilitatea de a se deplasa liber sau această posibilitate a ei este redusă. Prin urmare, I.Macari distinge în cadrul răpirii unei persoane două modalități de lipsire de libertate: absolută și relativă. Menționăm și faptul că a fost determinat caracterul formal al infracțiunii de răpire a unei persoane.

Totuși, în viziunea noastră, unele aspecte nu au fost suficient dezvoltate de către autor. În acest sens, considerăm că prin desemnarea libertății persoanei în calitate de obiect juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane autorul lărgește aria de prejudiciabilitate a infracțiunii de răpire a unei persoane. O scăpare este și faptul că nu se face referire la existența obiectului juridic secundar. De altfel, considerăm neclară viziunea autorului *vis-à-vis* de modalitatea faptică a infracțiunii cercetate, deoarece expresia „răpirea persoanei din locul în care se afla și deplasarea ei într-un alt loc" ne permite să distingem doar două etape de săvârșire a infracțiunii specificate la art.164 CP RM. Provoacă rezerve și afirmația autorului că victima poate fi răpită prin înșelăciune, fiind reținută în propriul apartament și izolată de lumea înconjurătoare. Suntem de acord că acțiune adiacentă a răpirii unei persoane este și înșelăciunea, însă prin înșelăciune aceasta își

schimbă locului aflării sale inițiale, iar deplasarea acesteia este acoperită de intenția făptuitorului. Considerăm că această publicație reprezintă o cercetare laconică a elementelor componenței infracțiunii de răpire a unei persoane, servind drept sursă valoroasă pentru o cercetare mai amplă a faptei incriminate la art.164 CP RM.

O altă lucrare pe care ținem s-o menționăm este „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu", publicată în 2003, sub redacția lui *A.Barbăneagră* [46].

Comentarea infracțiunii de răpire a unei persoane este realizată de A.Borodac; aceasta reprezintă o cercetare teoretico-practică a infracțiunii specificate la art.164 CP RM. Reperele principale ale cercetării sunt: aprecierea gradului de prejudiciabilitate al infracțiunii de răpire a unei persoane; identificarea obiectului juridic nemijlocit (a se citi: obiectul juridic special – *n.a.*) al infracțiunii analizate; delimitarea infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM de infracțiunea de privațiune ilegală de libertate (art.166 CP RM) și de cea de luare de ostatici (art.208 CP RM) etc. Meritorie este și concluzia autorului, potrivit căreia acțiunea de răpire de obicei este îmbinată cu alte acțiuni infracționale. De asemenea, menționăm că, pe lângă semnul principal al laturii subiective, autorul a identificat și motivele săvârșirii a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM.

Constatăm însă că A.Borodac pe parcursul analizei se contrazice pe el însuși. Aceasta deoarece stabilind, inițial că, pe lângă altele, amenințarea și violența sunt acțiuni ce însoțesc răpirea, ulterior le consideră metode de săvârșire a infracțiunii de răpire, pe lângă metoda ascunsă sau deschisă, înșelăciune sau abuz de încredere. Anume acest aspect canalizează interesul nostru spre investigarea rolului violenței fizice și/sau psihice, al înșelăciunii sau abuzului de încredere la săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane (metodă de săvârșire sau acțiune adiacentă). În general, deși lucrarea are destinația de a comenta legea penală, considerăm că, în planul investigării esenței juridice a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM, nu poate fi neglijată.

În altă privință, merită atenție și lucrarea unui grup de autori – *V.Cușnir, S.Carp, V.Berliba, și alții,* intitulată „Studiu selectiv în materie de drept penal", ieșită de sub tipar în 2004 [190].

Acest studiu se axează pe analiza elementelor componenței de infracțiune; în el pot fi remarcate un șir de teze ce merită a fi apreciate ca oportunități. Astfel, putem menționa următoarele aspecte: distingerea pericolului social al infracțiunii incriminate la art.164 CP RM; clasificarea categoriilor de obiecte juridice, și anume: a obiectului juridic general și a celui generic, a obiectului juridic nemijlocit și a celui adiacent; stabilirea irelevanței duratei de reținere ilegală a victimei pentru calificarea faptei prevăzute la art.164 CP RM; determinarea influenței acordului victimei privind transportarea acesteia într-un alt loc la încadrarea juridică a infracțiunii de răpire a unei persoane; o analiză mai detaliată a circumstanțelor agravante prevăzute la alin.(2) și (3) art.164 CP RM.

Fiind un studiu incipient al infracţiunii cercetate, acesta conține și unele opinii cu care nu

suntem de acord. În acest sens putem menționa considerarea în calitate de obiect juridic nemijlocit pe lângă „libertatea fizică a persoanei" și a „libertății psihice", iar în calitatea de obiect juridic adiacent – a „relațiilor de proprietate". Acest lucru a condiționat obiectivul nostru de a estima influența acțiunii infracționale asupra valorilor sociale și a relațiilor sociale ce sunt prejudiciate nemijlocit. Din considerentele relevate menționăm că lucrarea nominalizată constituie un instrument util pentru creionarea unor direcții de cercetare, la care vom recurge în studiul nostru.

În continuare ne vom concentra atenția asupra unei alte publicații, și anume: „Manual de drept penal. Partea Specială", al cărei autor este *A.Borodac* și care a văzut lumina tiparului în 2004 [7].

Lucrarea dată este consacrată analizei unor elemente ale infracțiunii de răpire a unei persoane. Printre aspectele pozitive ale lucrării putem menționa: definirea conceptului de răpire a unei persoane; stabilirea formei etapizate a acțiunii principale a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; distingerea semnului principal al laturii subiective a infracțiunii cercetate; identificarea rolului semnelor facultative ale laturii subiective; reliefarea succintă a liniilor de demarcație între infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM și infracțiunile specificate la art.166 CP RM (privațiunea ilegală de libertate) și la art.280 CP RM (luarea de ostatici); desemnarea caracteristicilor circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM. În mod special, comportă valoare viziunea autorului cu referire la faptul că, în unele cazuri, răpirea unei persoane este posibilă numai printr-o acțiune violentă, și anume: în caz de reținere ilegală a victimei. Ulterior autorul concretizează că aceasta este posibil când persoana prin înșelăciune este adusă la locul reținerii acesteia. Apreciem această opinie a lui A.Borodac, cu o singură remarcă: această situație este posibilă nu doar în cazul înșelăciunii, ci și în cazul abuzului de încredere.

Totuși, pe lângă aspectele pozitive ale lucrării avem unele rezerve față de unele teze ale autorului. În acest sens, considerăm neclară opinia autorului cu privire la metodele de răpire a unei persoane. Concretizăm că metoda ascunsă de răpire a unei persoane autorul o exemplifică prin cazul unei persoane care dormea, iar metoda deschisă o consideră că este comisă prin aplicarea violenței fizice (legare, închidere într-o încăpere) sau a violenței psihice (amenințarea cu aplicarea violenței fizice, cu răspândirea unor informații pe care victima nu o dorește). Din cele menționate deducem că autorul apreciază metoda ca fiind deschisă sau ascunsă în raport cu modul în care acțiunile infracționale sunt percepute de către victimă, nu însă de către martorii oculari. De asemenea, în calitatea de metode de comitere a infracțiunii cercetate autorul recunoaște înșelăciunea și abuzul de încredere. În acest fel, ca direcție de cercetare servește analiza acestor aspecte, și anume: definirea metodelor deschise și ascunse de răpire a unei persoane; aprecierea rolului pe care îl reprezintă înșelăciunea și abuzul de încredere – sunt acestea metodă de săvârșire a infracțiunii sau acțiune adiacentă? Generalizând, stabilim că acest studiu prezintă interes pentru

investigația noastră în sensul propunerii unor idei ce necesită o dezvoltare și argumentare teoretică.

O deosebită atenție merită și lucrarea „Drept penal. Partea Specială" publicată în 2005 de un colectiv de autori: *S.Brînza, Gh.Ulianovschi, V.Stati și alții* [33].

Formatul acestei lucrări este unul didactico-științific, fiind destinată în cea mai mare parte studenților, însă remarcăm și componenta științifică pronunțată. Capitolului III, în care este cercetat subiectul ce ne interesează, este elaborat de S.Brînza. Dânsul interpretează prevederile normei de la art.164 CP RM prin prisma abordării următoarelor subiecte: evidențierea gradului comparativ mai mare de pericol social al infracțiunii cercetate față de celelalte fapte prejudiciabile din același grup; determinarea și definirea obiectului juridic special al infracțiunii specificate la art.164 CP RM; distingerea obiectului juridic adiacent; caracterizarea obiectului material și a victimei infracțiunii de răpire a unei persoane; reprezentarea etapizată a acțiunii principale a acestei infracțiuni; determinarea caracterului complex al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; reliefarea liniilor de delimitare a infracțiunii de răpire a unei persoanei de infracțiunea luare de ostatici (art.280 CP RM); examinarea caracteristicilor circumstanțelor agravante prevăzute la lit.f) și g) alin.(2) art.164 CP RM etc.

De menționat că are relevanță soluția propusă de către autor în cazul imitării acestei infracţiuni, când „victima" părăsește benevol locul aflării sale, după care, împreună cu „răpitorul", cer o recompensă, în aparență pentru eliberarea ei. În asemenea situaţii, concretizează S.Brînza, latura obiectivă a răpirii unei persoane lipsește, dar sunt prezente componenţele unor astfel de infracţiuni ca șantajul (art.189 CP RM) și escrocheria (art.190 CP RM). Susținem această opinie, însă doar parțial. Prin urmare, ca obiectiv al investigației noastre se impune clarificarea posibilității calificării în conformitate cu art.189 CP RM și o analiză mai amplă în cazul încadrării juridice a faptei în baza art.190 CP RM. În final menționăm că rezultatele științifice obținute în această lucrare comportă utilitate pentru cercetarea infracțiunii de răpire a unei persoane și ne orientează spre o analiză mai amplă a tezelor expuse în ea.

Următoarea lucrare pe care o consemnăm este „Codul penal comentat și adnotat", elaborată de un alt grup de autori: *A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi și alții,* publicată în 2005 [2].

Această cercetare reprezintă o variantă asemănătore de investigare a infracțiunii de răpire a unei persoane cu cea regăsită în Comentariul din 2003. Capitolul III al Părții Speciale a Codului penal este comentat de V.Holban. Dânsul supune investigației următoarele obiective: stabilirea obiectului juridic nemijlocit al infracțiunii analizate; definirea noțiunii de răpire a unei persoane; analiza semnelor facultative ale laturii obiective; desemnarea atitudinii victimei față de acțiunile îndreptate împotriva ei etc. Semnificaţie ştiinţifico-practică are prezentarea criteriilor de delimitare a infracțiunii de răpire a unei persoane de unele infracțiuni conexe. Menționăm și exemplifi-

carea metodelor deschise şi ascunse de săvârşire a infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM.

În special remarcăm că V.Holban distinge ca parte inerentă a răpirii privarea de libertate a victimei, însă ne pune în derută faptul că ulterior autorul menționează că privațiunea de libertate este acțiune ce însoțește răpirea persoanei. De asemenea, menționăm că în această lucrare, ca și în cea din 2003, este prezentă dubla semnificație a aplicării violenței și a amenințării cu aplicarea violenței: în calitate de acțiune ce însoțește acțiunea de răpire și de metodă de săvârșire a infracțiunii. Astfel, ne propunem în ulterioara noastră cercetare soluționarea aspectelor puse în discuție. Totodată, menţionăm că, în planul studierii componenței de infracțiune prevăzute la art.164 CP RM, lucrarea analizată poate fi considerată una de referinţă.

Demn de remarcat este articolul științific publicat în 2008 de către *S.Brînza,* intitulat „Unele reflecții asupra apărării penale a libertății persoanei împotriva infracțiunii de răpire a unei persoane (art.164 CP RM)" [20].

Acest demers științific se marchează prin analiză temeinică ce completează cu concepte şi tratări noi abordarea infracțiunii de răpire a unei persoane. În acest sens, accentuăm deosebita utilitate a tezelor prezentate de S.Brînza, și anume: determinarea oportunității incriminării *nomen iuris* a infracțiunii de răpire a unei persoane în cadrul unei norme penale distincte; caracterizarea juridico-penală a libertății fizice a persoanei, ca valoare socială specifică împotriva căreia este îndreptată infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM; distingerea caracterului complex al infracțiunii de răpire a unei persoane; aprecierea influenței consimțământului victimei la atingerea adusă libertății sale fizice asupra răspunderii penale pentru fapta infracțională incriminată la art.164 CP RM; examinarea trăsăturilor individuale ale victimei minore în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane etc.

De menționat că cercetarea efectuată de către S.Brînza a fost fundamentată pe: cercetările doctrinare în domeniu, normele din legislația internațională, prin analogie cu alte norme din Codul penal al Republicii Moldova. Considerăm că autorul a dus lipsă de spațiu pentru a analiza și alte problematici referitoare la tema investigată (subiectul, latura subiectivă, circumstanțele agravante). Totuși, rezultatele științifice obținute de autor pot fi valorificate în vederea examinării infracțiunii de răpire a unei persoane.

O lucrare cu conotație de aplicabilitate practică în domeniul cercetat este și „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu", elaborată de către *A.Barbăneagră, Gh.Alecu, V.Berliba și alții* și publicată în 2009 [3].

În această versiune a comentariului, Capitolul III al Părții Speciale a Codului penal, în care își are locația și infracțiunea de răpire a unei persoane, este supus analizei de A.Barbăneagră. Lucrarea poate fi comparată cu cercetarea efectuată de V.Holban, publicată în 2005. Remarcăm tezele pozitive în raport cu cealaltă variantă care se referă nemijlocit la tema tezei, și anume: de-

finirea libertății fizice a persoanei ca valoare socială căreia i se aduce atingere prin săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane; stabilirea existenței celor trei etape succesive de materializare a faptei prevăzute la art.164 CP RM; delimitarea mai detaliată a infracțiunii de răpire a unei persoane de infracțiunea de privare ilegală de libertate (art.166 CP RM) și de infracțiunea luare de ostatici (art.280 CP RM).

Însă, este nemotivată și neclară afirmația autorului, precum că, „dacă au existat și alte acțiuni infracționale: amenințări, violență, privarea de libertate, viol, șantaj etc., calificarea suplimentară se impune numai în cazul în care se comite o infracțiune mai gravă decât răpirea persoanei sau există un concurs real de infracțiuni. De exemplu, vătămări grave ale integrității corporale, omor, viol, șantaj etc.”. Astfel, apare întrebarea: dacă acțiunile ce se exprimă prin amenințări, violență și privarea de libertate, în viziunea autorului, nu sunt parte componentă a laturii obiective, atunci înseamnă că acțiunile sus-menționate sunt în afara infracțiunii de răpire a unei persoane? Mai mult, din moment ce legiuitorul a instituit răspunderea penală pentru omorul intenționat săvârșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (lit.f) alin.(2) art.145 CP RM) și pentru șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau apropiaților acestora (alin.(4) art.186 CP RM), este oare posibil concursul între aceste infracțiuni în condițiile semnalate de autor? Din aceste considerente, un alt vector în cercetarea noastră este orientat spre soluționarea acestor dileme de încadrare a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM. Considerând rezultatele obținute de A.Barbăneagră în cadrul respectivei lucrări drept reper în vederea cercetării teoretico-practice a infracțiunii de răpire a unei persoane, vom face referire la opiniile autorului în cadrul ulterioarei cercetări.

Următorul articol științific pe care ținem să-l notificăm aparține lui *S.Brînza,* ieșit de sub tipar în 2009. Acesta este intitulat „Analiza juridico-penală a omorului săvârșit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (lit.f) alin.(2) art.154 CP RM)” [22].

Studiul în cauză este dedicat, în cea mai mare parte, investigației științifice a infracțiunii prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM ca infracțiune complexă ce a reunit într-o singură normă două infracțiuni distincte: omorul intenționat *și* răpirea unei persoane (după caz, luarea persoanei în calitate de ostatic). Primordial se analizează oportunitatea unor astfel de prevederi prin cercetarea teoriei și practicii judiciare și în final se dezvăluie esența normei prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM. În alt context, autorul a analizat acest element circumstanțial din perspectiva dreptului penal comparat și a remarcat că în cazuri nu atât de frecvente se identifică dispoziții penale corespondente cu cea de la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM. În continuare, au fost menționate și cercetate cele trei ipoteze în care operează circumstanța agravantă specificată la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, și anume: până la răpirea persoanei; în procesul răpirii persoanei; după răpirea persoanei. A fost determinat că victima omorului şi victima răpirii sau luării per-

soanei în calitate de ostatic pot fi persoane diferite. În studiu autorul face precizări referitoare la cazul în care victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă (însă nu o rudă apropiată). Mai mult, au fost identificate criteriile de delimitare dintre: răpirea unei persoane (art.164 CP RM) şi privaţiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM); răpirea unei persoane (art.164 CP RM) şi luarea de ostatici (art.280 CP RM).

Un alt aspect investigat, nu mai puţin important, care reclamă o analiză profundă, este cel legat de inoportunitatea calificării suplimentare potrivit art.164 sau 280 CP RM (opinie la care ne alăturăm), atunci când se aplică lit.f) alin.(2) art.145 CP RM.

Astfel, din multitudinea de aspecte cercetate de către S.Brînza, majoritatea lor au o legătură indispensabilă cu tema cercetată: or, prezența lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, și anume – răpirea persoanei ce a cauzat din imprudență decesul victimei – impune delimitarea acesteia de agravanta de la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM. Fiind o lucrare cu o ținută științifică înaltă, considerăm că aceasta poate servi drept sursă de inspirație nu doar pentru cercetarea noastră, ci și pentru alte cercetări din domeniul dreptului penal material.

O altă lucrare, pe care o consemnăm, este „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Volumul 1" elaborată de către *L.Gîrla şi Iu.Tabarcea* în 2010 [235].

Menționăm că acest studiu are ca obiect de cercetare, ca și majoritatea surselor menționate anterior, analiza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM. O semnificaţie ştiinţifico-practică remarcabilă au rezultatele obținute de autori în vederea perceperii întregului spectru de semne ale componenței de infracțiune răpirea unei persoane. Remarcăm că obiectivele supuse investigației de L.Gîrla și Iu.Tabarcea sunt similare cu cele abordate de S.Brînza, Gh.Ulianovschi, V.Stati și alții în lucrarea „Dreptul penal. Partea Specială" publicată în 2005, de aceea ne vom referi doar la tezele ce conturează individualitatea acestei surse. Astfel, momentul de consumare a infracțiunii nu este marcat de momentul reținerii persoanei (cu privarea ilegală de libertate) contrar voinței acesteia, cum este determinat de prima sursă, ci este stabilit „de momentul realei capturări a persoanei și deplasării ei cel puțin pe o perioadă de timp într-un alt loc". Din considerentul că doctrina nu are o opinie unitară în ce privește acest moment, ne propunem un alt obiectiv: desemnarea momentului de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane.

Totodată, fiind publicat după modificările operate prin Legea cu privire la modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277-XVI din 18.12.2008, potrivit căreia în Codul penal este incriminată fapta de răpire a unui minor de către o rudă apropiată, autorii au omis să stabilească careva cerințe, prin metoda excluderii, cu privire la victima infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; în viziunea noastră, victimă nu poate fi minorul care este rudă apropiată cu subiectul infracțiunii. În pofida acestei omisiuni, considerăm că valoarea științifică a lucrării este una de referință; prin urmare, comportă relevanță pentru dezvoltarea ideilor propuse de

autor.

Demn de remarcat este și manualul „Drept penal. Partea Specială. Volumul I", elaborat de *S.Brînza și V.Stati,* ieșit de sub tipar în 2011 [29].

Această lucrare, după modul de cercetare a elementelor componenței de infracțiune, poate fi ridicată la un grad net superior celor cercetate mai sus. Avantajele cercetării sunt multiple, printre care putem evidenția: caracterizarea obiectului juridic special prin examinarea esenței „libertății fizice a persoanei" în complexitatea conținutului său; distingerea a două modalități de lipsire de libertate (lipsirea absolută de libertate *și* lipsirea relativă de libertate); determinarea obiectului juridic principal și a celui secundar; stabilirea influenței calității speciale a victimei asupra calificării faptei; precizarea excepției de la regula ce presupune existența celor trei etape succesive ale acțiunii principale; determinarea vârstei de la care consimțământul victimei este unul valabil drept cauză care exclude caracterul penal al faptei prevăzute la art.164 CP RM; determinarea soluției de încadrare în cazul săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane ca infracțiune-mijloc pentru săvârșirea unei alte infracțiuni-scop etc.

Importantă este și soluția de calificare, recomandată în lucrare, în cazul în care răpirea unei persoane este săvârșită datorită vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății. Astfel, au perfectă dreptate autorii susținând că constrângerea fizică, exprimată prin vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, ar fi reținută nejustificat de două ori la calificarea faptei, iar, în acord cu art.115 CP RM, rămâne soluția de a alege o singură normă: art.151 sau art.164 CP RM. Deci, pentru că este mai favorabilă făptuitorului, soluția optimă este aplicarea art.164 CP RM. Anume din aceste considerente unul dintre vectorii investigației noastre îl reprezintă argumentarea acestei încadrări și, pentru repararea imperfecțiunii în legea penală, urmând să propunem recomandări *de lege ferenda* pentru modificarea art.164 CP RM. În concluzie stabilim că valoarea științifică a lucrării analizate este incontestabilă, iar rezultatele obținute de autori vor constitui un reper pentru cercetarea noastră la tema tezei.

Vom continua cu prezentarea articolului științific „Delimitarea răpirii unei persoane de infracțiunile corelative în legislația Republicii Moldova" publicat de către *I.Hadji și V.Chiriță* în 2011 [105].

În această lucrare autorii și-au propus să facă delimitarea infracțiunii de răpire a unei persoane de infracțiunile: privațiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM), șantajul (art.189 CP RM) și luarea de ostatici (art.280 CP RM). În acest sens, au fost formulate definițiile noțiunilor de: „răpire a unei persoane", „privațiune ilegală de libertate", „șantaj" și de „luare de ostatici". De asemenea, au fost propuse criteriile de delimitare a infracțiunii de răpire a unei persoane de infracțiunile menționate, ce constau în: identificarea obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; caracterul complex al infracțiunii; interesul infractorului față de victimă

în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane; tendința evitării publicității în cazul faptei infracționale incriminate la art.164 CP RM; momentul de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane; rolul amenințărilor în cazul infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM; motivul săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane. Identificând aceste criterii, autorii formulează concluzii ce ridică mai multe semne de întrebare: în primul rând, confirmarea că răpirea persoanei are loc prin îmbinarea ei cu alte acțiuni infracționale: amenințări, violență, privare de libertate, viol, șantaj etc. (aceasta este preluată din „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu" din 2009); în al doilea rând, stabilirea momentului de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane din momentul capturării persoanei din locul reședinței sale sau aflării temporare.

În viziunea noastră, aceste criterii pot servi, în unele circumstanțe, drept reper de delimitare a infracțiunii de răpire a unei persoane de cea de luare de ostatici, deoarece în cazul delimitării de infracțiunea prevăzută la art.166 CP RM criteriile de delimitare sunt reprezentate *de* acțiunea principală care, în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane, este materializată în trei etape succesive (capturarea, luarea și deplasarea, cu privarea ilegală de libertate), iar infracțiunea de privațiune ilegală de libertate reprezintă doar raportul dintre parte și întreg *și de* subiectul infracțiunii, care în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 16 ani. Iar în cazul delimitării infracțiunii de răpire a unei persoane de infracțiunea de șantaj, menționăm că acesta își are logica doar în prezența „interesului material" în cadrul săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane. În acest context, considerăm oportun de a fi efectuată delimitarea dintre lit.f) alin.(2) art.164 CP RM și alin.(4) art.189 CP RM, ceea ce ne propunem să realizăm în cadrul cercetării circumstanțelor agravante prevăzute la alin.(2) art.164 CP RM. Din cele expuse putem deduce că este puțin probabil ca rezultatele acestei cercetări să fie utile pentru elaborarea tezei noastre de doctorat.

În alt context, prezentăm lucrarea științifică elaborată de *S.Brînză și V.Stati*, intitulată „Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I", publicată în 2015 [30].

Este o lucrare cu o înaltă ţinută ştiinţifică, cu o abordare a temei prin prisma cercetării elementelor componenței de infracțiune a răpirii unei persoane. Astfel, după sarcinile pe care și le-au propus S.Brînza și V.Stati, această publicație reprezintă o cercetare mult mai complexă decât lucrarea acestor autori publicată în 2011. Însă, comparativ, această din urmă lucrare este meritorie sub aspectul extinderii studiului teoretic întreprins ce-şi găsește reflectare în contextul unei analize juridico-penale mai ample a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM. Din aceste considerente, nu vom statornici pe sublinierea realizărilor acestei lucrări (în cea mai mare parte ele coincid cu ale celei din 2011), ci vom ține să menționăm cele noi, care n-au mai fost scoase în evidență de niciun studiu.

Astfel, considerăm binevenită concluzia că noţiunea de libertate fizică a persoanei nu poate

fi limitată la posibilitatea persoanei de a se deplasa sau de a-şi alege locul de aflare. Aceasta este mult mai complexă, incluzând întregul spectru al activității de mișcare a persoanei şi al manifestării ei de voinţă în privinţa locului de aflare: or, limitarea libertății poate fi determinată și de gradul absolut sau relativ de restrângere. Nu putem să nu accentuăm deosebita utilitate a tezelor autorilor în ceea ce priveşte evidenţierea obiectului juridic secundar, care, în dependență de acțiunea sau inacțiunea adiacentă, îl formează relaţiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea, libertatea psihică a persoanei ori cu privire la libertatea manifestării de voinţă şi minimul necesar de încredere. Această idee ne propunem să o dezvoltăm pentru a distinge și alte valori sociale cărora li se aduce atingere prin săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane în prezența circumstanțelor agravante prevăzute la alin.(2) și (3) art.164 CP RM.

Notabilă este și soluția propusă în lucrare în situația forțării victimei să conducă mijlocul de transport (se are în vedere mijlocul de transport în sensul art.132 CP RM), sub influența constrângerii exercitate de către făptuitor, și anume: concursul ideal între infracțiunile prevăzute la art.164 și 192[1] CP RM (art.164 și 275 CP RM în cazul când victima este forțată să conducă garnitura de tren). În acest context, apare ca firească întrebarea: care va fi încadrarea juridică în cazul în care mijlocul de transport este răpit în scop de însușire? Prin urmare, soluționarea problemei date devine direcție de cercetare pentru studiul nostru. Din cele menționate stabilim aportul incontestabil al acestor autori la cercetarea infracțiunii de răpire a unei persoane, iar lucrarea menționată va constitui un suport solid pentru elaborarea prezentei teze de doctorat.

În cele din urmă, ne vom referi la un alt articol științific al lui *S.Brînza* consacrat temei investigate, și anume: „Infracțiunile prevăzute la art.164 și art.166 CP RM: aspecte teoretice și practice”, ieșit de sub tipar în 2015 [25].

Este una dintre lucrările științifice ce contribuie la fundamentarea teoretică și practică a incriminării faptei de răpire a unei persoane și a celei de privare ilegală de libertate. Studiul efectuat este unul amplu, constituit pe cercetarea elementelor componenței de infracțiune. Considerăm logică reunirea într-o cercetare unică a acestor infracțiuni: or, delimitarea acestora este reprezentată doar prin materialitatea faptelor (*a se citi* „actul de conduită interzis” – *n.a.*) și a subiectului infracțiunii. În acest sens, menționăm că autorul a apreciat defalcarea componenţei de răpire a unei persoane din componența de privaţiune ilegală de libertate în evoluția istorică a reglementării acestora. În contextul temei investigate, ne vom axa doar pe materialul ce analizează aspectele teoretice și practice ale infracțiunii de răpire a unei persoane. Pentru a nu ne repeta, din multitudinea avantajelor acestei lucrări vom pune în evidență doar unele din ele.

Așadar, apreciem afirmațiile expuse și susținute de către autor referitoare la faptul că, în calitate de valoare socială specifică, libertatea fizică a persoanei nu este deloc inferioară sănătății, cinstei şi demnităţii, inviolabilităţii şi libertăţii sexuale sau altor asemenea valori ce caracteri-

zează un anumit atribut al persoanei; pe cale de consecință, răpirea unei persoane nu-şi pierde individualitatea și, deci, nu se absoarbe de infracţiunile concurente. Susținem această poziție, iar argumentele referitoare la faptul că în astfel de situații vom fi în prezența concursului de infracțiuni vor fi prezentate în cercetarea ulterioară.

Importante sunt și argumentele lui S.Brînza că, în cazul infracţiunii specificate la art.164 CP RM, constrângerea fizică se poate concretiza în: vătămarea intenţionată gravă, medie sau uşoară a integrităţii corporale ori a sănătăţii; violenţa care nu implică un prejudiciu cauzat sănătăţii. Demnă de remarcat este și soluția la dilema, dacă detenţiunea consimţită de persoană poate să reprezinte sau nu o atingere adusă libertăţii fizice a persoanei, implicând răspunderea penală (inclusiv, conform art.164 CP RM). După autor, opinie pe care o susținem, în asemenea ipoteze consimţământul persoanei trebuie să aibă caracterul de circumstanţă care exclude caracterul penal al faptei numai dacă sunt prezente anumite condiţii (dacă detenţia consimţită, la care şi-au adus concursul alte persoane, creează pericolul violării dreptului la viaţă sau la integritate fizică şi psihică (garantat de stat conform art.24 din Constituţie)).

În concluzie evidențiem mesajul științific al acestei lucrări; prin urmare, poate servi drept bază substanțială în cercetarea aspectelor teoretice și practice ale infracțiunii de răpire a unei persoane, în vederea aplicării răspunderii penale pentru această faptă prejudiciabilă în strictă corespundere cu principiul legalității.

1.2. Analiza cadrului doctrinar privind infracțiunea de răpire a unei persoane publicat peste hotare

Ab initio, menționăm că motivarea de a alege materialele la tema tezei publicate în diferite state a fost determinată de specificul modelelor incriminatoare ale faptei de răpire a unei persoane în legislația penală a statelor. Astfel, cum am menționat într-un alt studiu [102, p.133], analizând legislaţia penală a mai multor state, au fost identificate două modele de incriminare a infracţiunii de răpire a unei persoane, şi anume: *modelul nomen iuris* – când infracţiunea de răpire a unei persoane este incriminată ca o infracţiune distinctă (în majoritatea statelor) şi *modelul combinat* – când răpirea unei persoane este statuată sub egida unei singure norme incriminatoare cu privaţiunea ilegală de libertate (legislația penală a Franței, Elveției, Italiei, României și a Ucrainei). De menționat că în literatura de specialitate a Ucrainei este criticată această reuniune de fapte, propunându-se disjungerea lor în norme separate [357, p.10].

Preliminar, ne-am focusat atenția asupra lucrărilor doctrinarilor din statele spațiului exsovietic, în mod special din Federația Rusă, deoarece dispoziția privind infracţiunea de răpire a unei persoane (art.126 CP FR [342]) este asemănătoare după modul de formulare cu cea din legislația penală a Republicii Moldova. De marcat interesul deosebit față de această temă în litera-

tura de specialitate de peste hotare, considerent din care au fost selectate lucrările publicate în ultimii 5 ani, care ne-au reținut atenția prin informația prezentată și prin utilitatea ei pentru studiul nostru.

Pentru început, ne vom referi la articolul științific „Unele probleme de calificare juridico-penală a elementelor constitutive obiective ale răpirii persoanei", publicat în 2010, al cărui este autor *E.V. Uşakova* [345].

Această lucrare poate fi remarcată prin următoarele rezultate științifice: identificarea variantei optime a definiției noțiunii de răpire a unei persoane; stabilirea conținutului și întinderii obiectului juridic – general, generic și special – al infracțiunii de răpire a unei persoane; determinarea victimei infracțiunii prevăzute la art.126 CP FR; conturarea laturii obiective în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane; determinarea momentului de consumare a infracțiunii incriminate la art.126 CP FR; aprecierea irelevanței duratei de privațiune ilegală de libertate, ca ultimă etapă a răpirii unei persoane, pentru calificarea faptei prin prisma cazurilor din practica judiciară etc.

Problemă acută, în viziunea autorului, o reprezintă inexistența unei dispoziții descriptive a normei juridico-penale prevăzute la art.126 CP FR, fapt consemnat și în legislația Republicii Moldova. În aceste circumstanțe, în lucrare se propune de a fi adoptată la nivel legislativ următoarea redacție a art.126 CP FR: „Răpirea persoanei înseamnă capturarea ilegală a persoanei contrar voinței acesteia, prin aplicarea violenței asupra ei sau prin amenințarea cu aplicarea violenței, în scopul deplasării și reținerii acesteia pentru a obține de la victimă un câștig sau un alt avantaj". Este binevenită propunerea înaintată de E.Uşacova, însă avem rezerve cu privire la conținutul acesteia. În primul rând, din textul formulat se subînțelege că aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea violenței este posibilă doar la etapa capturării, afirmație cu care nu suntem de acord. De asemenea, autorul nu prevede o astfel de acțiune cum ar fi înșelăciunea sau abuzul de încredere. Și, în final, nu este oportun a stabili ca semnul facultativ „scopul de a obține un câștig sau un alt avantaj" să devină unul obligatoriu; în acest mod, limitând incriminarea faptei de răpire a unei persoane doar în acest scop se omite tragerea la răspundere penală pentru răpirea unei persoane din alte motive (de exemplu, din motiv de răzbunare sau relații ostile). Mai mult, în conformitate cu lit.«з» alin.(2) art.126 CP FR, răpirea unei persoane se săvârșește din interes material. Generalizând, stabilim că rezultatele ştiinţifice pe care le regăsim în articolul științific elaborat de E.Uşacova pot servit ca suport pentru noi în vederea formării convingerii asupra conţinutului şi întinderii elementelor constitutive obiective ale infracțiunii de răpire a unei persoane.

Din 2010 datează și autoreferatul tezei de doctor în drept cu tema: „Răspunderea penală pentru răpirea unei persoane și luarea de ostatici în legislația Republicii Tadjikistan: aspecte

comparative", susținute de către *A.Ş. Aliev* [201].

Observăm că în această lucrare sunt investigate normele juridico-penale din legislația Republicii Tadjikistan, a Federației Ruse și a altor state, actele normative internaționale, practica aplicării legii penale cu privire la răpirea unei persoane și la luarea de ostatici. În cercetarea sa autorul se axează pe abordarea juridico-comparativă a subiectului. Printre reperele principale ale studiului putem menționa: investigarea aspectelor istorice ale incriminării infracțiunii de răpire a unei persoane și a luării de ostatici în legislația tadjică și în cea a altor state; prezentarea aspectelor comparative ale răpirii unei persoane și ale luării de ostatici ca fenomen social-juridic; cercetarea circumstanțelor agravante ale acestor componențe de infracțiuni și abordarea problematicii privind calificarea infracțiunilor răpirea unei persoane și luarea de ostatici etc. În rezultatul investigării autorul s-a expus pe marginea mai multor situații cu aspecte discutabile, care în final l-au dirijat spre formularea unor concluzii. Din acestea vom face referire la cele ce tangențiază cu studiul nostru.

Astfel, generalizând studiul evoluției istorice a incriminării infracțiunii de răpire a unei persoane, autorul a propus următoarea definiție a acesteia: „Răpirea persoanei, adică acțiunile tainice sau deschise, săvârșite prin înșelăciune sau abuz de încredere, sau îmbinate cu aplicarea violenței ori cu amenințarea aplicării violenței, îndreptate spre deplasarea persoanei din locul său permanent sau temporar de aflare cu ulterioara reținerea forțată a ei într-un alt loc necunoscut". Avem rezerve cu privire la această definiție, din considerentul că autorul a omis să observe că înainte de a deplasa persoana (ca și orice alt lucru), ea trebuie capturată (ridicată) și luată din acel loc. Cu privire la analiza de drept comparat, autorul face referință doar la prevederile legale din statele CSI. În cazul nostru, ne interesează nu doar acest aspect din cadrul analizei de drept penal, dar și aspectele comparative ale reglementării propriu-zise a infracțiunii de răpire a unei persoane din legislația și a altor state. Din aceste considerente, ne propunem analiza pe verticală a normelor cu privire la incriminarea faptei de răpire a unei persoane în diferite state ale lumii, nu doar în cele din CSI. În cadrul analizei aspectelor comparative ale infracțiunii de răpire a unei persoane de cea de luare de ostatici după elementele componenței de infracțiune, autorul evidențiază caracterul complex al obiectului juridic special la ambele infracțiuni. Însă, regretabil este faptul că se stabilește doar obiectul juridic principal, iar obiectul juridic facultativ este lăsat neidentificat. Referitor la analiza laturii obiective, A.Ș. Aliev determină caracterul comisiv al infracțiunii de răpire a unei persoane care se materializează în: „scoaterea unei persoane vii din habitatul ei obișnuit de trai, însoțită de lipsirea de libertate pentru orice perioadă de timp, și deplasarea prin luarea, ducerea sau transportarea dintr-un loc în altul, contrar sau neținându-se cont de voința ei sau de voința altor persoane cointeresate de soarta acesteia". Analizând această modalitate faptică și definiția propusă (menționată mai sus), observăm că autorul se contrazice pe

sine însuși: or, scoaterea persoanei, însoțită de lipsirea de libertate, exclude posibilitatea răpirii prin înșelăciune sau abuz de încredere.

De remarcat sunt și propunerile *de lege ferenda*, și anume: de a ridica plafonul minim al vârstei de tragere la răspundere penală de la 14 la 16 ani; de a exclude circumstanța agravantă „repetarea infracțiunii"; de a include următoarele circumstanțe agravante: răpirea persoanei săvârșită cu „folosirea situației de serviciu", „omorârea persoanei răpite" (la alin.(3) art.130 CP RTadj); „cu reținerea persoanei peste 30 de zile" (la alin.(2) art.130 CP RTadj). Aceste recomandări, chiar și dacă nu le acceptăm integral, pot prezenta utilitate pentru studiul nostru.

Din 2010 este articolul științific publicat de către *D.I. Petreaikin*, intitulat: „Răpirea persoanei săvârșită de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă" [291].

Acest studiu reprezintă o cercetare a elementului circumstanțial prevăzut la lit.«a» alin.(2) art.126 CP FR, și anume: răpirea unei persoane săvârșită de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă. Lucrarea debutează cu identificarea trăsăturilor specifice răpirii unei persoane săvârșită de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă, prin prisma definiției prevăzute la alin.(2) art.35 CP FR (săvârșirea infracțiunii de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă). În cele ce urmează, analizând practica judiciară, autorul demonstrează: prezența înțelegerii prealabile; participarea mai multor persoane la săvârșirea infracțiunii; modalitatea de răspundere penală a organizatorului, instigatorului sau a complicelui.

Menționăm concluzia autorului, potrivit căreia nu poate fi calificată în conformitate cu lit.«a» alin.(2) art.126 CP FR fapta, dacă executor al celor trei etape este o singură persoană, iar ceilalți au deținut rolul de instigator sau complice. În acest context, stabilim că utilitatea lucrări analizate este limitată din cauza deosebirilor inerente dintre conținutul normativ al acestei agravante a răpirii persoanei prevăzute în legislația rusă, și anume: existența obligatorie a „înțelegerii prealabile între persoane", condiție ce nu este prevăzută la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. Totuși, poate prezenta interes particularitatea comună – comiterea faptei prejudiciabile în prezența pluralității de infractori, și anume: răspunderea penală a tuturor participanților la săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane.

Interes pentru cercetarea dată prezintă și monografia „Lipsirea de libertate în mod ilegal", publicată în 2010 de către *I.Rusu* și *M.-I. Rusu* [151].

Alegerea acestei lucrări pentru analiză este motivată de subiectele abordate de autori, care contribuie la fundamentarea teoretică nu doar a infracțiunilor contra libertății, în mod special a infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal, ci și a aspectelor generale privind infracțiunile contra persoanei prevăzute atât de Codul penal al României în redacția anului 1968 [47], cât și de Noul Cod penal (în redacția anului 2009) [48]. În mod special ne interesează problemele investigate ce se referă la obiectul juridic al infracțiunii; or, ca și în cazul infracțiunii de răpire a

unei persoane, obiectul juridic special al infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal este libertatea fizică a persoanei, care, potrivit autorilor, reprezintă posibilitatea persoanei de a se deplasa și acționa conform voinței sale, însă în limitele conferite de lege. Cu privire la analiza laturii subiective, autorii menționează precum că, în doctrină și jurisprudență, infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal poate fi săvârșită numai cu intenție, atât directă cât și indirectă, ceea ce nu poate fi posibil (adică, intenția indirectă) în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane. Însă, prioritate am dat analizei circumstanței agravante prevăzute la alin.(2) art.189 CP Rom (în redacția 1968): săvârșirea infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal cu răpirea persoanei.

Apreciind opinia autorilor că în cazul răpirii victima este ridicată (luată) de la locul unde se afla și dusă în alt loc, fiind în acest fel lipsită de libertate, considerăm totuși incompletă concretizarea că„ răpirea se poate face prin aplicarea violenței fizice asupra victimei sau prin folosirea de narcotice ori prin amăgiri abil efectuate”. De asemenea, menționăm și opinia că nu există răpire atunci când o persoană consimte să meargă la locul unde, ulterior, a fost supusă privării de libertate, însă cu o remarcă: acest consimțământ se fie liber exprimat. În concluzie, deși lucrarea nu se referă în exclusivitate la infracțiunea de răpire a unei persoane, aceasta prezintă interes și utilitate pentru investigarea noastră.

În altă ordine de idei, menționăm că în 2010 a fost publicat și articolul științific „Latura obiectivă a omorului însoțit de răpirea persoanei”, autor *D.Iu. Kraev* [263].

Lucrarea prezintă interes pentru studiul nostru prin faptul că în cercetarea sa autorul startează cu o analiză amplă a laturii obiective a infracțiunii de răpire a unei persoane, pentru ca ulterior să facă legătura dintre această infracțiune și omorul intenționat. Merită atenție efortul autorului de a identifica etapele de săvârșire a infracțiunii din ansamblul de opinii extrase atât din literatura de specialitate, cât și din practica judiciară. De notorietate pentru doctrina rusă este modalitatea de interpretare a prevederilor de la lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR (omorul însoțit de răpirea unei persoane), și anume: prin explicarea termenului „însoțit”, care, în viziunea autorului, reprezintă reuniunea, legătura dintre două fenomene, în cazul dat – dintre infracțiunea de omor și cea de răpire.

Nu mai puțin importantă este și modalitatea de identificare a potențialei victime (care poate fi și alta decât victima răpirii), precum și analiza ipotezelor în care se reține infracțiunea prevăzută la lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR. În definitivă, apreciem ținuta științifică a lucrării și considerăm că reprezintă un instrument util în direcționarea cercetării noastre spre analiza aspectelor problematice menționate.

Printre instrumentele cele mai voluminoase în domeniu, se numără și monografia publicată în 2010 de către *L.A.Kopenkina,* intitulată „Răpirea unei persoane: aspecte juridico-penale și criminalistice” [260].

Autorul a structurat lucrarea sa în patru capitole, dintre care doar un capitol este consacrat răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane, celelalte fiind destinate: caracteristicii criminalistice a răpirii unei persoane; investigațiilor răpirii unei persoane la etapa incipientă; trăsăturilor caracteristice ale tacticilor de investigare a unor acțiuni de urmărire penală și a altor metodici. Dat fiind faptul că interes pentru noi prezintă doar aspectele juridico-penale ale infracțiunii de răpire a unei persoane, vom caracteriza primul capitol din această monografie.

Preliminar autorul face o investigare generală a aspectelor evolutive ale reglementării infracțiunilor ce atentează la libertatea persoanei, începând cu unele prevederi identificate în sec.XV și până la cele din prezent. Ulterior, se efectuează o cercetare detaliată a noțiunii de răpire a unei persoane și a elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art.126 CP FR prin prisma problematicii de calificare. În mod special, comportă valoare explicativă definirea conceptelor „capturare și scoatere a persoanei", „deplasarea persoanei", „reținerea persoanei", „violență psihică", „înșelare" etc. Printre alte repere ale lucrării pot fi specificate: stabilirea obiectului juridic al infracțiunii cercetate; identificarea etapelor de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane; stabilirea momentului de consumare a acestei infracțiuni; distingerea victimei infracțiunii prevăzute la art.126 CP FR; determinarea semnelor subiective ale infracțiunii cercetate; analiza elementelor circumstanțiale prevăzute la alin.(2) și (3) art.126 CP FR; determinarea criteriului de delimitare a infracțiunii cercetate de alte infracțiuni adiacente. Notabile sunt și recomandările în ceea ce privește îmbunătățirea legislației penale a Federației Ruse, și anume – „completarea alin.(2) art.126 CP FR cu prevederile: răpirea unei persoane ce se află în stare de neputință; răpirea cu bună știință a unui minor sub 14 ani; răpirea cu folosirea situației de serviciu; răpirea unei persoane la cerere (comandă)". Deși lucrarea este una remarcabilă, avem rezerve *vis-à-vis* de unele opinii ale autorului.

În particular, dorim să menționăm că L.Kopenkina a considerat în calitate de obiect juridic adiacent „cinstea și demnitatea, viața, sănătatea, securitatea publică, drepturile de proprietate, libertatea și inviolabilitatea sexuală și altele". Nu putem agrea o astfel de viziune: or, nu putem considera, în mod arbitrar, în calitate de obiect juridic al infracțiunii toate valorile sociale care pot fi în mod indirect puse în pericol prin săvârșirea infracțiunii (de regulă, răpirea unei persoane este o infracțiune premergătoare unei alte infracțiuni), ci doar acele valori și relații sociale protejate de lege, care sunt vătămate sau amenințate prin săvârșirea nemijlocită a infracțiunii. De asemenea, nu suntem de acord și cu poziția autorului referitoare la cerința înaintată pentru reținerea agravantei „răpirea persoanei săvârșită de două sau mai multe persoane cu înțelegere prealabilă", ca toți făptuitorii să întrunească semnele subiectului infracțiunii. În acest sens, legiuitorul rus, ca și cel moldav, în norma de incriminare a agravantei stabilește săvârșirea infracțiunii de „două persoane"; prin urmare, se exclude necesitatea de a întruni semnele subiectului infracțiunii. Con-

siderăm subiectele la care ne-am referit de o importanță sporită pentru calificarea infracțiunii de răpire a unei persoane, de aceea în mod special vom supune investigației problematica ridicată.

În continuare ne vom referi la autoreferatul tezei de doctor în drept cu tema: „Răpirea unei persoane în conformitate cu legea penală a Federației Ruse și a Republicii Azerbaidjan (aspecte juridico-comparative)", susținută în anul 2011 de către *T.B. Gadjiev* [226].

În această lucrare autorul realizează un studiu cuprinzător al aspectelor comparative ale prevederilor legale ale infracțiunii de răpire a unei persoane prezente în Codul penal al Federației Ruse și în cel al Republicii Azerbaidjan. Dânsul evidențiază problemele de aplicare a acestor norme și elaborează în acest sens propuneri de îmbunătățire a legislației privind răspunderea pentru această infracțiune, adăugând și unele aspecte criminologice. Trebuie să recunoaștem că cercetarea prezintă interes științific prin rezultatele obținute ce se referă la: definirea noțiunii de răpire a unei persoane, propusă de T.Gadjiev, relevantă prin conținutul său logic și complet; elucidarea elementelor componenței de infracțiune de răpire a unei persoane prin analiza întregii game de semne ale acestora; cercetarea elementelor circumstanțiale ale infracțiunii de răpire a unei persoane etc.

Cu toate că apreciem tezele înaintate în lucrare, există totuși unele aspecte care, în viziunea noastră, provoacă îndoieli. Bunăoară, opinia autorului cu privire la obiectul juridic nemijlocit pe care îl constituie relațiile sociale ce asigură libertatea fizică și inviolabilitatea unei persoane în viață. Pe bună dreptate, libertatea fizică și relațiile sociale afiliate acesteia sunt prejudiciate prin săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane, dar nu și inviolabilitatea: or, aceasta reprezintă o categorie de drepturi fundamentale ale cetăţenilor, al căror scop este protejarea persoanei sub toate aspectele sale (viață, sănătate, integritate corporală, cinste, demnitate etc.); prin urmare, este nefiresc ca printr-o singură acțiune să se atenteze la toate aceste valori simultan.

În același context, apreciem opinia autorului, potrivit căreia obiect de atentare al infracțiunii cercetate, chiar dacă există îndoieli cu privire la existența lui, nu poate fi identificat ca oricare ar fi posibil. Astfel, menționează el, prejudicierea libertății sau inviolabilității sexuale a persoanei, sau a bunei funcționări a justiției ori a altor valori trebuie luată în concurs cu răpirea unei persoane. Însă, avem rezerve cu privire la concluzia lui T.Gadjiev, în acord cu care obiect juridic adiacent poate fi doar viața și sănătatea persoanei, deoarece, potrivit art.144.2.6 și 144.3 CP al Republicii Azerbaidjan [335], infracțiunea de răpire a unei persoane poate fi săvârșită din interes material sau este comisă împotriva unui minor, deci pune în pericol și alte valori sociale. În astfel de împrejurări, ne propunem o studiere mai cuprinzătoare a obiectului juridic al infracțiunii cercetate. În general, lucrarea este una amplă, cu conținut bogat în vederea soluționării problematici privind încadrarea juridico-penală a infracțiunii de răpire a unei persoane, ce poate direcționa cercetarea noastră spre identificarea obiectului juridic special pentru a distinge complexitatea

acestuia și spre identificarea întregului spectru de valori ce sunt prejudiciate prin comiterea acestei fapte.

În 2011 a fost publicat și articolul științific „Problemele calificării răpirii unei persoane însoțite de omor", autor *E.V. Serdiukova* [317].

În acest articol autorul analizează problemele de încadrare juridică a răpirii unei persoane în scopul omorârii acesteia, precum și a răpirii unei persoane ce s-a soldat cu decesul victimei din imprudență. În comparație cu publicația la aceeași temă a lui D.Kraev, în această cercetare se analizează mai multe chestiuni care prezintă aspecte neclare, însă concluziile formulate de E.Serdiukova nu sunt așa de clare și necesită lămuriri și precizări. Astfel, după trecerea în revistă a opiniilor contradictorii ale unor autori și a recomandărilor Plenului Curții Supreme de Justiția a Federației Ruse, autorul a concluzionat că, în practică, problemele legate de delimitarea, pe de o parte, a omorului intenționat de lipsirea de viață din imprudență, iar, pe de altă parte, a cauzării de vătămări corporale grave care a dus la decesul din imprudență de lipsirea de viață din imprudență, au provocat întotdeauna dificultăți considerabile, însă diferența dintre aceste infracțiuni se regăsește în componenta subiectivă cu care a acționat cel vinovat. În acest sens, suntem de acord cu opinia că pentru calificarea faptei în conformitate cu alin.(3) art.126 CP FR este necesar a se stabili dacă decesul victimei sau vătămarea gravă a integrității corporale din imprudență sunt rezultatul infracțiunii de răpire a unei persoane, adică dacă între această infracțiune și urmarea prejudiciabilă există legătură de cauzalitate. De asemenea, în cazul în care în timpul răpirii au fost lipsite de viață mai multe persoane, atunci pe lângă lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR (omorul intenționat săvârșit, printre altele, și cu răpirea unei persoane) trebuie reținută și lit.«а» (asupra a două sau mai multe persoane), dacă decesul acestor persoane este acoperită de conștiința făptuitorului.

Însă, unele viziuni ale autorului cu privire la calificarea propusă provoacă îndoieli. Se are în vedere afirmația că, în cazul în care intenția de a omorî victima a apărut după scoaterea persoanei din locul aflării ei contrar voinței acesteia sau chiar în timpul scoaterii, vom fi în prezența concursului real de infracțiuni prevăzute la art.126 și la lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR. În viziunea noastră, în cazul acestei afirmații avem două soluții: prima – când intenția de a omorî apare după răpire, calificarea reprezintă, cu adevărat, un concurs real de infracțiuni, doar că la art.105 CP FR nu se reține agravanta „cu răpirea unei persoane", ci „pentru a ascunde săvârșirea unei infracțiuni" (lit.«к»); a doua – când intenția de a omorî a apărut în momentul răpirii, suntem în prezența infracțiunii unice complexe prevăzute la lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR. De asemenea, avem rezerve și față de concluzia că, dacă intenția de a lipsi victima de viață a apărut până la răpire și ea reprezintă elementul violenței aplicate față de victimă în scopul realizării intenției infracționale, atunci soluționarea calificării concursului de infracțiuni (art.126 și lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR) trebuie analizată în fiecare caz aparte, și anume: în dependență de durata reține-

rii, de neîncetarea violenței în timpul deplasării și în timpul reținerii și dacă locul omorului reprezintă habitatul victimei. Nu susținem această viziune, deoarece relevanță pentru reținerea circumstanței agravante specificate are existența intenției unice complexe (față de răpire și de omor) ce determină existența doar a unei singure infracțiuni, și anume: cea prevăzută la lit.«в» alin.(2) art.105 CP FR. Astfel, deoarece în literatura de specialitate nu există o opinie univocă cu privire la problematica încadrării situației analizate, ne propunem sa aducem argumente întru susținerea opiniei noastre. Totuși, considerăm că această lucrare poate oferi unele idei pentru abordarea unor întrebări discutabile în scopul soluționării acestora.

În cele ce urmează propunem spre analiză articolul științific „Răspunderea penală pentru răpirea unei persoane în conformitate cu dreptul penal al Rusiei și cu a țărilor din străinătate", autor *N.A. Selezniova*, publicat în 2012 [313].

În acest articol infracțiunea de răpire a unei persoane este analizată în corespundere cu legislația Federației Ruse și a altor țări. Analiza debutează cu aprecierea periculozității infracțiunii; ulterior se determină modalitatea de incriminare a faptei infracționale prevăzute la art.126 CP FR. De asemenea, autorul stabilește diversitatea abordărilor întâlnite în legislația altor țări cu privire la răspunderea penală pentru răpirea unei persoane. În cele ce urmează, N.Selezniova caracterizează forma tip a infracțiunii, circumstanțele agravante și sancțiunile prevăzute de legislațiile penale ale statelor străine (în special a Italiei, Franței, SUA) pentru răpirea unei persoane. În urma investigației, autorul a ajuns la concluzia că în majoritatea statelor lumii răpirea unei persoane este considerată o infracțiune destul de periculoasă, pentru care sunt stabilite sancțiuni destul de aspre cu termenul privațiunii de libertate de la mare (sintagmă utilizată de autor – *n.a.*) până la detențiunea pe viață (unde pedeapsa capitală este interzisă), fiind stabilită chiar pedeapsa cu moartea (în statele unde aceasta nu este interzisă, de exemplu în SUA și Thailanda).

Regretabil este însă faptul că autorul nu a ținut cont de modificările introduse în legislația unor state. Așa, bunăoară, este cazul prevederilor legislației Republicii Moldova, cu referire la care autorul a specificat că sancțiunea maximă pentru răpirea unei persoane fără circumstanțe agravante este de 10 ani. Pe când, potrivit modificărilor operate în 2008, această sancțiune a coborât la 6 ani. Prin urmare, nu doar în Federația Rusă se observă politica de umanizare a răspunderii penale (mențiune a autorului), ci și în Republica Moldova. De asemenea, a fost modificat și Codul penal al Italiei în redacția din 2009 [390], introducându-se la art.605 în calitate de circumstanța agravantă săvârșirea infracțiunii de sechestrare a unui minor. Mai mult, se agravează pedeapsa și în cazul când victima minoră este transportată și reținută peste hotarele țării, iar în cazul în care făptuitorul cauzează moartea copilului sechestrat se aplică detențiunea pe viață. Deși sunt prezente aceste scăpări, considerăm că lucrarea prezintă utilitate în vederea cercetării de drept penal comparat a infracțiunii de răpire a unei persoane.

De reținut este și articolul științific a lui *D.S. Poleakov* intitulat „Semnele obiective și subiective ale răpirii unei persoane", publicat în 2012 [294].

Acest demers științific este orientat spre analiza elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art.126 CP FR și nu include probleme de calificare a acestei infracțiuni. De evidențiat că D.Poleakov a omis să studieze obiectul juridic al infracțiunii de răpire a unei persoane, însă în linii generale a reprezentat celelalte (latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă). În acest sens, putem remarca următoarele rezultate: distingerea noțiunii de răpire a unei persoane; cercetarea laturii obiective (în mod special a acțiunii principale) a infracțiunii prevăzute la art.126 CP RF; aprecierea influenței semnelor facultative ale laturii obiective la calificarea faptei; expunerea asupra vârstei stabilitate de către legiuitor pentru tragerea la răspundere penală pentru infracțiunea de răpire a unei persoane – 14 ani; aprecierea semnelor facultative ale laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.126 CP RM și delimitarea acestora de semnele infracțiunii de luare de ostatici (art.206 CP RF). Merită atenție opinia autorului, potrivit căreia, în unele situații, săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane presupune doar o acțiune violentă – reținerea. Mai mult, merită subliniată și remarca autorului că infracțiunea de răpire a unei persoane, de regulă, este o infracțiune continuă.

În alt context, incertă este utilizarea în textul articolului a două sintagme ce semnifică locul de unde victima este luată pentru ulterioara deplasare: „de la locul de reședință permanentă sau provizoriu" și „din mediul său obișnuit". Considerăm că niciuna din aceste variante nu este reușită, deoarece suntem restricționați „de locul de trai" sau „de locul obișnuit"; or, victima poate fi răpită din orice loc în care se afla (chiar și neobișnuit pentru ea), este important ca ea să fie capturată, luată și deplasată contrar voinței acesteia sau neluându-se în calcul voința ei. De asemenea, nu este clară atitudinea autorului față de vârsta de 14 ani de tragere la răspundere penală pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. Aceasta deoarece D.Poleakov menționează din start că, datorită modalității faptice de răpire și unor circumstanțe specifice de săvârșire a acestei infracțiuni, ea nu poate fi săvârșită decât de persoane mai mari de 18 ani. Ca până în final să generalizeze că „totuși, în ultima perioadă au apărut persoane de 14-16 ani care răpesc, de regulă, semenii lor". Totuși, grație unor teze valoroase existente în lucrare, aceasta pot fi luată în calcul la elaborarea investigației noastre.

În continuare, prezentăm autoreferatul tezei de doctor în drept cu tema: „Măsurile juridico-penale și criminologice de luptă cu răpirea unei persoane", susținută în 2012 de către *E.V. Uşakova* [345].

Autorul supune cercetării următoarele obiective: modernizarea legii penale existente privind răpirea prin clarificarea conținutului acesteia, prin distingerea elementelor obiective și subiective; extinderea listei de circumstanțe agravante; stabilirea criteriilor de delimitare a infracți-

unii de răpire a unei persoane de alte infracțiuni împotriva libertății; analiza indicatorilor cantitativi și calitativi ai răpirii persoanei și a determinanților acesteia; analiza personalității infractorului ce comite răpirea; dezvoltarea unui sistem modern de măsuri pentru combaterea infracțiunilor de răpire a persoanei. Aceste subiecte sunt structurate în trei capitole ale tezei. Desigur, pentru cercetarea noastră utilitate prezintă primele două capitole dedicate cercetării aspectelor evolutive ale răpirii persoanei și analizei acesteia în dreptul penal comparat, precum și analizei răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane.

Este de remarcat perseverența autorului în vederea identificării esenței noțiunii de „răpire a unei persoane", astfel obținând o nouă variantă, relativ mai reușită comparativ cu cea a autorului prezentată *supra*, și anume: „Răpirea unei persoane – adică, capturarea ilegală, deplasarea și reținerea persoanei, comisă contrar voinței acesteia, prin violență sau prin amenințarea cu aplicarea violenței, prin înșelăciune". Observăm că nici în această definiție autorul nu prevede situația când victima nu poate să-și manifeste voința, și nici cazul de săvârșire a răpirii persoanei abuzând de încrederea acesteia. De menționat și opinia autorului referitoare la necesitatea tragerii la răspundere penală chiar și a persoanelor ce sunt rude apropiate cu minorul, care în prezent nu sunt supuse răspunderii penale.

În planul propunerilor *de lege ferenda*, acestea se referă la completarea alin.(2) art.126 CP FR cu două circumstanțe agravante, și anume: „răpirea persoanei săvârșită în scopul utilizării de organe și țesuturi ale victimei" și „răpirea persoanei săvârșită din motive de ură politică, ideologică, rasială, etnică sau ură religioasă ori din motive de dușmănie sau ostilitate față de un anumit grup social". De asemenea, autorul propune completarea notei existente la norma de incriminare a faptei de răpire a unei persoane cu privire la liberarea de răspundere penală a persoanei, cu următoarea restricție: „se consideră eliberare de bunăvoie doar în cazul când timpul de reținere a victimei nu depășește trei zile". Cum am mai menționat, nu ne putem pronunța asupra oportunității acestor modificări pentru legislația penală rusă, iar în contextul celei autohtone ne propunem analiza acestora în compartimentele ulterioare.

Referitor la aspectele privind disocierea răpirii persoanei de alte infracțiuni, este de reținut delimitarea după elementele componenței de infracțiune față de: privațiunea ilegală de libertate și luarea de ostatici. În final specificăm că rezultatele investigației în cauză pot constitui suport pentru distingerea noțiunii de răpire a unei persoane și în vederea identificării unor modalități de ajustare a legislației autohtone.

În cele din urmă, ne vom referi la articolul științific al lui *A.P. Azrapkin*, intitulat „Aspecte problematice și discutabile ale răpirii unei persoane în conformitate cu Codul penal al Rusiei", publicat în 2015 [199].

În această lucrare autorul și-a propus drept scop o analiză evaluativă și comparativă a in-

fracțiunii de răpire a unei persoane. Primordial, A.Azrapkin a subliniat că, bazându-se pe prevederile actelor internaționale (Declaraţia Universală a Drepturilor Omului [79], Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice [378]) ce vin în protejarea libertății persoanei ca una dintre principale valori sociale ale societății de astăzi, statele au incriminat în legislația lor națională fapta de răpire a unei persoane. Luând în considerare opiniile controversate din doctrină și punând accentul pe normele juridice existente în legislația unor state (Germaniei, Israelului, Bielorusiei etc.) ce conțin o dispoziție descriptivă a infracțiunii de răpire a unei persoane, autorul propune stabilirea la nivel legislativ a dispoziției cu privire la răpirea persoanei. De menționat că conținutul propus nu diferă cu mult de al celor ce au fost menționate de alți autori, doar prin faptul că stabilește posibilitatea de a săvârși răpirea persoanei prin „abuz de încredere".

Menționăm și poziția autorului, care coincide cu cea a lui E.Ușacova, cu privire la posibilitatea tragerii la răspundere penală și a subiecților care sunt rude apropiate minorului. Notabilă este argumentarea viziunii sale ce se axează pe prevederile Convenţiei asupra aspectelor civile ale răpirii internaţionale de copii [379], care obligă întoarcerea copilului răpit, chiar dacă răpitorul este un părinte. Este de menționat și propunerea finală a autorului de modificare a notei de la art.126 CP FR cu privire la liberarea subiectului de răspundere penală, și anume: de a fi stabilită limita temporală a reținerii până la 24 de ore. Însă, nu înțelegem remarca ulterioară propusă: „eliberarea victimei înainte de 24 de ore poate fi luată în considerare de instanța de judecată în calitate de circumstanță atenuantă". Posibil, autorul a avut în vedere cazul când făptuitorul și-a realizat intenția infracțională. Nu înțelegem nici următoarea propunere din această notă: „nu reprezintă infracțiune răpirea femeii în scopul căsătoriei, dacă victima a fost de acord la aceasta în legătură cu tradiția"; or, fapta nu poate fi calificată ca răpire a unei persoane când victima consimte să plece pentru a sta cu răpitorul, deoarece nu se îndeplinește condiția de săvârșire a acțiunilor: „contrar voinței victimei". În general, modalitatea de investigare din acest studiu se deosebește de celelalte; prin urmare, îl considerăm un instrument util pentru cercetarea noastră, ajutând la relevarea unor problematici de încadrare juridică a infracțiunii de răpire a unei persoane.

1.3 Concluzii la Capitolul 1

În urma analizei și evaluării fundamentelor științifice prezentate în acest capitol cu referire la gradul de investigare a temei puse în discuție și a estimării opiniilor doctrinare manifestate în ultima perioadă, am ajuns la următoarele *concluzii:*

1. La cercetarea infracțiunii de răpire a unei persoane au contribuit un șir de autori, care au analizat problemele existente la calificarea acesteia și au înaintat propuneri de soluționare a lor. Printre aceștia se numără: I.Macari, S.Brînza, A.Barbăneagră, A.Borodac, V.Cușnir, S.Carp,

V.Berliba, V.Stati, V.Holban, L.Gîrla şi Iu.Tabarcea (*Republica Moldova*); I.Rusu, M.-I. Rusu (*România*); E.V. Uşakova, A.Ş. Aliev, D.I. Petreaikin, D.Iu. Kraev, L.A. Kopenkina, T.B. Gadjiev, E.V. Serdiukova, D.S. Poleakov, A.P. Azrapkin (*Federaţia Rusă*); N.A. Selezniova (*Ucraina*).

2. Subiectul supus cercetării nu a atras atenţia prea multor doctrinari din ţară, însă nu a fost nici neglijat. Studiile existente în materie analizează, în cea mai mare parte, infracţiunea de răpire a unei persoane din punctul de vedere al aprecierii semnelor obiective şi subiective ale numitei infracţiunii, în scopul explicării esenţei acesteia, a modului de interpretare şi aplicare concretă în practica judiciară. Totodată, aceste cercetări sunt, mai mult sau mai puţin, sumative, lăsând spaţiu intact, rămas fără o investigare aprofundată.

3. Interesul faţă de această temă s-a dovedit a fi unul deosebit în literatura de specialitate de peste hotare, ceea ce a contribuit esenţial la ridicarea patrimoniului doctrinar în vederea cercetării infracţiunii de răpire a unei persoane. Totuşi, studierea acestor materiale a arătat că în dreptul penal au rămas neatinse un şir de întrebări ce vizează răspunderea penală pentru infracţiunea prevăzută la art.164 CP RM sau acestea au fost cercetate în aşa mod încât lasă loc de interpretări neunivoce, ceea ce ne-a direcţionat spre o investigare fundamentală a tuturor aspectelor privitoare la răspunderea penală pentru răpirea unei persoane.

4. În literatura de specialitate sunt examinate la un nivel redus sau au rămas necercetate următoarele aspecte ale temei: se omite cercetarea obiectului juridic adiacent al infracţiunii de răpire a unei persoane; un spaţiu restrâns se acordă investigării particularităţilor victimei infracţiunii; nu s-a polemizat asupra rolului constrângerii fizice şi/sau psihice, al înşelăciunii sau abuzului de încredere la săvârşirea infracţiunii de răpire a unei persoane (metodă de săvârşire sau acţiune adiacentă); nu se analizează metodele de răpire a unei persoane; nu există o opinie unanimă referitoare la momentul de consumare a infracţiunii cercetate; superficial sunt evidenţiate semnele facultative ale laturii subiective a acestei infracţiuni; insuficient sunt cercetate semnele subiectului infracţiunii; se trec sub tăcere condiţiile de tragere la răspundere penală a participanţilor la infracţiune (organizatorul, instigatorul şi complicele); nu sunt analizate toate elementele circumstanţiale agravante ale infracţiunii de răpire a unei persoane; nu există opinii unanime în ceea ce priveşte încadrarea faptei de răpire a unei persoane în cazul în care aceasta este însoţită de o altă infracţiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme etc.

5. Aceste omiteri ale doctrinarilor au marcat formularea *problemei de cercetare* ce constă în fundamentarea ştiinţifică a elementelor constitutive şi circumstanţiale agravante ale infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM şi, nu în ultimul rând, în elaborarea unui instrumentariu juridic prompt şi necesar de identificare a deficienţelor ce caracterizează reglementările referitoare la infracţiunea cercetată, fapt ce ne-a determinat să formulăm soluţii în vederea aplicării legii pena-

le în conformitate cu principiul legalității, precum şi eliminării lacunelor existente în legea penală, ceea ce ar permite asigurarea consecvenței normelor juridico-penale.

6. *Direcțiile de soluționare* a acestor problematici constau în cercetarea temeinică a tuturor aspectelor omise de doctrina penală menționate în pct.4.

7. Interesul sporit față de fundamentarea aspectelor menționate *supra* a condus la formularea *scopului,* care constă în interpretarea complexă a elementelor constitutive şi a elementelor circumstanţiale agravante ale infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM prin reliefarea și soluționarea problematicilor apărute în practica judiciară autohtonă şi în cea de peste hotare la încadrarea juridică a faptei prejudiciabile cercetate. Aceasta a permis reevaluarea conţinutului constitutiv al infracțiunii de răpire a unei persoane prin prisma normei de incriminare în vederea formulării propunerilor *de lege ferenda* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

Pentru atingerea scopului se impune realizarea următoarelor *obiective*: cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare expuse în literatura de specialitate din ţară şi de peste hotare, care constituie reperul şi fundamentul la formularea definiției noţiunii de răpire a unei persoane; analiza juridico-penală a elementelor constitutive, precum şi a elementelor circumstanţiale agravante ale faptei infracţionale prevăzute la art.164 CP RM; definirea cu maximă claritate a conceptelor desemnând modalitățile acțiunii principale și ale acțiunii adiacente din cadrul răpirii unei persoane; elucidarea dilemei dacă constrângerea fizică și/sau psihică, înșelăciunea sau abuzul de încredere reprezintă metode ale infracțiunii de răpire a unei persoane sau modalități ale acțiunii adiacente; examinarea modului în care consimțământul victimei influențează asupra răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane; determinarea naturii juridice a infracțiunii de răpire a unei persoane, precum și stabilirea momentului de consumare a acesteia; cercetarea practicii judiciare (autohtone şi a celei de peste hotare) de aplicare a răspunderii penale pentru răpirea unei persoane, interpretarea legii penale în cauze concrete şi identificarea erorilor judiciare admise la aplicarea incriminării prevăzute la art.164 CP RM; argumentarea poziției în vederea aplicării răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în strictă corespundere cu principiul legalității prin prisma jurisprudenţei CtEDO, precum şi a tratărilor doctrinare; identificarea soluţiilor de încadrare a faptei de răpire a unei persoane în cazul în care aceasta este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme; verificarea oportunității excluderii din Codul penal (în redacția din 2002) a faptei de substituire a unui copil; examinarea în aspect de drept comparat a reglementărilor din legislațiile penale ale altor state cu privire la infracțiunea de răpire a unor persoane; sintetizarea asemănărilor şi deosebirilor dintre infracţiunea prevăzută la art.164 CP RM şi faptele penale conexe; stabilirea imperfecţiunilor existente în norma de incriminare prevăzută la art.164 CP RM și formularea propunerilor *de lege ferenda* menite să optimizeze cadrul incriminator în materia cercetată.

2. ANAILIZA ELEMENTELOR CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRACȚIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

2.1. Particularitățile obiectului infracțiunii de răpire a unei persoane

În planul încadrării juridice a faptei, identificarea obiectului infracţiunii este de o importanță decisivă; or, unul dintre elementele constitutive ale componenței infracțiunii este tocmai acesta. În acelaşi timp, obiectul infracţiunii este prezentat sub mai multe aspecte, după gradul mai întins ori mai restrâns de relaţii sociale născute în legătură cu valoarea socială ocrotită prin normele de incriminare din Codul penal şi care este periclitată ori vătămată prin infracţiune.

Chiar dacă legea penală a Republicii Moldova nu conţine o definiție a obiectului infracţiunii, în art.2 CP RM sunt prevăzute cele mai importante valori sociale ocrotite de legea penală. În lipsa unei definiții legale date obiectului infracțiunii, nu ne rămâne decât să apelăm la literatura de specialitate. Astfel, referitor la definiția obiectului infracţiunii, în doctrină se întâlnesc mai multe opinii. Bunăoară, unii autori [137, p.79-81; 223, p.111-112; 326, p.73; 329, p.96] afirmă că prin obiect se înţelege „relaţia socială ocrotită de norma juridico-penală". Însă, în opinia autorului rus A.V. Naumov, nu în toate cazurile obiectul infracţiunii ca relaţie socială „funcţionează" [268, p.202; 278, p.179]. El afirmă că făptuitorul nu conştientizează că atentează la relaţiile sociale nici până, nici în timpul şi nici după săvârşirea infracţiunii. Astfel, autorul citat susţine că obiectul infracţiunii este reprezentat de acele „valori (interese), la care atentează fapta prejudiciabilă şi care este protejată de legea penală" [277, p.180]. Opinia că obiectul infracţiunii îl formează nu relaţiile sociale, ci însăşi una din valorile ocrotite prin normele dreptului penal o întâlnim şi în literatura de specialitate română [135, p.20].

În literatura de specialitate s-a mai exprimat opinia, precum că „obiectul infracţiunii este format din valoarea socială şi relaţiile sociale constituite (create) în jurul acestei valori care sunt puse în pericol sau prejudiciate efectiv prin săvârşirea infracţiunii" [8, p.143; 14, p.130; 18, p.35; 35, p.195; 88, p.150; 332, p.84-85]. În viziunea noastră, această definiție include în întregime semnificaţia obiectului infracţiunii, deoarece „acesta constituie relaţiile sociale care se formează, se desfăşoară şi se dezvoltă în jurul şi datorită unor entităţi care, prin aptitudinea şi rolul pe care îl au în formarea, desfăşurarea şi dezvoltarea relaţiilor sociale, reprezintă valori sociale" [19, p.14].

Analizând obiectul juridic al infracţiunii de răpire a unei persoane, stabilim că *obiectul juridic general* îl constituie totalitatea valorilor şi relaţiilor sociale protejate de legea penală a Republicii Moldova. În conformitate cu alin.(1) art.2 CP RM, legea penală apără, împotriva infracţiunilor, persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituţională, suveranitatea, independenţa şi integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea şi securitatea omenirii, precum şi întreaga ordine de drept.

Obiectul juridic generic constituie fasciculul de valori şi relaţii sociale de protecţie, comun pentru un grup de infracţiuni [88, p.152]. Referindu-ne la obiectul juridic generic al infracţiunii de răpire a unei persoane, stabilim că el este determinat de locul acestei infracțiuni în sistemul Părţii Speciale a Codului penal. Astfel privite lucrurile, dat fiind amplasarea răpirii unei persoane în Capitolul III – „Infracţiuni contra libertăţii, cinstei şi demnităţii persoanei", rezultă că obiectul juridic generic al infracţiunii de răpire a unei persoane este constituit din relaţiile sociale cu privire la libertatea, cinstea şi demnitatea persoanei.

De remarcat că legislația penală autohtonă periodic a operat cu unele modificări în ceea ce privește normele incluse în Capitolul III al Părții Speciale a Codului penal. În acest sens menționăm că prin Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 22.04.2004 [121], art.170 (calomnia) a fost abrogat, iar toate infracţiunile plasate în acest capitol atentau doar la libertatea persoanei, şi anume: la libertatea fizică sau la libertatea alegerii muncii; prin urmare, aveau dreptate autorii [33, p.133; 194, p.42] care propuneau reformularea denumirii acestui capitol în „Infracţiuni contra libertăţii persoanei". Însă, din momentul în care prin Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.11.2012 [123], în Capitolul III a fost introdus art.166^1 (Tortura, tratamentul inuman sau degradant), denumirea capitolului trebuie să fie reformulat în „Infracțiuni contra demnității și libertății persoanei"; or, tratamentul degradant aduce atingere gravă demnității persoanei, poziționând-o în calitate de obiect juridic principal al acestei infracțiuni, fapt consemnat de CtEDO (Cauza *Valašinas contra Lituaniei* (§117) [370], Cauza *Iwańczuk contra Poloniei* (§59) [368], Cauza *X. contra Turciei* (§45) [365]) și de literatura de specialitate [6, p.2019; 30, p.519].

Este de specificat că în legislația penală a altor state, precum: Germania, Franţa, Olanda, Argentina, Elveţia, Republica San-Marino etc., fapta de răpire a unei persoane este inclusă în categoria infracţiunilor contra libertăţii persoanei.

Din cele menționate putem afirma că obiectul juridic indispensabil infracţiunii de răpire a unei persoane este libertatea persoanei. În ceea ce priveşte conceptul de libertate a persoanei, deseori denumită şi libertatea omului, acesta se prezintă ca o categorie (o valoare umană) larg utilizată în doctrină, legislaţie şi jurisprudenţă. Astfel, prin libertate, în general, se înţelege: independenţa, lipsa constrângerii, a restricţiilor şi libertatea – ca stare a persoanei care nu este întemniţată sau capturată [284, p.626]. Dicţionarul Explicativ al Limbii Române defineşte conceptul de libertate ca: posibilitatea de a acţiona după propria voinţă sau dorinţă; posibilitatea de acţiune conştientă a oamenilor în condiţiile cunoaşterii (şi stăpânirii) legilor de dezvoltare a naturii şi a societăţii; starea unei persoane libere, care se bucură de deplinătatea drepturilor politice şi civile în stat [80, p.570].

Libertate absolută, desigur, nu poate exista, omul este limitat în primul rând de granițele obiective (fizice, fiziologice, geografice, factori climatici, spaţiali, condiţiile materiale ale societăţii etc.) [327, p.16]. În al doilea rând, atât normele juridice, cât şi cele morale conţin interdicţii. După cum am menționat într-un al studiu [95, p.51], la prima vedere, aceste interdicţii par a ne limita libertatea. În realitate, însă, ele fac posibilă libertatea fiecărui membru al societății și coexistența. Niciun membru al unei colectivităţi, indiferent cine ar fi el, nu are libertatea de a acţiona după bunul plac, pentru că astfel ar putea afecta libertatea şi chiar viaţa celorlalţi. Însă, dacă limitarea libertăţii este forţată de o presiune, care pune în pericol viaţa sau alte interese de o importanţă vitală pentru individ, determină persoana ca fiind lipsită de libertate; astfel, marcăm o linie de diferenţiere între libertate şi nonlibertate.

Libertatea individuală este un drept fundamental al omului, fiindu-i aplicabile toate explicaţiile libertății în sensul cel mai general. Precizăm că se are în vedere conţinutul şi dimensiunile date libertăţii individuale în art.25 din Constituţia Republicii Moldova (Libertatea individuală și siguranța persoanei) şi nu o noţiune abstractă. Prin această normă Constituția subliniază importanța ocrotirii libertății individuale și impune un control riguros cu privire la măsurile se pot aduce atingere acestei valori. Astfel, libertatea individuală presupune libertatea fizică a persoanei de a circula liber, fără nicio restricţie, dreptul de a nu fi reţinută, arestată sau deţinută, cu excepţia cazurilor şi procedurii prevăzute în mod expres în lege [93, p.102]. Mai mult, art.27 din Constituţia Republicii Moldova (Dreptul la libera circulație) consemnează că libertatea individuală vizează nu doar libertatea fizică a persoanei, ci şi dreptul ei de a se comporta şi mişca liber.

Conţinutul noţiunilor „*libertate*” şi „*siguranţă*”, la care face referire şi textul art.5 din CEDO, chiar dacă aceste diferenţieri nu justifică instituirea unor garanţii specifice conţinutului celor două noţiuni, în condiţiile în care dreptul la libertatea fizică, individuală este în corelaţie şi interdependenţă cu dreptul la siguranţă, iar cele două noţiuni – „libertate individuală” şi, respectiv, „siguranţa persoanei” – consacrate în aceeaşi normă din Convenție, deşi din perspectivă doctrinară nu reprezintă un concept unic, constituie, în esenţă, valenţe ale aceluiași drept fundamental şi inalienabil care este dreptul la libertatea individuală a persoanei, *habeas corpus* [92, p.18]. Din această perspectivă, siguranţa persoanei este văzută ca o garanţie a libertăţii individuale şi priveşte legalitatea măsurilor ce pot fi dispuse de către autorităţile publice în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege.

Prin urmare, „dreptul la libertate şi la siguranţă este un drept inalienabil, la care nimeni nu poate renunţa, iar garanţiile sale privesc toate persoanele, inclusiv cele care se află în stare de detenţie” [6, p.277]. În acest sens, în Cauza *Kurt contra Turciei* (§123) [369] CtEDO, în vederea respectării art.5 din Convenție, decide: „Ar trebui de asemenea să subliniem că autorii Convenţiei au consolidat protecţia individului împotriva unei privări arbitrare de libertate printr-o totalita-

te de drepturi materiale concepute pentru o reducere minimală a riscului arbitrarului [...] Aici sunt puse în joc protecţia libertăţii fizice a indivizilor, precum şi siguranţa persoanei într-o situaţie în care, în lipsa garanţiilor, ar putea fi subminată preeminenţa dreptului, iar protecţia juridică a deţinuţilor ar putea fi redusă la cele mai rudimentare forme".

În această ordine de idei, subscriem la conceptul formulat de Al.Tănase, potrivit căruia „libertatea persoanei constituie vocaţia persoanei de a adopta o anumită conduită în corespundere cu propriile dorinţe, necesităţi şi interese, conduită pe care o realizează în limitele legii şi în temeiul posibilităţilor şi condiţiilor pe care i le oferă societatea" [194, p.46]. Aşadar, legea este unicul mijloc de restricționare a conduitei persoanei. De altfel, în anumite condiții Convenția admite posibilitatea derogării de la acest principiu în vederea asigurării ordinii publice, ceea ce impune reprimarea infracţiunilor (Cauza *Wemhoff contra Germaniei* (§5) [371]) doar în cazul în care „lista exhaustivă de excepții admise în §1 art.5 din Convenție este interpretată în mod strict" (Cauza *Bouamar contra Belgia* (§43) [366] și Cauza *Ciulla contra Italiei* (§41) [367]). Astfel, nu se încalcă art.5 din Convenție dacă persoana a fost arestată sau reţinută în vederea audierii sale în faţa autorităţii judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracţiune, sau că va săvârşi o infracţiune ori că va fugi după săvârşirea acesteia.

Generalizând, stabilim că *libertatea persoanei constituie dreptul acesteia, dat de la naştere, care constă în libertatea de a dispune de ea însăşi, posibilitatea de a alege comportamentul său şi de a acţiona în conformitate cu voinţa sa, fără constrângere, în limitele prevăzute de lege şi normele morale.*

Respectând consecutivitatea categoriilor obiectului infracţiunii, obiectul juridic special al infracţiunilor contra libertăţii persoanei, precum şi al celorlalte infracţiuni, reprezintă parte a obiectului generic, raportându-se cu ultimul ca parte şi întreg, adică este mai restrâns după conţinut. Astfel, *obiectul juridic special* este valoarea socială concretă căreia i se aduce atingere prin infracţiune [8, p.144].

În literatura de specialitate există diverse opinii referitoare la conținutul obiectului juridic special al infracţiunii de răpire a unei persoane. Într-o primă accepție, s-a relevat că obiectul juridic specific al infracţiunii de răpire a unei persoane îl formează libertatea fizică a persoanei şi inviolabilitatea ei [226, p.21; 283, p.22; 357, p.8]. Cu privire la faptul că inviolabilitatea persoanei apare ca obiect juridic nemijlocit al acestei infracţiuni, considerăm că sfera de incidenţă a lui se lărgeşte artificial. Ca argument pentru justificarea acesteia constatări invocăm faptul că inviolabilitatea persoanei reprezintă dreptul acesteia de a fi şi a se comporta liber, de a nu fi ţinută în sclavie sau în orice altă servitute, de a nu fi supusă la munci forţate, de a nu putea fi reţinută, arestată sau exilată, decât în cazurile şi condiţiile expres prevăzute de lege [39, p.296]. Mai mult, inviolabilitatea constituie o categorie de drepturi fundamentale ale cetăţenilor, al căror scop este

protejarea persoanei sub toate aspectele sale, adică sub aspectul vieţii, integrităţii corporale, libertăţii fizice şi morale, demnităţii, traiului personal, gândirii şi sentimentelor sale, atunci când le împărtăşeşte altor persoane şi nu doreşte să devină publice. Suntem de acord cu A.Donțov, care susține că inviolabilitatea persoanei include în sine şi libertatea individuală, înţeleasă ca libertate garantată de stat a unei persoane concrete în sfera activităţilor individuale [241, p.13].

Aşadar, prin inviolabilitatea persoanei trebuie înţeles dreptul acesteia de a nu se exercita asupra ei niciun fel de violenţă. Însă, inviolabilitatea persoanei nu se limitează doar la libertatea de mişcare, la libertatea fizică a acesteia, ci are o sferă mult mai largă, cuprinzând acele valori ale persoanei care se cer a fi apărate de acţiuni violente şi care, pe lângă libertatea fizică, mai cuprind dreptul la viaţă, la integritatea corporală, la demnitate etc. Prin urmare, între dreptul la inviolabilitate şi dreptul la libertate fizică avem *raportul dintre parte şi întreg*, ceea ce ne face să nu acceptăm opinia invocată *supra*.

În majoritate însă, autorii susțin că obiectul juridic special al infracţiunii de răpire a unei persoane este libertatea fizică a persoanei ca valoare socială [209, p.13; 228, p.10; 254, p.44; 279, p.11; 280, p.55; 288, p.12; 291, p.38; 323, p.7]. O opinie asemănătoare au şi autorii care privesc obiectul juridic special prin prisma relaţiilor sociale. Astfel, ei consideră că obiectul juridic special îl formează relaţiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei [33, p.136; 132, p.91; 200, p.36; 233, p.183; 283, p.98; 330, p.78].

Deşi opiniile referitoare la conținutul obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane sunt în mare parte asemănătoare, diverg alegațiile referitoare la înțelesul noțiunii „libertate fizică”. Astfel, autorul rus O.V. Novikova consideră că libertatea fizică a individului reprezintă capacitatea lui de a-şi alege locul aflării sale [279, p.10]. În concepţia altor autori [330, p.78], prin libertate fizică se înţelege libertatea persoanei de a decide de sine stătător asupra locului aflării sale şi asupra deplasării sale în spaţiu. Similară este şi părerea, potrivit căreia obiectul nemijlocit al acestei infracţiuni îl reprezintă relaţiile sociale ce asigură dreptul legal al persoanei de a circula arbitrar şi de a determina locul aflării sale [334, p.73]. Considerăm că opinia acestor autori nu redă în întregime sensul noțiunii de libertate fizică, deoarece aceasta are o semnificaţie mai largă, iar o astfel de tratare a obiectului infracțiunii limitează persoana doar la dreptul de a circula şi a determina locul aflării sale.

Dimpotrivă, în literatura de specialitate română conţinutul noţiunii de libertate fizică este abordat dintr-o altă perspectivă. Astfel, Gh.Mateuţ consideră că lipsirea de libertate constă în împiedicarea persoanei de a se deplasa şi de a acţiona în conformitate cu propria sa voinţă şi cu propriile sale interese [135, p.202]. Asemănătoare este şi optica autorilor, potrivit căreia libertatea fizică este dreptul persoanei de a se deplasa şi de a acţiona în conformitate cu propria sa voinţă [117, p.98; 196, p.90]. Alții relevă că libertatea fizică a persoanei se exprimă în posibilitatea

acesteia de a se mişca, de a circula, de a acţiona după voinţa sa şi în limitele admise de lege [81, p.96; 141, p.127]. Menționăm și viziunea profesorului S.Brînza din doctrina autohtonă, care consideră că libertatea fizică a persoanei este legată de activitatea persoanei, în condiţiile unei libere manifestări de voinţă; ea reprezintă posibilitatea persoanei de a se mişca, de a circula şi de a activa după voinţa sa, în limitele statornicite de normele juridice [20, p.8-14].

Aceste abordări stabilesc faptul că noţiunea de libertate este strâns legată cu noțiunea de voinţă, motiv din care se impune a stabili semnificaţia conceptului de voinţă. Potrivit Dicţionarului Explicativ al Limbii Române, voinţa este definită ca: funcţie psihică caracterizată prin orientarea conştientă a omului spre realizarea unor scopuri şi prin efortul depus pentru atingerea lor; trăsătură de caracter manifestată prin decizie fermă şi perseverenţă în învingerea piedicilor, greutăţilor, încurcăturilor de orice fel; ceea ce hotărăşte cineva; hotărâre, decizie [80, p.1168]. Prin urmare, conţinutul libertății (*lato senso*) vizează comportamentul unei persoane, ales în mod intenţionat. Comportamentul persoanei îl înţelegem ca modalitate de a acţiona în anumite împrejurări sau situaţii; conduită, purtare, comportare [80, p.204]. Mai mult ca atât, el este în primul rând un comportament social manifestat alături de şi împreună cu ceilalţi membri ai societăţii. De aceea, comportamentul trebuie să se încadreze în anumite limite, astfel încât nicio persoană să nu provoace rău semenilor, adică acest comportament să fie în conformitate cu normele etice acceptate şi practicate în societate.

Din raționamentele de mai sus, nu putem susţine punctul de vedere, potrivit căruia obiectul juridic special (nemijlocit) al infracţiunii de răpire a unei persoane îl formează libertatea personală, care este libertatea de a dispune de ea însăşi, prin care se înţelege nu doar libertatea fizică (de mişcare, circulaţie), dar și libertatea de comportament [323, p.7]. De fapt, libertatea fizică conţine în sine posibilitatea persoanei de a acţiona potrivit dorinţelor şi necesităţilor sale.

În alt context, reiterăm că literatura de specialitate distinge două caractere ale privării de libertate fizică, şi anume: caracterul absolut *şi* caracterul relativ [30, p.452; 135, p.203; 196, p.91]. Lipsirea absolută de libertate înseamnă că persoana este privată de toate posibilităţile de a săvârşi mişcări active relevante, precum şi de a-şi alege locul aflării sale [30, p.452]. În acest caz, persoana nu are posibilitatea de a se mişca nici târâş, adică este legată de un stâlp sau copac. Pentru a ilustra lipsirea absolută a libertăţii persoanei, aducem următorul caz din practica judiciară: *La 24 aprilie 2010, aproximativ la ora 12.30 grupul criminal, format din B.M., C.O., L.A. şi C.N. [...], s-a deplasat cu automobilul [...] condus de C.N. spre Aeroportul Internaţional Chişinău pentru a-l întâlni pe F.V. (cetăţean al SUA de origine italiană) sosit în Republica Moldova la invitaţia lui B.M. După ce F.V. a urcat în automobil, toţi au pornit spre s.Răzeni, r-nul Anenii-Noi, unde-i aşteptau L.A. şi C.O. Aceşti, au urcat şi ei în automobil şi au început să-i aplice lui F.V. lovituri cu pumnii şi să-l ameninţe cu un pistol din masă plastică asemănător cu unul ade-*

vărat. Toţi s-au deplasat spre ocolul silvic „Zloţi”, r-nul Cimişlia, unde L.A. cu C.O., aplicând forţa fizică şi psihică, au coborât victima din automobil şi i-au încătuşat mâniile în jurul unui copac (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [159].

Caracterul relativ al lipsirii fizice de libertate se atestă în cazul în care, deşi persoanei i se păstrează putinţa de a-şi manifesta activitatea de mişcare, aceasta este limitată [30, p.452]. Deci, persoana lipsită relativ de libertate poate fi închisă într-o încăpere; îi pot fi încătuşate mâinile; mâinile şi picioarele îi pot fi legate etc. Pentru relevarea mai clară a acestui caracter, uzăm de următorul caz din practica judiciară: *La 24 septembrie 2007, aproximativ la ora 16.00, I.S. se afla în s.Sipoteni, r-nul Călăraşi, având intenţia de a-l răpi pe A.R., sub pretextul ca acesta a comis un furt. Contrar voinţei ultimului, cu aplicarea violenţei fizice nepericuloase pentru viaţa şi sănătatea persoanei, exprimate prin lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părţi ale corpului, I.S. i-a legat lui A.R. mâinile la spate* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *şi cu forţa l-a urcat în căruţa sa. Astfel, intimidându-l şi privându-l pe A.R. de libertate, timp de o oră şi 30 de minute, l-a dus prin sat cu căruţa* [60].

Astfel, cazurile prezentate *supra* demonstrează clar modalitățile absolute şi relative de lipsire de libertate: în primul caz, când victima este încătușată cu mâinile în jurul copacului, ea nu are posibilitatea de a se mișca nici chiar târâș; în al doilea caz, când mâinile victimei sunt legate la spate, ea are posibilitatea de a se rostogoli sau chiar de a sări din căruță și a fugi.

În definitiv, concluzionăm că *obiectul juridic special al infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM este libertatea fizică a persoanei ca valoare socială proteguită prin prisma acestei norme juridice şi relaţiile sociale ce se formează în jurul acestei valori.* Iar libertatea fizică a persoanei reprezintă dreptul ei de a se comporta, circula şi mişca după propria sa voinţă, în limitele stabilite de normele morale şi juridice.

Însă, în cele mai frecvente cazuri, libertatea fizică nu este singura valoare socială la care se atentează prin comiterea răpirii unei persoane, deoarece prin vătămarea unei valori inevitabil se aduce atingere şi altor valori şi relaţii sociale în egală măsură cu prima valoare. De aici apare ca firească întrebarea: Care sunt ipotezele în care prin comiterea faptei de răpire a unei persoane se aduce atingere altor valori decât libertății fizice a persoanei?

O analiză *per ansamblu* a art.164 CP RM ne permite să identificăm o primă astfel de ipoteză; or, nu putem face abstracție de faptul că, de regulă, latura obiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane este una complexă, deoarece făptuitorul săvârșește acțiunea de răpire uzând de o acțiune sau inacțiune ajutătoare, fiind denumită tradițional în literatura de specialitate acțiune/inacțiune adiacentă. Astfel, în varianta acțiunii sau inacțiunii de care uzează făptuitorul, dintre care una este principală și cealaltă secundară, acestea se repercutează sau au în vedere obiectul juridic principal și, respectiv, pe cel secundar [37, p.67].

În ce privește obiectul juridic secundar al infracţiunii, acesta este lezat concomitent cu obiectul juridic principal prin acţiunea adiacentă, iar atingerea adusă lui nu influenţează calificarea infracţiunii respective [4, p.347]. Astfel, prin acţiunile adiacente care însoţesc acţiunea principală a infracţiunii de răpire a unei persoane se atentează la mai multe valori sociale şi relaţii sociale care se formează în jurul acestor valori. Mai mult, sursă de identificare a obiectului juridic secundar sunt și unele circumstanțe agravante prevăzute la alin.(2) și (3) art.164 CP RM.

Astfel privite lucrurile, în dependență de circumstanțele în care este săvârșită infracțiunea de răpire a unei persoane, obiectul juridic secundar îl formează valoarea socială și relațiile sociale cu privire la: *viața persoanei* (în cazul prevăzut la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, când răpirea unei persoane se soldează cu decesul din imprudență a persoanei); *sănătatea sau integritatea corporală a persoanei* (în cazul prevăzut la alin.(1) art.164 CP RM, când acțiunea adiacentă se manifestă prin constrângere fizică și în cazul prevăzut la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, când răpirea unei persoane se soldează cu vătămarea gravă din imprudență a integrității corporale sau a sănătății persoanei); *libertatea psihică a persoanei* (în cazul alin.(1) art.164 CP RM, când acțiunea adiacentă este reprezentată de constrângerea psihică); *libertatea manifestării de voință și minimul de încredere a persoanei* (în cazul prevăzut la alin.(1) art.164 CP RM, când acțiunea sau inacțiunea adiacentă este înșelăciunea sau abuzul de încredere); *dezvoltarea fizică sau psihică a minorului* (în cazul prevăzut la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, când răpirea este săvârșită cu bună știință asupra unui minor); *patrimoniul* (în cazul prevăzut la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM, când infracțiunea de răpire este săvârșită din interes material).

În cele ce urmează vom supune unei cercetări mai detaliate aceste valori.

Ab initio, precizăm că prezența obiectului juridic secundar – viața persoanei și sănătatea sau integritatea corporală a persoanei – o surprindem din prevederea de la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, deoarece sunt enunţate în mod explicit. Deci, în ipoteza în care urmarea imediată a răpirii unei persoane se va concretiza în decesul victimei, va fi lezată în plan secund viața persoanei, iar când consecința infracțională va consta într-o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, va fi lezată în plan secund sănătatea persoanei.

Cu referire la viața persoanei ca valoare socială, susceptibilă de a fi lezată în contextul răpirii unei persoane, în doctrină se întâlnesc mai multe accepţiuni. Unii autori consideră (opinie pe care o susținem) că noţiunea de viaţă trebuie definită ca „element care este necesar realizării existenţei fizice a omului” [331, p.26] şi nu ca „concept biologic” [306, p.34]. Este cert că viaţa reprezintă cel mai important atribut al persoanei şi, prin săvârşirea infracţiunii, se creează un pericol nu doar pentru individ, victimă a faptei prejudiciabile, dar şi pentru societate în ansamblu.

În ceea ce privește sănătatea sau integritatea corporală a persoanei ca obiect juridic secundar, menționăm că această valoare socială este prejudiciată nu doar în cazul elementului circum-

stanțial prevăzut la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, ci *ex aequo* este lezată și în ipoteza în care acţiunea adiacentă a răpirii unei persoane (alin.(1) art.164 CP RM) se manifestă prin constrângere fizică. Aceasta deoarece constrângerea specifică variantei-tip a art.164 CP RM poate să se concretizeze în vătămare neînsemnată, uşoară sau medie, chiar și gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii. De aceea, atunci când acțiunea adiacentă – constrângerea facilitatoare – se concretizează în vătămare neînsemnată, sunt lezate în plan secund relațiile sociale cu privire la integritatea corporală a persoanei, pe când în cazul aplicării vătămării uşoare, medii sau grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii în plan secund sunt afectate relațiile sociale cu privire la sănătatea persoanei.

Doctrina concepe noțiunea „sănătate a persoanei" nu în sensul îngust al funcţionării organismului omenesc, ci ca o stare psihosomatică, oricare ar fi gradul de morbiditate, a unei persoane [306, p.125], iar prin „integritate corporală" se înţelege starea fiziologică determinată a organismului persoanei, fără cauzare de prejudiciu sănătăţii, apărată împotriva pricinuirii leziunilor corporale [133, p.102]. Aceste valori nu sunt identice, dar se completează reciproc. Integritatea corporală şi sănătatea reprezintă atribute esenţiale ale persoanei şi în acelaşi timp importante valori sociale ocrotite de legea penală [115, p.83].

În ipoteza în care acţiunea adiacentă este reprezentată de aplicarea constrângerii psihice, obiectul juridic secundar este format din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică a persoanei. Libertatea psihică a persoanei este posibilitatea fiinţei umane de a se autodetermina de sine stătător, fără careva presiuni exercitate din exterior [84, p.73]. Reiterăm că libertatea psihică a persoanei apare pe post de valoare socială lezată în adiacent, nicidecum însă în plan principal, așa cum se susține în unele surse de specialitate [190, p.34]. Aceasta deoarece asupra libertăţii psihice a persoanei se atentează doar în cazurile existenţei unei ameninţări irezistibile asupra psihicului persoanei cu o stare de pericol grav pentru aceasta sau pentru o altă persoană, adică în cazurile de constrângere psihică, care la infracţiunea de răpire a unei persoane apare ca acţiune adiacentă. O motivație în plus o aducem prin prisma opticii filosofului englez Tomas Hobbs, potrivit căruia libertatea presupune lipsa rezistenţei sau a obstacolelor care pot priva persoana de capacitatea sa de a face ceea ce doreşte, însă nu o pot împiedica în a-și aplica capacitatea de a gândi şi analiza [234]. Astfel, considerăm că persoana privată de libertate nu este privată şi de posibilitatea de a cugeta, a reflecta, a medita, a analiza sau de a dori ceva.

Pe lângă aplicarea constrângerii fizice și/sau psihice, în calitate de acțiuni sau inacțiuni adiacente a răpirii unei persoane pot să apară și înşelăciunea sau abuzul de încredere. De aceea, în aceste situații, obiectul juridic secundar este format din relațiile sociale cu privire la libertatea manifestării de voinţă şi minimul necesar de încredere a persoanei.

Analizând înţelesul voinţei, putem stabili că „libertatea manifestării de voinţă" este capaci-

tatea psihică a persoanei de a lua decizii, de a hotărâri, în vederea realizării unor scopuri şi perseverenţă în învingerea obstacolelor. Libertatea de voinţă este indisolubilă din punct de vedere logic, deoarece este strâns legată de personalitatea individuală a fiecăruia în parte.

Cu referire la esența sintagmei „minimul necesar de încredere a persoanei", pornim de la stabilirea semnificaţiei încrederii. Prin „încredere" DEX-ul subînțelege: acţiunea de a (se) încrede şi rezultatul ei; sentiment de siguranţă faţă de cinstea, buna-credinţă sau sinceritate a cuiva; credinţă [80, p.525]. Astfel, determinăm şi înţelesul formulării „minimul de încredere a persoanei" care, în viziunea noastră, reprezintă sentimentul de liniște, lipsă de îndoială, convingere, încredere faţă de cinstea, buna-credinţă sau sinceritatea cuiva.

Un alt vector al cercetării este reprezentat de sursa pentru identificarea obiectului juridic secundar, și anume: cazul când victima infracțiunii de răpire este un minor (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM). În literatura de specialitate autohtonă nu sunt expuse opinii referitor la această situație. Însă, luând în considerare acțiunile adiacente (constrângerea fizică sau psihică, utilizarea substanțelor narcotice etc.) de săvârșire a infracțiunii, locul (subsol, beci etc.) sau modalitatea privării de libertate (legat, încătușat etc.), remarcăm că răpirea poate să atenteze și la dezvoltarea fizică sau psihică a minorului, cu excepția situațiilor când, din cauza vârstei fragile, bolii sau comportamentului voalat al făptuitorilor, minorul nu a conștientizat pericolul real.

În contextul examinat, apelăm la opiniile depistate în literatura de specialitate străină. Astfel, analizând infracțiunea de răpire a unei persoane în contextul legislației penale ruse, Haşum Nazih identifică în calitate de obiect juridic facultativ și dezvoltarea fizică și psihică a minorului [348, p.16]. Aceeași idee se regăsește și în doctrina românească. Cu toate că vechea lege penală a României nu conținea o normă distinctă „Răpirea unei persoane", ci doar la art.189 prevedea infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal (și în Noul Cod penal al României este prevăzută doar lipsirea de libertate în mod ilegal (art.205)), opinia precum că fapta de lipsire de libertate în mod ilegal a unui minor poate avea consecințe dintre cele mai grave în ceea ce privește dezvoltarea lui, din motivul că victima nu este încă pe deplin formată din punct de vedere fizic şi psihic [130, p.131], este valabilă și pentru studiul dat.

De asemenea, prezintă interes și faptul că în legislația Republicii Federale Germania [395] este evidențiată cu titlu de circumstanță agravantă situația când prin săvârșirea infracțiunii de răpire a unui minor se cauzează prejudicii grave dezvoltării lui fizice sau psihice (alin.(4) §235 Cod penal al Republicii Federale Germania); prin urmare, prin infracțiunea de răpire dezvoltării minorului i se poate aduce prejudiciu de diferită gravitate.

Din considerentele menționate concluzionăm că, în condiția agravantei de la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la dezvoltarea fizică sau psihică a minorului.

În alt context, identificăm un alt obiect juridic secundar în cazul agravantei prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM – „săvârșirea răpirii unei persoane din interes material”. În acest caz, este cert că sunt puse în pericol și alte valori decât cele menționate anterior. În literatura de specialitate, în calitate de obiect juridic secundar al răpirii unei persoane au fost recunoscute relațiile de proprietate [190, p.34; 210, p.25]. Nu acceptăm această formulare; probabil, folosind sintagma „relațiile de proprietate” autorii au preluat-o din literatura de specialitate rusă, unde întâlnim aceeași interpretare [312, p.39; 323, p.13; 330, p.78]. Însă, ei nu au luat în considerare faptul că, potrivit legislației ruse, infracțiunea de răpire a persoanei însoțită cu înaintarea cerințelor de a transmite bunurile proprietarului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial este calificată în baza concursului de infracțiuni (lit.«з» alin.(2) art.126 (răpirea unei persoane din interes material) și art.163 (șantajul) CP RF), pe când, în conformitate cu legislația națională aceeași faptă cade sub incidența alin.(4) art.189 CP RM (șantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora).

Mai mult, nici în această situație nu putem afirma că sunt afectate relațiile cu privire la proprietate, deoarece „proprietatea este, în fond, o relație cu privire la bunuri, iar nu o relație între persoană și bun” [18, p.189], iar legea penală stabilește reguli de conduită între persoane cu privire la bunuri. De aceea, aderăm la opinia lui Gr.Râpeanu, susținută și de alți autori, care consideră că relația socială de proprietate se naște între stăpânul lucrului și fiecare om, alt membru al societății, conținutul acestei relații caracterizându-se prin aceea că stăpânului lucrului i se recunoaște că poate stăpâni și folosi nestânjenit lucrul său, iar toți ceilalți membri ai societății se recunosc datori să se abțină de la orice faptă prin care i-ar periclita stăpânirea și folosirea lucrului [*citat după* 18, p.193]. Astfel, obiect al infracțiunii nu sunt „relațiile de proprietate”, ci „relațiile cu privire la posesia persoanei asupra bunului”.

Cu toate acestea, nu putem să nu fim de acord cu opinia, potrivit căreia nu proprietatea este protejată de legea penală, ci patrimoniul, acestea fiind în relații de parte și întreg; or, noțiunea de patrimoniu include nu doar dreptul de proprietate, ci și toate celelalte drepturi reale şi de creanţă, alături de obligaţiunile patrimoniale, precum şi orice situaţie care prezintă chiar numai o aparenţă de drept; deci, este cu mult mai cuprinzătoare decât cea de proprietate [10, p.111; 17, p.102-109; 58, p.52-53]. Prin urmare, „identificând obiectul infracțiunii în exclusivitate ca dreptul de proprietate, nejustificat se limitează după volum obiectul juridic al atentării, excluzând din conținutul acestuia și alte drepturi asupra proprietății ce nu sunt componente ale obiectului dreptului de proprietate (în sens obiectiv) și conținutul cărora, respectiv, nu reprezintă dreptul de proprietate (în sens subiectiv)” [212, p.47]. În așa mod, patrimoniul ca obiect juridic secundar va cuprinde și acele situații de prejudiciere care derivă din interesul material ca circumstanță agravantă a răpirii unei persoane, cum ar fi: încheierea unei convenţii avantajoase; scutirea sau amânarea achitării

datoriei; participarea la licitație; obținerea unui credit în condiții avantajoase; executarea unei comenzi; obținerea altor foloase sau avantaje materiale etc.

În altă ordine de idei, ne alăturăm opiniei expuse în literatura de specialitate [30, p.453], potrivit căreia în cazul în care acțiunea adiacentă din cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane îmbracă modalitatea de profitare de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, este practic imposibil a identifica un obiect juridic secundar. Se au în vedere circumstanțele în care victima nu doar se află în stare de neputință, ci făptuitorul profită de această stare, astfel ușurându-și semnificativ posibilitatea de săvârșire a infracțiunii. Prin urmare, *modus operandi* pentru realizarea intenției infracționale este pe deplin satisfăcută doar de acțiunea principală. În caz contrar, dacă făptuitorul recurge la aplicarea unor acțiuni adiacente, rezultă că el nu profită de această stare a victimei; în acest fel, atentează la valorile sociale menționate *supra.*

În altă ordine de idei stabilim că unele infracţiuni presupun, pe lângă obiectul juridic, și un *obiect material*. Literatura de specialitate prin obiect material înţelege entitatea materială asupra căreia se îndreaptă influenţarea nemijlocită infracţională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracţiunii [14, p.180].

În doctrină s-a stabilit că obiectul material nu există la orice infracțiune, ci numai la acelea la care valoarea socială ocrotită constă sau se exprimă într-o entitate materială, astfel că amenințarea sau vătămarea relațiilor are loc prin intermediul acestei entități, care și este obiectul material al infracțiunii [151, p.60]. Altfel spus, atentarea la obiectului juridic prin intermediul obiectului material se realizează prin influențarea nemijlocită la entitatea fizică (creare, modificări de formă, nimicire etc.) [333, p.118]. Prin urmare, nu există obiect material la infracțiunile la care valoarea socială amenințată nu este încorporată într-o entitate materială. În viziunea unor autori, acestea sunt identificate ca fiind „infracțiunile formale sau de atitudine, la care rezultatul constă într-o stare de pericol” [36, p.199].

Per definitionem, libertatea fizică reprezintă nu altceva decât un drept subiectiv al persoanei, și anume – libertatea de mișcare; deci, infracțiunea de răpire a unei persoane, de regulă, nu are un obiect material. Mai mult, prin atentarea la dreptul persoanei de a se deplasa nestingherit și de a putea să se manifeste potrivit voinței sale nu în mod obligatoriu se influențează asupra corpului persoanei. Astfel, nu putem fi de acord cu opinia expusă în doctrină [49, p.207-208], potrivit căreia în cazul în care acțiunea (inacțiunea) făptuitorului este îndreptată contra libertății fizice a persoanei corpul acesteia devine obiect material.

Prin urmare, doar în cazul variantei agravate prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, precum şi în ipoteza în care acțiunea adiacentă ar consta în constrângere fizică, în calitate de obiect material ar apărea corpul victimei. Ca şi în cazul infracţiunilor contra vieţii şi sănătăţii persoanei, este necesar a se influența asupra corpului unei persoane în viaţă şi aceasta să nu fie per-

soana făptuitorului [33, p.90]. De specificat că prin infracţiune se aduce atingere corpului persoanei prin lezarea integrității corporale, sănătății persoanei sau chiar vieții acesteia, consecințe ce implică transformări ale corpului persoanei în sens anatomo-morfologic şi psihofiziologic.

În continuare analizei va fi supusă *victima infracțiunii* de răpire a unei persoane. După cum este specificat în literatura de specialitate, de regulă, victimă a răpirii unei persoane poate fi orice persoană fizică [33, p.325] sau orice persoană, indiferent de rasă, statut social, gen sau alte caracteristici [190, p.35; 327, p.18; 344, p.23]. Mai mult, „victimă a răpirii poate fi doar o persoană în viață" [225, p.21], deoarece doar aceasta dispune de drepturi și libertăți, iar acțiunile de răpire a unui cadavru poate să cadă sub incidența art.222 CP RM (profanarea de morminte).

Suntem de acord cu aceste concepte, doar cu o mică concretizare: cu excepția cazurilor când victima deține o altă calitate specială ce influențează calificarea faptei. Bunăoară, în cazul în care victima este un minor, o femeie gravidă sau persoană în stare de neputinţă, condiționată de vârsta înaintată, boală, handicapul fizic sau psihic ori de alt factor, iar făptuitorul, cunoscând acest lucru, le răpește (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM). Aceasta deoarece în acest caz suntem în prezența concurenței dintre o normă generală și una specială (art.116 CP RM), și anume: norma specială conține detalierea și/sau suplimentarea victimei.

Aceste calități speciale ale victimei nu sunt unice. În calitate de victimă ce poate influența încadrarea juridică a faptei este minorul rudă apropiată făptuitorului (art.164^1 CP RM), însă aceasta va fi analizată în contextul circumstanței agravante „săvârșirea răpirii cu bunăștiință asupra unui minor" (subcompartimentul 4.1.).

Din aceleași considerente nu poate fi victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane persoana care beneficiază de protecţie internaţională, deoarece pentru răpirea acesteia răspunderea survine în conformitate cu alin.(2) art.142 CP RM (atacul asupra unei persoane ce beneficiază de protecție internațională). Astfel, în conformitate cu art.122 CP RM, care determină persoanele ce beneficiază de protecție internațională, stabilim că nu poate fi victimă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM: a) şeful statului străin, inclusiv fiecare membru al organului colegial care exercită funcţiile şefului de stat conform Constituţiei statului respectiv, fie şeful guvernului, fie ministrul de externe al statului străin, precum şi membrii familiilor lor care îi însoţesc; b) oricare reprezentant ori persoană cu funcţie de răspundere a statului străin sau oricare persoană cu funcţie de răspundere ori alt agent al organizaţiei internaţionale interguvernamentale care, conform dreptului internaţional, are dreptul la protecţie specială contra oricărui atac asupra persoanei, libertăţii şi demnităţii sale, precum şi membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei. Prin urmare, legiuitorul accentuează importanța protejării relațiilor de încredere între Republica Moldova și alte state, între statul nostru și organizațiile internaționale interguvernamentale.

O asemenea poziție este reflectată și în legislația altor state. Astfel, în conformitate cu

pct.(4) secț.(a) §1201 din Codul Federal al SUA (Răpirea) [386], victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi și persoana oficială străină ce beneficiază de protecție internațională sau un invitat oficial care, potrivit pct.(3) secț.(b) §1116 al aceluiași Cod, pot fi: (A) un șef de stat sau echivalent politic, președinte, vicepreședinte, prim-ministru, ambasador, ministru de externe sau alt funcționar de rangul Cabinetului ori de rang mai înalt din guvernul străin, sau directorul executiv al unei organizații internaționale, sau orice persoană care anterior a ocupat o astfel de funcție, precum și orice membru al familiei sale, în timp ce se află în SUA; (B) orice persoană de naționalitate străină care s-a înregistrat în mod corespunzător în SUA ca un funcționar sau angajat al unui stat străin sau al unei organizații internaționale și care se află în SUA cu o activitate oficială, precum și orice membru al familiei sale, a cărei prezență în Statele Unite este în legătură cu activitatea acestui funcționar sau angajat.

Este de menționat că, în cazul în care persoana fizică (indiferent de rasă, gen, vârstă, statut social etc.) este răpită în scopul scoaterii acesteia de sub protecția legii, aceasta este victimă a infracțiunii prevăzute la lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM (Infracțiuni împotriva umanității); cu detalii vom veni în subcompartimentul 3.1.

De altfel, în literatura de specialitate este subliniat că victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană, care prin ceva a interesat făptuitorul, deoarece adesea victime devin persoane din sfera economică, politică, persoane publice sau apropiații lor [210, p.4].

De aceea, are relevanță opinia [288, p.23], potrivit căreia între victimă și răpitor, de regulă, sunt prezente relații juridico-civile, întrucât răpirea adesea este una dintre modalitățile de a rezolva arbitrar conflictul de natură juridică. Într-adevăr, din analiza practicii judiciare naționale observăm că de cele mai frecvente ori acestea sunt săvârșite din răzbunare sau în scopul de a returna o datorie, de a rezolva un conflict sau din cupiditate. Astfel, după cum am menționat [94, p.291], pentru făptuitor are importanță personalitatea victimei, acesta fiind un punct de delimitare între infracțiunea de răpire a unei persoane și cea de luare de ostatici (art.280 CP RM).

În acest sens, un grup de autori [279, p.13; 280, p.55] stabilesc că în cazul luării de ostatici pentru subiectul infracțiunii nu prezintă interes personalitatea victimelor – el este interesat de posibilitatea de a utiliza ostaticul drept mijloc pentru atingerea scopurilor sale, făptuitorul nu are o relație personală cu ostaticul, pe când în cazul răpirii unei persoanei făptuitorul, din diferite motive, este interesat în identitatea specifică a victimei. Mai mult, în cazul luării de ostatici, victima nu este un obiectiv, ci un mijloc de presiune asupra destinatarului revendicării [282, p.92]. Pentru infracţiunea de luare de ostatici este specific că, în afară de victimă şi făptuitor, întotdeauna există o terţă persoană – destinatarul revendicărilor făptuitorului, şi anume: statul, organizaţia internaţională, persoana juridică sau fizică, un grup de persoane. Dimpotrivă, în cazul răpirii unei persoane nu este necesar să existe vreo terţă persoană având calitatea de destinatar al re-

vendicărilor făptuitorului. Cu toate acestea, în unele situații, pentru a asigura îndeplinirea cerințelor, victimă a luării ostaticilor poate deveni și o persoană specială (de exemplu: copilul unui politician, reprezentant al unui alt stat, reprezentantul ONU etc.) [304, p.50-51].

Prin urmare, victima infracțiunii de răpire adesea este stabilită anticipat (în condițiile subiectului analizat, victima, pentru a cărei eliberare, în opinia răpitorilor, apropiații sunt dispuși să îndeplinească un serviciu; victima, pentru a obliga apropiații să returneze o datorie; în scop de răzbunare etc.); de regulă, făptuitorul și victima se cunosc. Cât privește luarea de ostatici, victimele în general sunt persoane întâmplătoare, însă, dacă victima este fixată din timp, aceasta este bine cunoscută sau este copilul unei astfel de persoane, prin aceasta făptuitorul facilitându-și realizarea scopului de a sili statul, organizaţia internaţională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiţie pentru eliberarea ostaticului.

Concluzionând, stabilim că victimă a răpirii unei persoane poate fi orice persoană fizică, indiferent de rasă, statut social, gen sau alte caracteristici, cu excepția cazurilor când calitatea specială a acesteia influențează calificarea faptei, și anume: minor, femeie gravidă; persoană în stare de neputinţă, condiționată de vârsta înaintată, boală, handicapul fizic sau psihic ori de alt factor (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM); minorul rudă apropiată făptuitorului (art.164^1 CP RM); persoana ce beneficiază de protecție internațională (alin.(2) art.142 CP RM); persoana scoasă de sub protecția legii (lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM).

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM

În procesul de calificare un loc central revine identificării laturii obiective a infracțiunii, care este considerată a fi „fundamentul structurii componenței de infracțiune” [269, p.209]. *Per se,* latura obiectivă este o parte componentă a componenței de infracțiune, care cuprinde totalitatea condiţiilor privitoare la activitatea infracțională cerute de lege pentru existenţa infracţiunii.

Ab initio, menţionăm că legea penală a Republicii Moldova, ca și cea a Federației Ruse, a republicilor Tadjikistan, Azerbaidjan, Kazahstan, din păcate, nu conţine o definiție a conceptului „răpire a unei persoane”, motiv din care apar unele dificultăţi la delimitarea acesteia de alte infracţiuni, precum şi la aplicabilitatea ei practică.

Astfel, art.164 CP RM desemnează fapta prejudiciabilă prin sintagma „Răpirea unei persoane”, dar nu descrie sesizabil semnele laturii obiective a infracţiunii. În cazul dat este prezentă aşa-numita dispoziţie simplă. În lipsa unei descrieri exhaustive a materialității faptei apare ca firească întrebarea: Este oare oportun de a reține un astfel de model incriminator? Răspunzând la această întrebare, savantul rus A.V. Naumov consideră că dispoziţiile sunt simple numai după formă şi nu prin conţinut, ele reprezentând carențe ale legislaţiei, de aceea este necesar a ne deta-

şa de astfel de dispoziţii [277, p.117]. Mai mult, indicarea incompletă a laturii obiective în conținutul legii complică interpretarea legii, iar acest proces poate fi de lungă durată și rezultatul nu în toate cazurile unitar [264, p.59]. Din aceste considerente, ne propunem identificarea semnelor laturii obiective a infracțiunii de răpire a unei persoane. Pentru aceasta este necesar să definim conceptul „răpire" apelând atât la sursele doctrinare, cât și la legislația altor state.

Punct de pornire al investigaţiei îl reprezintă definiția regăsită în Dicţionarul Explicativ al Limbii Române, care stabilește că „a răpi" înseamnă: a lua cu sila pe cineva, a duce cu sine în mod silnic pe cineva, a fura [80, p.889]. În literatura de specialitate se regăsesc mai multe definiţii ale răpirii unei persoane, cum ar fi: capturarea persoanei contrar dorinţei sau voinţei sale, însoţită de schimbarea locului de reşedinţă ori de aflare temporară în alt loc şi de privarea ei de libertate [7, p.99]; privarea de libertate a unei persoane prin mutare, împotriva voinţei acesteia, din locul unde se află într-un alt loc [3, p.317]; capturarea şi deplasarea ilegală a persoanei contrar voinţei sale dintr-un mediu social propriu într-un alt loc cu intenţia de o ţine în captivitate o anumită perioadă de timp [328, p.97].

În aceeaşi ordine de idei, sesizăm că, în optica altor autori, latura obiectivă a infracţiunii de răpire a unei persoanei se limitează la prezenţa a două faze de executare a faptei prejudiciabile, cum ar fi: capturarea persoanei cu ulterioara ei deplasare din locul unde se află într-un alt loc [330, p.78]; sechestrarea unei persoane îndepărtând-o de la locul în care se afla [389, p.71]. Reieșind din logica autorilor, dacă victima plus la toate va fi și privată ilegal de libertate, se va reține concursul între infracțiunea de răpire a unei persoane și cea de privațiune ilegală de libertate. Nu putem agrea aceste din urmă viziuni, întrucât o asemenea abordare a laturii obiective a infracţiunii de răpire a persoanei nu caracterizează pe deplin comportamentul făptuitorului. Considerăm că autorii alegațiilor restrictive ale conceptului „răpire a persoanei" ignoră unele semne ce caracterizează latura obiectivă a infracţiunii, ceea ce negativ influenţează asupra încadrării acesteia. După cum menționează și doctrina, „răpirea unei persoane este nu altceva decât privațiunea ilegală de libertate însoțită de unele elemente specifice" [393, p.147]. Acest caracter specific este extras din dispoziția normei juridice prevăzute la art.166 CP RM ce incriminează fapta de privațiune ilegală de libertate, și anume: dacă acţiunea nu este legată cu răpirea acesteia. Prin urmare, identificând semnele laturii obiective ale răpirii unei persoanei ne mișcăm de la contrariul; adică, nu este privațiune ilegală de libertate acea limitare a libertății care este legată cu capturarea și deplasarea persoanei. *Eo ipso*, privarea ilegală de libertate este parte componentă a modalității faptice de răpire a unei persoane și trebuie să se conțină ca semn obligatoriu al laturii obiective.

Într-o altă viziune, latura obiectivă a răpirii persoanei este reprezentată de următoarele etape: „ocuparea (capturarea) persoanei vii, însoţită de limitarea libertăţii personale a acesteia" [267, p.204]. Însă, dacă răpirea unei persoane o percepem drept ocupare (capturare) a persoanei

vii şi privarea de libertate a acesteia, atunci rămâne neclar: care sunt liniile de demarcaţie între răpirea persoanei şi alte infracţiuni, precum luarea de ostatici (art.280 CP RM) sau privaţiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM)?

La caracterizarea laturii obiective a răpirii persoanei, considerăm inconsecventă şi poziţia unor autori [328, p.98] care susţin că „ocuparea (capturarea) şi deplasarea sunt două elemente obligatorii ale laturii obiective, iar în rezultatul răpirii victima este scoasă din mediul său social, familial, pierde capacitatea de a stabili la apreciere proprie locul aflării sale, de a se deplasa liber în spaţiu". Dacă în calitate de elemente obligatorii ale componenţei de infracţiune sunt determinate astfel de trăsături precum capturarea şi deplasarea, atunci cum ele se îmbină cu pierderea capacităţii de a stabili locul aflării şi a celei de deplasare liberă? Anume reţinerea ei în mod ilegal, înţeleasă drept limitare a deplasării, şi, drept consecinţă, excluderea posibilităţii persoanei răpite de a constata liber locul aflării sale trebuie recunoscută în calitate de element obligatoriu al componenţei infracţiunii de răpire a unei persoane. Nu are importanţă faptul dacă victima cunoaşte sau nu acel loc, este suficient ca victima să nu fi mers de bunăvoie în acel loc.

Alţi autori, pe lângă semnele sus-menţionate, disting şi un astfel de semn al laturii obiective a răpirii persoanei precum sustragerea victimei din „mediul social habitual" sau din „micromediul obişnuit de trai" [259, p.168].

Considerăm această viziune ca fiind expresia unei interpretări extensive a semnelor laturii obiective; or, categoriile „mediu social habitual" sau „micromediu obişnuit de trai" nu oferă o caracterizare precisă a acestora. Ţinem să remarcăm că, întrucât aceste categorii poartă un caracter estimativ, aplicarea lor va complica procesul de încadrare juridică a faptei de răpire a unei persoane. Aceasta deoarece categoria „mediu social habitual" presupune studierea sub aspect comparat a condiţiilor şi a modului de viaţă al persoanei de până la răpirea acesteia, a cercului de persoane şi a condiţiilor climaterice de habitat, a nivelului de confort al locului de habitaţie etc. cu condiţiile reale de după răpire, în scopul asigurării unei încadrări corecte. Dar, toate aceste momente se transformă în obiect de demonstrare, ceea ce îngreunează neîntemeiat încadrarea acţiunilor făptuitorului.

Cu referire la al doilea termen: utilizarea categoriei „micromediu obişnuit de trai" în partea descriptivă a dispoziţiei normei de incriminare ar presupune nu doar angajarea protecţiei libertăţii fizice a persoanei răpite, dar şi garantarea dreptului ei la mediul în care se află, ceea ce lărgeşte cardinal conceptul de obiect juridic al acestei infracţiuni, dar care nu este posibil de a fi acoperit din punct de vedere legal şi, cu atât mai mult, din punct de vedere ştiinţific.

A trezit interes definiția propusă de către D.Poleakov, care prin răpirea unei persoane înțelege: acțiunile intenționate ilegale, însoțite de capturarea deschisă sau ascunsă a unei persoane în viață, cu transportarea ei de la locul său de reședință permanentă sau temporară, urmată de reți-

nerea acesteia în altă parte contrar voinței sale [294, p.104]. Astfel, deși autorul evidențiază elementele laturii obiective, el exclude posibilitatea răpirii persoanei dintr-un alt loc decât reședința acesteia, de exemplu din stradă.

Nu putem fi de acord cu poziţiile exprimate *supra*, deoarece pentru comiterea acestei infracţiuni, de regulă, nu are importanță locul sau timpul săvârşirii faptei; o persoană poate fi răpită dintr-un loc cunoscut sau nu, de la domiciliu, serviciu sau din stradă, în timpul zilei sau pe timp de noapte etc.; important este ca persoana să fie capturată și deplasată din acest loc fără consimțământul ei. Excepție de la această regulă, în contextul legislației penale a Republicii Moldova, este săvârșirea răpirii persoanei în timpul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile pentru provocarea dispariției forțate a acesteia, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii (lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM). În doctrină [30, p.73], „atacul generalizat" este privit ca unul pe scară largă, precum și cel care implică un număr mare de persoane vizate, iar „atacul sistematic" se consideră că: 1) constituie o parte a unei politici sistematice; 2) este comis în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații. Calificarea în aceste condiții va fi în conformitate cu norma prevăzută la lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM fără reținerea suplimentară a art.164 CP RM. Justificarea acestei încadrări se axează pe regula concurenței unei norme speciale în raport cu cea generală (alin.(2) art.116 CP RM); or, răpirea unei persoane în timpul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile este, pe lângă scopul de a o sustrage de sub protecția legii, unul dintre semnele ce transformă infracțiunea de provocare a dispariției forțate într-o normă specială în coraport cu răpirea unei persoane.

Revenind la cercetarea definițiilor noțiunii de răpire a unei persoane, remarcăm și pe cea reținută de D.Kraev [263, p.19], și anume: „Prin răpire a unei persoane trebuie de înțeles scoaterea persoanei din locul aflării ei permanente ori provizorie și determinarea (atribuirea) locului de amplasare (reședință) a acesteia, săvârșită în pofida sau contrar voinței sale". Prin urmare, prin „scoaterea persoanei din locul aflării sale" se subînțelege capturarea, luarea și deplasarea victimei (ceea ce confirmă autorul și în cercetarea ulterioară), iar „determinarea locului de amplasare" reprezintă nu altceva decât reținerea persoanei într-un alt loc. Însă interes trezește remarca, potrivit căreia acțiunile sunt săvârșite „în pofida sau contrar voinței" victimei. Într-adevăr, luându-se în calcul că infracțiunea de răpire a unei persoane atentează la libertatea persoanei de a circula, a se deplasa sau de a-și alege locul de ședere după propria sa voință și dorință, rezultă că, în cazul în care persoana își manifestă voința, acțiunile menționate se săvârșesc contrar voinței acesteia. Pe când în situația în care victima din diferite motive (vârstă fragedă, maladie etc.) nu poate să-și exprime voința, activitatea infracțională este realizată în pofida sau, mai bine zis, neluându-se în seamă sau ignorându-se voința ei.

În contextul analizei laturii obiective specificăm că în literatura de specialitate este recu-

noscut că răpirea unei persoane poate fi săvârșită cu aplicarea constrângerii (majoritatea autorilor utilizează termenul „violență”) fizice sau psihice, prin înșelăciune sau abuz de încredere. Mai mult, în legislația penală a altor state aceste acțiuni ajutătoare sunt expres prevăzute de norma de incriminare, de exemplu: Codul penal al Bielorusei (art.182) [339], Codul penal al Germaniei (§234 Menschenraub), în care se specifică că persoana poartă răspundere penală pentru infracțiunea de răpire a unei persoane dacă, prin aplicarea violenței, amenințarea cu aplicarea violenței semnificative sau prin înșelăciune, capturează o persoană, pentru a o pune într-o stare de neputință sau pentru a o supune serviciului într-o instituție militară ori cvasimilitară în străinătate. De asemenea, potrivit art.160^0 din Codul penal al Portugaliei [392], persoana se face vinovată de răpire în cazul în care, prin violență, amenințare sau înșelăciune, răpește o altă persoană cu intenția… .

În continuare, supunem investigației problema privind identificarea rolului pe care îl îndeplinesc constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea și abuzul de încredere, întrucât soluționarea acesteia ne va permite să decidem dacă infracțiunea investigată se atribuie sau nu la cele complexe. Eventual, acestea pot fi în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunii sau în calitate de acțiune adiacentă.

Potrivit opticii unanim recunoscute în literatura de specialitate rusă, înşelăciunea, abuzul de încredere, aplicarea violenței fizice sau amenințarea cu aplicarea unei astfel de violențe, săvârșirea pe ascuns sau deschis a infracțiunii sunt considerate metode de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane. Probabil, raționamentul acestor afirmații a fost dedus din definițiile (de asemenea regăsite în sursele de origine rusă), precum că metodă de săvârșire a infracțiunii reprezintă: totalitate de tehnici şi procedee, modalități săvârșite de către făptuitor [264, p.71]; o regulă determinată, mod, consecutivitate de mișcări și tehnici, care au fost aplicate de făptuitor pentru atingerea rezultatului criminal [305, p.167]; forma exterioară de manifestare a acțiunii, precum și modalități și tehnici care au fost utilizate de către făptuitor [223, p.141]; un concurs de tehnici și modalități ale actului infracțional [272, p.208]; etc. Nu supunem criticii aceste definiții, însă nu putem fi de acord cu rolul de metodă ce i se atribuie activității desemnate în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane. Aceasta deoarece metoda, „caracterizând fapta din exterior, din punctul de vedere al manifestării sale obiective concrete, apare ca modalitate faptică” [351, p.6] și „este inseparabilă de acțiunea socialmente periculoasă, iar limitele sale sunt marcate de limitele acestei acțiuni” [274, p.7]. Mai mult, metoda ca acțiune sau un sistem de acțiuni trebuie să întrunească două trăsături: 1) să fie realizate în procesul de săvârșire a infracțiunii și 2) să fie îndreptate spre obținerea rezultatului infracțional [347, p.18].

Astfel, autorii nu au ținut cont de faptul că metoda de săvârșire a infracțiunii este inseparabilă de textul faptei prejudiciabile și trebuie să desemneze esențe comune (spre exemplu, în ceea ce privește obiectul de atentare) [10, p.135]. Prin urmare, tehnicile sau modalitățile utilizate de

făptuitor în momentul actului infracțional, pentru a fi considerate metode de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane, pe lângă faptul că sunt concomitente cu capturarea, luarea sau deplasarea persoanei, ele trebuie să fie îndreptate nemijlocit spre lezarea libertății ei fizice, pe când aplicarea constrângerii fizice sau psihice, abuzul de încredere sau înșelăciunea, cum s-a menționat *supra,* atentează la alte valori sociale, cum ar fi: viaţa persoanei, sănătatea persoanei, integritatea corporală a persoanei, libertatea psihică a persoanei, libertatea manifestării de voinţă, minimul de încredere a persoanei etc.

Prin urmare, putem susține că suntem în prezența unei infracțiuni complexe; or, cazul în care sunt vătămate două sau mai multe obiecte juridice constituie o modalitate a componenței complexe. Totuși, aceasta nu stabilește cu certitudine rolul juridic al aplicării constrângerii fizice sau psihice, al abuzului de încredere sau înșelăciunii în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane. Coexistența a două obiecte juridice se întâlneşte de cele mai frecvente ori în cazul acelor infracţiuni complexe, al căror element material se realizează prin săvârşirea, conjugată, a două acţiuni prevăzute de legea penală [56, p.30], cu toate că există și excepții, cum ar fi infracțiunile cu obiect multiplu, când printr-o singură acțiune se lezează mai multe obiecte juridice, dar se comite o singură infracțiune [37, p.56] (de exemplu, cea prevăzută la art.342 CP RM). Însă, existența mai multor obiecte juridice în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane, după cum s-a specificat mai sus, este determinată de mai multe acțiuni infracționale. De altfel, în acest caz „se impune și ierarhizarea valorică a acțiunilor ce compun infracțiunea complexă, fiind considerată *principală* acțiunea ce vizează obiectul juridic principal și *secundară* acțiunea ce vizează obiectul juridic secundar sau adiacent" [88, p.153]. Mai mult, stabilim conținutul complex al infracțiunii de răpire a unei persoane și din considerentul că constrângerea fizică sau psihică, abuzul de încredere sau înșelăciunea în raport cu etapele obligatorii de săvârșire a infracțiunii investigate reprezintă o activitate cu caracter secundar, adică pot fi concepute drept element asigurator al capturării, luării și deplasării și al privării ilegale de libertate.

În această conjunctură, aderăm la opinia expusă în literatura de specialitate autohtonă [30, p.452], potrivit căreia latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM constă în fapta prejudiciabilă alcătuită din *acțiunea principală* și *acțiunea sau inacțiunea adiacentă.*

În alt context, stabilim că în legislația penală a altor state se întâlnesc prevederi ale infracțiunii de răpire a unei persoane care conțin dispoziții descriptive. Din rândul acestora putem specifica Codul penal al Bielorusei, care la art.182 stabilește răspunderea penală pentru răpirea unei persoane, și anume: acțiunea ascunsă, deschisă, prin înșelăciune sau abuz de încredere, sau îmbinată cu violență ori cu amenințarea aplicării ei, sau alte forme de constrângere, de capturare ilicită a unei persoane, în absența elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art.291 (luarea de ostatici). De menționat că legiuitorul bielorus definește privațiunea de libertate a persoanei

ca: plasarea persoanei într-o încăpere, legarea sau o altă modalitate de reținere (art.183). Astfel, deși dispoziția normei este una descriptivă, este foarte greu a delimita componența de infracțiune „răpirea unei persoane" de „privațiunea ilegală de libertate", deoarece capturarea victimei poate fi realizată și la locul aflării ei, fără deplasarea ulterioară în alt loc.

Trebuie să recunoaștem că norma de incriminare trebuie să se conformeze celor trei condiţii de legalitate la nivel de incriminare pe care le desprindem din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului: accesibilitate, claritate și previzibilitate [83, p.59]. Însă, definind problema previzibilității, Curtea specifică faptul că: statele au obligaţia de a asigura definirea oricărei infracţiuni prin lege, iar această condiţie este îndeplinită ori de câte ori orice persoană poate să anticipeze, pe baza textului legal şi a interpretării acestuia de către instanţele de judecată, care sunt actele sau omisiunile ce pot atrage răspunderea ei penală (Cauza *Kokkinakis contra Greciei* (§40) [362]; Cauza *S.W. contra Mării Britanii* (§35) [361]; Cauza *Cantoni contra Franţei* (§31) [360]; Cauza *Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni contra României* (§36) [38]). Ținând cont de această considerație, reținem că interpretarea cauzală în materie este regăsită în Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii, nr.37 din 22.11.2004 [107], şi în Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj, nr.16 din 07.11.2005 [108]. Cu toate acestea, considerăm că norma juridică trebuie să fie de la origine clară și inteligibilă, și nu doar prin interpretarea cauzală (dat fiind că aceasta se referă la interpretarea altor infracțiuni și nu implicit la infracțiunea de răpire a unei persoane), pentru a informa adresații din start despre caracterul actelor şi faptelor lor. De altfel, și Legea privind actele legislative, nr.780 din 27.12.2001, prevede în acest sens (lit.b) alin.(3) art.4) că la elaborarea, adoptarea şi aplicarea actului legislativ, printre altele, se respectă și principiul predictibilității normelor juridice.

În această ordine de idei, în scopul respectării obligației *lex certa,* ce presupune că în momentul adoptării de către legiuitor a normelor ele trebuie să aibă un conținut clar și precis, propunem în calitate de *lege ferenda,* stabilirea următorului conţinut al alin.(1) art.164 CP RM: *Răpirea unei persoane, adică capturarea unei persoane, urmată de luarea şi deplasarea ei într-un alt loc decât se afla şi reţinerea ilegală cu privarea deplină de libertate a acesteia, împotriva voinţei sau ignorându-se voinţa ei, manifestată în constrângere fizică sau psihică, înşelăciune sau abuz de încredere.*

Este cazul să menționăm că modalitate a acțiunii adiacente a infracțiunii de răpire a unei persoane este și acțiunea de profitare de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința. Însă, odată ce legiuitorul a prevăzut-o în calitate de element circumstanțial agravant la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, această modalitate nu poate fi stabilită în cadrul alineatului (1).

2.2.1. Acţiunea principală în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane

În ceea ce privește *acțiunea principală*, aceasta este dedusă din conţinutul definiţiei propuse mai sus și este reprezentată de următoarele trei etape ce au o natură succesivă şi obligatorie: 1) capturarea persoanei; 2) luarea şi deplasarea ei în locul ce nu constituie locul aflării acesteia conform voinţei sale; 3) reţinerea forţată a acesteia, inclusiv cu privarea ilegală de libertate, într-un astfel de loc. De altfel, o astfel de interpretare cauzală este dată la pct.15 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj, nr.16 din 07.11.2005.

În context, în vederea ilustrării etapelor de săvârșire a faptei de răpire a unei persoane, aducem următorul caz din practica judiciară: *P.S. a fost condamnat în baza lit.d) alin.(2) art.164 CP RM. În fapt, instanţa de fond a constatat că la 19.03.2007, ora 17.00, [...] P.S. 1-a răpit pe minorul M.N., a.n. 2001, pe care l-a urcat forţat* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *în automobilul său [...] şi 1-a dus* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *într-o livadă de mere, izolându-l într-o vagonetă, unde 1-a privat de libertate* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *până la data de 20.03.2007, ora 13.00*) [62].

În aceeași ordine de idei, pentru realizarea unui studiu complet, în cele ce urmează vom analiza etapele de realizare a infracțiunii de răpire a unei persoane.

În doctrină, *capturarea,* ca primă etapă a răpirii unei persoane, este definită în mod divers. Astfel, există viziunea, potrivit căreia capturarea reprezintă acțiunea de a pune stăpânire pe persoană pentru a avea posibilitatea de a dispune de soarta ei [310, p.58]. În opinia noastră, sintagma „a dispune de soarta victimei” în mod artificial extinde înțelesul acestei etape în contextul infracțiunii analizate, deoarece din etimologia cuvântului „soartă” rezultă că a dispune de soarta unei persoane poate reprezenta nu doar privarea ei de libertate, ci și alte acțiuni și întâmplări din viața ei (de exemplu, căsătorie, lipsire de viață, servicii de diversă natură etc.).

Într-o altă opinie, capturarea victimei constă în lipsirea ei de posibilitatea de a alege benevol locul aflării sale, chiar dacă victima nu poate (din cauza vârstei sau stării) să-și manifeste voința și nu conștientizează cele întâmplate [237, p.198]. O asemenea interpretare a capturării este posibilă nu doar ca etapă a răpirii, ci și în cazul privării ilegale de libertate, când persoana, fiind privată de libertate, nu are posibilitatea să părăsească locul unde se află, adică nu poate să-și aleagă benevol locul aflării sale, iar în contextul studiului dat este necesar a defini capturarea ca o etapă care în mod obligatoriu este succedată de celelalte două (deplasarea și privarea ilegală de libertate).

Prin capturare, în viziunea unui colectiv de autori [306, p.97], se înțelege aplicarea ilegală a forței fizice asupra persoanei prin-un contact direct, însoțită de lipsirea de libertate. În continuare autorii concretizează că capturarea poate fi însoțită de aplicarea violenței sau poate fi săvârși-

tă, fără aplicarea violenței prin intermediul înșelăciunii, ceea ce vine în contradicție cu definiția propusă: or, înșelăciunea poate fi săvârșită și fără contact direct (de exemplu, prin telefon sau prin alte tehnologii).

Relevantă este viziunea, potrivit căreia capturarea implică un comportament activ, care este îndreptat spre suprimarea voinței victimei de a opune rezistență, în scopul de a o scoate din mediul ei habitual și a o duce într-un loc special, necunoscut rudelor și prietenilor sale [294, p.104]. Cu referire la înșelăciune sau abuz de încredere, D.S. Poleacov menționează: „Deși în această situație persoana se pare că de bunăvoie este scoasă din arealul ei de aflare, reținerea ei ilegală necesită a fi interpretată totuși ca răpire, deoarece scoaterea ei (ca efect al înșelăciunii) din locul ei de aflare și reținerea forțată a acesteia este acoperită de intenția făptuitorului". Înseamnă oare aceasta că în cazul înșelăciunii și abuzului de încredere latura obiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane este formată dintr-o singură etapă (privarea ilegală de libertate), iar primele două sunt reflectate doar în atitudinea psihică a persoanei?

Răspunzând la această întrebare, apelăm la interpretarea sistemică a normelor din Codul penal, în care se conțin și alte infracțiunii săvârșite prin capturare, și anume: deturnarea sau capturarea unei garnituri de tren, a unei nave aeriene, maritime sau fluviale (art.275 CP RM); capturarea ca modalitate faptică, ce periclitează securitatea platformelor fixe (lit.a) alin.(1) art.289^3 CP RM). Deoarece legiuitorul nu definește noțiunea de capturare, pentru a o defini facem trimitere la Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor, semnată la Haga la 16 decembrie 1970 [53], în conformitate cu care capturarea presupune punerea stăpânirii pe aeronavă în mod ilicit şi prin violenţă sau prin amenințare cu aplicarea violenței sau exercitarea controlului asupra ei, ori încercarea de a comite una din aceste fapte. Deci, întrucât această definiție stabilește materialitatea faptei, și anume: stăpânirea sau exercitarea controlului, reieșind că și în cazul răpirii unei persoane capturarea va reprezenta aceeași activitate.

În astfel de condiții rezultă că, în cazul în care făptuitorul întreprinde careva acțiuni de a înșela victima sau abuzând de încrederea acesteia o convinge să părăsească locul aflării și să vină într-un alt loc pentru a o reține forțat, fapta reprezintă nu altceva decât punerea stăpânirii pe conștientul victimei, astfel încât aceasta să nu înțeleagă obiectiv adevărata intenție a făptuitorului; deci, nu poate fi vorba despre o capturare materializată. Astfel, aderăm la viziunea expusă în literatura de specialitate [283, p.23], potrivit căreia înșelăciunea și abuzul de încredere reprezintă o excepție de la regulă, deoarece nu putem identifica etapele capturării și, după caz, ale deplasării.

În concluzie constatăm că *capturarea reprezintă acțiunea îndreptată spre exercitarea stăpânirii sau controlului asupra victimei, în scopul de a facilita executarea celorlalte etape ale răpirii: a luării și deplasării, precum și a reținerii ilegale a victimei.*

În altă ordine de idei, vom supune analizei modalitățile *ascunse* sau *deschise* de săvârșire a

răpirii persoanei (îndeosebi, aceste modalități sunt prezente la primele două etape de comiterea a infracțiunii). De remarcat că modalitatea ascunsă sau deschisă a răpirii nu are importanță la calificare; totuși, nu putem trece cu vederea această conjunctură, deoarece datorită modalității deschise de comitere a infracțiunii sporește pericolul social al faptei. Mai mult, acest lucru indică și la personalitatea infractorului, care vădește o mai mare periculozitate socială, tocmai pentru că manifestă indiferență față de prezența altor persoane la locul săvârșirii răpirii și este pregătit subiectiv pentru înlăturarea obstacolelor în cazul apariției lor, prin aceasta înfruntând riscul de a fi reținut sau de a fi mai ușor descoperit. De aceea, aceste circumstanțe trebuie luate în calcul la individualizarea pedepsei penale.

Preliminar, stabilim că în literatura de specialitate există diverse opinii referitoare la determinarea modalității ascunse sau deschise ale răpirii. Într-o primă accepțiune s-a relevat că este inadmisibilă interpretarea modalităților care influențează gradul prejudiciabil de săvârșire a răpirii persoanei reieșind din comentariile dedicate studiului infracțiunilor de sustragere [348, p.9]. Prin urmare, concluzionează Haşum Nazih, în cazul infracțiunii investigate este răpită (sustrasă) persoana; deci, evaluarea modalității deschise de răpire nu trebuie să depindă de faptul dacă aceste acțiuni sunt conştientizate de către terțe persoane sau de rude, ci de faptul dacă sunt conştientizate de către însăși victima răpirii. Nu putem fi de acord cu această afirmație, din care rezultă că, în cazul în care răpirea persoanei este săvârșită în prezența terților persoane sau a rudelor acesteia care își dau seama de acțiunile infracționale ale făptuitorului, iar victima, din careva considerente (de exemplu, este inconștientă, vârsta fragedă etc.), nu conștientizează acest fapt, modalitatea de comitere a infracțiunii este ascunsă, deoarece contravine stării de fapt. Argumentarea vine din etimologia cuvântului „ascuns". Potrivit DEX-ului, ascuns semnifică: pitit, dosit; tăinuit, secret; care nu-și dezvăluie intențiile, gândurile, faptele [143, p.87]. Astfel, derivând de la aceste definiții, de altfel cum susțin și autorii celei de a doua opinii [323, p.13], prin „pe ascuns" se înțelege răpirea unei persoane săvârșită în lipsa martorilor sau în prezența lor, dacă ei nu înțelegeau și nu conștientizau caracterul infracțional al acțiunii (de exemplu, făptuitorii sunt deghizați în polițiști ori în medici, ceea ce poate duce în eroare martorii).

Într-adevăr, nu putem face analogie cu modalitatea ascunsă sau deschisă a infracțiunilor săvârșite prin sustragere. Aceasta însă se referă doar la victima infracțiunii, deoarece aspectul clandestin al faptei nu se raportează la cunoașterea de către victimă a acțiunii prejudiciabile, ci la faptul dacă aceste acțiuni sunt cunoscute de către persoanele care pot împiedica comiterea infracțiunii sau pot identifica făptuitorul. Acest aspect este valabil și pentru infracțiunile săvârșite prin sustragere [213, p.313]. Însă, reieșind din materialitatea faptei cercetate, ca infracțiune contra persoanei, răpirea acesteia presupune o influență asupra victimei care este lipsită de libertate, astfel curmând posibilitatea ei de a reacționa. Prin urmare, conștientizarea de către victimă a răpirii

sale nu poate schimba modalitatea ascunsă de săvârșire a infracțiunii.

În context, distingem *modalitatea deschisă a răpirii unei persoane, care constă în acțiunile îndreptate spre săvârșirea infracțiunii în prezența terțelor persoane (a martorilor oculari), iar făptuitorul înțelege că aceștia conștientizează caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale.*

În cele ce urmează vom analiza a doua etapă a infracțiunii de răpire a unei persoane – *luarea și deplasarea.*

Unii autori [294, p.104; 310, p.58] recunosc doar deplasarea victimei drept cea de-a doua etapă a acțiunii principale. Însă, luând în calcul etimologia cuvântului „a lua", care semnifică: a scoate ceva din locul în care se află; a smulge, a desprinde, [143, p.912] rezultă că nu este posibilă deplasarea persoanei de la locul capturării fără scoaterea ei din acel loc, fapt ce justifică prezența „luării" în cadrul acestei etape.

De aceea, în consens cu părerile exprimate în doctrină, constatăm că *luarea și deplasarea reprezintă acțiunile făptuitorului îndreptate spre scoaterea victimei din locul aflării sale permanente sau provizorii și ducerea (transportarea) acesteia într-un alt loc pentru a o priva de libertate.* Mai mult, nu are importanță dacă victima este deplasată în limitele frontierei de stat a Republicii Moldova sau este adusă pe teritoriul Republicii Moldova, scoasă de pe teritoriul Republicii Moldova, fie este doar în trecere pe teritoriul Republicii Moldova, fapt consemnat și de alți autori [357, p.11]. Aceasta se datorează faptului că legislația autohtonă nu conține norme ce ar distinge acest lucru, așa cum o face legislația altor state. Bunăoară, legiuitorul nipon [344] incriminează la art.226 CP fapta de capturare și ducere peste hotare, iar cel bulgar prevede la pct.7 alin.(2) art.142 CP circumstanța agravantă în cazul răpirii „cu scopul scoaterii persoanei peste hotarele statului".

Cu privire la modalitatea de deplasare, după cum este specificat și în doctrină [285, p.99; 323, p.14], nu are importanță dacă victima este transportată cu automobilul (sau cu alt mijloc de transport), este dusă de către făptuitor sau se deplasează de sine stătător; este necesar ca victima să fie scoasă din locul aflării sale permanente sau temporare și să fie dusă într-un alt loc. Însă, apare întrebarea: la ce distanță trebuie deplasată victima pentru existența infracțiunii de răpire a unei persoane?

Referitor la acest subiect, în literatura de specialitate se subliniază că distanța nu are importanță la calificarea faptei [278, p.21]; sau că victima trebuie dusă la o anumită distanță față de locul aflării inițiale, astfel făcând-o să-și piardă capacitatea de alegere [259, p.18].

În context, menționăm că, în conformitate cu prevederile art.157 (răpirea unei persoane) din Codul penal al Puerto-Rico [391], persoana săvârșește fapta incriminată dacă, prin aplicarea forței fizice, violență, intimidare, fraudă sau înșelăciune, răpește sau reține și ascunde o altă persoană privând-o de liberate. Pentru ca infracțiunea să fie considerată răpire, nu este necesar ca

scoaterea (sustracción) să fie la o distanță sau pe o perioadă de timp substanțială; este suficientă deplasarea sau transferarea dintr-un loc în la altul (sublinierea ne aparține – *n.a.*).

În așa mod, concluzionăm că nu are importanță distanța de deplasare a victimei, important este faptul ca aceasta să fie scoasă din locul aflării sale temporare sau permanente și dusă într-un alt loc fără voința ei. În vederea ilustrării acestei situații, propunem următoarele cazuri din practica judiciară: ● *La 28 septembrie 2011, la ora 17.00, I.S. intenţionat, urmărind scopul răpirii persoanei, aflându-se lângă gospodăria lui V.C. din s.Mândra, r-nul Teleneşti, a răpit-o pe Di.D. şi pe fiul acesteia De.D., a.n. 2010, despre care cunoştea cu certitudine că este minor; în plus, acesta se afla în cărucior. Aplicând violenţa psihică şi fizică, exprimată prin ameninţarea vieţii şi sănătăţii exercitată cu cuţitul de bucătărie pe care îl avea asupra lui, I.S. i-a îmbrâncit pe ambii în gospodăria lui V.C., cauzându-i lui Di.D. vătămări corporale fără a i se prejudicia sănătatea […], iar minorului De.D. – vătămări corporale, la fel, fără cauzare de prejudiciu sănătăţii […]. Apoi, contrar voinţei acestora, în mod forţat i-a dus într-o odaie din casa de locuit, privându-i de libertate pe o durată de timp* [175]*;* ● *La 27.01.2013, la ora 19.00, G.V. intenționat și de comun acord cu fratele său G.I., cu scopul de a se răfui cu F.Ș. pentru acostarea surorii sale G.A., s-au deplasat în s.Slobozia-Cremene, r-nul Soroca, intenționând să-l găsească pe F.Ș., care la acel moment se afla în ospeție la prietena sa. Cunoscând cu certitudine că ultimul este în căutarea unui loc de muncă, l-au telefonat și, prin înșelăciune, sub pretextul că pot să-i asigure un loc de muncă în Federația Rusă, l-au determinat să iasă în centrul satului pentru a discuta condițiile. Acolo era așteptat de C.I și G.I., care i-u spus să urce în automobilul […], pentru a discuta oferta propusă. După ce F.Ș. a urcat în automobil, ușile imediat au fost blocate. Făptuitorii l-au dus pe F.Ș., împotriva voinței lui și fără a lua în seamă opunerea acestuia, pe traseul din preajma s.Țepilova, r-nul Soroca, aproximativ la 20 km de la locul de unde a fost luat* [170]. După cum se poate remarca din prima speță, victimele se aflau în nemijlocita apropiere de locul unde au fost reținute în mod ilegal, însă faptul că au fost forțate să părăsească locul unde se aflau (adică, drumul pe care se deplasau la o distanță de 2-3 metri de la poarta gospodăriei lui V.C.), că împotriva voinței acestora au fost duse într-un alt loc (în casa de locuit ce se afla în gospodăria lui V.C.), ne determină să fim de acord cu instanța de judecată care l-a recunoscut pe I.S. vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute la lit.b), c) și g) alin.(2) art.164 CP RM. Dimpotrivă, în al doilea caz prezentat *supra* distanța de deplasare este suficient de mare (aproximativ 20 km) pentru a nu crea dificultăți de încadrare juridică.

O altă problemă ce apare în practica judiciară este soluționarea cazurilor în care infracțiunea de răpire a unei persoane însoțește o altă infracțiune. Astfel, apare necesitatea de a dezvălui situațiile când răpirea unei persoane nu-și pierde individualitatea și, prin urmare, există concursul real cu infracțiunea în vederea căreia a fost săvârșită, precum și situațiile în care activitatea de

capturare și deplasare este absorbită în mod natural în conținutul infracțiunii pe care o însoțește.

Pentru a clarifica această situație, propunem spre examinare următoarele cazuri din practica judiciară: ● *A.F., P.A., G.S., și T.I. au fost condamnați în conformitate cu lit.b) alin.(3) art.171 CP RM. Potrivit sentinței, în una din zilele lunii decembrie 2009 aceștia, în jurul orei 13.00, au violat-o pe A.C., cunoscând cu certitudine că fata este de vârstă minoră (a.n. 1998), deci nu a împlinit 14 ani. Întâlnind-o lângă izvorul din apropierea gimnaziului […], prin constrângere fizică și psihică exprimată prin amenințări cu aplicarea violenței în privința minorei, au apucat-o de mâini și au dus-o în subsolul gimnaziului, unde forțat au dezbrăcat-o și au violat-o* [176]*;* ● *R.V. a fost condamnat în conformitate cu lit.e) alin.(2) art.164, lit.c) alin.(2) art.171 și lit.c) alin.(2) art.172 CP RM. Pentru pronunțarea sentinței instanța a reținut că, la 02.02.2011, aproximativ la ora 00.30, R.V. împreună cu fratele său, ambii în stare de ebrietate alcoolică […], forțat au scos-o, ținând-o de mâini și aplicându-i lovituri, pe S.E. din casa concubinului său S.V. […]. Contrar voinței acesteia au dus-o în casa mamei lor – R.F., situată în vecinătate, unde au ținut-o forțat până la ora 06.00. În această perioadă R.V. și fratele acestuia au întreținut raporturi sexuale cu victima și și-au satisfăcut poftele sexuale în mod pervers* [169]. După cum se poate observa, în prima speță prezentată *supra* deplasarea forțată a victimei capturate este circumscrisă în limitele teritoriale ale instituției; prin urmare, această deplasare fără consimțământul victimei vine în asigurarea raportului sexual forțat, deci nu putem extinde în mod artificial răspunderea penală și pentru fapta de răpire. Cu referire la al doilea caz, în care observăm circumstanțe ce scot în evidență elementele componenței infracțiunii de răpire a unei persoane, se justifică încadrarea concursului dintre infracțiunea de răpire și infracțiunea de viol ori/și de acțiuni violente cu caracter sexual.

În aceeași ordine de idei, are relevanță modul în care este tratată această problemă de către Curtea de Apel a Statului New York în cauzele *People vs. Levy* (pct.165) [373] și *People vs. Lambardini* (pct.270) [372], care stabilește că fapta nu poate fi calificată ca răpire a unei persoane, dacă scoaterea și reținerea este săvârșită ca „incident secundar" (subsidiary incident) la infracțiunea principală și în sine nu influențează aprecierea juridico-penală a celor săvârșite.

În context, menționăm și concluziile extrase din Generalizările practicii judiciare a Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție a Federației Ruse, și anume: transportarea forțată a victimei la locul faptei este absorbită de latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.131 CP FR (violul) și de a celei prevăzute la art.132 CP FR (acțiuni violente cu caracter sexual), ca și în cazul aplicării violenței (Generalizările din anul 2003 privind cazul în care victima este dusă într-un alt oraș, ulterior fiind violată) [218]; în cazul violului, intenția făptuitorului acoperă atât scopul final al infracțiunii – raportul sexual fără consimțământul victimei, cât și acțiunile ce duc la realizarea acestui scop: aplicarea violenței, amenințarea cu aplicarea violenței sau folosirea de

starea de neputință a victimei (Generalizările din anul 2009 cu privire la cazul când făptuitorul, înșelând victima minoră precum că va fi dusă la ea acasă, o duce în apartamentul lui, ulterior fiind violată) [219].

Probabil, aceasta este politica penală a Federației Ruse, însă nu putem fi de acord cu astfel de afirmații. În primul rând, este exclus concursul dintre infracțiune de răpire a unei persoane și infracțiunea rezultat al aplicării violenței, deoarece se încalcă principiul *non bis in idem*; or, aplicarea violenței este acțiune adiacentă a răpirii. Însă, violul sau acțiunile violente cu caracter sexual nu reprezintă semn obligatoriu al infracțiunii de răpire a unei persoane, iar, după cum menționează și A.Popov [295, p.325], din momentul în care persoana este dusă într-un alt loc contrar voinței acesteia suntem în prezența componenței infracțiunii de răpire a unei persoane, indiferent care a fost scopul făptuitorului. În al doilea rând, prin aceste acțiuni făptuitorii atentează la diferite valori sociale ce nu se cuprind una în alta, iar, așa cum menționează și S.Brînza (viziune pe care o împărtășim), „libertatea fizică a persoanei nu este un apendice al altor valori sociale desemnând persoana. Pe cale de consecinţă, răpirea unei persoane nu-şi pierde individualitatea, nu se absoarbe de infracţiunile concurente. De fiecare dată, numita infracţiune trebuie să-şi găsească locul cuvenit în cadrul calificării juridice." [25, p.43]

În al treilea rând, infracțiunea de răpire a unei persoane este săvârșită cu scopul de a facilita comiterea infracțiunii de viol; or, „scopul de a facilita săvârșirea unei alte infracțiuni nu reprezintă tendința de a crea condițiile necesare pentru comiterea unei alte infracțiuni (indiferent de gravitatea acesteia) și totdeauna o precedează" [303, p.155]. Deci, după cum se poate remarca, suntem în prezența concursului real de infracțiuni cu *conexitate etiologică,* care presupune o „legătură mijloc-scop între infracţiunile comise, adică o infracţiune este săvârşită pentru a înlesni săvârşirea altei infracțiuni" [138, p.322]. Doctrina [146, p.194] susține că existența concursului cu conexitate etiologică presupune două condiții cumulative: ambele infracțiuni să fie săvârșite cu intenție *și* hotărârea de a fi săvârșite este anterioară comiterii ambelor infracțiuni. *A fortiori,* în situația cercetată se întrunesc ambele condiții; deci, suntem în prezența unui concurs real de infracțiuni, unde infracțiunea de viol ori, după caz, acțiuni violente cu caracter sexual este infracțiunea-scop, iar răpirea unei persoane este infracțiunea-mijloc.

În cele ce urmează vom examina ultima etapă de săvârșire a infracțiunii analizate, și anume: *reținerea forțată a persoanei.*

În doctrină, reținerea forțată a persoanei este racordată la cea de lipsire (privare) ilegală de libertate [318, p.15]. Aceeași viziune are și A.V. Donțov, însă dânsul concretizează că esența reținerii în cadrul răpirii persoanei constă în formarea de către făptuitor a unor obstacole artificiale sau în utilizarea unor obstacole naturale ce nu permit victimei să părăsească la propria dorință locul detenției sale [241, p.16]. Notabilă este și viziunea, potrivit căreia reținerea forțată a unei

persoane reprezintă actul de împiedicare a victimei să părăsească un loc anumit unde a fost dusă sau lăsarea victimei într-un așa loc, de unde ea nu va putea pleca de sine stătător [349, p.9]. Astfel, cu toate că această definiție, în viziunea noastră, corect determină esența reținerii, adică actul de împiedicare a victimei să părăsească un anumit loc sau crearea condițiilor ca victima să nu poată părăsi acel loc, autorul omite totuși faptul că victima poate fi reținută și în timpul deplasării, până a fi ajuns la locul planificat.

Luând în considerare aceste teze și ținând cont de esența noțiunii de libertate fizică, concluzionăm că prin *reținerea forțată a persoanei* trebuie de înțeles *acțiunea prin care o persoană împiedică posibilitatea unei alte persoanei de a se comporta, circula şi a se mişca după propria sa voinţă.*

În ceea ce privește *perioada de timp a reţinerii ilegale a victimei*, legea penală a Republicii Moldova nu conţine nicio precizare, ceea ce ne permite să afirmăm că această durată poate varia, de la caz la caz. Pentru ilustrarea acestei alegaţii vom lua în vizor următoarele cauze din practica judiciară: ● *La data de 02 aprilie 2014, aproximativ la ora 12.00, prin înțelegere prealabilă, L.I. și S.P., urmărind scopul răpirii persoanelor, prin aplicarea violenței fizice asupra lui P.S. l-au urcat, contrar voinței lui, în automobilul lui L.I. [...], cu care i-au dus la domiciliul lui S.P. Acolo, legându-l cu un lanț de picior, astfel privându-l de libertate* <u>timp de 6 ore</u> (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [158]. ● *La 2 aprilie 2010, în jurul orei 13.00, din motiv că Ț.I. nu a restituit datoria de bani față de V.A. și G.T., aceștia l-au răpit în mod forțat, contrar voinței sale, cauzându-i leziuni corporale ușoare cu dereglarea sănătății de scurtă durată, după care l-au dus cu automobilul la marginea orașului, prin care fapt l-au privat de libertate* <u>de la ora 14.00 până la ora 15.00</u> (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [167]. ● *La data de 23 noiembrie 1999, aproximativ la ora 21.00, D.E. împreună cu niște persoane neidentificate, în scopul de a răpi minora F.I., s-au deplasat cu un automobil neidentificat spre domiciliul acesteia din Republica Cecenia. Ajunși la ea acasă, aceștia, amenințând-o cu violența fizică, au scos-o forțat din apartament și au urcat-o în automobil. Apoi au dus-o în subsolul unei construcții din aceeași localitate, unde au reținut-o ilegal până la mijlocul lunii ianuarie 2000, când a fost eliberată de forțele armate federale* [298]. Observăm că durata de timp de reținere este diferită, și anume: în primul caz timpul privării de libertate a depășit 6 ore (L.I. și S.P. au fost condamnați de asemenea în baza lit.b) alin.(2) art.164 CP RM), iar în al doilea caz durata privării constituie o oră (V.A. și G.T. au fost condamnați în baza lit.b) și e) alin.(2) art.164 CP RM), iar în al treilea caz, preluat din practica judiciară a Federației Ruse, privațiunea de libertate depășește termenul de o lună.

În așa mod, suntem de acord cu următorul raționament: perioada de timp în care este reținută victima nu are importanță la calificare, însă această perioadă de timp (minute, ore, zile chiar și luni) influențează gradul de pericol social al faptei [344, p.24], prin urmare, poate fi luat în

calcul la individualizarea pedepsei penale. Abordând limita inferioară de timp, considerăm că ea trebuie să fie de o durată în care victima va fi împiedicată să se deplaseze şi să acţioneze conform propriei dorinţe, dar să nu fie extrem de redusă (câteva secunde sau minute). Mai mult, în literatura de specialitate [87, p.129] se menționează că se consideră că persoana a fost lipsită de libertate chiar și în cazul în care durată de timp a acesteia a fost redusă, dacă victima, având intenția de a efectua un anumit lucru, nu l-a putut îndeplini din cauza că a fost lipsită de libertate.

În context, apare întrebarea: este oare binevenit de a fi introdusă și în legislația Republicii Moldova în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii de răpire a unei persoane reținerea acesteia pe un termen ce depășește o anumită durată (de exemplu, 7 zile), așa cum aceasta este regăsită în legislația altor state (de exemplu, a Poloniei [340] (§2 art.189), Spaniei [338] (art.163.3), Finlandei [385] (alin.(1) secț.2 Cap.25))

Oportunitatea introducerii acestei agravante este marcată prin periculozitatea sporită a faptei în cazul în care persoana este reținută ilegal pe un termen destul de mare. Aceasta deoarece, pe lângă faptul că în tot acest răstimp persoana este ruptă de societate și nu-și poate satisface dorințele sale, ea nu-și poate nici respecta obligațiunile. Mai mult, pe lângă vicisitudinea personală, sporesc și grijile apropiaților ei, astfel cauzându-li-se suferințe mai sporite. În concepția unor autori [393, p.145], această agravare este binevenită, deoarece infracțiunea de privațiune ilegală de libertate este una continuă, iar această continuitate nu poate dura la infinit.

Totuși, analiza practicii judiciare din Republica Moldova arată că în majoritatea cazurilor reținerea victimei durează aproximativ de la o oră până la 24 de ore, iar cazuri în care persoana răpită a fost privată de libertate pe o durată mai mare se întâlnesc mai rar. Cel mai lung termen identificat în urma analizei practicii judiciare naționale este de 10 zile, când un cetățean al Marii Britanii a fost ținut într-un apartament din r-nul Rezina. Iar în conformitate cu lit.e) alin.(3) art.53 al Legii privind actele legislative, nr.780 din 27.12.2001 [120], codul trebuie să aibă un caracter practic. *Ergo,* la momentul actual nu vedem necesitatea de a suplimenta norma prevăzută la art.164 CP RM cu o astfel de agravantă, iar timpul excesiv de reținere forțată a persoanei va fi luat în considerare la individualizarea pedepsei penale.

Cu referire la *locul de reținere a persoanei răpite*, menționăm că în doctrină există părerea [283, p.23] că acesta nu trebuie să fie cunoscut rudelor sau organelor de drept. Nu suntem de acord cu aceasta: or, în cazul în care rudele cunosc acest loc, dar sunt amenințate să nu anunțe organele de drept sau în cazul când ele cunosc și anunță organele de drept, iar până la eliberarea victimei mai durează un timp, nu se identifică executarea de către făptuitor a etapelor de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane.

Așadar, constatăm că pentru existența infracțiunii de răpire a unei persoane nu are importanță dacă persoana este capturată dintr-un loc cunoscut sau nu, de la domiciliu, serviciu sau din

stradă, în timpul zilei sau noaptea, după cum nu are importanță și în ce loc aceasta a fost adusă: cunoscut terțelor persoane sau necunoscut, dinainte stabilit de către făptuitor sau nu; în același rând, nici condițiile de reținere nu au importanță la calificare. Relevant pentru calificare este faptul ca toate aceste etape să fie realizate fără consimțământul victimei.

Până în prezent se duc discuții în privința consimțământului victimei de a comite acţiuni prejudiciabile determinate ce atentează asupra drepturilor persoanei; *in concreto*, în contextul studiului dat, ne interesează manifestarea consimţământului valabil exprimat la lezarea dreptului la libertate și sănătate, la integritate fizică sau psihică etc. Pentru a concepe consimţământul persoanei la cauzarea de daune sănătăţii drept semn al componenței de infracțiune, trebuie să fie luat în calcul nu doar impactul manifestării de voinţă asupra valorii sociale. Un indicator al relevanţei consimțământului ar fi şi gradul de vătămare corporală. Astfel, prin raportare la art.276 CPP RM, s-a argumentat că titularul valorii sociale ocrotite de legea penală poate să dispună de sănătatea sa în limitele cauzării vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății [116, p.130-131]. Prin urmare, în cazul în care, pe lângă acordul la lezarea libertății, victima consimte și aplicarea violenței, există temei de aplicare a răspunderii penale doar dacă în urma acesteia se cauzează vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății în sensul art.151 CP RM.

Calificarea suplimentară conform art.164 CP RM este exclusă, deoarece consimțământul victimei are relevanță juridică în înţelesul că restrângerea temporară a libertăţii unei persoane nu va constitui infracţiune din moment ce s-a obţinut în prealabil acordul acelei persoane spre a fi supusă unor restricţii ce vizează libertatea ei. Desigur, persoana care îşi dă acordul trebuie să fie conştientă de semnificaţia măsurilor (restricţiilor) pe care le va suporta, iar voinţa ei este necesar să se manifeste liber [82, p.289]. Suntem de acord cu autorii care afirmă că nu poate fi calificat ca răpire a unei persoane cazul în care persoana părăsește benevol locul aflării sale [30, p.460; 258, p.420-421; 308, p.413; 327, p.18], deoarece în acest caz persoana se deplasează, se mișcă și activează după propria sa voință și în niciun fel nu este lezat dreptul acesteia la libertate fizică.

De asemenea, nu putem încadra fapta ca răpire a unei persoane și în cazul când „victima" părăseşte benevol locul aflării sale, imitând, împreună cu terțe persoane, răpirea în scopul obținerii unui beneficiu material de la persoanele interesate de soarta ei. În asemenea situație apare ca firească întrebarea: există temei de tragere a acestor persoane la răspundere penală și, dacă da – în conformitate cu care normă juridică? Această întrebare apare pe fundalul că, în situația înaintării unei cereri de a primi o recompensă „pentru eliberarea victimei", aparent suntem în prezența infracțiunii specificate la alin.(4) art.189 CP RM (șantajul săvârșit cu răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaţilor acestora). Însă, legiuitorul a elaborat norma prevăzută la alin.(4) art.189 CP RM după modelul unei infracțiuni complexe, din conținutul căreia se desprinde „o simbioză dintre două infracțiuni: pe de o parte – șantajul, pe de altă

parte – răpirea unei persoane" [57, p.49]. Aşadar, întrucât răpirea persoanei, în sensul art.164 CP RM, este parte din infracțiunea incriminată la alin.(4) art.189 CP RM, rezultă că pentru reținerea ultimei este necesar să fie adusă *de facto* atingere libertății fizice a persoanei. Însă, în situația analizată făptuitorii înaintează cererea de a transmite bunurile aducând la cunoștința persoanei de la care sunt cerute bunurile informații ce nu corespund realității, vădit false, ceea ce semnifică nu altceva decât înșelăciunea activă. Prin urmare, au dreptate autorii care susțin că în asemenea situaţii latura obiectivă a infracţiunii de răpire a unei persoane lipseşte, dar există temeiul aplicării răspunderii pentru una dintre infracţiunile specificate la art.190 CP RM (escrocheria) [25, p.48].

În altă ordine de idei, datorită faptului că primele două etape ale infracțiunii, adică capturarea, luarea și deplasarea, pot fi săvârșite doar prin acțiune [279, p.11], deoarece acțiunea este actul de comportament uman, care constă în impactul asupra mediului exercitat prin mișcările corpului [272, p.49], stabilim că, în ansamblu, infracţiunea de răpire a unei persoane este o *infracţiune comisivă*.

2.2.2. Acţiunea adiacentă în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane

În cele ce urmează vom supune investigării modalitățile *acțiunii* sau *inacțiunii adiacente* a faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane, și anume: constrângerea fizică și/sau psihică; înșelăciunea; abuzul de încredere; profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința.

Studiind practica judiciară constatăm că răpirea de cele mai dese ori este săvârșită cu *aplicarea constrângerii fizice și/sau psihice*, de aceea ne propunem să începem cu analiza acestor acțiuni adiacente. În literatura de specialitate şi în practica judiciară cel mai frecvent în calitate de acțiune adiacentă este utilizată sintagma *violență fizică sau psihică*, de aceea ne propunem să determinăm cu certitudine care din aceste două noțiuni este oportun de utilizat în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane.

Problematica cercetări acestei dileme în dreptul penal substanţial apare ca o necesitate obiectivă, avându-se în vedere că o mare parte din infracțiunile prevăzute de legea penală a Republicii Moldova sunt săvârșite „cu aplicarea violenței ori cu amenințarea aplicării acesteia" sau utilizându-se „constrângerea fizică ori psihică". Această notă particularizantă este caracteristică îndeosebi infracţiunilor dislocate în capitolele în care persoana apare ca obiect juridic suprageneric. Astfel, în dependență de componența concretă de infracțiune, atât „violența", cât și „constrângerea" pot să apară pe post de metodă de comitere a infracţiunii (de exemplu, alin.(1) art.142, alin.(3) art.205, 247, 272, 309 CP RM etc.) sau de modalitate normativă a acţiunii adiacente în cadrul faptei prejudiciabile (de exemplu, art.165, 167, 168, 171, 172, 184 CP RM etc.). Totodată, în contextul incriminărilor sus-nominalizate, acești termeni se regăsesc și în conţinutul

variantei-tip a infracţiunii (lit.a) alin.(1) art.165, alin.(1) art.171, alin.(1) art.272 CP RM etc.) sau în conţinutul circumstanţelor agravante (lit.b) alin.(3) art.158; lit.f), g) alin.(2) art.165; alin.(2) art.179 CP RM).

Însă, există componenţe de infracţiune, în care constrângerea (ca şi celelalte modalităţi ale acţiunii adiacente) rezultă *ex re*, aceasta având o natură implicită, deductibilă. Este cazul infracţiunii de răpire a unei persoane (art.164 CP RM); or, nici la varianta-tip, dar nici la categoria circumstanţelor agravante nu este prevăzută *expressis verbis* menţiunea cu privire la constrângerea victimei, nici cu privire la aplicarea violenței sau la ameninţarea cu aplicarea acesteia în cadrul mecanismului infracţional. În contrast, după cum s-a menționat mai sus, în legislaţia penală a unor state, în care fapta de răpire a unei persoane este incriminată distinct, legiuitorul a prevăzut explicit menţiunea cu privire la subzistenţa violenței.

Deşi în art.164 CP RM nu este prevăzută expres menţiunea cu privire la constrângere sau violenţă, reieşind din materialitatea faptei de răpire a unei persoane şi a urmărilor prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, nu este exclus ca făptuitorul să uzeze de aceasta în vederea facilitării săvârşirii infracțiunii prin reprimarea voinței persoanei de a opune rezistență în momentul răpirii acesteia. Nu este exclus ca constrângerea (violenţa) să se aplice și în cadrul celorlalte etape ale acţiunii principale: luare și deplasare ori reţinere.

În măsura în care infracţiunea de răpire a unei persoane poate să implice o anumită influență fizică asupra victimei, vom aborda în prezentul demers ştiinţific trăsăturile şi conţinutul concret de manifestare a acesteia. Astfel, pentru soluționarea dilemei sus-menționate este necesar să cercetăm în parte conținutul violenței și al constrângerii.

Preliminar, vom determina semnificația noțiunii de *violență*. Astfel, în doctrină întâlnim opinia [141, p.114], potrivit căreia actul de violență presupune manifestări brutale, constrângere fizică de orice natură care ar putea cauza suferințe fizice. Potrivit unei alte viziuni, prin violență se înțelege acțiunea ilegală, socialmente periculoasă asupra corpului (a țesuturilor exterioare sau organelor interne) unei persoane, comisă fără consimțământul acesteia [285, p.100]. Observăm că viziunile reproduse limitează noţiunea de violenţă doar la influența în exclusivitate asupra corpului uman, excluzând un impact asupra psihicului. Poziţia respectivă o infirmăm prin apelarea la etimologia cuvântului „violenţă”, care în semnificaţie directă din latinescul *„violentia”* presupune putere mare, intensitate, tărie, vehemenţă; constrângere, silire [80, p.1163]. Deci, violenţa nu este doar o manifestare a dominației fizice, dar și a celei psihice. Această viziune este împărtăşită de mai mulţi autori. Bunăoară, autorul rus R.S. Djindjolia [239, p.61] subînţelege prin violență influența fizică sau psihică asupra unei persoane, care atentează la inviolabilitatea ei, concepută ca un drept fundamental garantat de Constituție (din punct de vedere fizic și spiritual). Cu toate că această definiţie primează în raport cu primele viziuni, dezavantajul ei constă

în faptul că nu sunt reliefate toate trăsăturile specifice actului de violenţă. Or, trebuie să recunoaştem că actul de violenţă întâi de toate este unul ilegal. De aceea, una dintre trăsăturile principale ale violenței este ilegalitatea, constatare ce ne ajută la delimitarea faptelor prejudiciabile de cele socialmente utile, ultimele având la bază un temei legal (de exemplu, actul de intervenție medicală, îndeosebi cel chirurgical, având la bază necesitatea terapeutică). În al doilea rând, ca trăsătură a violenţei este forma de vinovăție concretă cu care acţionează făptuitorul. În acest sens, nu putem să nu fim de acord cu L.V. Serdiuk, care susţine că este imposibil a săvârşi un act de violență fără să nu dorești survenirea prejudiciului cauzat persoanei, dar și fără să nu conștientizezi acest fapt [315, p.14]. Astfel, atât teoretic, cât și practic este imposibil a hărţui, oprima și, în special, a suprima voința persoanei din imprudență. Doar violența îndreptată spre reprimarea voinței persoanei poate conduce la cauzarea unor prejudicii nedorite, adică din imprudență.

De altfel, caracterul de ilegalitate şi caracterul intenţionat sunt reţinute în definiţiile date violenţei de mai mulţi autori [250, p.291, 350, p.291]. Însă, provoacă interes definiția, potrivit căreia violența este presiunea exterioară din partea altor persoane, intenționată și ilegală, ce are impact fizic sau psihic asupra altei persoane (sau grup de persoane), exercitată contrar sau în pofida voinței acesteia, aptă de a-i cauza traume, organice, fiziologice sau psihice, și de a-i limita libertatea acțiunilor sau libertatea de a se exprima [316, p.52]. Din această definiție surprindem că, pe lângă ilegalitate şi intenţie, în calitate de semne obligatorii ale violenței autorii mai indică asupra faptului că influenţa exercitată se realizează „contrar” sau „în pofida” voinței victimei. Suntem de acord cu acest tandem, deoarece termenul „contrar” poate fi întrebuințat doar în acele cazuri când victima exprimă dezacordul cu violența manifestată împotriva ei, pe când „în pofida” acoperă cazurile când victima conștientizează caracterul violenței exercitate asupra sa, dar n-a putut sau n-a reușit să reacționeze și cazurile când ea nu putea să conștientizeze acest fapt (este oarbă, stă cu spatele etc.).

Din cele menționate și așa cum am mai stabilit în alt studiu [100, p.60], deducem: *violența reprezintă acțiunea ilegală și intenționată asupra corpului și/sau psihicului unei persoane, săvârşită contrar sau în pofida voinței acestuia, cauzându-i-se un prejudiciu considerabil sau fiind pusă în pericol de a i se cauza un astfel de prejudiciu.*

În alt context, supunem cercetării și noțiunea de *constrângere.* În acest sens constatăm că deși legiuitorul utilizează frecvent acest termen atât în normele din Partea Generală, cât și în cele din Partea Specială ale Codului penal, totuși nu-l definește. Astfel, pentru evidențierea trăsăturilor caracteristice ale constrângerii apelăm la literatura de specialitate.

Ad initio, specificăm că, în conformitate cu Dicționarul de sinonime al Limbii Române, sinonim al „constrângerii” este, printre altele, și „violența” [152, p.150]. De altfel, și din etimologia cuvântului „constrângere”, care, potrivit DEX-ului, reprezintă „a sili pe cineva să facă un

lucru; a forța, a obliga; a soma" [143, p.176], se observă că în fiecare din aceste definiții se urmărește o conotație violentă. Totodată, nu putem extrapola acești termeni în sensul normelor din Codul penal, ceea ce este determinat și de faptul că în unele norme (de exemplu, art.167 CP RM) legiuitorul utilizează termenul „constrângere" alături de „violență".

Doctrina, de regulă, definește constrângerea în contextul art.39 CP RM (constrângerea fizică sau psihică) și în cadrul analizei laturii obiective a infracțiunii, în care constrângerea apare ca modalitate de săvârșire a acesteia sau în calitate de acțiune adiacentă. Din amalgamul de definiții existente scoatem în evidență definiția propusă de E.V. Gherteli, care consideră că constrângerea reprezintă acțiunea îndreptată spre reprimarea voinței victimei prin intermediul violenței, tratamentului inuman și/sau degradant, al altor acțiuni ilegale, precum și prin amenințarea cu aplicarea violenței, cu distrugerea sau deteriorarea bunului sau prin utilizarea șantajului, în scopul de a impune victima să săvârșească acțiuni în interesul făptuitorului [232, p.19]. Într-o altă viziune, structura juridico-penală a constrângerii poate fi reprezentată în următoarele componente principale: influența îndreptată asupra voinței individului; aspectul violent al influențării; înaintarea cerințelor ilegale (inclusiv infracționale); activitatea persoanei constrânse la realizarea cerințelor înaintate [256, p.284].

Într-adevăr, din analiza sistemică a normelor din Codul penal, implicit din prevederile art.39 CP RM, se poate stabili că în cazul constrângerii nu este suficient dea influența asupra voinței persoanei prin aplicarea violenței sau prin amenințarea cu aplicarea violenței; mai este necesar de a o determina pe aceasta la un anumit comportament dorit de făptuitor, iar victima să nu-și poată dirija acțiunile. Astfel, au dreptate autorii în viziunea cărora „*constrângerea reprezintă limitarea libertății de acțiuni și de manifestare a voinței persoanei, pe calea aplicării violenței sau a amenințării ori prin alte acțiuni exercitate asupra psihicului uman, pentru atingerea scopului urmărit de făptuitor*" [30, p.554].

În contextul infracțiunii de răpire a unei persoane, în opinia noastră este corect a considera în calitate de acțiune adiacentă *constrângerea fizică și/sau psihică.* Aceasta deoarece făptuitorul aplică violența sau amenință victima cu aplicarea acesteia pentru a înfrânge voinței ei; prin aceasta o determină să nu opună rezistență, în acest mod facilitând capturarea, luarea și deplasarea ei într-un alt loc, chiar și reținerea acesteia în mod ilegal. Mai mult, această activitate poate să determine victima să se deplaseze de sine stătător.

Așadar, „constrângerea" și „violența" constituie un coraport de parte și întreg. Altfel spus, orișice „constrângere" este și „violență", însă nu orice „violență" este o „constrângere". Din aceste considerente, pentru a defini *constrângerea fizică și cea psihică,* inițial vom supune cercetării noțiunile de violență fizică și psihică.

Vom începe cu analiza *violenței fizice (vis absoluta).* În context, nu putem trece cu vederea

și interpretarea cauzală pe care ne-o oferă Plenul Curții Supreme de Justiție în pct.3 din Hotărârea „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism", nr.4 din 19.06.2006 [110]: „Violența fizică se poate manifesta prin cauzarea unor prejudicii sănătăţii, care pot surveni în urma săvârşirii unor acţiuni cu caracter violent, produse prin aplicarea de lovituri, prin imobilizarea, îmbrâncirea, punerea unei piedici victimei, urmate de vătămarea integrităţii corporale sau de leziuni corporale, sau fără cauzarea prejudiciului sănătăţii".

În ceea ce privește conceptul de violență fizică, în doctrină există diverse opinii, și anume: manifestare prin influență directă asupra corpului uman: aplicarea loviturilor, leziunilor corporale, torturii prin diferite metode (inclusiv cu folosirea diferitelor mijloace sau substanțe) etc. În urma aplicării violenței fizice victimei i se pot cauza suferințe și i se poate aduce prejudiciu sănătății [239, p.61]; influențarea ilegală, socialmente periculoasă asupra corpului unei altei persoane, împotriva voinţei sale [231, p.6]; influența ilegală și intenționată asupra organelor interne și/sau externe ale corpului uman sau asupra întregului organism, contrar voinței victimei sau neținându-se cont de gradul de conștientizare de către aceasta a caracterului unei asemenea influențe, cauzându-i-se un prejudiciu considerabil sau punând-o în pericol de a i se cauza un astfel de prejudiciu [250, p.27]; acțiunea ilegală și intenționată exercitată cu forța (direct sau indirect) asupra altei persoane contrar voinței acesteia sau neținându-se cont de ea, atentând la integritatea corporală, sănătatea sau viața victimei, limitând sau excluzând libera ei exprimare [249, p.29]; manifestarea influenței exterioare asupra corpului uman (asupra vieții, sănătății), inclusiv asupra drepturilor și libertății persoanei [278, p.50] etc.

După cum se poate remarca din ultimele definiții, unii autori consideră că lipsirea persoanei de libertate în mod ilegal este o manifestare a violenței fizice. Distingem două poziții doctrinare cu privire la această alegaţie. Bunăoară, L.D. Gauhman [231, p.13-14] neagă existența trăsăturilor violenței fizice în cazul izolării persoanei, în timpul săvârșirii răpirii, argumentând prin faptul că în acest caz făptuitorul nu doar că nu influențează asupra victimei, dar nici nu manifestă dorința de a interacționa cu ea și de a exercita asupra ei o acțiune fizică (mecanică). Această viziune este criticată de L.V. Serdiuc [315, p.17-18]. El afirmă că caracterul eronat al acestei viziuni este condiționat de faptul că nu se ia în considerare acea împrejurare că și în caz de limitare a libertății, și în caz de lipsire de libertate, violența se manifestă asemănător: ea constă în lipsirea persoanei fizice de posibilitatea de a activa după propria voința și dorință, de aceea cuprinde toate trăsăturile violenței fizice.

Pentru a ne expune asupra acestei dileme, vom trece în revistă, întâi de toate, opinia autorului V.Manea [133, p.136], potrivit căruia violența fizică presupune un contact direct dintre corpul victimei, pe de o parte, și corpul făptuitorului sau forțele animate sau neanimate, antrenate de către făptuitor, pe de altă parte. Astfel, considerăm că lipsirea persoanei de libertate nu se identi-

fică cu violența fizică. În acelaşi timp, în unele cazuri, lipsirea de libertate este săvârșită cu aplicarea violenței (de exemplu, privarea ilegală de libertate prin legarea forțată a mâinilor). În ipoteza în care limitarea sau lipsirea de libertate în mod ilegal, fără un contact direct asupra corpului persoanei, antrenează suferințe fizice sau traume fizice (spre exemplu, ținerea persoanei iarna într-o încăpere ce nu se încălzește, în beci etc.), consecințele prejudiciabile sunt rezultatul lipsirii de libertate, nu și al aplicării unei violențe fizice.

În ce privește modalitățile de aplicare a violenței fizice în cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane, acestea sunt diverse, și anume: lovire atât cu propria forță, cât și cu alte instrumente; înjunghiere; influențarea asupra organismului cu diferite substanțe: chimice, biologice, narcotizate etc., alte acţiuni cu efect similar etc.; aceste acțiuni sunt săvârșite atât de către făptuitor, cât și prin intermediul unei persoane iresponsabile, minore sau al unui animal.

Referitor la modalitatea de influențare asupra corpului uman utilizând substanțe narcotice sau psihotrope, aceasta este acțiunea care aduce persoana în stare de imposibilitate de a se apăra, pe când celelalte modalități sunt acțiuni care suprimă voința persoanei de a opune rezistență. Mai mult, în conformitate cu art.81 din Codul penal al Olandei din 01.09.1886 [337], aducerea persoanei în stare inconștientă ori în starea sau în imposibilitatea de a opune rezistență se echivalează cu un act de violență.

Generalizând asupra interpretărilor doctrinare şi oficiale în materie de violenţă fizică, considerăm că *violența fizică reprezintă acțiunea ilegală și intenționată ce influențează direct sau indirect corpul unei persoane, contrar sau în pofida voinței acesteia, aptă de a-i cauza traume fizice sau psihice, indiferent dacă au fost cauzate sau nu daune sănătății.* Iar *constrângerea fizică,* în contextul infracțiunii cercetate, *reprezintă influențarea asupra corpului persoanei prin aplicarea violenței fizice pentru înfrângerea împotrivirii acesteia la capturarea, luarea și deplasarea ei, precum și la reținerea acesteia în mod ilegal.*

Totuşi, studiul acestei probleme nu ar fi desăvârşit fără a fi apreciat, la concret, gradul de vătămare specific constrângerii fizice în contextul variantei-tip a infracţiunii de răpire a unei persoane (alin.(1) art.164 CP RM). În vederea determinării acestuia, vom apela la interpretarea sistemică a sancţiunilor aplicate pentru infracţiunea de răpire a unei persoane şi pentru infracţiunile contra sănătăţii persoanei. În primul rând, procedeul comparării sancţiunilor îl aplicăm în raport cu vătămarea intenţionată medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Deoarece sancţiunea prevăzută la alin.(1) art.164 CP RM (închisoare de la 3 la 6 ani) depăşeşte considerabil sancţiunea componenţei prevăzute la alin.(1) art.152 CP RM (închisoare de până la 5 ani), vătămarea intenţionată medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii constituie parte integrantă a laturii obiective a infracţiunii de răpire a unei persoane, ceea ce presupune că, în acest context, vătămarea intenţionată medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii nu are însuşirea unei componenţe distincte.

Pentru a ilustra această ipoteză, vom aduce următorul exemplu din practica judiciară: *La 20 decembrie 2008, aproximativ la ora 19.00, L.I. şi S.P. se aflau în faţa barului „GiacomoFontana" de pe str.Naţională, 18, or.Orhei. Urmărind scopul răpirii persoanelor, aceştia împreună cu alte persoane au aplicat violenţă fizică asupra cetăţenilor P.S., G.V. şi N.V., exprimată prin lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părţi ale corpului. Ca rezultat, lui P.S. şi G.V. le-au fost cauzate <u>leziuni corporale medii</u> (a se citi* vătămări corporale medii *– n.a.). Apoi, contrar voinţei victimelor, le-au urcat pe toate trei în automobilul lui L.I., cu care au fost duse într-o direcţie necunoscută. Astfel, P.S., G.V. şi N.V. au fost privaţi de libertate până pe data de 21.12.2008, când în jurul orei 06.30 au fost scoşi din automobil şi lăsaţi în s. Mitoc, r-nul Orhei* [166].

Cu atât mai mult, constrângerea fizică ca modalitate a acţiunii adiacente în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane (alin.(1) art.164 CP RM) poate să se materializeze într-o vătămare intenţionată uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii (faptă contravenţională prevăzută la art.78 Cod contravenţional al Republicii Moldova), precum şi într-o vătămare neînsemnată, ultima caracterizându-se prin necauzare de prejudiciu sănătăţii, specificul căreia constă în incidenţa leziunilor ce nu generează o dereglare a sănătăţii pe un termen mai mare de 6 zile sau o incapacitate permanentă de muncă [150].

La ipotezele ce vizează vătămarea uşoară şi vătămarea neînsemnată, ca urmare prejudiciabilă survenită în urma constrângerii fizice în contextul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane, se referă următoarele exemple din practica judiciară: ● *La data de 08 aprilie 2011, aproximativ la ora 20.00, O.I. şi A.I., aflându-se în stare de ebrietate, în s.Bujor, r-nul Hânceşti, ştiind cu certitudine despre vârsta minoră a lui M.Gh., fără careva motiv i-au aplicat acestuia multiple lovituri cu pumnii şi picioarele peste cap şi diferite părţi ale corpului. Prin aceasta i-au cauzat lui M.Gh., conform concluziei expertizei medico-legale, echimoză a obrazului, traumă craniuo-cerebrală cu comoţie cerebrală, ce se califică drept <u>vătămări corporale uşoare</u>* (sublinierea ne aparţine – *n.a.*)*, care au determinat dereglarea sănătăţii de scurtă durată. Ulterior l-au urcat cu forţa în portbagajul automobilului şi l-au transportat de la locul aflării sale la domiciliul lui A.I., astfel privându-l ilegal de libertate* [164]; ● *La 03 martie 2010, aproximativ la ora 23.30, aflându-se în s.Măgdăceşti, r-nul Criuleni, D.A. şi S.F., împreună şi după o înţelegere prealabilă, urmărind scopul răpirii persoanei din interes material, au pătruns, mascaţi, în gospodăria lui B.V. În casa acestuia au aplicat asupra victimei violenţă nepericuloasă pentru viaţa şi sănătatea persoanei, care s-a manifestat prin cele <u>două lovituri aplicate cu pumnul peste faţă</u>* (sublinierea ne aparţine – *n.a.*). *L-au imobilizat pe B.V., apoi, prin constrângere fizică, l-au urcat pe bancheta din spate a automobilului care se afla în ograda acestuia. Făptuitorii au dus victima într-o pădure din apropierea s.Peresecina, r-nul Orhei. Ajunşi acolo, l-au aruncat pe B.V. din automobil* [160].

Cu toate acestea, nu este exclus și concursul între infracțiunile prevăzute la art.164 CP RM și la art.152 CP RM, atunci când constrângerea fizică nu este un element asigurator al răpirii unei persoane, însă vine în cauzarea suferințelor victimei; altfel spus, putem scoate în evidență elementele componenței ambelor infracțiuni. Acest lucru îl putem arăta prin următorul caz din practica judiciară, când făptuitorul a fost recunoscut vinovat în comiterea infracţiunilor prevăzute la lit.c[1]), e) alin.(2) art.152 CP RM și la lit.c), e) alin.(2) art.164 CP RM: *La data de 16.06.2010, aproximativ la ora 19.30, D.S., prin înțelegere prealabilă și împreună cu P.E. și G.V. aflându-se în fața unei case de pe str.P., mun.Chișinău, urmăreau scopul răpirii unei persoane bănuite ca a sustras adidași. Astfel, aplicând violența fizică, l-au urcat pe minorul B.D. într-un automobil, la volanul căruia se afla P.E. După care, contrar voinței părții vătămate, au dus-o până la iazul de la marginea satului R., astfel privând-o de libertate. Ajunși la iaz, cei trei l-au scos pe B.D. din salonul automobilului. Apoi, D.S. și G.V. i-au aplicat cu mâinile, picioarele și cu o vargă de lemn lovituri peste diferite părți ale corpului în urma cărora minorul, conform raportului de expertiză medico-legală, a suferit leziuni corporale medii* (*a se citi* vătămări corporale medii – *n.a.)* [178]. Considerăm corectă această încadrare, deoarece loviturile aplicate de către D.S. și G.V. au fost comise nu pentru a reprima voința victimei, ci pentru a o face să recunoască, reieșind din depozițiile părții vătămate B.D., sustragerea adidașilor.

Apare ca firească întrebarea: ce se întâmplă în cazul în care urmarea prejudiciabilă a acțiunii adiacente constrângerea fizică reprezintă o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății? Dacă ne bazăm pe același procedeu de interpretare, convenim asupra faptului că vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii nu poate intra sub incidenţa prevederii de la alin.(1) art.164 CP RM; or, faptă incriminată la alin.(1) art.151 CP RM se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 10 ani, iar răpirea unei persoane se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 6 ani. Despre faptul că vătămarea intenţionată gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii nu poate fi absorbită de alin.(1) art.164 CP RM ne convingem apelând şi la prevederea de la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM: „Acţiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care au cauzat din imprudenţă o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii". Din aceste considerente, ne propunem soluționarea problemei în contextul analizei circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, pe care o vom realiza în subcompartimentului 4.2.

În cele ce urmează vom supune investigării *constrângerea psihică* ca modalitate a acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane. Pentru aceasta recurgem inițial la analiza noțiunii de *violența psihică (vis compulsiva)*, care, datorită înţelegerii şi interpretării ambigue a termenului, capătă abordări diferite în determinarea naturii ei.

Dacă apelăm la interpretarea doctrinară a noțiunii de violenţă psihică, constatăm diverse accepțiuni. Există autori care recunosc drept singura formă a violenţei psihologice ameninţarea.

Bunăoară, R.S. Djindjolia [239, p.61] consideră că violența psihică constă în impactul exercitat asupra psihicului persoanei prin intimidare, amenințare (în general, amenințarea cu aplicarea violenței fizice), în scopul suprimării voinței victimei de a opune rezistență și de a-și apăra drepturile și interesele sale. Acest punct de vedere este susținut și de alți autori [276, p.50-51], care în cadrul analizei violenței psihice stabilesc că de cele mai dese ori aceasta reprezintă o amenințare, însă nu se limitează la amenințarea cu violența fizică, cu toate că este cel mai frecvent întâlnită, ea constând și în amenințarea cu distrugerea bunurilor, amenințarea cu divulgarea unor informaţii compromițătoare care ar putea cauza daune persoanei sau rudelor apropiate etc.

În pct.5.2 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul cu ființe umane și traficul de copii", nr.37 din 22.11.2004, se relevă: violența psihică constă într-o amenințare asupra psihicului persoanei sub influența căreia aceasta nu-și dirijează voința în mod liber și săvârșește o activitate la dorința făptuitorului.

În viziunea lui I.Ia. Foinițki [347, p.93-94], amenințarea este una dintre formele de atentare asupra libertății, care se manifestă prin impactul exercitat asupra psihicului victimei, provocându-i frica și, cel puțin, în mod indirect o constrânge la săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni. Enciclopedia juridică [325, p.458] definește amenințarea drept formă a violenței psihice îndreptate asupra persoanei; expresie orală, scrisă, prin gesturi sau prin alte metode care arată intenția de a cauza daune fizice, materiale sau alte daune persoanei sau drepturilor și intereselor ei protejate de lege. În așa mod, stabilim că violența psihică, privită doar ca amenințare, nu este completă. Mai mult ca atât, în ultimul timp se atrage o mai mare atenție problematicii privind influența netradițională asupra psihicului omului, cum ar fi hipnoza, stimularea electrică a creierului uman. Similară este viziunea, potrivit căreia violența psihică poate fi atât de natură informațională (impactul asupra conştiinţei, care este structura ideală a psihicului), cât şi neinformațională (efecte asupra creierului uman prin droguri, alcool, prin stimularea electrică a creierului, prin hipnoză etc.) [315, p.32-33]. În acest caz, este absolut necesar de a preciza natura informației, căci nu orice informație poate cauza o daună psihicului uman, suprimându-i voința.

De menționat că legislația națională nu prevede utilizarea hipnozei ca modalitate de săvârșire a infracțiunii, cum aceasta este regăsită în legislația altor state. Bunăoară, în conformitate cu art.78 din Codului penal al Argentinei [336], termenul „violență" include în sine și utilizarea hipnozei sau a substanțelor narcotice (sublinierea ne aparține – *n.a.*). O definiție similară se conține și în Codul penal al Puerto-Rico, în art.32 fiind concretizat: în acest articol, termenul „violență" include, de asemenea, utilizarea hipnozei, drogurilor, substanțelor stimulente ori depresive sau orice alte mijloace și substanțe similare. În literatura de specialitate [207, p.23] hipnotizarea este definită ca influență psihologică asupra psihicului persoanei în scopul de a supune voința acesteia voinței hipnotizorului, ca o oarecare „reorganizare" a conștientului, excluzând posibili-

tatea de a înțelege adecvat cele întâmplate și de a percepe realitatea înconjurătoare. Prin urmare, prin hipnoză se influențează asupra psihicului uman în scopul de a suprima voința persoanei, scop prezent și în cazul violenței psihice.

Notabile sunt și următoarele opinii expuse în doctrină. Într-o primă viziune, prin violență psihică în dreptul penal trebuie de înțeles influența socialmente periculoasă și ilegală exercitată asupra psihicului persoanei, realizată contrar sau în pofida voinței acesteia, sau cu folosirea efectului de la violențele anterioare aplicate victimei [208, p.8]. În opinia noastră, această definiție este artificial lărgită, deoarece sub imperiul fricii victima de asemenea poate îndeplini cerințele făptuitorului contrar voinței sale sau în pofida ei, iar faptul că el se folosește de acest efect constituie nu altceva decât influențare asupra psihicului. O altă viziune are autorul N.V. Ivanțova, potrivit căreia prin violență psihică trebuie de înțeles acțiunea ilegală și intenționată, îndreptată asupra psihicului persoanei, împotriva voinței sale sau neținându-se cont de ea, acțiune prin care i se cauzează un prejudiciu considerabil sau este pusă în pericol de a i se cauza un astfel de prejudiciu [250, p.27]. Mai mult ca atât, autorul reiterează că, alături de impactul asupra conștientului, voinței și emotivului psihicului, violența psihică exercită impact și asupra creierului, ocolind conștientul, în prim-plan plasându-se funcțiile inconștientului, care pot influența atât starea de spirit a unei persoane, cât și comportamentul acesteia.

Într-o altă opinie, violența psihică este definită ca orice comportament destructiv al persoanei vinovate ce acționează asupra psihicului victimei, îndreptat spre suprimarea voinței acesteia, schimbându-i conștientul, comportament exprimat prin amenințarea cu îndeplinirea fizică (materializată) a acțiunilor ilegale [287, p.166]. Această definiție are relevanță pentru studiul nostru, deoarece, de regulă, violența psihică aplicată în caz de răpire a unei persoane se manifestă prin amenințarea cu aplicarea violenței fizice.

Pentru perceperea adecvată a violenței psihice aplicabile în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane operăm cu următorul exemplu din practica judiciară: *M.S. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.e), g) alin.(2) art.164 CP RM. La 10 martie 2014, în jurul orei 01.00, aflându-se ilegal împreună cu S.G. în ograda casei lui G.G., avea intenția de a-l răpi pe G.G. În vederea realizării scopului lor infracțional, cei doi i-au solicitat lui G.G. să iasă afară. După ce acesta a ieșit din casă, a fost amenințat cu aplicarea violenței fizice, în acest sens S.G. arătându-i în mod demonstrativ un cuțit* (sublinierea ne aparține – n.a.) *și spunându-i să treacă din ogradă în stradă fără gălăgie. Contrar voinței sale, G.G. a ieșit în stradă. După care a fost impus să urce în automobilul ce aparținea lui S.G. Cu acesta toți trei s-au deplasat la domiciliul concubinei lui M.S., unde, amenințat cu răfuială fizică, S.G. a fost privat de libertate până în jurul orei 07.00* [171].

Din cele menționate *supra* stabilim că va fi o greșeală dacă în calitate de acțiune adiacentă

a răpirii va fi recunoscută doar amenințarea cu violența fizică, deoarece în această situație avem concurența dintre o parte și întreg, fapt recunoscut și în literatura de specialitate [261, p.37]. Deci, amenințarea cu aplicarea violenței fizice este parte, iar violența psihică este întregul; prin urmare, considerăm că acțiunea reprezentată de violența psihică acoperă toate cazurile ce pot să apară în practică.

Suntem de acord cu opinia, [306, p.98] potrivit căreia violența – atât fizică, cât și psihică – poate fi aplicată nu doar asupra persoanei răpite, dar și asupra terțelor persoane care opun rezistență făptuitorului. De asemenea, venim cu concretizarea că specific pentru varianta-tip a infracţiunii de răpire a unei persoane (alin.(1) art.164 CP RM) este şi faptul că gradul de pericol social al violenţei cu care se ameninţă implică toate formele de vătămare (amenințarea cu cauzarea unor vătămări neînsemnate, amenințarea cu vătămarea uşoară, medie sau gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii), dar şi amenințarea cu omorul. Cu referire la ultima remarcă, reiterăm că, statuând asupra comparării sancţiunilor pentru infracţiunile prevăzute la art.155 CP RM (amendă în mărime de la 200 la 400 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 la 3 ani) şi la alin.(1) art.164 CP RM (închisoare de la 3 la 6 ani), deducem că amenințarea cu omorul poate să constituie una dintre modalităţile faptice ale acţiunii adiacente în cadrul faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane, iar această constatare ne permite să relevăm că într-o asemenea ipoteză, ţinându-se cont de prevederea de la art.118 CP RM, va fi aplicabil doar alin.(1) art.164 CP RM.

Însă, cum pe bună dreptate este specificat și în doctrină [241, p.24], nu este exclus și concursul dintre infracțiunile prevăzute la art.155 şi la alin.(1) art.164 CP RM, în cazul în care această amenințare nu a coincis în timp cu răpirea, adică nu reprezintă acțiune adiacentă a răpirii, fiind îndreptată, de exemplu, pentru a intimida victima, astfel încât acesta să nu anunțe organele de drept despre săvârșirea acestei infracțiuni.

În definitivă, prin *violență psihică înțelegem acțiunea ilegală și intenționată (amenințare, hipnoză etc.), îndreptată asupra psihicului persoanei contrar sau în pofida conştientizării sau voinței ei, apt*ă *de a-i cauza traume fizice ori psihice, indiferent dacă au fost sau nu cauzate daune sănătății*. Prin urmare, *constrângerea psihică* ca acțiune adiacentă a infracțiunii de răpire a unei persoane *reprezintă aplicarea violenței psihice îndreptate spre înfrângerea voinței victimei în scopul de a o determina să se conformeze cerințelor făptuitorului.*

În altă ordine de idei, vom analiza *înșelarea victimei* ca modalitate a acțiunii adiacente ce însoțește acțiunea principală din cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane.

Deoarece nu există o definiție legală a înșelăciunii, a cărei necesitate este justificată prin faptul că aceasta se regăseşte în conţinutul variantei-tip a mai multor infracţiuni, cum ar fi: lit.b) alin.(1) art.165, art.167, art.168, alin.(1) art.190, alin.(1) art.196 CP RM etc., iar modul în care

este redată la art.238 CP RM (Dobândirea creditului prin înșelăciune), și anume: „prezentarea cu bună ştiinţă a unor informaţii false în scopul [...]" nu acoperă toate cazurile pentru a fi utilizată și la examinarea infracțiunii de răpire a unei persoane, este necesar să distingem acest concept apelând la alte surse – atât teoretice, cât și practice.

În context, este relevantă definiția regăsită în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.37/2004, deoarece înșelăciunea ca modalitate faptică a infracțiunii de trafic de ființe umane este potrivită și pentru studiul nostru, dat fiind că ambele infracțiuni au ca obiect special de atentare libertatea fizică a persoanei. Astfel, în conformitate cu pct.5.7 al acestei hotărâri: „Înşelăciunea constă în inducerea în eroare şi păgubirea unei persoane prin prezentarea drept adevărate a unor fapte mincinoase sau inversate în scopul de a obţine pentru sine sau pentru altcineva realizarea traficului de persoane".

Cu referire la infracțiunea de răpire a unei persoane, în doctrină întâlnim aceeași viziune, potrivit căreia înșelăciunea reprezintă prezentarea unor informații false sau tăinuirea anumitor informații, care sunt aduse la cunoștință de către vinovat, în rezultatul cărora victima este indusă în eroare [356, p.11-12]. După cum observăm, „înșelăciunea" este considerată o „inducere în eroare", însă „noțiunea de „înșelăciune" nu este echipolentă cu „inducere în eroare", deoarece înșelăciunea se poate exprima nu numai în inducerea în eroare, dar și prin menținerea erorii" [10, p.173-174; 186, p.88; 195, p.28]. Potrivit unei alte opinii [278, p.25] exprimate în literatura de specialitate, în cazul înșelăciunii victimă pur și simplu nu înțelege natura reală a acțiunilor comise împotriva sa. Nu suntem de acord cu o astfel de abordare, deoarece sub incidența de a „nu înțelege" cad și victimele care, din cauza vârstei fragede, stării psihice sau a stării de inconștiență, nici nu au posibilitatea de a conștientiza natura acțiunilor îndreptate contra propriei persoane, în așa mod nici nu pot fi înșelate.

În literatura autohtonă definiția înșelăciunii în cazul răpirii unei persoanei este propusă de către penalistul I.Macari [271, p.98], și anume: înșelăciunea reprezintă comunicarea cu bună știință victimei a informațiilor false sau tăinuirea informațiilor pe care făptuitorul trebuia sa le comunice, în urma cărora persoana poate nimeri în situația în care va fi lipsită de posibilitatea de a-și alege liber conduita. În viziunea noastră, definiția este una reușită, însă considerăm în plus concretizarea că „făptuitorul trebuie să comunice informația" făcută de autor. După noi, este suficient că făptuitorul, cunoscând careva informații, intenționat omite să le comunice victimei pentru a o răpi (spre exemplu: nu informează victima despre faptul că ceilalți oaspeți ulterior au refuzat invitația). În ceea ce privește sintagma „posibilitatea de a-și alege liber conduita", considerăm că aceasta nu acoperă libertatea de circulație și de mișcare a persoanei („conduita" este sinonimul „comportamentului" [152, p.146]), ceea ce ar fi necesar în contextul obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane, și anume: libertatea de a se comporta, circula și

mişca după propria sa voinţă, în limitele stabilite de normele morale şi juridice.

După cum se poate remarca, înşelăciunea în contextul răpirii unei persoane, reprezentând activitatea de a aduce la cunoştinţa victimei informaţiile false, întotdeauna este orientată spre inducerea în eroare, în aşa mod constituind o modalitate de influenţă dezinformatoare asupra psihicului ei (*înşelarea activă*). Pe de altă parte, înşelarea este posibilă şi în cazurile când făptuitorul omite anunţarea unor circumstanţe (fapte, împrejurări) ce pot fi aduse la cunoştinţă victimei, prin care fapt consolidează viziunea eronată pe care aceasta o are şi astfel contribuie la denaturarea adevărului din conştientul victimei (*înşelarea pasivă*); în acest fel, reprezintă unica modalitate de inacţiune adiacentă.

Din cele menţionate stabilim că *înşelăciunea în cazul răpirii unei persoane reprezintă acţiunea sau inacţiunea de a comunica victimei anumite informaţii în scopul aducerii ei într-un alt loc pentru a o priva ulterior de libertate.*

Este de menţionat că, prin natura sa, înşelarea presupune activitatea intenţionată a făptuitorului ce influenţează conştientul victimei în privinţa diferitelor circumstanţe. Înşelarea reprezintă o etapă intermediară în realizarea scopului de a provoca un anumit comportament al victimei, şi anume: de a obţine acordul ei de a se deplasa într-un anumit loc pentru o ulterioară privaţiune ilegală de libertate. Pentru relevarea mai clară a înşelării, propunem următorul caz din practica judiciară a Federaţiei Ruse: *Realizându-şi planul infracţional, la 21 noiembrie 1997 D.A. a chemat-o pe S.C. şi a informat-o că K.B. a plecat la Stavropol. El i-a sugerat să folosească această situaţie şi s-o răpească pe L.D., fiica lui K.B. În aceeaşi zi, aproximativ la ora 13.00, S.C. împreună cu alte persoane au plecat cu automobilul în or.Nalcik, unde L.D. învăţa la Universitatea din acel oraş (Facultatea de Drept). Ajunşi la clădirea Universităţii, S.C. a chemat-o pe L.D. din auditoriu şi <u>i-a adus la cunoştinţă informaţii false despre boala tatălui său şi despre dorinţa acestuia s-o vadă</u>* (sublinierea de aparţine – *n.a.*). *Apoi, împreună cu o altă persoană care aştepta în autovehicul, S.C. a adus-o pe L.D. în apartamentul ce aparţinea lui K.E. şi, influenţând-o psihologic, i-a dat să bea ceai cu somnifere. În rezultat, victima a adormit. În perioada reţinerii ce a durat o lună L.D. a fost păzită de S.I.* [217]

În altă ordine de idei, vom supune analizei cele două modalităţi de utilizare a înşelării regăsite în procesul evaluării practicii judiciare, şi anume: înşelarea victimei pentru a o aduce în locul în care va fi privată de libertate *şi* înşelarea victimei pentru a o aduce la locul capturării.

Astfel, existenţa infracţiunii de răpire a unei persoane în prima modalitate, după cum a fost stabilit *supra,* este cuprinsă de intenţia făptuitorului. Însă, în practica judiciară nu de fiecare dată este acceptată această opţiune. Următorul caz ilustrează acest lucru: *L.A. a fost recunoscut vinovat de săvârşirea infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.166 CP RM (Privaţiunea ilegală de libertate) în următoarele circumstanţe: pe data de 26.04.2007, aproximativ la ora 11.00, L.A. s-a*

deplasat cu automobilul spre domiciliul lui M.G. din or.Râşcani. Ajuns la ea acasă, l-a înşelat pe nepotul acesteia O.S. de faptul că este chemat la poliţie. Contrar dorinţei acestuia, l-a dus cu automobilul pe teritoriul unor depozite din or.Râşcani. Acolo, L.A. l-a băgat forţat pe O.S. în subsolul unui depozit, sub pretextul că acesta ar fi furat nişte mecanisme agricole aflate în gestiunea lui L.A. Aplicând violenţă asupra lui O.S., manifestată prin câteva lovituri cu pumnii peste corp, l-a ţinut în subsol, contrar dorinţei şi voinţei acestuia, o perioadă îndelungată de timp, lipsindu-l ilegal de libertate şi împiedicându-l să se deplaseze şi să acţioneze în conformitate cu voinţa sa [69]. Examinând cele săvârşite de L.A., observăm că O.S. a fost convins prin înșelăciune să-l însoțească pe L.A. la locul unde a fost lipsit de libertate. Prin urmare, activitatea infracțională a lui L.A. atrage răspunderea penală în conformitate cu alin.(1) art.164 CP RM.

În acest context, concretizăm că pentru a distinge elementele componenței de infracțiune răpirea unei persoane este necesar ca făptuitorul anticipat să dorească aducerea victimei într-un alt loc pentru a o priva de libertate. Mai mult, lipsa legăturii intrinseci între înșelăciune și schimbarea locului aflării victimei cu lipsirea ilegală de libertate exclude calificarea faptei drept răpire a unei persoane și, în virtutea circumstanțelor corespunzătoare, reprezintă infracțiunea de privare ilegală de libertate (art.166 CP RM).

Pentru consemnarea celei de-a doua modalități (înșelarea pentru a aduce victima la locul capturării), propunem următorul caz din practica judiciară: *La 08.04.2010, pe la ora 21.30 V.M., înțelegându-se în prealabil cu V.Iu., având scopul de a-l duce pe C.I. în s.Taraclia, r-nul Căușeni, pentru a clarifica un conflict, s-au deplasat la domiciliul acestuia, de unde prin înșelăciune l-au ademenit să iasă în stradă. După care, aplicând violența fizică și amenințându-l cu o ulterioară răfuială fizică, contrar voinței acestuia l-au răpit prin capturare și l-au plasat forțat într-un automobil, cu care l-au dus în s.Taraclia, în momentul deplasării aplicând iarăși forța fizică* [157]. În această situaţie făptuitorul prin înşelăciune a ademenit victima la locul capturării, în aşa mod creând condiţii pentru răpirea acesteia. Astfel, suntem în prezența modalității normative de pregătire a infracțiunii (art.26 CP RM), și anume: crearea intenționată, pe altă cale, de condiţii pentru săvârşirea infracţiunii.

Din cele expuse se impune delimitarea dintre înşelăciunea ca o modalitate faptică de creare a condiţiilor de comitere a infracţiunii, pe de o parte, şi înşelăciunea ca acţiune adiacentă a răpirii unei persoane, pe de altă parte. Această delimitare este una de principiu; or, doar printr-o apreciere exactă a rolului pe care îl imprimă înşelăciunea se va putea constata care anume etapă a activităţii infracţionale a fost comisă – pregătirea, tentativa sau o infracţiune consumată. Relevăm că dacă înşelăciunea a fost utilizată pentru a aduce victima la locul reţinerii cu privarea deplină de libertate a acesteia, deplasarea asigurându-se în afara contribuției fizice a făptuitorului, atunci trebuie să recunoaştem că o astfel de înşelăciune este concepută ca element asigurator al reţinerii

şi, prin urmare, săvârşirea înşelăciunii în asemenea circumstanţă reprezintă o parte componentă a modalității faptice a infracţiunii de răpire a unei persoane. În contrast, când înşelăciunea este utilizată de făptuitor pentru a aduce victima la locul destinat capturării (prima etapă a variantei clasice de răpire a unei persoane), atunci înşelăciunea apare pe post de modalitate de creare a condiţiilor de comitere a infracţiunii de răpire a unei persoane.

În cele ce urmează vom supune analizei ultima modalitate a acțiunii adiacente – *abuzul de încredere*.

În literatura de specialitate, abuzul de încredere este analizat doar în contextul infracțiunilor prevăzute la art.190 CP RM (Escrocheria) şi la art.196 CP RM (Cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere). Astfel, pentru determinarea acestei modalități a acțiunii adiacente în cazul răpirii unei persoane vom face referire la aceste studii, întrucât au aceeaşi semnificație semantică. Aşadar, în literatura de specialitate „abuzul de încredere" este definit ca: folosire de către făptuitor a încrederii față de el din partea victimei, în dauna ultimei [16, p.165; 213, p.406; 230, p.68]; exploatare de către făptuitor a raporturilor de încredere care s-au stabilit între el şi victimă [30, p.653]; profitare de încrederea victimei [10, p.67] etc.

Este de menționat că în doctrină se regăsește opinia, precum că, prin natura sa, abuzul de încredere şi înșelăciunea sunt foarte apropiate, considerent din care este dificil a trasa o linie de demarcație între ele [213, p.406]. Nu putem fi de acord cu această viziune. Distincția esențială dintre acestea constă în faptul că, „în cazul abuzului de încredere, făptuitorul nu exercită nicio influență asupra victimei pentru a o induce în eroare, pentru a prezenta temeiul real al intenției sale într-o anumită manieră ce corespunde realității, ci doar profită de încrederea ei" [9, p.67-68].

Pentru reprezentarea acestei situații propunem următoarele cazuri din practica judiciară: ● *În ultima decadă a lunii decembrie 2004, inculpatul P.K., s-a întâlnit în or.Londra din Marea Britanie cu inculpatul M.C. şi s-a înţeles cu el să încaseze de la A.D. banii pe care acesta îi datora lui – salariul neplătit pentru lucrul pe care P.K. l-a efectuat în calitate de menajer în clubul lui A.D. La rândul său, M.C. l-a atras la săvârşirea acestei infracţiuni pe Iu.D. Ca urmare, la 15 martie 2005, pe la ora 22.00, P.K., M.C. şi Iu.D. l-au răpit pe A.D. din incinta Aeroportului Chişinău şi l-au urcat într-un automobil cu care s-au deplasat spre or.Râbnița, unde l-au deținut într-o casă contrar voinţei sale până la 25 martie 2005. Din depoziţiile lui P.K. rezultă că el l-a convins pe A.D. să vină în Republica Moldova, spunându-i că în or.Chişinău are o rudă care îi este datoare cu 30 000 dolari SUA şi că acesta îl va ajuta să investească veniturile în Republica Moldova* [59]. ● *Conform înţelegerii prealabile, la 24 aprilie 2010, în jurul orei 12.30, B.M. împreună cu C.N. s-au deplasat cu automobilul spre Aeroportul Chişinău, unde l-au întâlnit pe F.V.* (cetăţean al SUA de origine italiană – *n.a.*)*, sosit în Republica Moldova la invitaţia domnişoarei B.M.* (aceştia au făcut cunoştință prin Internet – *n.a.*)*, iar L.A. şi C.O., conform planului,*

au rămas la staţia din s.Răzeni, unde îi aşteptau. C.N. şi B.M. au sosit împreună cu F.V. în satul Răzeni. La oprire în automobil au urcat L.A. şi C.O. Folosind un pistol din masă plastică asemănător cu unul adevărat, aplicând forţa fizică şi influenţa psihică, aceştia l-au bruscat pe F.V., care se afla pe bancheta din spate a automobilului. Apoi i-au aplicat câteva lovituri cu pumnii şi patul pistolului în diferite părţi ale corpului şi toţi cinci s-au deplasat cu automobilul cu o viteză accelerată spre pădurea din Ocolul Silvic „Zloţi", r-nul Cimişlia, locul preconizat din timp. Ajunşi în pădure, C.N., L.A. şi C.O., aplicând forţa fizică şi psihică, au coborât victima din automobil şi i-au încătuşat mâinile în jurul unui copac... [159] Astfel, după cum observăm, în primul caz făptuitorul P.K., care se cunoştea de mai mult timp cu A.D., abuzând de încrederea acestuia, n-a făcut altceva decât să-l ducă în eroare pe ultimul. Însă în cealaltă situație, B.M. întâi de toate a făcut cunoștință cu F.V. prin Internet și a depus toată străduința pentru a-l convinge sa vină în Republica Moldova, în acest mod exercitând influenţă asupra victimei. Intenția ei infracțională este demonstrată de faptul că despre această relație virtuală era la curent concubinul acesteia – L.A.

În așa fel, dacă revenim la infracțiunea analizată, stabilim că în cazul *abuzului de încredere este necesar ca făptuitorul să se folosească (să profite) de raporturile de încredere care deja există între el și victimă pentru a o putea obliga să se deplaseze într-un alt loc față de cel în care se afla, în scopul de a o priva ilegal de libertate.*

Menționăm de asemenea că, pentru a fi calificată fapta ca răpire a unei persoane în cazul abuzului de încredere, este important, ca și în cazul înșelăciunii, ca făptuitorul să fi avut intenția de a răpi victima în momentul scoaterii ei din locul unde se afla, folosindu-se de încredea acesteia față de el. *Ad hos,* nu putem vorbi despre acțiuni exercitate benevol de către victimă, care avea o reprezentare falsă privind reala intenție a făptuitorului; deci, calificarea în baza art.166 CP RM este exclusă.

Analiza modalității faptice a acțiunii adiacente *profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința,* datorită calității sale de circumstanță agravantă prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, va fi efectuată în subcompartimentul 4.1.

O altă problemă ce necesită un studiu detaliat vizează *momentul de consumare* a infracțiunii de răpire a unei persoane. *Generaliter,* infracţiunea se consumă în momentul în care fapta săvârşită produce rezultatul tipic, adică rezultatul necesar, potrivit legii, pentru existenţa infracţiunii în forma tip a acesteia. Însă, întrucât rezultatul faptei poate avea fie forma unei stări de pericol, fie forma unei vătămări materiale, forma de consumare a infracţiunilor este şi ea diferită după natura infracțiunii (formală, materială sau formal-materială).

În literatura de specialitate se polemizează asupra naturii formale sau materiale a infracțiunii de răpire a unei persoane. Astfel, unii autori [227, p.50; 269, p.215] consideră că această in-

fracţiune este concepută de legiuitor după modelul unei componențe materiale, deoarece pentru consumarea acesteia este absolut necesar ca persoana să fie scoasă din arealul ei habitual și adusă într-un alt loc unde să fie privată de libertate. După cum am mai menționat [99, p.123], nu suntem de acord cu această aserţiune; or, pentru consumarea infracțiunilor cu componență materială este absolut indispensabilă existența urmărilor prejudiciabile materiale care în forma tip a infracțiunii de răpire a unei persoane lipsește. Din aceste considerente ne aliniem concepției majorității doctrinare [30, p.460; 96, p.141; 132, p.91; 235, p.181], care atribuie răpirea unei persoane la categoria infracțiunilor cu *componențe formale*.

De asemenea, este discutabil și momentul concret de consumare a infracțiunii analizate. În opinia unor autori [3, p.317; 285, p.99], răpirea persoanei se consideră infracțiune consumată din momentul realizării laturii obiective, adică – capturarea victimei, luarea și deplasarea ei de la locul ei habitual și reținerea cu privarea de libertate. Este asemănătoare opinia întâlnită în doctrină, și anume: infracțiunea se consideră consumată din momentul deplasării *de facto* a victimei la locul destinat sau la locul ales de făptuitor în procesul răpirii [312, p.39]. Probabil, s-a avut în vedere ipoteza, potrivit căreia momentul consumării infracţiunilor cu componenţe formale este concomitent cu momentul acțiunii ilicite, indiferent de întinderea și durata acestei acțiuni [88, p.209], însă s-a omis existența infracțiunilor atipice, cum este în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane, la care valoarea socială ocrotită de legea penală – libertatea fizică a persoanei – este pusă în pericol atât în momentul capturării, cât și în momentul luării și deplasării. Mai mult ca atât, în fiecare dintre etapele sus-menționate victima este reținută fără voința sa, astfel încât reținerea persoanei cu privarea ei deplină de libertate este posibilă la toate etapele infracțiunii analizate.

Similare sunt viziunile autorilor care identifică momentul de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane la prima etapă de desfășurare a ei, și anume: este considerat moment de consumare momentul capturării, care lipsește victima de posibilitatea de a alege locul aflării sale la propria voinţă sau dorinţă [228, p.11]; infracțiunea se consideră consumată atunci când persoana este deja capturată și un timp este reținută de făptuitor [267, p.205]; în primul moment de reținere ilegală a persoanei [349, p.9] (care poate fi și momentul capturării – *n.a.*). Dacă consumarea infracțiunii de răpire a unei persoane este în momentul capturării, atunci prin ce se deosebește infracțiunea dată de infracțiunea de privare ilegală de libertate (art.166 CP RM)? Considerăm că este omisă o condiție fără care principial nu este realizabilă infracțiunea de răpire a unei persoane, și anume: etapele obligatorii de realizare a infracțiunii, adică luarea și deplasarea acesteia din locul aflării ei permanente sau provizorie și lipsirea de libertate, ceea ce semnifică că, atât timp cât locul aflării persoanei rămâne neschimbat, infracțiunea nu poate fi consumată.

Într-o altă viziune [190, p.35], infracțiunea analizată se consideră consumată din momentul

răpirii de fapt a persoanei, adică din momentul ridicării victimei de la locul aflării acesteia. Apelând la etimologia cuvântului „a ridica", care din multitudinea de semnificații ale sale reprezintă și: a lua de pe ceva; a îndepărta, a înlătura; a lua și a duce în alt loc, a muta din loc; a lua pe cineva cu forța; a aresta, stabilim că, în ansamblu, acesta reprezintă realizarea acțiunii principale a laturii obiective a infracțiunii. Cu toate acestea, în viziunea noastră, nu este cu totul clar momentul în care infracțiunea poate fi considerată consumată: în momentul luării, îndepărtării sau ducerii într-un alt loc?

Sub un alt aspect, nu poate fi neglijată relatarea, potrivit cărei răpirea unei persoane începe în momentul capturării și se consumă în momentul începerii deplasării [322, p.14]. Apare însă întrebarea: începutul deplasării va fi oare suficient pentru a considera victima ca fiind scoasă din locul aflării sale? Considerăm că este insuficient, de aceea ne alăturăm opticii acelor autori [318, p.15] care identifică momentul de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane la etapa de deplasare a victimei. Însă, este necesar să reamintim că durata deplasării sau distanța parcursă trebuie să fie suficientă pentru ca persoana să fie considerată ca extrasă din locul ei de aflare, iar etapa de reținere a persoanei (cu privarea deplină de libertate) se suprapune cu etapa deplasării. Astfel, putem afirma că lipsirea de libertate a persoanei, ca parte a acestei infracţiuni, are limite destul de neclare; prin urmare, importanță pentru calificarea faptei are faptul că persoanei i s-a schimbat locul aflării fără voința acesteia și că ea este lipsită totalmente de posibilitatea de a se deplasa după propria sa voință și dorință.

Revenind la ideea că infracțiunea analizată este una atipică, iar, „uneori, la anumite infracțiuni, după momentul consumării faptei apar urmări noi, fie prin amplificarea rezultatului propus inițial, fie prin continuarea activității infracționale" [8, p.178], ne propunem să analizăm această ipostază, deoarece, în esența sa, infracțiunea de răpire a unei persoane este o infracțiune continuă, fiindcă durata privării de libertate, cum s-a specificat anterior (*a se vedea* subsecțiunea 2.2.1), poate fi de la câteva minute la câteva ore, zile și chiar luni.

Pentru a aprecia corectitudinea afirmațiilor făcute *supra* cu referire la consumarea infracțiunii de răpire a unei persoane, vom face trimitere la alin.(2) art.29 CP RM, potrivit căruia infracţiunea continuă se consumă din momentul încetării activităţii infracţionale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate. Astfel, potrivit opticii legiuitorului, infracțiunea continuă se consumă nu în momentul când se aduce atingere valorii sociale protejate de lege, ci în momentul când influența asupra acesteia este întreruptă. *Ratione materiae,* infracțiunea de răpire a unei persoane se consumă în momentul când, indiferent de cauză, victima va fi eliberată. Cu alte cuvinte, din momentul capturării până în momentul liberării victimei suntem în prezența tentativei; or, în evoluția progresivă a procesului infracțional, tentativa se încadrează între etapa actelor de pregătire și etapa consumării [8, p.169; 14, p.291; 140, p.127; 181, p.7].

După cum se poate remarca, această ipoteză intră în contradicție cu momentul real de consumare a infracțiunilor formale, care se presupune a fi momentul când prin executarea elementului material al faptei este lezată valoarea socială protejată de legea penală, adică libertatea fizică a persoanei. De altfel, autorul rus N.F. Kuznețova [266, p.123-125] concretizează că specificul infracțiunilor continue se accentuează la etapa prejudiciului infracțional, care, odată survenit, durează în timp și spațiu, până când nu este întrerupt de făptuitorul însuși sau din motive independente de el. De aceea, aderăm la opinia unanim recunoscută în literatura de specialitate română și de unii autori din Republica Moldova [14, p.300-301], potrivit căreia infracțiunile continue se caracterizează prin o prelungire în timp a momentului de consumare care, *de facto,* este momentul producerii rezultatului periculos, imediat următor acțiunii (inacțiunii) infracționale.

De altfel, determinând momentul de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane nu putem face abstracție de la definiția legală prevăzută la alin.(1) art.25 CP RM; or, infracțiunea continuă este și ea o infracțiune ca și toate celelalte. Astfel, din confluența prevederilor alin.(1) art.25 CP RM și ale alin.(1) art.29 CP RM stabilim că „infracțiunea continuă se consumă din momentul în care sunt întrunite toate semnele constitutive ale componenței de infracțiune și se epuizează din momentul încetării activității infracționale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate". De remarcat că dacă legiuitorul autohton ar lua în calcul această definiție, în practică nu ar mai apărea dificultăți la identificarea momentului de consumare a astfel de infracțiuni.

În definitiv stabilim că distingerea momentului de consumare a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este indispensabilă de stabilirea faptului dacă au fost întrunite semnele constitutive ale acestei infracțiuni, inclusiv și cele ale laturii obiective care prin excelență este una complexă. Prin urmare, momentul de consumare a acestei infracțiuni este direct proporțional cu momentul de realizare a celor trei etape obligatorii ce desemnează acțiunea principală și a uneia din modalitățile acțiunii (inacțiunii) adiacente.

Astfel, apare ca firească întrebarea: poate fi diferit momentul de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane în dependență de modalitatea acțiunii (inacțiunii) adiacente utilizată de făptuitor? Răspunsul este unul negativ, deoarece primordial pentru consumarea infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este atingerea adusă obiectului juridic principal, adică libertății fizice a persoanei. Fiind punctul-cheie în rezolvarea dilemei date această cerință ne direcționează spre stabilirea următoarelor condiții, existența cărora poate atesta consumarea infracțiunii: 1) prin activitatea sa făptuitorul prejudiciază atât obiectul juridic principal, cât și obiectul juridic adiacent, și 2) victima este scoasă din limitele teritoriale în care se afla inițial.

Așadar, în consecutivitatea lanțului logic expus *supra* concluzionăm că:

1. În ipoteza în care acțiunea adiacentă va lua forma abuzului de încredere, înșelăciunii sau

chiar și a constrângerii psihice la distanță (de exemplu, prin intermediul telefonului), iar primele două etape ale acțiunii principale sunt realizate de către victimă de sine stătător, răpirea persoanei se consumă în momentul privării ei de libertate la locul planificat de făptuitor. Aceasta deoarece, cu toate că în realitate în momentul deplasării libertatea manifestării de voință a victimei este viciată, căci ea nu se deplasează la propria voință sau dorință, dar în conformitate cu voința făptuitorului, totuși, persoana are posibilitatea reală de a-și dirija acțiunile.

2. În ipoteza în care, indiferent de modalitatea acțiunii (inacțiunii) adiacente aplicate, deplasarea este realizată de transportarea victimei de către făptuitor, infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM se consumă în momentul deplasării, când persoana este deplin lipsită de libertate și nu are posibilitatea reală de a se deplasa la propria sa dorință sau voință, iar etapa de reținere a persoanei (cu privarea deplină de libertate) se suprapune cu etapa deplasării.

Este de menționat că în ambele ipoteze infracțiunea de răpire a unei persoane se epuizează în momentul încetării activității infracționale, adică în momentul eliberării victimei.

Nu mai puțin important este studiul tentativei la infracțiunea de răpire a unei persoane, care este trasat de existența în literatura de specialitate sovietică a unei viziuni stereotipice, potrivit căreia nu toate infracțiunile sunt susceptibile de tentativă, în special cele cu componențe formale [319, p.280-281]. În cele ce urmează ne vom focaliza atenția asupra soluționării acestei dileme; or, componența infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este prin excelență una formală, pentru consumarea acesteia nefiind necesară survenirea unor consecințe infracționale.

Întâi de toate, considerăm prea categorică opinia, potrivit căreia în cazul infracțiunilor cu componențe formale se exclude tentativa. Cel puțin, ar trebui să se lase loc anumitor excepții, care îndreaptă regula. De aceea, nu putem să nu fim de acord cu opinia autorului A.A. Strukova, care susține că nu există infracțiuni despre care s-ar putea spune că specificul laturii lor obiective ar exclude posibilitatea de tentativă la infracțiune [321, p.105]. Și mai convingători sunt autorii [277, p.278; 305, p.238] care susțin că infracțiunile cu componență formală se consideră că nu și-au produs efectul, dacă subiectul nu a săvârșit toate actele ce constituie elementul material (sublinierea ne aparține – *n.a.*) al laturii obiective a infracțiunii. Această viziune este cât se poate de potrivită subiectului abordat, deoarece fapta prejudiciabilă a infracțiunii de răpire a unei persoane are un caracter complex, deci pentru a fi realizată latura obiectivă este nevoie de comiterea ambelor acțiuni (principală și adiacentă) reunite sub egida conceptului de răpire a unei persoane. Prin urmare, tentativa la infracțiunea de răpire a unei persoane este posibilă prin începerea executării uneia dintre acestea, de regulă – a acțiunii adiacente (constrângerea fizică și/sau psihică, înșelăciunea etc.), orientate spre realizarea acțiunii principale.

Însă, nu în toate ipotezele începerea săvârșirii acțiunii principale după realizarea uneia dintre acțiunile adiacente ale răpirii unei persoane situează infracțiunea la categoria celor consumate

[98, p.161]. Aceasta deoarece acţiunea principală a faptei prejudiciabile de răpire a unei persoane este susceptibilă de etape de realizare. Deci, tentativa la infracţiunea de răpire a unei persoane se va reţine întâi de toate la etapa de capturare. La această ipoteză se referă următorul caz din practica judiciară: *În luna ianuarie 2009, G. i-a propus lui I., O. şi lui V. să-l răpească pe N. pentru a primi răscumpărarea pentru el – 5 000 000 de ruble. Pe data de 22.01.2009, aproximativ la ora 22.00, G., I., O. şi K. au venit cu automobilul la casa în care locuia victima. În conformitate cu rolul atribuit, K. a rămas în maşină, în scopul de a preveni apariţia victimei. G., I. şi O., mascaţi şi înarmaţi cu un electrocutat şi cătuşe, au intrat în scara casei, unde au rămas să-l aştepte pe N. Apariţia lui N. a fost anunţată de către K. prin telefon mobil lui G., I. şi O. Când N. a intrat în scara casei, G., I. şi O. l-au atacat şi l-au trântit la podea, i-au răsucit mâinile la spate. O., în scopul imobilizării lui N., i-a aplicat de mai multe ori lovituri cu electrocutatul, însă acesta era defectat. Intenţia de a captura victima a eşuat, din cauza că N. a opus rezistenţă activă atacatorilor: s-a apărat, a strigat cerând ajutor. La strigătele lui N. au ieşit locatarii casei. Astfel, temându-se că vor fi reţinuţi, făptuitorii au fugit de la locul faptei* [289].

În acelaşi context, considerând viabilă opinia, potrivit căreia etapa tentativei este posibilă în cazul infracţiunilor cu componenţe formale, dacă între începutul infracţiunii şi consumarea ei există un interval de timp [329, p.146], putem afirma fără rezervă că tentativa la infracţiunea de răpire a unei persoane va exista şi la etapa luării şi începutului deplasării victimei; or, tocmai această etapă constituie acel interval de timp dintre începutul executării faptei şi momentul de consumare a acesteia. Insistăm asupra formulei „începutul deplasării victimei"; or, nu putem face abstracţie de la faptul că deplasarea, ca etapă distinctă a acţiunii principale de răpire a unei persoane, este organic legată de reţinerea victimei; însă, graţie faptului că nu există o privare deplină de libertate, infracţiunea nu poate încă fi considerată consumată. Întru a argumenta această alegaţie, aducem drept exemplu cauza penală din practica judiciară a Federaţiei Ruse, care a fost calificată ca tentativă de răpire a unei persoane (alin.(3) art.30 alin.(1) art.126 CP FR): *G.R., aproximativ la ora 21.00, fiind în stare de ebrietate, cu intenţia de a o răpi pe T., şi a o duce la el acasă, a venit cu automobilul la magazinul unde T. lucra ca vânzătoare. A intrat în magazin, s-a apropiat de T. şi, acţionând în acelaşi scop, a apucat-o pe T. de haine, a scos-o în stradă, unde a aşezat-o pe scaunul din spate al automobilului său. Apoi s-a îndreptat spre locul şoferului. Folosindu-se de acest moment, T. a încercat să fugă. Văzând acest lucru, G.R. a ajuns-o din urmă, a apucat-o de păr şi a lovit-o cu pumnul în faţă, după care a început s-o ducă cu forţa spre automobil. Cu toate acestea, intenţia criminală a lui G.R. a fost întreruptă de către K., iar scopul de a o răpi pe T. nu a fost dus până la capăt din circumstanţe independente de voinţa făptuitorului* [252]. După cum observăm, în cazul dat victima a fost capturată, luată şi deplasată din locul aflării sale provizorii, chiar a fost şi privată de libertate pe o perioadă scurtă de timp (când a

fost închisă în automobil pe scaunul din spate). Însă, pe fundalul faptului că reţinerea victimei în automobil nu a fost suficientă pentru a fi considerată privare deplină de libertate, acţiunile lui G.R. corect au fost încadrate ca fiind tentativă de răpire a unei persoane.

Într-un alt context, din analiza legislațiilor penale ale altor state ne propunem să răspundem la întrebarea: care este soluția în cazul eliberării de bunăvoie a victimei de către făptuitor? Legea penală a Republicii Moldova nu conţine nicio prevedere cu posibilitatea de atenuare sau de liberare de răspundere penală în cazul în care făptuitorul eliberează victima de bunăvoie înainte de survenirea altor consecinţe (de exemplu, realizarea scopului, depistarea de către organele de urmărire penală sau de către rude).

De remarcat că în Codul penal al Federaţiei Ruse art.126 (Răpirea unei persoane) conţine o Notă, în care se indică, că persoana care a eliberat de bunăvoie victima se eliberează de răspundere penală, dacă în acţiunile ei nu se conţin elemente constitutive ale altei infracţiunii. Se consideră că aceste note sunt raţionale, întrucât oferă făptuitorului posibilitatea de a-şi revizui intenţia, de a renunța la careva acţiuni ulterioare socialmente periculoase, astfel împiedicând survenirea unor consecinţe mai grave. În acest fel, „legiuitorul a creat condiții legale ce vin să protejeze viața și sănătatea victimei” [313, p.27].

Accentuăm atenţia asupra faptului că, întrucât în Nota menționată nu se vorbeşte despre atenuarea răspunderii penale, ci despre liberarea deplină de ea, la fel nu se face o concretizare privind durata timpului în care persoana s-a aflat răpită, de asemenea nu se indică asupra faptului dacă scopurile la care tinde făptuitorul au fost atinse sau nu; prin urmare, o astfel de notă se dovedește a fi foarte vulnerabilă şi poate fi manipulată în scopul evitării răspunderii penale.

În doctrină, Nota de la art.126 CP FR este criticată. Astfel, autorul rus I.Parfinenko [288, p.17] identifică următoarele neajunsuri: este necesar de a indica că o astfel de liberare este posibilă doar în cazul în care făptuitorul a refuzat atingerea scopului urmărit prin răpirea persoanei, deoarece în caz contrar reținerea în continuare a persoanei își pierde sensul şi liberarea nu poate fi considerată de bunăvoie; este recomandabil de a fi prevăzut un termen stabil (optimal este termenul de trei zile) de reținere ilegală a victimei, după expirarea căruia liberarea persoanei de răspundere penală nu este posibilă. În acest sens, și alți autori [199, p.15; 279, p.8; 345, p.11] optează pentru modificarea Notei respective, prin introducerea termenului stabil (3 zile, 24 de ore etc.). Însă, există și accepțiuni [273, p.9] cu privire la excluderea Notei de la art.126 CP al Federației Ruse, pentru că autorii infracțiunii de răpire a unei persoane se folosesc de ea, aproape întotdeauna, doar în scopuri speculative, simulând „eliberare benevolă” în cazul riscului descoperirii și în scopul evitării răspunderii penale.

Luând în calcul cele menționate *supra,* considerăm că, în contextul legislației autohtone, nu este oportun de a fi stabilită cu titlul de notă posibilitatea de liberare de răspundere penală. Și

nici chiar stabilirea expresă în calitate de circumstanță atenuantă cazul de eliberare a victimei (fără atingerea scopul, sau până la expirarea unei perioade de timp etc.), deoarece la momentul actual liberarea victimei poate fi luată în considerare de către instanţa de judecată la individualizarea pedepsei penale în calitate de circumstanţă care atenuează pedeapsa. Aceasta rezultă din prevederile alin.(2) art.76 CP RM, adică instanţa de judecată poate considera drept circumstanţe atenuante şi alte circumstanţe care nu sunt prevăzute la alin.(1).

În final, este necesar să concretizăm că semnele facultative ale laturii obiective: timpul, locul, metoda, modul, ambianța nu sunt semne obligatorii pentru calificarea faptei de răpire a unei persoane, acestea pot fi luate în calcul la individualizarea pedepsei penale. Excepție reprezintă mijloacele, și anume: arma sau alte obiecte folosite în calitate de armă, ceea ce reprezintă un semn calificativ (lit.g) alin.(2) art.164 CP RM), pe care îl vom analiza în subcompartimentul 4.1.

2.3 Concluzii la Capitolul 2

În urma cercetării aspectelor teoretice și practice ale elementelor constitutive obiective ale infracțiunii de răpire a unei persoane au fost desprinse următoarele *concluzii*:

1. Structura obiectului juridic special este una bipartită: în principal, prin săvârșirea infracțiunii cercetate se aduce atingere libertății fizice a persoanei și relațiilor sociale ce se formează în jurul ei; deopotrivă cu acestea, în plan secundar (adiacent) sunt lezate: viața persoanei, sănătatea sau integritatea corporală a persoanei, libertatea psihică a persoanei, libertatea manifestării de voință și minimul de încredere a persoanei, dezvoltarea fizică sau psihică a minorului, patrimoniul. Excepție este cazul în care acțiunea adiacentă din cadrul infracțiunii de răpire a unei persoane îmbracă modalitatea de profitare de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința, când structura obiectului juridic este una simplă.

2. De regulă, infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM nu are un obiect material; doar în cazul variantei agravate prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM și în ipoteza în care acțiunea adiacentă ar consta în constrângere fizică obiectul material este reprezentat de corpul victimei.

3. În mod obișnuit, victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană, indiferent de apartenența socială, națională, rasială sau religioasă, cu excepția cazurilor când victima deține o calitate specială ce influențează calificarea faptei, și anume: un minor ori femeie gravidă sau persoană în stare de neputinţă, condiționată de vârstă înaintată, boală, handicapul fizic sau psihic ori de alt factor (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM); minor rudă apropiată făptuitorului (art.164^1 CP RM); persoana care beneficiază de protecţie internaţională (alin.(2) art.142 CP RM); persoana scoasă de sub protecția legii (lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM).

4. Latura obiectivă a componenței infracțiunii de răpire a unei persoane este reprezentată de trei etape succesive şi obligatorii: 1) capturarea persoanei; 2) luarea şi deplasarea ei în locul ce

nu constituie locul aflării acesteia conform voinţei sale; 3) reţinerea forţată a acesteia, inclusiv cu privarea ilegală de libertate, într-un astfel de loc. Deopotrivă cu acțiunea principală care lezează libertatea fizică a persoanei, pentru a facilita săvârșirea infracțiunii, făptuitorul, de regulă, se folosește de constrângerea fizică și/sau psihică, de înșelăciune, de abuzul de încredere sau profită de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința.

5. Capturarea reprezintă acțiunea îndreptată spre exercitarea stăpânirii sau controlului asupra victimei, în scopul de a facilita executarea celorlalte etape ale răpirii: a luării și deplasării, precum și a reținerii ilegale a victimei.

6. Modalitatea deschisă a răpirii unei persoane constă în acțiunile îndreptate spre săvârșirea infracțiunii în prezența terțelor persoane (a martorilor oculari), iar făptuitorul înțelege că acestea conștientizează caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale.

7. Luarea și deplasarea reprezintă acțiunile făptuitorului îndreptate spre scoaterea victimei din locul aflării sale permanente sau provizorii și ducerea (transportarea) acesteia într-un alt loc pentru a o priva de libertate.

8. Pentru calificarea faptei de răpire a unei persoane nu are importanță distanța la care este deplasată victima, important este faptul ca aceasta să fie scoasă din locul aflării sale temporare sau permanente și dusă într-un alt loc fără voința acesteia. De asemenea, nu are relevanță nici durata timpului de reținere ilegală a victimei (minute, ore, zile etc.).

9. Prin reținerea forțată a persoanei trebuie de înțeles acțiunea prin care o persoană împiedică posibilitatea unei alte persoanei de a se comporta, a circula şi a se mişca după propria sa voinţă. Această etapă a răpirii constituie nu altceva decât o activitate identică cu privațiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM); astfel, esențiala deosebire între infracțiunea de răpire a unei persoane și cea de privare ilegală de libertate este reprezentată de prezența în cadrul răpirii a primelor două etape de realizare a infracțiunii.

10. Constrângerea fizică, în contextul infracțiunii cercetate, reprezintă influențarea asupra corpului persoanei prin aplicarea violenței fizice pentru înfrângerea împotrivirii acesteia la capturarea, luarea și deplasare ei, precum și la reținerea acesteia în mod ilegal. Pe când violența fizică reprezintă acțiunea ilegală și intenționată ce influențează direct sau indirect corpul unei persoane, contrar sau în pofida voinței acesteia, aptă de a-i cauza traume fizice sau psihice, indiferent dacă au fost cauzate sau nu daune sănătății.

11. Constrângerea psihică ca acțiune adiacentă a infracțiunii de răpire a unei persoane reprezintă aplicarea violenței psihice îndreptată spre înfrângerea voinței victimei în scopul de a o determina să se conformeze cerințelor făptuitorului. Iar prin violență psihică înțelegem acțiunea ilegală și intenționată (amenințare, hipnoză etc.), îndreptată asupra psihicului persoanei contrar sau în pofida conştientizării sau voinței ei, aptă de a-i cauza traume fizice ori psihice, indiferent

dacă au fost sau nu cauzate daune sănătății.

12. Înșelăciunea în cazul răpirii unei persoane reprezintă acțiunea sau inacțiunea de a comunica victimei anumite informații în scopul aducerii ei într-un alt loc pentru a o priva ulterior de libertate. În cazul abuzului de încredere, este necesar ca făptuitorul să se folosească (să profite) de raporturile de încredere care deja există între el și victimă pentru a o putea obliga să se deplaseze într-un alt loc față de cel în care se afla, în scopul de a o priva ilegal de libertate

13. Când infracțiunea de răpire a unei persoane însoțește o altă infracțiune, ea nu este absorbită de infracțiunile concurente, cu excepția cazurilor când se atestă concurența dintre norme. În această situație, suntem în prezența concursului real de infracțiuni cu conexitate etiologică, când, de regulă, răpirea unei persoane este infracțiunea-mijloc.

14. Gradul de vătămare specific constrângerii fizice în contextul variantei-tip a infracţiunii de răpire a unei persoane (alin.(1) art.164 CP RM) este concretizat în: vătămare neînsemnată; vătămare intenţionată uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii; vătămare intenţionată medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii; vătămarea intenţionată gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii;

15. Infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM este una formală și, totodată, complexă; din aceste considerente, identificăm două ipoteze de consumare a ei: a) În ipoteza în care acțiunea adiacentă va lua forma abuzului de încredere, înșelăciunii sau chiar și constrângerii psihice (la distanță; de exemplu, prin intermediul telefonului), iar primele două etape ale acțiunii principale sunt realizate de către victimă de sine stătător, răpirea persoanei se consumă în momentul privării ei de libertate la locul planificat de făptuitor. Aceasta deoarece, cu toate că în realitate în momentul deplasării libertatea manifestării de voință a victimei este viciată, căci ea nu se deplasează la propria voință sau dorință, dar în conformitate cu voința făptuitorului, totuși, persoana are posibilitatea reală de a-și dirija acțiunile. b) În ipoteza în care, indiferent de modalitatea acțiunii (inacțiunii) adiacente aplicate, deplasarea este realizată prin transportarea victimei de către făptuitor, infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM se consumă în momentul deplasării, când persoana este deplin lipsită de libertate și nu are posibilitatea reală de a se deplasa la propria sa dorință sau voință, iar etapa de reținere a persoanei (cu privarea deplină de libertate) se suprapune cu etapa deplasării. Mai mult, fiind și continuă, în ambele ipoteze infracțiunea de răpire a unei persoane se epuizează în momentul încetării activității infracționale, adică în momentul eliberării victimei.

16. Tentativa la infracţiunea de răpire a unei persoane este posibilă prin începerea executării uneia dintre acțiunile de săvârșire a faptei, de regulă – a acţiunii adiacente (constrângerea fizică sau psihică, înşelăciunea etc.), orientate spre realizarea acţiunii principale, şi chiar în primele două etapa ale acțiunii principale.

3. ANALIZA ELEMENTELOR CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRACŢIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

3.1. Latura subiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane

Pentru ca o faptă să capete o conotație juridico-penală nu este suficient ca elementul material să fie săvârșit, ci este necesar ca această conduită ilegală să fie rezultatul unui impuls psihic. În acest mod, între latura obiectivă și cea subiectivă există o legătură indisolubilă: or, „latura obiectivă a infracțiunii constituie conținutul real (material) al faptei, pe când latura subiectivă reprezintă conținutul psihologic, adică caracterizează procesele ce-și au existența în psihicul făptuitorului" [329, p.153]. Altfel spus, spre deosebire de latura obiectivă a infracţiunii, ce poate fi percepută de diferite persoane (de victimă, martori şi de alte persoane) datorită materializării actului de execuţie, latura subiectivă exprimă aspectul interior, adică „poziţia psihică a subiectului infracţiunii în raport cu activitatea materială desfăşurată de el şi nu poate fi sesizată de organele de simţ ale omului" [14, p.232]. Mai mult, latura subiectivă „nu se distinge nemijlocit prin percepțiile senzoriale, ci se determină numai prin intermediul analizei și evaluării tuturor circumstanțelor obiective ale infracțiunii" [329, p.153]. Aşadar, cu toate că latura subiectivă este caracterizată de procesele psihice ce au loc în interiorul făptuitorului, aceste procese sunt exteriorizate prin acţiuni sau inacţiuni la comiterea infracţiunii. Iar după modul de săvârşire a faptei putem afla dacă făptuitorul a săvârşit fapta cu vinovăție.

Importanța studierii laturii subiective a oricărei infracțiuni, inclusiv a infracțiunii de răpire a unei persoane, este determinată de mai mulți factori. *Primo*, fiind element al componenței de infracțiune, latura subiectivă reprezintă premisa de bază a răspunderii penale, în sensul respectării principiului incriminării subiective ca principiu fundamental al dreptului penal ce ne obligă să tragem la răspundere penală doar persoanele care au săvârșit fapta prejudiciabilă cu vinovăție. Mai mult, „necesitatea *mens rea* este reprezentată de expresia latină *actus not facit reum nisi mens sit rea* (fapta nu este infracțiune dacă nu există vinovăție)" [387, p.212]; prin urmare, prezența acestui element distinge faptele ce au conținut antisocial. *Secundo,* latura subiectivă constă în totalitatea condiţiilor cerute de lege cu privire la atitudinea psihică a făptuitorului faţă de materialitatea faptei săvârşite pentru ca aceasta să constituie componenţă de infracţiune, astfel devine, de cele mai multe ori, punctul-cheie la calificarea unei fapte prejudiciabile.

În ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunii, în literatura de specialitate ea este definită ca *atitudinea psihică a agentului faţă de fapta comisă şi faţă de urmările acesteia, atitudine care trebuie să îmbrace, pentru ca infracţiunea să subziste, forma de vinovăţie cerută de lege* [35, p.188; 137, p.94; 143, p.183].

Ab initio, stabilim că în calitate de semn obligatoriu (principal) al laturii subiective al oricărei infracțiuni este vinovăția. *Ad rem,* deși în norma prevăzută la art.164 CP RM nu este speci-

ficată forma de vinovăție a infracțiunii, aceasta ce caracterizează prin intenție; or, de regulă, infracțiunile sunt săvârșite din imprudență doar în cazurile când această formă de vinovăție este indicată în normele din Partea Specială a Codului penal. Spre deosebire de legislația autohtonă, Codul penal al României la alin.(6) art.16 stabilește că fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres. Deci, cum este menționat și în doctrină [383, p.366], *mens rea* (latura subiectivă) a infracțiunii de răpire a unei persoane reprezintă intenția de a limita, de a restrânge în mod semnificativ liberarea victimei sau de a deține victima în secret.

De altfel, în literatura de specialitate este unanim recunoscut că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM se manifestă prin forma de vinovăție *intenție directă* [241, p.17; 255, p.17; 278, p.13; 279, p.12; 345, p.16; 357, p.8] (opinie cu care suntem de acord). Această accepțiune este dictată de specificul structurii infracțiunii de răpire a unei persoane care este una formală, iar „infracțiunile cu componențe formale pot fi săvârșite doar cu intenție directă" [7, p.100; 132, p.91; 303, p.68; 307, p.140; 332, p.166].

Raționamentul celor expuse *supra* este dedus din analiza celor două elemente psihice ale vinovăției (intelectiv și volitiv), în cea mai mare parte – a elementului volitiv.

În acest sens concretizăm că formele intenției (atât directă, cât și indirectă) au aceleași caracteristici cantitative şi calitative ale factorului intelectiv; or, diferenţierea formelor de vinovăţie nu se află într-o anumită dependenţă de gradul de conştientizare a caracterului prejudiciabil al faptei comise şi de capacitatea de a prevedea urmările prejudiciabile [12, p.81]. Astfel, elementul intelectiv al intenției directe și indirecte se manifestă prin faptul că „făptuitorul cunoaşte relaţiile sociale ocrotite de legea penală, înţelege fapta materială îndreptată conştient împotriva lor şi prevede rezultatul faptei ca fiind cert, în anumite condiţii de loc şi de timp" [182, p.115]. Delimitarea lor este bazată pe factorul volitiv ce apare imediat după conștientizarea, înțelegerea sensului şi consecinţelor faptei penale și reprezentă voinţa de a săvârşi acţiunea ori omisiunea concretă așa cum a fost concepută. Aparent, factorul volitiv se manifestă identic în ambele modalități ale intenției, doar că ele se deosebesc calitativ între ele. Deosebirea calitativă dintre cele două modalităţi ale intenţiei este marcată de modul diferit de manifestare a proceselor psihice volitive faţă de relaţiile sociale, precum şi faţă de rezultatele socialmente periculoase caracteristice infracţiunii comise [182, p.117]. În cazul intenției directe făptuitorul are o atitudine clară, adică prin săvârşirea faptei el *dorește* violarea relaţiilor sociale ocrotite de norma penală, iar în cazul intenţiei indirecte, manifestând pasivitate, indiferenţa faţă de ele, el le *acceptă*.

În cazul infracțiunilor cu componență formală, conținutul cărora este limitat doar de fapta prejudiciabilă, iar consecințele infracționale sunt în afara laturii obiective, procesele psihice volitive sunt îndreptate doar spre realizarea materialității faptei prejudiciabile. În consecință, săvârșirea conștientizată și voluntară a activității infracționale este totdeauna dorită și nu poate fi accep-

tată. Astfel, în cazul infracțiunilor formale dorința se extinde asupra săvârșirii însăși a acțiunii (inacțiunii) infracționale [307, p.140; 329, p.163]. În acest sens menționăm că Codul penal al Bielorusiei prevede, la alin.(1) art.24, că în cazul infracțiunii pentru care nu este necesară prezența consecințelor socialmente periculoase forma de vinovăție se stabilește în raport cu atitudinea persoanei față de fapta pe care a săvârșit-o. În consecință, infracțiunile formale sunt săvârșite doar cu intenție directă.

În ceea ce privește atitudinea psihică a făptuitorului în raport cu infracțiunea de răpire a unei persoane, în doctrină se întâlnesc mai multe opinii, în general asemănătoare, dintre care putem menționa următoarele: făptuitorul conștientizează că capturează ilegal o altă persoană și, contrar voinței acesteia, o duce în alt loc și dorește aceasta [279, p.12]; vinovatul înțelege că, contrar voinței victimei, o capturează, o scoate din habitatul ei obișnuit și forțat o deplasează într-un alt loc cu scopul de a o reține ilegal, dorind să săvârșească aceste acțiuni [303, p.68]; persoana vinovată de răpirea unei persoane conștientizează pericolul social al capturării ilegale, deplasării și reținerii contrar sau în pofida voinței părții vătămate și dorește săvârșirea acestor acțiuni [226, p.23]; persoana conștientizează pericolul social al faptei sale, ce constă în limitarea libertății individuale, și comite acțiunea îndreptată spre capturarea victimei împotriva voinței acesteia, o deplasează din locul aflării permanente sau temporare într-un alt loc, unde este reținută de către alte persoane, și manifestă dorința de a comite anumite acțiuni pentru a limita libertatea victimei [356, p.12].

Fără îndoială, autorii au dreptate când apreciază vinovăția în cazul infracțiunii analizate luând în considerare atât factorul intelectiv, cât și cel volitiv al vinovăției. Însă, dacă facem referire la art.17 CP RM, considerăm că, apreciind vinovăția, este necesar ca pe lângă înțelegerea caracterului prejudiciabil al faptei să se constate și previzibilitatea acestui caracter prejudiciabil, deoarece previzibilitatea ca formă a cunoașterii apare în calitate de prezicere a diferitelor fenomene și procese. Prin urmare, necesitatea determinării previzibilității în calitate de semn al vinovăției rezidă în necesitatea unei reprezentări clare despre caracteristicile cantitative și calitative ale vinovăției, ceea ce și va determina volumul de răspundere a făptuitorului.

În consecință, ținând cont de cele expuse și de faptul că „intenţia, ca atitudine psihică, este necesar să se manifeste în momentul săvârşirii acţiunii şi să îmbrăţişeze toate elementele şi cerinţele laturii obiective, aşa cum o cere legea” [82, p.289], stabilim că: la săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM persoana *își dă seama de caracterul prejudiciabil* al acțiunilor sale (atât al acțiunii principale, cât și al acțiunii/inacțiunii adiacente), *prevede* că în urma acestora este prejudiciată libertatea fizică a persoanei și, după caz, sănătatea sau/și integritatea corporală ori libertatea psihică, fie minimul necesar de încredere a victimei etc., făptuitorul *dorind* prejudicierea lor. Este de specificat însă că există situații în care intenția făptuitorului fiind orientată, în plan

principal, spre lipsirea ilegală de libertate, iar în plan secundar – spre reprimarea voinței victimei de a opune rezistență, aplicând constrângerea fizică și/sau psihică, acesta manifestă o atitudine indiferentă față de gradul de vătămare ce poate fi adusă sănătății sau integrității corporale a victimei, adică acceptă oricare din ele. Prin urmare, în aceste circumstanțe, putem menționa că acțiunea adiacentă – constrângerea fizică și/sau psihică – poate fi comisă și cu intenție indirectă.

În același vector, ne propunem analiza modalităților de intenții identificate în literatura juridică de specialitate, ce servesc la stabilirea gradului de vinovăție, la calificarea infracțiunii și la individualizarea pedepsei penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane.

Ab initio distingem *intenția simplă* de cea *calificată*. În cazul infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM săvârșite cu intenție simplă, care reprezintă de fapt o intenție obișnuită ce nu cere semne speciale, făptuitorul prevede și urmărește capturarea, luarea și deplasarea victimei din locul aflării ei cu privarea ilegală de libertate, iar încadrarea juridică este în conformitate cu alin.(1) art.164 CP RM. Pe când în cazul intenției calificate, ce implică urmărirea unui anumit scop cerut de legea penală, în componența infracțiunii de răpire a unei persoane nu este prezentă intenția calificată, deoarece în cadrul circumstanțelor agravante ale acestei infracțiuni legiuitorul n-a prevăzut niciuna care presupune un scop special. Pentru a exemplifica săvârșirea răpirii persoanei cu intenție simplă, propunem următorul caz din practica judiciară: *B.I. a fost recunoscut vinovat de săvârşirea infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.164 CP RM. S-a constatat că, la 20 iunie 2013, aproximativ la ora 19.30, B.I. urmărind scopul răpirii persoanei, […] sub pretextul conflictului apărut între el şi A.B. la 19 iunie 2013 când ultimul l-a lovit şi a înjurat-o pe soţia sa, s-a deplasat cu automobilul la domiciliului lui A.B. Ulterior, B.I. chemându-l pe acesta în stradă, forţat l-a urcat pe bancheta din spate a automobilului şi s-a deplasat cu el la domiciliul său. Acolo, aplicând faţă de A.B. violenţa fizică exprimată prin lovituri peste diferite părţi ale corpului, B.I. i-a cauzat victimei vătămări corporale neînsemnate, totodată obligându-l să-şi ceară scuze de la soţia sa* [156].

În ce privește *intenția determinată* și cea *nedeterminată*, acestea se diferențiază prin reprezentarea pe care o are făptuitorul despre urmările prejudiciabile. Astfel, în cazul intenției determinate făptuitorul are o reprezentare precisă asupra faptului că în urma răpirii lipsește de libertate pe o durată de timp fixată o anumită persoană etc. Spre exemplu, intenția determinată este prezentă în cazul variantei agravante prevăzute la lit.b) alin.(2) art.164 CP RM, în cazul în care făptuitorul dorește să răpească două sau mai multe persoane concrete. Ceea ce caracterizează intenția nedeterminată este faptul că persoana care săvârșește infracțiunea „are reprezentarea mai multor urmări periculoase ce s-ar putea produce, fiindu-i indiferent care din ele vor survenii” [14, p.241]. Parafrazând, el manifestă indiferență față de aceste urmări, ceea ce este caracteristic doar intenției indirecte; or, dacă persoanei nu-i pasă ce rezultat prejudiciabil va surveni în urma comi-

terii faptei infracționale, nu înseamnă că aceasta acceptă orice rezultat. *Ergo,* infracțiunea de răpire a unei persoane nu poate fi săvârșită cu intenție nedeterminată.

În practica judiciară, intenția determinată este prezentă în următorul caz: *La 16.08.2011, aproximativ la ora 21.00, Ț.T., urmărind scopul de a o răpi pe G.M., a aplicat asupra acesteia constrângerea psihică, exprimată prin amenințări verbale, provocându-i sentimentul de frică. Contrar voinței acesteia, sub pretextul de a se răzbuna pentru prejudiciul material ce i-a fost cauzat prin acțiunile ei, Ț.T. a răpit-o. În mod forțat a urcat-o în automobilul ce aparținea lui G.I., cu care s-au deplasat spre s.Budăi, r-nul Telenești. Ajunși acolo, Ț.T. a dus-o pe G.M. în gospodăria lui A.V.* [175]. După cum observăm din speță, Ț.T. a dorit s-o răpească anume pe G.M. din motivul că aceasta, cauzându-i un prejudiciu material estimat la 1000 de lei, nu i-a restituit acești bani. Mai mult, depozițiile martorilor și ale părții vătămate confirmă prezența unei intenții determinate.

Constituind dorința de a obține un anumit rezultat, intenția determinată are o mare importanță pentru încadrarea juridică a faptei prejudiciabile, deoarece „în acest caz acțiunile persoanei vinovate se califică reieșind din conținutul și volumul intenției sale" [305, p.186]. Astfel, în cazul în care făptuitorul dorește să răpească un minor, însă acesta împlinise deja 18 ani, fapt despre care primul nu cunoștea, acțiunile acestuia reprezintă tentativă de răpire cu bună știință a unui minor (lit.b) alin.(2) art.164 CP RM). Iar dacă persoana vinovată nu cunoștea despre minoratul victimei și considera că răpește o persoană ce împlinise deja 18 ani, fapta se califică în conformitate cu alin.(1) ori alin.(2) art.164 CP RM, cu excepția agravantei prevăzute la lit.b).

În ce privește distingerea *intenției inițiale* de cea *supravenită,* facem trimitere la literatura de specialitate, în care se menționează că: prima presupune reprezentarea *ab initio* a tuturor elementelor actului delictual și a consecințelor sale, cealaltă – modificarea sau completară hotărârii inițiale cu elemente noi, privind atât desfășurarea faptei, cât și urmările acesteia [88, p.127]. În acest mod, comiterea infracțiunii de răpire a unei persoane cu intenție inițială presupune că făptuitorul din start conștientizează că prin acțiunile sale, adică prin acțiunea principală și cea adiacentă ale răpirii, va priva ilegal de libertate o anumită persoană și, dorind aceasta, duce până la capăt intenția infracțională (spre exemplu: A. a hotărât s-o răpească pe B. Pentru aceasta el planifică locul în care o va captura și locul unde o va duce pentru a o lipsi de libertate. În timpul săvârșirii infracțiunii nu a survenit nicio schimbare). Iar în cazul săvârșirii acestei infracțiuni cu intenție supravenită, pe lângă cele planificate de la început, apar unele circumstanțe care influențează rezultatul final al faptei și care pot modifica încadrarea ei juridică (spre exemplu: 1) A. dorește s-o răpească pe B., însă aceasta se află împreună cu fiica ei, și el în mod spontan își modifică intenția inițială, răpindu-le pe ambele (calificarea se schimbă din alin.(1) art.164 CP RM în lit.b), c) alin.(2) art.164 CP RM); 2) C. își planifică s-o răpească pe F. prin înșelăciune. Văzând

că nu-i reușește înșelarea, aplică constrângerea. În acest caz, încadrarea juridică rămâne aceeași, și anume: alin.(1) art.164 CP RM)).

Pentru a ne expune asupra posibilității săvârșirii infracțiunii prevăzută la art.164 CP RM cu *intenție unică* și cu *intenție complexă,* stabilim că în acest sens se are în vedere atitudinea psihică a persoanei față de fapta prejudiciabilă și nu numărul de intenții (intenție unică sau pluralitate de intenții). Așadar, intenția unică se delimitează de intenția complexă prin hotărârea de a săvârși doar o singură faptă, pe când intenția complexă presupune dorința de a mai comite și alte infracțiuni sau urmări. Astfel, cum am stabilit mai sus, hotărârea de a săvârși infracțiunea de răpire a unei persoane trebuie să acopere nu doar acțiunea principală, dar și cea adiacentă. Prin urmare, infracțiunea analizată este comisă doar în prezența intenției complexe.

De altfel, intenția complexă există și în situațiile când, pe lângă răpire, făptuitorul mai dorește să comită cel puțin încă o infracțiune. Pentru exemplificare, propunem următoarea speță din practica judiciară: *D.I. a fost învinuit de săvârşirea infracţiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. Pe data de 10 august 2008, aproximativ la ora 23.00, împreună şi prin înțelegere prealabilă cu G.V., aflându-se la volanul automobilului său pe una din străzile s.Pituşca, r-nul Călăraşi, cu scopul de a o răpi pe minora T.M. şi de a întreține cu ea un raport sexual, prin înşelăciune au determinat-o să urce în automobil, promițându-i că o vor duce acasă. Astfel, intenționat, contrar voinței acesteia, au privat-o de posibilitatea de a părăsi automobilul. Fiind răpită, au dus-o într-o direcție necunoscută ei, spre s.Rassvet, r-nul Străşeni, însă în timpul deplasării minora a reuşit să sară din automobil şi să evite consecințele faptei criminale* [155]. După cum se poate remarca în acest caz, infracțiunea de răpire vine în asigurarea săvârșirii infracțiunii de viol, iar din cauza că victima a sărit din mers din automobil intenția infracțională n-a fost realizată. Presupunem că anume din acest motiv intenția făptuitorilor nu a fost reținută la calificare, cu toate că se putea, doar infracțiunea prevăzută la art.171 CP RM este una mai puțin gravă și, în conformitate cu alin.(2) art.26 CP RM, este posibilă răspunderea penală pentru pregătirea de infracțiunea de viol. De altfel, pentru existența intenției complexe la mai multe infracțiuni nu este obligatoriu să se comită aceste infracțiuni, este necesar doar să existe dorința săvârșirii lor.

În cele din urmă vom distinge *intenția spontană* de *intenția premeditată*. În literatura de specialitate acestea se disting în raport cu intervalul de timp ce a trecut din momentul luării hotărârii de a săvârși infracțiunea până la executarea ei. Astfel, intenția spontană se caracterizează prin aceea că efectuarea acţiunii incriminate are loc imediat după luarea hotărârii de a o săvârşi, iar celei premeditate îi este caracteristică existenţa unui interval de timp între luarea hotărârii infracţionale şi punerea ei în aplicare, interval în care făptuitorul a chibzuit asupra momentului, modului, mijloacelor de realizare, efectuând şi unele acte de pregătire [56, p.19]. Norma de incriminare a infracțiunii de răpire a unei persoane nu prevede agravarea faptei în cazul săvârșirii

acesteia cu premeditare, cum aceasta este prevăzută la infracțiunea de omor intenționat (lit.a) alin.(2) art.145 CP RM); respectiv, prezența premeditării la răpirea unei persoane poate fi luată în calcul la individualizarea pedepsei penale.

Generalizând, stabilim că modalitățile intenției analizate, deşi nu sunt prevăzute de lege, au importanță atât la calificarea corectă a infracțiunii de răpire a unei persoane (şi nu numai, ci în general a tuturor infracțiunilor), cât şi la stabilirea gradului de vinovăție a persoanei.

În altă ordine de idei, ne propunem *analiza semnelor facultative ale laturii subiective* a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM, chiar dacă motivul şi scopul în cazul infracţiunii de răpire a unei persoane nu constituie elemente obligatorii şi nu acționează în vreun fel la calificarea faptei, cu excepția interesului material (lit.f) alin.(2) art.164 CP RM).

Cum specifică autorul rus B.S. Volkov, vinovăția caracterizează în exclusivitate atitudinea persoanei față de fapta comisă, deci nu este suficientă pentru a explica starea ei psihică, natura motivului care are legătură cu activitatea infracțională, orientarea lui etc. [224, p.78]. Mai mult, distingerea adevărului obiectiv al faptei, aplicarea pedepsei penale şi profilaxia criminalității – toate acestea sunt strâns legate de motivele şi scopurile comportamentului uman [320, p.130].

Ad rem, analizând componența infracțiunii de răpire a unei persoane, unii autorii [318, p.13; 357, p.8] disting în calitate de semne facultative ale laturii subiective *motivul* şi *scopul*, alții [255, p.14] însă subliniază şi rolul elementului *emoțional* pentru unele cazuri aparte.

Referindu-ne la prezența emoțiilor în cadrul componenței infracțiunii de răpire a unei persoane, considerăm că acestea nu au nicio importanță juridico-penală. Cum se cunoaşte, emoțiile influențează considerabil procesele intelective şi volitive; deci, „caracterul emoțiilor permite să fie percepute adecvat motivele infracțiunii şi intenția adevărată a celui vinovat" [14, p.232-233; 332, p.157]. Astfel, în fiecare caz în parte *perturbatio animi* (indignare, mânie, furie etc.) acționează diferit, sporind procesele intelective şi/sau volitive (în cazul indignării față de o anumită circumstanță sporeşte dorința persoanei de a obține un anumit rezultat) sau diminuându-le (în cazul furiei se diminuează procesele intelective).

În ceea ce priveşte motivul infracțiunii, în doctrină se regăsesc diverse definiții ale acestuia, cum ar fi: necesităţile şi interesele interioare ale persoanei care generează hotărârea de a săvârşi infracțiunea [247, p.37]; latura motivațională a oricărei conduite antisociale, fundalul pe care se grefează şi se orientează atât opțiunile, cât şi deciziile infractorului pe tot parcursul traseului infracțional [88, p.132]; temei ideal pentru săvârşirea infracțiunii, deoarece condiționează scopul dorit al subiectului [236, p.180]. Deşi definițiile sunt diferite după formă, ele au acelaşi conținut, şi anume: motivul este nu altceva decât impuls interior ce trezeşte dorința de a săvârşi fapta prejudiciabilă.

După cum se poate remarca din teorie şi practică, motivele săvârşirii infracțiunii de răpire a

unei persoane sunt diferite, cum ar fi: interesul material, ce reprezintă semn obligatoriu pentru agravanta prevăzută la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM; răzbunarea; motivele huliganice; gelozia; ura socială, naţională, rasială sau religioasă; motivele politice etc.

Motivul de răzbunare exprimat prin „dorința de a obține satisfacție pentru greșelile din trecut, pentru acțiuni ce afectează în mod semnificativ interesele celui vinovat sau ale rudelor lui" [224, p.55] poate fi reprezentat prin următoarele cazuri din practica judiciară: ● *La 15.01.2013, în jurul orei 21.30, B.I., G.M., S.P., S.D., S.V. şi O.V. împreună şi prin înţelegere prealabilă, cu scop de răzbunare* (*a se citi* din motiv de răzbunare – *n.a.*)*, au pătruns în casa lui M.F. din s.Mereşeni, r-nul Hânceşti. Acolo au aplicat faţă de C.V., M.I. şi M.A. violenţă nepericuloasă pentru viaţa şi sănătatea lor, cauzându-le vătămări corporale uşoare. După care i-au scos forțat pe toți trei din ogradă și i-au urcat, la fel forţat, în portbagajul automobilului cu care se deplasau și la volanul căruia se afla S.D. Astfel, aceștia au fost privați ilegal de libertate, adică de posibilitatea de a se deplasa nestingherit* [66]. ● *La 10.02.2007, ora 21.00, B.V., aflându-se în faţa discobarului „C. Comarov", din s.Popeasca, r-nul Ştefan Vodă, împreună cu alte persoane, din motiv de răzbunare* (sublinierea ne aparține – *n.a.*)*, şi l-au urcat pe N.S., contra voinţei sale, în portbagajul automobilului ce aparţinea lui B.V. l-au dus în localitatea „Sovuşca" de la marginea pădurii din apropierea s.Popeasca, unde au continuat să-i aplice lovituri cu mâinile şi picioarele peste diferite părţi ale corpului* [106]. În prima speță reprodusă, motivul de răzbunare se deduce din depozițiile făptuitorului, care afirmă că C.V., M.I. şi M.A. anterior l-au maltratat pe B.I. în curtea casei sale; prin urmare, aceștia s-au răzbunat pe ei. În al doilea caz, motivul de răzbunare a luat naștere din relațiile ostile stabilite între făptuitor și victimă.

În ceea ce privește relațiile ostile, acestea nu trebuie confundate cu motivele huliganice. În majoritatea cazurilor, relațiile ostile sunt condiționate de relațiile dintre persoane cunoscute, când una (unele) din ele au o atitudine negativă față de comportamentul, faptele sau declarațiile celeilalte (celorlalte) persoane [222, p.36]. Însă, motivul huliganic se manifestă prin năzuinţa făptuitorului de a se autoafirma, de a demonstra superioritate, de a pune în evidenţă atitudinea sa sfidătoare faţă de cei din jur, de a nega normele sociale şi morale care guvernează în societate [183, p.204]. Mai mult, caracteristic aspirațiilor huliganice este faptul că ele apar sub influența unor anumite circumstanțe și condiții specifice, care exercită o influență decisivă asupra formei de manifestare a acestor motive [224, p.8].

Motivele huliganice se deduc din următorul caz din practica judiciară: *D.P., în urma unui conflict apărut spontan între el şi R.I. în cafeneaua „Dacia" din or.Teleneşti, în stradă, prin aplicarea violenţei fizice, în mod forţat l-a urcat pe R.I. în portbagajul automobilului care era parcat în faţa acelei cafenele. După care l-a dus la marginea pădurii de lângă or.Teleneşti, unde l-a lăsat* [177]. Într-adevăr, în acest caz, când conflictul a apărut spontan din motivul că victima,

aflată în stare de ebrietate alcoolică avansată, a început să-l acosteze vulgar cu cuvinte jignitoare (din depozițiile lui D.P.), sunt prezente trăsăturile „motivului huliganic" specificate în literatura de specialitate [27, p.24]: ușurința cu care făptuitorul se decide să săvârșească infracțiunea; reacția neadecvată a făptuitorului în raport cu conduita victimei; făptuitorului îi aduce satisfacție însuși faptul comiterii infracțiunii; lipsa unui pretext pentru săvârșirea infracțiunii sau prezența unui pretext nesemnificativ pentru a o săvârși.

În următorul caz din practica judiciară, considerăm că motivul de săvârșire a infracțiunii a fost apreciat eronat: *La 13 noiembrie 2005, aproximativ la ora 00.10, G.V., din intenţii huliganice* (sublinierea ne aparține – *n.a.*), *cu scopul de a-l maltrata pe C.V., l-a scos pe acesta din casa lui B.I., din mun. Chişinău. În ogradă i-a aplicat multiple lovituri în diferite regiuni ale corpului, calificate ca vătămări corporale medii. Tot el, aproximativ la ora 01.00, l-a urcat pe C.V., împotriva voinţei acestuia, în portbagajul automobilului său, privându-l astfel de liberate. După care s-a deplasat într-o direcţie necunoscută* [179]. Luând în considerare depozițiile inculpatului, precum și ale martorilor ce indică aceleași circumstanțe, stabilim: în acea zi, G.V. se afla la o zi de naștere, marcarea căreia a început în jurul orei 17.00. Pesete vreo câteva ore, pe la 21.00, G.V. i-a aplicat câteva lovituri lui C.V. care făcea avansuri concubinei sale. Ulterior, după ce a dus-o pe concubină și pe fiica ei acasă, G.V. s-a întors pe la ora 24.00 și, aplicând constrângerea fizică, l-a răpit pe C.V. Analizând aceste circumstanțe, putem constata că motivul din care G.V. i-a aplicat lovituri lui C.V. este *gelozia*; or, aceasta reprezintă sentimentul de neîncredere, frica de a pierde unele beneficii (afecțiune, atenție, iubire, prietenie etc. din partea altei persoane) și tendința de a le reține prin orice mijloace, pentru a se bucura de unul singur de ele [224, p.59]. Mai mult, G.V. având o atitudine negativă față de comportamentul victimei care făcea avansuri concubinei sale și dorind să primească satisfacție văzând-o cum suferă pentru greșelile pe care le-a comis, reiese că în acest caz apare concurența dintre două motive, adică dintre relațiile ostile și răzbunarea.

De altfel, și în literatura de specialitate se specifică că, săvârșind infracțiunea, persoana cel mai des este dirijată nu de un singur, ci de mai multe imbolduri, care, deși sunt apropiate posedă semnificații diferite. Printre acestea este necesar a distinge, motivele de bază, care scot în evidență sensul și conținutul infracțiunii, și motivele secundare, subsidiare [224, p.84; 265, p.69; 355, p.56-57]. Așadar, după cum se poate observa din cazul prezentat, la săvârșirea faptei persoana este condusă de concurența ierarhică a motivelor, datorită cărora comportamentul acesteia capătă sens logic, fiind orientat spre atingerea scopului propus (motivul de bază este gelozia, care a dat naștere motivului de răzbunare).

În ce privește alte motive de săvârșire a infracțiunii de răpire a unei persoane, cum ar fi: ura socială, naţională, rasială sau religioasă sau motivele politice, acestea, ca și cele menționate

supra, nu au importanță pentru calificare, însă pot fi luate în calcul la individualizarea pedepsei penale. Astfel, în conformitate cu lit.d) alin.(1) art.77 CP RM, motivul de ură socială, naţională, rasială sau religioasă este considerat circumstanță agravantă a pedepsei penale. Prin motiv de ură socială, naţională, rasială sau religioasă trebuie de înțeles „motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului faţă de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparţine victima infracţiunii" [30, p.279], iar motivele politice reprezintă „imboldul îndreptat împotriva orânduirii sociale existente, formelor puterii politice sau a unor reprezentanți ai puterii politice și funcționari de stat" [265, p.64]. În practica judiciară autohtonă nu au fost evidențiate cazuri de răpire a unei persoane săvârșite din aceste motive.

În context menționăm că în literatura de specialitate se menționează că prezența motivelor politice se determină din punct de vedere material: chiar și atunci când persecuția politică este „camuflată" ca urmărire a unei infracțiuni generale (în acest sens – a faptei de răpire a persoanei), motive politice pot exista [394, p.461]. Autorii în acest caz includ și situațiile în care: persecuția nu este permisă prin nicio lege; baza legală vine în contradicție cu principiile statului de drept; sunt urmărite scopuri politice sub pretextul ispășirii pedepsei; menținerea și dezvoltarea în continuare a unui regim totalitar se asigură prin măsuri coercitive.

Schimbând vectorul de cercetare, supunem analizei semnul facultativ al laturii subiective, și anume: *scopul infracțiunii* de răpire a unei persoane.

Preliminar stabilim că scopul include în conținutul său caracteristicile intelective și volitive ale persoanei în raport cu rezultatul obiectiv al comportamentului său [248, p.78]. În doctrină [302, p.121], scopul este definit ca anticipare ideală, mentală a rezultatelor unei activități. Astfel, scopul reprezintă acel rezultat dorit de făptuitor, obținut în urma săvârșirii faptei prejudiciabile. Este de menționat că între motiv și scop întotdeauna există o conexiune internă, acestea reprezentând două aspecte ale laturii subiective ce se corelează reciproc [324, p.297]. De altfel, motivul răspunzând la întrebarea de ce sunt săvârșite acțiunile infracționale, iar scopul direcționând această activitate ilegală, împreună stabilesc două părți diferite ale procesului volitiv. După cum remarcă și B.S. Volkov [224, p.7], scopul nu apare fără motiv, însă motivul, ca și întregul proces volitiv, capătă conținut datorită scopului, în urma acelei activități concrete în care acest scop își găsește realizarea.

În conformitate cu legislația penală autohtonă, norma de incriminare a infracțiunii de răpire a unei persoane nu prevede în mod expres un anumit scop; prin urmare, acesta reprezintă un semn facultativ al laturii subiective, deci la calificare acesta nu influențează.

Dat fiind faptul că cea mai semnificativă deosebire între infracțiunea de răpire a unei persoane și infracțiunea de luare de ostatici prevăzută la art.280 CP RM este determinată de scopul săvârșirii infracțiunii, vom specifica această deosebire. De menționat că, ca și în cazul răpirii

persoanei, infracțiunea luarea de ostatici se săvârșește cu vinovăție sub formă de intenție directă. Însă, latura subiectivă a acestor componențe se deosebește după factorul intelectiv al intenției [290, p.141]. Prin urmare, în sensul laturii subiective, în cazul răpirii persoanei, cum a fost specificat *supra,* factorul intelectiv al intenției directe se caracterizează prin aceea că făptuitorul conștientizează că atentează la libertatea fizică a persoanei. Pe când în cazul luării de ostatici, pe lângă faptul că făptuitorul „exercită o stăpânire ilegală asupra unei persoane contrar voinţei acesteia, însoţită de o limitare a libertăţii (luarea în calitate de ostatic) sau o lipseşte ilegal de posibilitatea de a părăsi locul aflării sale (reţinerea în calitate de ostatic) şi prevede că prin acţiunile sale atentează la relaţiile sociale din domeniul securităţii publice şi la libertatea, inviolabilitatea, viaţa sau sănătatea persoanei" [40, p.20], el mai „conștientizează că atentează la relațiile sociale cu privire la securitatea publică" [209, p.14]. Esența noțiunii „securitate publică" în contextul infracțiunii de luare de ostatici constă în faptul că această faptă cauzează prejudiciu intereselor de importanță vitală ale întregii societăți, ale unui cerc nedeterminat de persoane și nu intereselor unei persoane concrete [290, p.131].

Astfel, dacă în ipoteza săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane făptuitorul conștientizează că capturează persoana contrar voinței acesteia, o deplasează de la locul unde se afla și o privează ilegal de libertate, dorindu-și aceasta, *indiferent de scopul urmărit,* atunci din norma de incriminare prevăzută la art.280 CP RM distingem că făptuitorul conștientizează că „ilegal capturează (luând sau reținând) altă persoană în calitate de ostatic *în scopul* de a sili statul, organizaţia internaţională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârşească sau să se abţină de la săvârşirea vreunei acţiuni în calitate de condiţie pentru eliberarea ostaticului, și își dorește aceasta" [200, p.36]. În acest sens, remarcăm că componența infracțiunii de luare de ostatici conține semnul obligatorul al laturii subiective – scopul: silirea destinatarului revendicării să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni.

Ținem să subliniem că, în cazul în care cerințele sunt înaintate către persoanele luate ca ostatici, nu putem califica fapta ca luare de ostatici, iar dacă în cazul răpirii unei persoane cerințele sunt înaintate către stat, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori către un grup de persoane, fapta este calificată ca luare de ostatici [275, p.49]. În conformitate cu prevederile art.280 CP RM, cererea poate fi înaintată și unei persoane fizice, care ar putea fi o rudă apropiată victimei, ca și în cazul răpirii unei persoane. Desigur, în asemenea situații e dificil a încadra fapta prejudiciabilă, de aceea o semnificație decisivă pentru aceasta are determinarea locului (de regulă, luarea de ostatici este săvârșită în locuri publice), modului, circumstanțelor faptei și a cerințelor înaintate de către făptuitor. În cazul în care există dubii cu privire la încadrarea juridică, aplicăm principiul *in dubio pro reo,* care produce efecte în favoarea făptuitorului; astfel, se aplică răspunderea penală pentru infracțiunea specificată la art.164 CP RM, deoarece sancțiunea prevă-

zută pentru această infracțiune este mai ușoară decât cea prevăzută pentru luarea de ostatici.

În altă ordine de idei specificăm că, *in contrario* cu legislația autohtonă, codurile penale ale altor state conțin norme ce incriminează răpirea persoanei în anumite scopuri, analiza cărora se impune pentru a determina necesitatea introducerii lor în prevederile normei juridice de la art.164 CP RM. Bunăoară, legislația penală a statelor americane se caracterizează prin existența unor anumite scopuri ale răpirii unei persoane. Asemenea prevederi (cu unele excepții, în sensul că codurile se deosebesc prin scopurile stipulate) se conțin în *codurile penale ale Statului Delaware* (secț.783) [376], *Statului Hawai* (§707-720), *Statului Virginia* (§61-2-14a) [388] și în *Statutul Revizuit al Statului Missouri* (secț.565.110) [380]. În conformitate cu aceste norme, persoana este vinovată de răpirea unei persoane dacă lipsirea de libertate se săvârșește cu intenția (în scopul): de a reține o altă persoană pentru răscumpărare, recompensă sau concesiune; sau pentru a utiliza persoana răpită în calitate de scut sau ostatic; sau pentru a facilita săvârșirea unei felonii ori ulterioara evadare; sau cu intenția de a provoca vătămări corporale; sau pentru a viola victima ori pentru a săvârși alte acțiuni cu caracter sexual; sau pentru a teroriza victima ori o altă persoană; sau pentru a captura sau ademeni un minor care nu a atins vârsta de 16 ani de sub supravegherea părinților, tutorelui sau administratorului.

Și *legiuitorul portughez* stabilește anumite scopuri pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. Astfel, în conformitate cu art.160^0, persoana poartă răspundere pentru răpire în cazul în care, prin violență, amenințare sau înșelăciune, răpește o altă persoană cu intenția de a: supune victima la extorcare; comite o crimă împotriva libertății şi autodeterminării sexuale a victimei; obține o răscumpărare ori recompensă; sau constrânge o autoritate publică ori o terță persoană la o anumită acțiune sau să renunțe la ea, fie să sprijine sau nu o activitate.

După cum observăm, scopul de extorcare sau scopul de a obține o recompensă este prezent în toate legislațiile statelor sus-menționate. De menționat că și legislația penală a Germaniei incriminează la §239a (Erpresserischer Menschenraub) fapta de *răpire în scop de extorcare.* Pe când, în conformitate cu legislația autohtonă, acest scop, deși este unul de cupiditate, nu cade sub incidența lit.b) alin.(2) art.164 CP RM (analiza mai detaliată o vom realiza în cadrul cercetării circumstanțelor agravante).

Mai mult, în conformitate cu §234 din Codul penal al Germaniei, scopul răpirii unei persoane rezidă în a o expune (pune) într-o situație de neputință, sau pentru a o impune să facă serviciul militar într-o instituție militară ori într-o instituție cvasimilitară în străinătate. Doctrina germană specifică că răpirea face parte din infracțiunile cu tendință interioară exuberantă, adică pentru întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii nu este necesară realizarea scopului menționat. Prin urmare, reprezintă o infracțiune concretă de punere în pericol [394, p.459].

Codul penal al Suediei [383] stabilește că există răpirea unei persoane atunci când aceasta

este scoasă din locul unde se află sau este privată ilegal de libertate în scopul (intenția) de a o răni, prejudiciindu-i-se integritatea corporală sau sănătatea, de a o ține forțat în serviciu sau în scop de extorcare (Capitolul 4, Secția 1). Așadar, comparativ cu cea germană, legislația suedeză nu limitează tipurile de serviciu, ci lasă loc și pentru alte modalități de acordare de servicii forțate (robie, servitute etc.).

Din analiza acestor prevederi putem conchide că legiuitorul moldav acoperă toate cazurile de răpire în scopurile prezentate mai sus, și anume: în scop de extorcare (alin.(4) art.189 CP RM, analiza detaliată – în cadrul subcompartimentului 4.1); în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forţate, pentru cerşetorie, în sclavie sau în condiţii similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activităţi criminale (lit.a) alin.(1) art.165 CP RM, analiza detaliată în cadrul subcompartimentului 4.1); în scopul de a obține libertatea, sau cu intenția de a ajuta la evadarea unei persoane din închisoare și cu scopul de a folosi persoană reținută ca un scut sau ostatic (după caz, art.164 CP RM sau art.280 CP RM (*a se vedea supra*)). Din aceste considerente, nu putem prelua experiența altor state pentru optimizarea legislației autohtone.

De altfel, și în practica judiciară a Republicii Moldova sunt întâlnite cazuri de răpire a persoanei în scopul prestării muncii forțate. Astfel, de către organul de urmărire penală C.G. şi C.V. au fost învinuiţi de răpirea persoanei, săvârșită de două sau mai multe persoane, cu aplicarea obiectelor folosite în calitate de armă, în următoarele circumstanţe: *La 30 august 2008, aproximativ la ora 15.00, C.V., prin înţelegere prealabilă cu C.G., au venit cu automobilul condus de ultimul la stâna de oi din s.Cioc Maidan, r-nul Comrat, cu scopul de a-l forţa pe S.P. să presteze în continuare munca impusă* (sublinierea ne aparține – n.a.). *Au deteriorat uşa încăperii în care se afla S.P., forţat l-au scos pe acesta afară, aplicându-i cu mâinile, picioarele şi cu beţe lovituri pe diferite părţi ale corpului, cauzându-i vătămări corporale uşoare. Continuându-şi acţiunile infracţionale, C.G. şi C.V. l-au urcat cu forţat pe S.P. în automobil şi l-au dus la ferma de oi ce aparţinea lui C.G., situată lângă or.Comrat* [73]. Însă, prin sentinţa Judecătoriei Comrat din 04 decembrie 2009 aceștia au fost achitați de învinuirea adusă, deoarece nicio probă prezentată de acuzatorul de stat în şedinţa de judecată nu indică nici direct, nici indirect asupra comiterii de către C.G. şi C.V. a infracțiunii, iar partea vătămată nu s-a prezentat în instanța de judecată. Astfel, concluziile despre vinovăția persoanei în săvârșirea infracţiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. De remarcat că Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au menținut această hotărâre.

Trezește interes faptul că în unele state sunt cunoscute cazuri de răpire a femeii în scopul căsătoriei cu aceasta. Putem menționa că problema răpirii femeii în scopul înregistrării căsătoriei este specifică statelor din regiunea de sud a Federației Ruse [244, p.20]. Acest scop, ce reprezintă

un obicei de altădată, este incriminat și în Codul penal al Armeniei (art.129), în cel al Republicii Turkmenistan (art.127). Și în legislația penală elvețiană [384] există prevederi (art.181 CP) ce atrag răspunderea penală pentru căsătoriile forțate sau pentru forțarea la un parteneriat, indiferent dacă a fost schimbat sau nu locul aflării victimei. De asemenea, legislația penală a Japoniei incriminează, la art.225, fapta de capturare a persoanei și deplasare a ei din interes material, în scop de desfrâu sau de înregistrare a căsătoriei.

Din analiza practicii judiciare a Republicii Moldova putem distinge și alte scopuri de săvârșire a răpirii unei persoane. În acest sens, specificăm un caz din practica judiciară, când răpirea persoanei este săvârșită în scopul ascunderii unei alte infracțiuni: *În fapt, instanţa de fond, pe baza probelor administrate în cauza penală, a constatat că E.V., fiind deghizat, şi C.A., fiind mascat, la data de 25 aprilie 2009, aproximativ la ora 03.00, intenţionat, urmărind scopul sustragerii bunurilor altei persoane, l-au atacat pe T.A. care se afla la volanul automobilului său. Cu un cuţit pe care îl ţinea în mână, E.V. l-a ameninţat pe T.A. cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţă. Apoi, i-au sustras în mod deschis: automobilul ce costa 3700 de euro (potrivit cursului BNM, aceştia constituie suma de 54 390 lei), telefonul mobil ce costa 1689 de lei şi o cartelă de memorie de model „Trenscend" ce costa 300 de lei. Astfel, cauzându-i părţii vătămate un prejudiciu material în proporţii mari în valoare totală de 56 379 de lei.*

Tot ei, în aceeaşi zi, aproximativ la ora 03.10, continuându-şi acţiunile criminale, intenţionat, urmărind <u>scopul de a nu fi sesizate organele de drept despre comiterea infracţiunii de tâlhărie</u> (sublinierea ne aparține – n.a.)*, împreună şi prin înţelegere prealabilă, ameninţându-l pe T.A. cu un cuţit cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţă, l-au forţat să urce pe bancheta din spate a automobilului. I-au pus pe cap o scurtă, după care l-au transportat pe un imaş de lângă s.Băneşti, r-nul Teleneşti. Acolo l-au impus să servească băuturi alcoolice, apoi l-au urcat în portbagajul automobilului şi s-au deplasat cu el la staţia de alimentare cu petrol „Bemol" din s.Prepeliţa, r-nul Sângerei, unde T.A. a reuşit să sară din portbagaj* [70]. În cazul prezentat suntem în prezența așa-numitului concurs real de infracțiuni cu conexitate consecvențională, ce „presupune o legătură de la cauză la efect sau de la antecedență la consecință, adică se comite o infracțiune pentru a acoperi săvârșirea alteia" [138, p.322]. Astfel, E.V. și C.A. au săvârșit infracțiunea de răpire a unei persoane în scopul de a ascunde (acoperi) infracțiunea prevăzută la art.188 CP RM (tâlhăria).

Un alt caz, de data aceasta din practica judiciară a Ucrainei, ne permite să distingem scopul de a folosi victima minoră în cerșetorie: *A.B. a fost recunoscută vinovată de săvârşirea infracţiunii prevăzute la alin.(2) art.146 CP al Ucrainei (răpirea cu bună ştiinţă a unui minor). La data de 02 septembrie 2006, aproximativ la ora 04.00, A.B., aflându-se în stare de ebrietate alcoolică în incinta gării feroviare, staţia Zaporojie-2, or.Zaporojie, acţionând cu intenţie, ilegal, din inte-*

res material, cu scopul de a folosi copilul pentru cerşetorie, a răpit-o pe ascuns din cărucior pe minora D.C. S-a deplasat cu ea pe teritoriul regiunii Zaporojie timp de 3 zile până când la 05 septembrie 2006, a fost reținută de organele de drept [299]. Este de remarcat că, în conformitate cu legislația autohtonă, săvârșirea faptei în circumstanțele din speța dată atrage răspunderea penală și pentru trafic de copii (art.206 CP RM), obiectivul includerii acesteia este pentru a evidenția legătura indisolubilă dintre motiv și scop (interesul material a determinat răpirea în scop de cerșetorie).

Prezintă interes faptul că legislația penală a Bielorusiei incriminează, la pct.5) alin.(2) art.182, fapta de răpire a unei persoane în scopul prelevării de organe și țesuturi. Același scop special este prevăzut și la lit.b) alin.(3) art.130 din Codul penal al Republicii Tadjikistan. Existența scopului de prelevare a organelor și țesuturilor este constatată în literatura de specialitate. Astfel, bunăoară, A.Ș. Aliev concretizează că „prezența acestui semn se justifică prin faptul că, datorită progreselor medicale în domeniul transplantului de organe și țesuturi umane, pot apărea tentații de a comite răpirea persoanei în acest scop" [201, p.21]. De altfel, în literatura de specialitate rusă s-a constatat că, datorită pericolul social sporit al faptelor săvârșite în scop de prelevare de organe sau țesuturi (lit.«м» alin.(2) art.105 şi lit.«ж» alin.(2) art.111 CP FR), se propune că, prin analogie cu faptele menționate mai sus, la alin.(2) art.126 CP FR să fie introdus semnul calificativ: răpirea persoanei în scopul prelevării de organe sau țesuturi ale victimei [345, p.10].

În acest sens, pentru a nu genera confuzii în vederea calificării faptei prejudiciabile, nu vedem oportun ca legiuitorul nostru să opereze astfel de modificări în art.164 CP RM, întrucât prin existența expresă a scopului de prelevare a organelor şi țesuturilor în cadrul normelor juridice prevăzute la art.165 CP RM ar fi dublată incriminarea faptei de răpire a unei persoane în scopul prelevării de organe și țesuturi; or, acțiunea adiacentă a infracțiunii de trafic de ființe umane este „răpirea persoanei".

În altă ordine de idei, vom examina și cazul comiterii infracțiunii de răpire a unei persoane în scopul scoaterii ei de sub protecția legii, a cărei necesitate este impusă de Convenția internațională pentru protecţia persoanelor contra dispariţiilor forţate, adoptată la New York la 20 decembrie 2006 [378]. Astfel, în conformitate cu art.2 al Convenției, dispariţia forţată a persoanei poate fi provocată și prin răpirea acesteia, urmată de refuzul de a recunoaşte faptul privării de libertate sau de tăinuirea informaţiei despre soarta sau locul aflării persoanei dispărute; drept urmare, această persoană este privată de protecţia legii. Este de menționat că, din momentul completării legii penale, prin Legea pentru modificarea și completarea Codului penal, nr.46 din 04.04.2013 [126], cu norma juridică ce incriminează infracțiunile împotriva umanității (art.135^1 CP RM), calificarea faptei de răpire a unei persoane în scopul scoaterii acesteia de sub protecția legii cade sub incidența lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM doar dacă sunt întrunite cumulativ urmă-

toarele condiții: 1) fapta să fie săvârșită în cadrul unui atac generalizat sau sistematic împotriva unei populații civile; 2) făptuitorul să cunoască despre acest atac. În aceste condiții, calificarea suplimentară în baza art.164 CP RM este exclusă; or, în conformitate cu alin.(2) art.116 CP RM, se aplică doar norma prevăzută la lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM ca normă specială în raport cu norma generală (art.164 CP RM).

In contrario, când infracțiunea, indiferent de conotația sa politică, este comisă în afara limitelor temporale și spațiale ale atacului generalizat sau sistematic ori dacă făptuitorul nu cunoștea despre acest atac, răspunderea penală pentru cele săvârșite va surveni în baza art.164 CP RM.

În cele din urmă, nu putem omite opinia expusă în literatura de specialitate, potrivit căreia „persoana nu va fi supusă răspunderii penale pentru răpirea unei persoane, în scopul de a salva persoana, în situația când capturarea și deplasarea este efectuată, deşi fără consimțământul persoanei, în interesul ei (de exemplu: de a salva persoana de un eventual asasinat, de un incendiu etc.)" [308, p.414]. Autorul acestei propuneri invocă prezența cauzei care înlătură caracterul penal al faptei – extrema necesitate. Suntem de acord cu această ipoteză, însă doar în cazul în care pericolul pentru victimă este eminent, deoarece se întrunesc toate condițiile necesare pentru cauza care înlătură caracterul penal al faptei prevăzute la art.37 CP RM. În caz contrar, va urma răspunderea penală pentru răpirea persoanei, iar scopul de a salva persoana se va lua în considerare la individualizarea pedepsei penale ca circumstanță atenuantă.

3.2. Subiectul infracțiunii de răpire a unei persoane

Subiectul infracțiunii este caracterizat în dreptul penal ca fiind elementul de bază al infracțiunii, deoarece fără existența lui nu putem fi în prezența unei componențe de infracțiune; or, la general vorbind, *de facto* fapta socialmente periculoasă poate fi săvârșită în anumite circumstanțe de orice persoană, însă *de iure* subiectul infracțiunii poate fi doar persoana care întrunește anumite semne prevăzute de lege. În literatura de specialitate autohtonă, subiect al infracțiunii este recunoscută persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, grație faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiecți, este pasibilă de răspundere penală [14, p. 205].

Preliminar stabilim că, potrivit art.21 CP RM, subiect al infracțiunii poate fi atât persoana fizică, cât și persoana juridică; totodată, reieșind din sancțiunea de la art.164 CP RM, constatăm că aceasta prevede pedeapsa exclusiv pentru persoana fizică ce determină subiectul acestei infracțiuni. În ceea ce privește semnele generale pentru ca persoana să fie subiect al infracțiunii de răpire a unei persoane, acestea sunt deduse din alin.(1) și (2) art.21 CP RM, și anume: persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 14 ani.

Referitor la semnul subiectului infracțiunii – *responsabilitatea*, consemnăm că în doctrină

nu se întâlnesc opinii contradictorii cu privire la conceptul acesteia, la modul de stabilire și la influența ei asupra răspunderii penale. Astfel, în doctrină prin responsabilitate se înțelege: starea psihică a persoanei care, ţinându-se cont de nivelul de dezvoltare, socializare, vârstă și stare a sănătăţii psihice în momentul săvârșirii infracţiunii, constă în capacitatea acesteia de a-şi da seama de acţiunile sale şi de a le conduce și, în legătură cu aceasta, de a fi supusă răspunderii penale şi pedepsei [203, p.123-124]; starea psihofizică a persoanei care este capabilă să-şi dea seama de valoarea firească a acţiunilor sau inacţiunilor sale şi de urmările acestora şi îşi poate dirija în mod conştient voința, în raport cu aceste fapte [11, p.42].

În conformitate cu art.22 CP RM, responsabilitatea reprezintă starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum şi capacitatea de a-şi manifesta voința şi a-şi dirija acţiunile. După cum se poate remarca, persoana trebuie să dispună de libertatea de voinţă şi de acţiune. În literatura de specialitate [140, p.69], libertatea de voință este definită ca posibilitatea făptuitorului de a lua decizii în mod liber față de săvârșirea faptei şi are libertatea de hotărâre şi libertatea de acţiune potrivit propriei sale voinţe.

Prin urmare, capacitatea de a înțelege corect și de a evalua faptele sale și importanța acțiunilor prejudiciabile, în același timp de a conduce în mod conștient cu propria sa voință și cu acțiunile sale, delimitează persoana responsabilă de cea iresponsabilă [286, p.103]. De altfel, o persoană este implicit prezumată responsabilă atâta vreme cât nu există împrejurări, fapte, atitudini etc. de natură să trezească îndoială asupra capacităţii sale, sub aspectul oricăruia dintre factorii intelectiv şi volitiv [11, p.42].

Cu privire la prevederile legale ale iresponsabilității, aceasta își are sediul materiei la art.23 CP RM, potrivit căruia: nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârşirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de iresponsabilitate, adică nu putea să-şi dea seama de acţiunile ori inacţiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Astfel, iresponsabilitatea este starea de incapacitate psihofizică a unei persoane care nu-şi poate da seama de caracterul, sensul şi valoarea socială, morală sau judiciară a faptelor pe care le săvârşeşte şi a urmărilor acestora sau care nu-şi poate determina şi dirija în mod normal voinţa, în raport cu faptele sale [91, p.139]. Pe cale de consecință, persoana nu poate fi subiect al infracțiunii și deci nu poate fi trasă la răspundere penală dacă nu are capacitatea de a înţelege de ce fapta sa prezintă pericol social şi de ce este interzisă şi nici care sunt rosturile pedepsei [35, p.209].

Așadar, dacă în momentul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM starea psihologică a persoanei îi permite să înțeleagă că prin acțiunile sale răpește o persoană și că astfel atentează la libertatea ei și, concomitent, comite acțiunile cu propria voință și conștient își dirijează acțiunile, înseamnă că ea este responsabilă.

În ceea ce privește *vârsta răspunderii penale*, stabilim că, în orice situaţie, dacă la momentul comiterii infracţiunii persoana nu are împlinită vârsta necesară, aceasta nu poate fi subiect al infracţiunii, iar incapacitatea penală sau prezumţia legală a iresponsabilităţii penale sunt absolute, nefiind susceptibile de a fi probate în contrar [114].

În literatura de specialitate există variate opinii cu referire la distingerea de către legiuitor a vârstei de 14 ani de la care începe capacitatea juridică de drept penal pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. Astfel, într-o accepție [128, p.11-12; 294, p.105-106], este criticată poziția legiuitorului de a coborî pragul minim vârsta răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. În acest sens, autorii își argumentează opinia prin prisma analizei practicii judiciare, neidentificând niciun caz de săvârșire a acestei infracțiuni de către persoane cu vârsta sub 19-20 ani. Dimpotrivă, ei consideră că acest lucru nu este întâmplător, ci se datorează structurii laturii obiective. Prin urmare, pentru capturarea, luarea și deplasarea cu ulterioara reținere este nevoie de o forță fizică pe care un minor de 14 ani nu o posedă. Din aceste considerente, autorii susțin că poziția legiuitorului de a lărgi artificial limitele aplicabilității legii penale pentru persoanele care au săvârșit răpirea de persoane – de la vârsta de 14 ani – este nejustificată și nepotrivită.

Pentru a ne expune pe marginea acestei alegații, pornim de la analiza criteriilor legislative pentru determinarea vârstei minime de răspundere penală. Opiniile regăsite în literatura de specialitate *vis-à-vis* de această problematică sunt diverse. În acest sens, consemnăm: se consideră că prin dezvoltarea sa biopsihică persoana atinge parametrii necesari pentru a-și asuma în cunoștință de cauză și în mod liber consecințele încălcării unei norme de drept penal [88, p.157]; la determinarea limitelor și criteriilor răspunderii penale, pe lângă caracteristicile biologice și psihologice trebuie să fie luat în considerare în egală măsură și nivelul intelectual și educațional de dezvoltare al persoanei la diferite etape ale vieții [286, p.85]; la baza determinării vârstei de la care minorul poate fi tras la răspundere penală trebuie să stea nivelul de conștiință a acestuia, capacitatea lui de a conștientiza esența evenimentelor ce au loc și de a-și da seama de caracterul acțiunilor (inacțiunilor) sale în legătură cu ele [238, p.8]. Așadar, vârsta răspunderii penale nu poate fi determinată arbitrar, „la diferențierea vârstei răspunderii penale legiuitorul ține cont și de posibilitatea minorului de a aprecia în mod diferit interdicțiile legale” [238, p.10].

Așadar, aderăm la opinia expusă în literatura de specialitate [288, p.13], potrivit căreia legiuitorul rațional și obiectiv a coborât vârsta răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unei persoane la 14 ani, deoarece caracteristicile acestei vârste pe deplin îndeplinesc cerințele legale de a înțelege și conștientiza, precum și de a dirija acțiunile infracționale.

Însă, atingerea vârstei răspunderii penale prevăzute de lege nu denotă faptul că minorul are capacitatea psihofizică de a răspunde penal, adică dezvoltarea biologică şi psihologică a minorului nu corespunde vârstei biologice a acestuia sau, eventual, comportamentul acestuia aparent

atestă retardări mintale sau anumite stări patologice, ori tulburări comportamentale ce pun la îndoială existența discernământului.

După S.Botnaru, „pentru clarificarea împrejurării dacă minorul s-a aflat la momentul comiterii unei fapte prejudiciabile într-o stare psihică cu diminuarea discernământului, trebuie numită şi efectuată, în mod obligatoriu, expertiza medico-legală în materie de psihiatrie sau o expertiză complexă psihologo-psihiatrică [13, p.91]. În acest sens este necesar a concretiza că, în raport cu art.143 CPP RM, expertiza se dispune şi se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea, printre altele, și a: stării psihice şi fizice a bănuitului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate; vârstei bănuitului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care această circumstanţă are importanţă pentru cauza penală. Însă, racordând aceste prevederi la cele de la alin.(1) art.142 CPP RM, respectiva obligativitate este limitată pentru instanța de judecată de existența unei cereri a părților.

Mai mult ca atât, are dreptate F.Streteanu atunci când susține că, „nu este suficientă constatarea existenței unei afecțiuni psihice pentru a concluziona în favoarea iresponsabilității, ci este necesar să se constate că respectiva afecțiune a înlăturat în concret capacitatea de înțelegere și voința” [189, p.551]. De altfel, legiuitorul autohton, definind iresponsabilitatea (alin.(1) art.23 CP RM) și responsabilitatea redusă (art.23^1 CP RM), nu se referă doar la criteriul bio-psihologic al acestora, ci și la criteriul juridic, introducând sintagma „nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale”.

Rațională în acest context este interpretarea Plenului Curţii Supreme de Justiţie pe care o regăsim în Hotărârea din 21.12.2015 pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.39 din 22.11.2004 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii”, care la pct.7 stabilește: „Criteriul medical al iresponsabilităţii (constatarea unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice) nu este suficient pentru a recunoaşte minorul iresponsabil. Aceasta deoarece prezenţa unei boli sau a unei tulburări psihice la un minor nu mărturiseşte despre iresponsabilitatea acestuia. De exemplu, dacă minorul este diagnosticat cu o boală psihică cronică sau cu o tulburare psihică temporară, ori cu o altă stare patologică, dar care nu afectează activitatea normală a psihicului minorului, nu există temei de a-l recunoaşte iresponsabil. Astfel, doar prezenţa cumulativă a criteriului medical şi a celui juridic (lipsa capacităţii intelectuale, adică incapacitatea minorului de a-şi da seama de acţiunile ori inacţiunile sale; lipsa capacităţii volitive, adică incapacitatea minorului de a-şi dirija acţiunile sau inacţiunile în momentul săvârşirii infracţiunii) va avea ca efect imposibilitatea tragerii minorului la răspundere penală.”

În altă ordine de idei, stabilim că subiect al infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană (deoarece legea nu cere ca aceasta să aibă o anumită calitate), cu excepția cazului

în care făptuitorul este o rudă apropiată cu minorul răpit (cu aspecte detaliate vom reveni la acest subiect în subcompartimentul 4.1 din lucrare).

Însă, practica judiciară a arătat că, datorită materialității faptei, infracțiunea de răpire a unei persoane de regulă este săvârșită de către bărbați, ceea ce se datorează calităților lor fizice mai dezvoltate. Cu toate acestea, se întâlnesc cazuri când subiect al acestei infracțiuni este o femeie. Pentru exemplificare propunem următoarele cazuri din practica judiciară: ● *L.A. a fost recunoscută vinovată de săvârşirea infracţiunii prevăzute la lit.c) alin.2) art.164 CP RM în următoarele circumstanţe: la 26 august 2012, în jurul orei 17.00, L.A., având scopul de a se răzbuna pe minorul M.I. din cauza unui conflict între acesta şi fiul ei minor L.V., prin înşelăciune, sub pretextul de a-i arăta lui M.I. locul aflării mamei sale M.O., l-a urcat pe acesta în automobil şi s-a deplasat la locul indicat de S.R. Când au ajuns la locul indicat, M.O., mama minorului M.I., a întreprins acţiuni menite a stopa deplasarea automobilului, cerându-i lui L.A. să-i elibereze fiul. L.A. a refuzat categoric, ameninţând-o că va face cu fiul acesteia aşa cum a făcut ea cu fiul ei L.V. După care a pornit automobilul şi a condus cu o viteză sporită într-o direcţie necunoscută* [161]. ● *O.C. a fost condamnată în baza alin.(2) art.146 CP al Ucrainei (răpirea cu bună ştiinţă a unui minor). Pentru pronunţarea sentinţei, instanţa a reţinut: la data de 24 decembrie 2006, în jurul orei 10.00, O.C., în s.Prigojee, r-nul Barvenkovsk din reg.Harkov, cunoscând cu certitudine despre vârsta minoră a lui S.D. şi folosindu-se de această circumstanţă, l-a răpit şi ulterior s-a deplasat cu el în diferite regiuni ale Ucrainei* [300]. Din aceste spețe observăm că în cazul în care infracțiunea de răpire a unei persoane este săvârșită de către o femeie, victima în raport cu făptuitoarea este mai slabă, fapt ce se datorează vârstei fragede a minorilor.

În ce privește alte semne speciale ale subiectului infracțiunii, acestea la calificare nu influențează, ci doar pot fi luate în calcul la individualizarea pedepsei penale. Bunăoară, în următorul caz din practica judiciară fapta de răpire a unei persoane este săvârșită de către colaboratorii de poliție: *La 13 mai 2008, aproximativ la ora 22.30, M.S., inspector în grupul de intervenţie al Detaşamentului de luptă specială al brigăzii de poliţie cu destinaţie specială „Fulger", în urma înţelegerii prealabile cu colegii săi de lucru – plutonierul major de poliţie B.G. şi locotenentul major de poliţie M.L. – acţionând neoficial, intenţionat, cu scopul de a obţine de la B.S. informaţii şi mărturisiri cu privire la sustragerea butaşilor de pe plantaţiile ce aparţineau familiei lui M.S., au pătruns în casa lui G.I. Acolo l-au reţinut pe B.S., căruia i-au pus cătuşele pe mâini. Ulterior, l-au dus forţat la marginea satului, lângă o fântână arteziană, unde toţi trei, acţionând cu acelaşi scop, continuau să-i pună întrebări referitor la furtul de butaşi. Exprimându-se necenzurat în adresa victimei şi ameninţând-o cu omorul, i-au aplicat multiple lovituri cu pumnii, picioarele şi cu un harag de salcâm peste diferite părţi ale corpului, impunând-o să recunoască presupusul furt. În continuarea acţiunilor sale criminale, M.S., dând dovadă de un cinism excep-*

ţional şi de obrăznicie deosebită, în timp ce victima B.S. era ţinută la pământ de către B.G., care-i pusese piciorul pe gât, s-a apropiat de acesta şi s-a urinat pe capul lui. Apoi M.S., însoţit de B.G. şi M.L., l-au dus pe B.S. la plantaţiile de viţă de vie, de unde, chipurile, au fost sustraşi butaşii şi, influenţându-l psihologic, ameninţându-l cu omorul, l-au impus să recunoască furtul de butaşi [71]. Pentru aceste acțiuni, M.S., B.G. si M.L. au fost recunoscuți vinovați în săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.e), g) alin.(2) art.164 CP RM și au fost condamnați la 4 ani închisoare. Este regretabil faptul că atât instanța de fond, cât și Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău (Curtea Supremă de Justiție a menținut decizia Curții de Apel) nu au luat în calcul comportamentul inuman și degradant al făptuitorilor față de victimă, dar și faptul că, fiind colaboratori ai poliției, erau obligați să o protejeze (așa cum este prevăzut de art.2 al Legii cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului [124]) și au aplicat minimul pedepsei prevăzute de sancțiunea de la această normă (la momentul săvârșirii faptei sancțiunea prevăzută la alin.(2) art.164 CP RM era pedeapsa cu închisoare de la 4 la 10 ani). Astfel, calitățile speciale ale subiectului n-au influențat nici individualizarea pedepsei penale.

În acest context, menționăm că legislația penală a Bulgariei prevede la pct.6 alin.(2) art.142, drept circumstanță agravantă fapta de răpire (sau privare ilegală de libertate) săvârșită de către o persoană implicată în activitățile de protecție (de pază), de un funcționar al organizației ce oferă servicii de securitate sau de asigurare, de o persoană împuternicită sau dându-se drept membru al unei astfel de organizații, de un reprezentant al Ministerul de Interne sau de unul care se prezintă astfel. Identificând în calitate de subiect special persoanele ce dețin astfel de funcții (activități), legiuitorul bulgar a ținut cont, probabil, de practica judiciară sau prin deducție a distins persoanele care sunt obligate să protejeze victimele și le-a enumerat exhaustiv. Înțelegem logica agravării situației în cazul tuturor subiecților enumerați, cu excepția persoanei ce oferă servicii de asigurare; considerăm că aceasta din urmă este situația când făptuitorul dorește să primească prima de asigurare.

După cum am menționat, în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane legislația autohtonă nu prevede astfel de situații. Totuși, alte prevederi din legea penală a Republicii Moldova, cum ar fi: abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art.327 CP RM); excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP RM), permit tragerea persoanelor la răspundere penală pentru răpirea unei persoane de către persoane care în virtutea funcției deținute, au anumite calități speciale, dacă sunt întrunite elementele componenței de infracțiune sus-menționate.

Următorul caz din practica judiciară ne demonstrează acest lucru: *Prin decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Chişinău din 11 martie 2013 S.V., S.A. şi I.O., au fost condamnaţi în baza lit.d) alin.(3) art.328 CP RM şi lit.e), f) alin.(2) art.164 CP RM. Pentru a se pronunța, instanța de apel a reținut: în luna august 2010, C.O. împreună cu C.S. au transmis cunoscuţilor lor I.O.,*

S.V. şi S.A. informaţia precum că P.S. se află în urmărire penală în autoproclamata republică transnistreană. Totodată, inculpaţii au obţinut şi informaţia precum că P.S. intenţiona să schimbe apartamentul său din mun.Bender cu apartamentul lui M.A. situat în mun.Chişinău, contra unei sume suplimentare de 15.000 dolari SUA. Ulterior, la 07 decembrie 2010, conform unui plan stabilit din timp de către inculpaţi, C.O., sub pretextul perfectării documentelor pentru schimbul apartamentelor, l-a chemat pe P.S. în Chişinău. Astfel, la data stabilită de 08 decembrie 2010, aproximativ la ora 13.30, C.O. l-a adus pe P.S. în apropierea casei de locuit a lui M.A., unde inculpaţii erau deja pregătiţi pentru răpire: I.O. şi S.A. aşteptau în scara blocului de locuit din mun.Chişinău, iar S.V. aştepta în automobilul din apropierea casei.

Aproximativ la ora 13.55, I.O. şi S.A., fiind în exerciţiul funcţiunii şi cunoscând cu certitudine că urmărirea penală iniţiată de către autorităţile autoproclamatei republicii transnistrene în privinţa lui P.S. nu are careva temeiuri juridice legale pe teritoriul R. Moldova, contrar prevederilor art.4 al Legii nr.416 cu privire la poliţie (actualmente abrogat – *n.a.*) *şi prevederilor art.12 pct.10) al aceleiaşi legi, l-au reţinut pe P.S. în scara blocului de locuit din mun.Chişinău. Însă, cu toate că I.O. şi S.A. au aplicat faţă de P.S. violenţa fizică, ultimul a reuşit să fugă. Continuându-şi acţiunile îndreptate spre răpirea persoanei, I.O. şi S.A. au fugit după P.S., iar S.V., care de asemenea era în exerciţiul funcţiunii, i-a urmat cu automobilul său. După ce I.O., S.V. şi S.A. l-au ajuns pe P.S., aceştia, contrar prevederilor art.5 al Legii nr.416 cu privire la poliţie, l-au doborât la pământ pe P.S. şi l-au lovit cu picioarele peste cap. În rezultat, acesta şi-a pierdut cunoştinţa, iar inculpaţii i-au legat cu o curea mâinile la spate şi l-au plasat pe bancheta din spate a automobilului de serviciu aparţinând Direcţiei Antidrog şi l-au transportat într-o direcţie necunoscută. Locul aflării lui P.S. nu este cunoscut din momentul maltratării şi răpirii lui* [71].

Făcând o comparaţie a cazurilor prezentate *supra*, în care făptuitorii sunt colaboratori ai MAI, observăm că în primul caz, când identificăm scopul de a obţine informaţii şi mărturisiri referitor la sustragerea de butaşi, nu a fost reținut concursul de infracțiuni (ne referim la abuzul de putere sau abuzul de serviciu, ceea ce reiese din dispoziția art.327 CP RM, precum și a art.312 „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu” din Codul contravenţional). Pe când în cel de-al doilea caz calificarea este în baza concursului dintre infracțiunea de răpire a unei persoane și cea de exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. Totuși, în ambele cazuri observăm o activitate care încalcă prevederile Legii cu privire la poliție în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii, fiind comisă, după caz, din interes material ori din alte interese personale. Astfel, apare întrebarea: în aceste condiții, care ar fi soluția optimă pentru aplicarea uniformă a răspunderii penale pentru infracţiunea de răpire?

În încercarea de a propune o soluție, analizăm cercetările din domeniu existente în doctri-

nă. Astfel, în literatura de specialitate rusă unii autori consideră că „îmbinarea abuzului de putere sau a abuzului de serviciu cu răpirea unei persoane cu circumstanțe agravante trebuie calificată ca concurs de infracțiuni. Pe când fapta prevăzută la alin.(1) art.126 CP FR (răpirea unei persoane) este absorbită de fapta prevăzută la alin.(3) art.286 CP FR (abuzul de putere sau abuzul de serviciu săvârșit cu aplicarea violenței, cu aplicarea armei sau a obiectelor utilizate în calitate de arme, cu cauzarea unor urmări grave)" [251, p.57]. Aceasta deoarece, în viziunea acestora, violența în cazul abuzului de putere poate fi exprimată, printre altele, și prin răpire.

Diferită este soluția înaintată de alți cercetători [201, p.25; 226, p.42; 255, p.11; 259, p.42; 278, p.7-8; 283, p.23], care propun modificarea prevederilor ce incriminează fapta de răpire a unei persoane cu introducerea unei noi agravante: săvârșirea faptei cu folosirea situației de serviciu. În viziunea acestora, săvârșirea răpirii de către o persoană cu folosirea situației de serviciu facilitează semnificativ comiterea infracțiunii; prin urmare, în aceste circumstanțe periculozitatea faptei sporește.

Într-adevăr, pentru a preveni eventualele erori de calificare, în condițiile în care persistă (după cum se observă atât în teorie, cât și în practică) dilema aplicării concursului ori posibilitatea absorbției, este oportun de a fi introdusă o astfel de agravantă și în cadrul normei juridice de la art.164 CP RM. Însă, nu suntem de acord cu formularea propusă mai sus. Aceasta deoarece prin „cu folosirea situației de serviciu" trebuie de înțeles: săvârşirea unor acţiuni sau inacţiuni care decurg din atribuţiile de serviciu ale făptuitorului şi care sunt în limitele competenţei sale de serviciu, definiție utilizată în cazul infracțiunilor săvârșite prin sustragere [112] și al infracțiunii de violare de domiciliu [185, p.46; 187, p.228-229], fiind relevantă și pentru studiul nostru datorită aceleiași semnificații semantice. Astfel, neîndoielnic, este justă opinia esprimată de către V.Stati, potrivit căreia, noţiunea „folosirea situaţiei de serviciu" se referă, implicit, nu la excesul de putere sau la depăşirea atribuţiilor de serviciu, ci doar la abuzul de putere sau abuzul de serviciu (ori abuzul de serviciu), ceea ce reiese din dispoziţia art.327 şi 335 CP RM, precum şi a art.312 „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu" din Codul contravențional [185, p.45-46].

Prin urmare, „cu folosirea situației de serviciu" nu poate fi aplicată în calitate de circumstanță agravantă și în cazul în care persoana publică comite răpirea unei persoane făcând exces de putere sau depășindu-și a atribuţiile de serviciu, deoarece „nu avem temei să afirmăm că între noţiunile „exces de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu" şi „abuz de putere sau abuz de serviciu" ar exista o relaţie de tip *întreg-parte*" [30, p.675].

Din considerentele stabilite *supra,* venim cu propunerea *de lege ferenda* de a fi introdus semnul calificativ al infracțiunii de răpire a unei persoane, și anume: *săvârşirea faptei de către o persoană publică, de către o persoană cu funcţie de demnitate publică, de către o persoană publică străină, de către un funcţionar internaţional sau de către o persoană care gestionează o*

organizaţie comercială, obştească ori o altă organizaţie nestatală sau care lucrează pentru o astfel de organizaţie. Considerăm că o astfel de agravantă va cuprinde atât ipoteza de săvârșire a răpirii unei persoane cu folosirea situației de serviciu, cât și răpirea persoanei cu depășirea limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege.

În acest perimetru de cercetare se cere analiza problematicii privind încadrarea juridică în cazul în care subiectul este o persoană care efectuează urmărirea penală (ofițerul de urmărire penală, procurorul sau alte organe de constatare) sau are calitatea specială de judecător. În acest sens menționăm că în cazul în care cel ce întrunește calitățile sus-menționate reține sau arestează ilegal o persoană, pe lângă faptul că atentează la libertatea fizică a acesteia, în plan principal intenționat lezează și relațiile sociale prin care se contribuie la înfăptuirii justiției, ori propriu-zis lezează înfăptuirea acesteia (sub aspectul aplicării în condiții legale a măsurii de reținere a persoanei, ori a arestului) există temei de a trage persoana la răspundere penală pentru infracțiunea de reținere sau arestare ilegală prevăzută la art.308 CP RM. Or, obiectul juridic special, în condițiile investigate, este punctul-cheie de delimitare a infracțiunii de răpire a unei persoane de infracțiunea de reținere sau arestare ilegală. Astfel, dacă se stabilește că persoana a fost reținută sau arestată, iar pentru aplicarea acestor măsuri nu au existat temeiuri legale, cele săvârșite vor fi încadrate în baza art.308 CP RM. În orice altă ipoteză, cele săvârșite de subiectul special menționat va constitui, după caz, infracțiunea de răpire a unei persoane sau privațiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM).

În acest context este cazul să menționăm că, în cazul în care măsura de reținere sau arestare a persoanei, chiar și dacă nu există temei de a considera că aceasta a comis o infracțiune, este aplicată de către unităţile parastatale (miliţie, procuratură, instanţele judecătoreşti) ale aşa numitei Republici Moldoveneşti Nistrene, fapta nu cade sub incidența art.308 CP RM. Or, subiect al acestei infracțiuni este persoana care își exercită funcțiile doar în conformitate cu legislația Republicii Moldova [119]. Prin urmare, activitatea acestor persoane, indiferent dacă reţin sau arestează persoana față de care există sau nu temei de a considera ca aceasta a comis o infracțiune, reprezintă faptă infracțională prevăzută la art.164 CP RM (sau, după caz, la art.166 CP RM).

Regretabil este faptul că la etapa actuală aceste unităţi parastatale (miliţie, procuratură, instanţe judecătoreşti) nu au fost şi nu sunt supuse controlului din partea autorităţilor constituţionale ale Republicii Moldova, nici monitorizării din partea instituţiilor internaţionale. Mai mult, nu există nici careva pârghii de a trage aceste persoane la răspundere penală pentru faptele săvârșite. De menționat că numai în anul 2015 au fost înregistrate 4 cazuri de răpire a persoanelor din afara regiunii transnistrene și transportate pe teritoriul controlat de administrația regiunii de către reprezentanții organelor de forță transnistrene [149], însă este puțin probabil ca colaboratorii unităților parastatale să fie trași la răspundere penală. Acest fapt se atestată de următorul caz din prac-

tica judiciară când doar V.V. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 şi lit.a) alin.(2) art.192[1] CP RM în următoarele circumstanțe: *la 29 noiembrie 2014, V.V. împreună cu D.I. conducător al automobilului cu numere de înmatriculare a autoproclamatei regiuni transnistrene, special amenajat pentru evacuarea și transportarea altor autovehicule, prin înțelegere prealabilă cu C.S., C.O., G.S., L.A., B.A. și o persoană neidentificată de organul de urmărire penală, ultimii îmbrăcați în uniforma așa numitului „serviciu de migrație", „vamă" și „grăniceri" a autoproclamatei republici nistrene, care s-au prezentat ca colaboratori a acestor servicii, atribuindu-și arbitrar dreptul unei calități oficiale, au îmbarcat automobilul ce-i aparținea lui Gh.V. cu acesta la volan pe transportul special și transportându-l contrar voinței sale în or.Bender iar ulterior în or.Tiraspol, astfel răpindu-l* [153].

De asemenea, se urmărește și „colaborarea neoficială a poliţiei constituţionale cu reprezentanţii miliţiei ilegale în vederea transmiterii de persoane" [148]. În asemenea situații, polițiștii sunt complici la infracțiunea de răpire a unei persoane, în cazul în care transmit date despre victimă, și coautori ai acestei infracțiuni, în cazul când reţin victimele pe teritoriul controlat de autorităţile constituţionale, fiind predate „miliţiei".

Într-un alt vector al investigației, ne propunem analiza și a participanţilor la infracţiunea de răpire a unei persoane: organizatorul, instigatorul şi complicele. *Ad initio* concretizăm că pentru existenţa pluralităţii de făptuitori se impune în calitate de condiţie *sine qua non* pluralitatea de persoane, unitatea de infracţiune, cooperarea materială şi coeziunea subiectivă; altfel spus, participația implică un efort comun al mai multor persoane materializat în producerea unui rezultat ilicit unic.

A fortiori, activitatea persoanelor ce contribuie la săvârșirea infracțiunii trebuie să se bazeze pe o anumită legătură subiectivă; mai precis, toţi participanţii trebuie să fie animaţi de aceeaşi formă de vinovăţie de a săvârşi fapta respectivă, şi anume – intenţia. După cum am mai remarcat [101, p.127], în cadrul participaţiei complexe organizatorul, instigatorul şi complicele, în mod obiectiv, doar creează condiţii pentru o realizare reuşită a infracţiunii de către autor (coautori). Această circumstanţă predetermină conţinutul subiectiv al intenţiei acestor participanţi [229, p.7]. Astfel, participanţii conştientizează că prin acţiunile lor înlesnesc săvârşirea infracţiunii de către autor şi doresc efectuarea acestora. În cazul în care legătura subiectivă lipsește, activităţile persoanelor care au contribuit la săvârşirea faptei vor fi apreciate în mod distinct.

În literatura de specialitate este recunoscut că „coparticiparea nu este o simplă adiționare a eforturilor mai multor persoane, ci integrarea activității participanților într-un tot, ceea ce permite a atinge rezultate calitativ diferite" [205, p.25]. Prin urmare, săvârșirea infracțiunii în prezența și a altor participanți decât autorul capătă un nivel mai ridicat de periculozitate.

Din prevederile legale (art.42 CP RM) constatăm că contribuția organizatorului, instigato-

rului şi a complicelui la săvârşirea infracţiunii este diferită (eterogenă) de cea a autorului.

Caracterizând organizatorul, stabilim că acesta reprezintă persoana care a organizat săvârşirea unei infracţiuni sau a dirijat realizarea ei, precum şi persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizaţie criminală ori a dirijat activitatea acestora (alin.(3) art.42 CP RM). Prin urmare, legiuitorul autohton definind acest participant la infracțiune a combinat două caracteristici model ale lui. Primul model vizează organizatorul săvârșirii unei infracțiuni cu participare simplă și complexă, pe când cel de-al doilea – grupul criminal organizat și organizația criminală (analiza ultimului model se va face în contextul subcompartimentului 4.2).

În ceea ce privește funcțiile organizatorului la comiterea infracțiunii, după cum se menționează și în doctrină, el poate îndeplini funcția proprie în calitate de participant independent alături de instigator și complice (dacă aceștia există), însă poate să acționeze și în calitate de co-executor [353, p.164]. Este de menționat că instigatorul și complicele de asemenea pot îndeplini și funcția de co-executor al infracțiunii de răpire a unei persoane; prin urmare, dețin calitatea de autor (coautor) al acesteia. În acest sens, răspunderea penală a persoanelor menționate va surveni în baza art.164 CP RM, fără a se face trimitere la alin.(3), (4) sau (5) art.42 CP RM, iar contribuția acestora și în calitate de organizator, instigator ori complice trebuie luată în calcul la individualizarea pedepsei penale; or, dacă organizatorul (instigatorul sau complicele) „a hotărât să participe la executarea infracțiunii, prin aceasta nu a încetat să mai fie și organizator” [349].

Activitatea de organizare există, de regulă, la etapa pregătirii de infracțiune, când organizatorul conlucrează activ cu autorul sau, după caz, cu ceilalți participanți: instigatorul și complicele, în special coordonând funcțiile acestora. Prin coordonarea funcțiilor trebuie de înțeles „fixarea rezultatului comun al acțiunilor participanților și informarea asupra scopului ulterioarei activități infracționale, repartizarea rolurilor și funcțiilor între participanți, distingerea regularității legăturilor, conducerea nemijlocită sau mijlocită a participanților etc.” [257, p.122] Pe când dirijarea poate fi distinsă doar în limitele temporale de săvârșire a infracțiunii. Dirijarea presupune de asemenea o coordonare, doar cu unele particularități specifice: urmărirea respectării planului stabilit; în caz de necesitate, schimbarea rolurilor; în caz de eșec, coordonarea retragerii etc.

Din cele menționate putem constata că organizatorul infracțiunii de răpire a unei persoane este persoana care organizează (de exemplu, elaborează planul acţiunilor preconizate: identifică victima, stabileşte momentul de capturare, locul unde victima va fi privată de libertate etc.; convinge alte persoane să săvârşească infracţiunea, repartizează rolul de autor, complice sau de instigator etc.) sau dirijează săvârşirea infracţiunii, adică coordonează acţiunile participanţilor în momentul comiterii acesteia (de exemplu: care va fi modalitatea capturării, cum trebuie să ascundă urmele în caz de eşec, care vor fi acţiunile ulterioare după privarea victimei de libertate etc.).

În cele ce urmează ne vom referi la instigator; acesta este persoană care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârşească o infracţiune (alin.(4) art.42 CP RM). După cum se poate remarca, instigatorul este persoana care prima a luat hotărârea de a săvârși infracțiunea, apoi această idee o transmite, prin orice metode (rugăminți, promisiuni, oferire de cadouri, înşelăciune, îndemnuri, amenințări etc.), autorului infracţiunii, astfel determinându-l să săvârşească infracţiunea. Astfel, caracteristica esențială a instigării este faptul că instigatorul, după ce a luat hotărârea de a săvârși infracțiunea, nu trece la comiterea propriu-zisă a ei, ci transmite această hotărâre altei persoane, care, fiind determinată, trece la săvârșirea nemijlocită a faptei, devenind autor al infracțiunii.

Sub aspectul legăturii subiective, instigatorul și instigatul trebuie să aibă intenția de a săvârși infracțiunea, iar motivul cu care s-a acționat ori scopul nu au relevanță pentru răspunderea penală. Au dreptate autorii care concretizează că, deși „în unele cazuri, mobilurile şi scopurile instigatorului şi instigatului pot fi identice, iar în altele nu, totuşi instigarea, ca formă a participaţiei penale, poate să existe” [56, p.131; 90, p.84]. Remarcăm că, stabilind limitele vinovăției participanților la infracțiune, în literatura de specialitate s-a concretizat că „atitudinea psihică a participanților față de unele sau alte elemente caracteristice componenței de infracțiune, săvârșite de mai multe persoane, poate varia în mod semnificativ” [211, p.49]. Astfel, apare întrebarea: cum trebuie apreciată răspunderea penală a participanților în astfel de situații (de exemplu: instigatorul sau organizatorul infracțiunii dorește răpirea unei victime ce deține calități speciale (de exemplu: a unei persoană ce beneficiază de protecție internațională), însă executorul nu cunoaște de aceste calități ale victimei)? În acest sens, legea penală autohtonă nu ne dă soluția de încadrare într-o astfel de situație; or, la art.83 CP RM legiuitorul stabilește diferențierea răspunderii penale doar în legătură cu contribuția diferită a participanților la săvârșirea faptei.

În doctrină este admisă diferențierea răspunderii penale axată pe limitele vinovăției participanților la infracțiune. În context menționăm opinia autorilor care admit această diferențiere a răspunderii penale în limitele vinovăției participanților în cazul: excesului de autor [240, p.213; 253, p.23], de neexecutare a infracțiunii sau de renunțare de bunăvoie la săvârșirea acesteia [257, p.300-333]. De remarcat viziunea lui V.B. Malinin, care stabilește posibilitatea „excesului” nu doar din partea autorului, ci și a tuturor participanților la infracțiune [272, p.483-493], însă este regretabil că autorul nu se expune *vis-à-vis* de problematica diferențierii răspunderii penale a participanților în contextul analizat, ci analizează doar aspectele cercetate de A.Kozlov menționate mai sus.

În acest context menționăm că, în situația analizată, într-adevăr suntem în prezența „excesului participanților”, când autorul nu cunoaște toate circumstanțele cauzei (la concret, calitatea specială a victimei). Astfel, atitudinea psihică a instigatorului (organizatorului) se încadrează

perfect în limitele laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.142 CP RM, adică, conștientizând și prevăzând că executorul infracțiunii va răpi o persoană ce beneficiază de protecție internațională dorind acest lucru, instigatorul îl determină să comită fapta. Pe când autorului infracțiunii nu-i putem incrimina acest lucru, deoarece nu cunoștea că atentează la libertatea fizică a unei persoane ce întrunește careva calități speciale. În acest mod, participanții acționează cu intenția directă de a săvârși răpirea unei persoane; deci, suntem în prezența pluralității de infractori. Însă, în viziunea noastră, intenția participanților de a săvârși o infracțiune trebuie analizată în mod individual, deoarece aceasta nu se deosebește de intenția persoanei care a comis de una singură infracțiunea. De aceea, are dreptate M.Grama când menționează că sunt posibile și cazuri când participanții la aceeași infracțiune răspund pentru infracțiuni prevăzute de diferite articole, și anume: „când este vorba de norma generală și cea specială, calificată de unele circumstanțe ce pot fi incriminate doar unui participant" [90, p.104]. Așadar, organizatorul și instigatorul urmează a fi trași la răspundere penală pentru fapta de răpire a unei persoane ce beneficiază de protecție internațională (alin.(2) art.142 CP RM), iar autorul – pentru răpirea unei persoane, infracțiune prevăzută la art.164 CP RM.

Cu referire la complice, după cum se specifică în doctrină [90, p.88], acţiunile lui au un caracter auxiliar (ajutător), sunt mai puţin active decât faptele altor participanţi şi întruchipează intenţia altei persoane. Astfel, în conformitate cu alin.(5) art.42 CP RM, complice poate fi persoana care a contribuit la săvârşirea infracţiunii prin sfaturi, indicaţii, prestare de informaţii, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum şi persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârşire a infracţiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală ori persoana care a promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte. Concretizând, stabilim că putem considera ca complicitate la infracţiunea de răpire a unei persoane următoarele acţiuni: oferirea mijlocului de transport cu care va fi deplasată victima; oferirea spaţiului unde victima va fi privată de libertate; oferirea instrumentelor sau mijloacelor (arme, substanţe narcotice etc.) cu ajutorul cărora va fi reprimată voinţa victimei; oferirea informaţiei despre victimă (programul acesteia, situaţia ei financiară etc.); înlăturarea obstacolelor ce împiedică capturarea victimei; urmărirea vizuală a victimei etc.

De asemenea, complicele poate să ascundă urmele infracţiunii sau să tăinuiască mijloacele ori instrumentele preconizate pentru săvârşirea infracţiunii, activitate promisă din timp, ceea ce delimitează complicitatea de favorizare care, în conformitate cu art.49 CP RM, reprezintă aceeaşi activitate, cu particularitatea – să nu fie promisă din timp.

Regretabil este că această particularitate nu este apreciată uneori adecvat şi, pe cale de consecinţă, nu se reţine o încadrare juridică corectă. De exemplu, în practica judiciară se întâlnesc

cazuri când făptuitorul în mod eronat este tras la răspundere penală în baza art.323 CP RM, deşi acţiunile întreprinse de el au fost promise din timp. Bunăoară, *U.V. şi C.V., urmărind scopul de a se răzbuna pe V.N. pentru o presupusă ofensare a mamei lui U.V., care a avut loc cu 20 de ani în urmă, la 16.12.2006, în jurul orei 23.00, l-au contactat pe M.N. la telefonul mobil şi i-au propus să vină cu automobilul după ei, contra plată, în mun.Chişinău. Ajungând aproximativ peste o oră cu automobilul propriu lângă Universitatea Agrară din mun. Chişinău, M.N. i-a luat în calitate de pasageri pe U.V. şi C.V. şi împreună s-au deplasat spre s.Mârzeşti, r-nul Orhei. Ajungând în jurul orei 02.00–03.00, în s.Mârzeşti, M.N. a parcat automobilul la o distanţă de aproximativ 100-150 metri de la gospodăria părţii vătămate V.N., unde U.V. şi C.V. au coborât din automobil şi au mers pe jos spre gospodăria lui V.N. Ajunşi la destinaţie, i-au aplicat lui V.N. mai multe lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părţi ale corpului. După aceasta, M.N., la cerinţa lui C.V., s-a deplasat cu automobilul la poarta gospodăriei lui V.N.; acolo a deschis portbagajul automobilului, iar C.V. şi U.V. l-au pus pe V.N. în portbagaj. La rugămintea lui U.V., s-au dus cu automobilul în s.Jora de Sus, r-nul Orhei, la S.V. Acolo U.V. şi C.V. au intrat în casa acestuia, iar M.N. a rămas să-i aştepte în automobil, în portbagajul căruia se afla V.N. Peste vreo 20-30 de minute C.V. şi U.V. au ieşit din locuinţa lui S.V., au urcat în automobil şi toţi au mers spre râul Nistru. Ajunşi la malul râului, M.N. a deschis portbagajul automobilului, iar C.V. împreună cu U.V. l-au scos din el pe V.N. La o distanţă de vreo 50 de metri de automobil, inculpaţii U.V. şi C.V. i-au mai aplicat lui V.N. multiple lovituri cu mâniile şi picioarele peste cap, cutia toracică şi alte părţi ale corpului, cauzându-i leziuni corporale grave, periculoase pentru viaţă, în urma cărora V.N. a decedat. Observând că V.N. nu dă semne de viaţă, în scopul de a ascunde infracţiunea şi a nu admite depistarea cadavrului, V.U. şi V.C. l-au aruncat în Nistru.*

Prin sentinţa Judecătoriei Orhei din 19 aprilie 2007, U.V. şi C.V. au fost condamnaţi în baza alin.(4) art.151 CP RM, iar M.N. – în baza alin.(1) art.323 CP RM.

Prin decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Chişinău din 17 decembrie 2007, U.V. şi C.V. au fost recunoscuţi vinovaţi de comiterea infracţiunii prevăzute la lit.f), h) alin.(3) art.145 CP RM, iar M.N. de comiterea infracţiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM

Curtea Supremă de Justiţie a menţinut hotărârea Colegiului penal al Curţii de Apel Chişinău în privinţa lui U.V. şi C.V., iar faţă de M.N. fapta a fost recalificată în baza alin.(1) art.323 CP RM [67]. Referindu-ne la acțiunile lui M.N., nu putem fi de acord cu sentinţa Judecătoriei Orhei şi cu decizia Curţii Supreme de Justiţie (pct.6), care l-au recunoscut vinovat pe M.N. ca favorizator al infracţiunii (favorizare dinainte nepromisă), deoarece, după cum se menţionează în literatura de specialitate, favorizarea presupune o activitate intenţionată care-l ajută pe infractor, fără a exista o înţelegere stabilită din timp sau în momentul săvârşirii infracţiunii [3, p.107], iar

„dinainte nepromisă” se consideră acea promisiune de favorizare făcută după consumarea infracțiunii [306, p.640]. Cu toate că, cum a subliniat și Curtea Supremă de Justiție, intenția inițială a lui M.N. era de a presta serviciul de transport, însă din momentul în care el a văzut că victima bătută este pusă în portbagajul automobilului său își dădea bine seama de caracterul prejudiciabil al faptei, a prevăzut urmările prejudiciabile și le-a dorit; în caz contrar, ar fi refuzat categoric să participe în continuare la această activitate. Dacă presupunem că această activitate M.N. a săvârșit-o sub imperiul fricii față de U.V. și C.V. pe care n-a putut-o dirija, el trebuia liberat de răspundere penală în temeiul art.39 CP RM (Constrângerea fizică sau constrângerea psihică). Însă, acestea nu pot fi confirmate prin acțiunile ulterioare ale lui M.N. dat fiind că el i-a așteptat pe U.V. și C.V. 20-30 de minute, timp în care putea cu ușurință să plece sau să cheme poliția.

Mai mult, în viziunea noastră, acţiunile lui M.N. nu pot fi considerate nici chiar ca complicitate, deoarece în momentul în care el a asistat la urcarea forţată a lui V.N. în portbagaj şi a hotărât să conducă mijlocul de transport, şi-a dat seama de pericolul social al acţiunilor sale, a conştientizat prejudiciabilitatea faptei. În aşa mod, el intenţionat a executat nemijlocit etapa de deplasare în cadrul infracţiunii de răpire a unei persoane, iar în momentul în care a rămas timp de 20-30 de minute în aşteptarea lui U.V. şi C.V., supraveghindu-l pe V.N., a săvârşit şi acţiunile de privaţiune ilegală de libertate, de asemenea etapă a răpirii unei persoane. Aceste circumstanţe ne permit să stabilim că M.N. a realizat parţial latura obiectivă a infracţiunii de răpire a unei persoane, deci este coautor al acesteia. Prin urmare, Colegiul penal al Curţii de Apel Chişinău a încadrat corect fapta săvârşită de M.N. în conformitate cu lit.e) alin.(2) art.164 CP RM.

În acest context constatăm că în legislaţia penală a Japoniei acţiunile complicelui la răpirea unei persoane sunt incriminate într-o normă distinctă (art.227 – „Complicitatea la capturarea, deplasarea şi primirea persoanei capturate sau deplasate”). Pentru ca persoana să fie trasă la răspundere penală în conformitate cu art.227 din Codul penal al Japoniei, este necesar ca ea: să primească, să ascundă sau să contribuie la nedescoperirea persoanei capturate, deplasate sau vândute; beneficiind de temerile rudelor apropiate sau ale altor persoane, le solicită transmiterea de bunuri, acţiuni comise în scopul de a ajuta persoana care a săvârşit infracţiunile susmenţionate. Astfel, în comparaţie cu legea penală naţională, potrivit legii penale nipone complicitatea este mult mai restrânsă. De aceea, în ipoteza în care persoana săvârşeşte alte acţiuni (acordare de mijloace sau instrumente, înlăturare de obstacole etc.) în scopul de a ajuta făptuitorul, potrivit cadrului incriminator nipon, ea nu va putea fi trasă la răspundere penală. Tocmai din această raţiune trezește interes incriminarea distinctă a complicității la răpirea unei persoane; însă, în condițiile legii penale autohtone, atât timp cât complicitatea este posibil de sancționat, defalcarea complicității la răpirea unei persoane de infracțiunea de răpire propriu-zisă nu este necesară.

În alt context, este necesar să decidem asupra răspunderii penale a persoanelor care au contribuit la săvârşirea infracţiunii de răpire a unei persoane în calitate de organizatori, instigatori sau complici. Soluţia o deducem din prevederile art.83 CP RM, potrivit cărora: organizatorul, instigatorul şi complicele la o infracţiune prevăzută de legea penală, săvârşită cu intenţie, se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor, iar la stabilirea pedepsei se ţine cont de contribuţia fiecăruia la săvârşirea infracţiunii, precum şi de prevederile art.75 CP RM. În aşa mod, aceşti participanţi vor răspunde pentru participaţie la infracţiunea prevăzută la alin.(1) art.164 CP RM, făcându-se trimitere la alin.(3), (4) sau (5) art.42 CP RM în cazul în care infracţiunea a fost săvârşită de către un singur autor sau în coautorat, dar despre acest lucru participanţii nu cunoşteau, deoarece această situaţie cade sub incidenţa „excesului de autor" prevăzut de art.48 CP RM. Însă, în cazul în care la înţelegerea prealabilă între participanţi a fost stabilit că infracţiunea va fi realizată de doi sau mai mulţi autori, se va reţine agravanta de la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM pentru toţi participanţii, de asemenea făcându-se trimitere la alin.(3), (4) sau (5) art.42 CP RM.

3.3 Concluzii la Capitolul 3

În rezultatul analizei elementelor constitutive subiective ale infracțiunii de răpire a unei persoane pot fi formulate următoarele *concluzii*:

1. Deși la norma prevăzută la art.164 CP RM nu este specificată forma de vinovăție a infracțiunii, aceasta ce caracterizează prin intenție, *in concreto* – intenție directă complexă: persoana își dă seama de caracterul prejudiciabil al acţiunilor sale – atât al acțiunii principale, cât și al acțiunii/inacțiunii adiacente, prevede că în urma acestora se prejudiciază libertatea fizică a persoanei și, după caz, sănătatea sau/și integritatea corporală, ori libertatea psihică sau minimul necesar de încredere a victimei etc., dorind prejudicierea lor.

2. În cazul în care intenția făptuitorului este orientată, în plan principal, spre lipsirea ilegală de libertate, iar în plan secundar spre reprimarea voinței victimei de a opune rezistență, aplicând constrângerea fizică și/sau psihică, acesta manifestă o atitudine indiferentă față de gradul de vătămare ce poate fi adusă sănătății sau integrității corporale a victimei, adică acceptă oricare din ele. Prin urmare, putem menționa că în aceste circumstanțe acțiunea adiacentă – constrângerea fizică și/sau psihică – poate fi comisă și cu intenție indirectă.

3. În cazul infracţiunii de răpire a unei persoane, semnele facultative ale laturii subiective, motivul şi scopul, nu constituie elemente obligatorii şi nu influențează în vreun fel la calificarea faptei, cu excepția interesului material (lit.f) alin.(2) art.164 CP RM).

4. De regulă, infracțiunea de răpire a unei persoane se comite în scopul de a ascunde sau de a facilita săvârșirea unei alte infracțiuni. În aceste situații vom fi în prezența unui concurs real

de infracțiuni cu conexitate consecvenţională sau, după caz, etiologică.

5. Răpirea unei persoane săvârșită în unele scopuri speciale poate schimba încadrarea juridică a faptei: în scopul de a scoate victima de sub protecția legii (lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM); în scop de exploatare (sexuală, în muncă forțată, în cerșetorie etc.) a victimei (art.165 CP RM sau, dacă victima este minoră, este concursul dintre infracțiunile incriminate la art.206 şi la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM); în scop de extorcare (alin.(4) art.189 CP RM) etc.

6. Nu se va aplica răspunderea penală pentru fapta prevăzută la art.164 CP RM când aceasta este săvârșită în scopul de a salva persoana, situație în care capturarea și deplasarea este efectuată, deşi fără consimțământul persoanei, în interesul ei (de exemplu: de a salva persoana de un eventual asasinat, de un incendiu etc.), adică, în cazul în care pericolul pentru victimă este iminent, deoarece în asemenea cazuri sunt întrunite toate condițiile necesare pentru cauza care înlătură caracterul penal al faptei prevăzute la art.37 CP RM.

7. Subiect al infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 14 ani, cu excepția cazului în care făptuitorul este o rudă apropiată cu minorul răpit (art.164^1 CP RM).

8. La comiterea infracțiunii de răpire a unei persoane în calitate de participanţi pot fi: organizatorul, instigatorul şi complicele. Pentru preexistența pluralității de făptuitori se impune în calitate de condiţie *sine qua non* pluralitatea de persoane, unitatea de infracţiune, cooperarea materială şi coeziunea subiectivă.

9. În caz de „exces al participanților" există posibilitatea de diferențiere a răspunderii penale a participanților nu doar în contextul contribuției acestora la comiterea infracțiunii, ci și în contextul laturii subiective. Astfel, participanții pot răspunde pentru infracțiuni prevăzute de diferite articole – când este vorba de norma generală (art.164 CP RM) și de norma specială (de exemplu, alin.(2) art.142 CP RM), calificată de unele circumstanțe ce pot fi incriminate doar unui participant.

4. ELEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE ALE RĂPIRII UNEI PERSOANE

4.1. Elementele circumstanțiale agravante ale răpirii unei persoane prevăzute la alin.(2) art.164 CP RM

Variantele agravante ale infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.164 CP RM stabilesc răspunderea penală pentru răpirea unei persoane săvârşită:

b) asupra a două sau mai multor persoane;

c) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputinţă cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

e) de două sau mai multe persoane;

f) din interes material;

g) cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă.

Cercetarea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane va debuta cu analiza conținutului textului de lege prevăzut la lit.b) alin.(2) art.164 CP RM ce vizează pluralitatea de victime. Ne referim la ***răpirea săvârșită asupra a două sau mai multor persoane.***

Periculozitatea sporită a agravantei investigate este determinată prin faptul că la comiterea răpirii se atentează simultan la libertatea fizică a mai multor persoane. În practica judiciară prezența acestei circumstanțe agravante a fost reținută în mai multe cazuri, unele fiind prezentate *supra,* iar pentru exemplificare prezentăm următorul caz: *C.Gh. a fost învinuit, printre altele, și de comiterea infracțiunii prevăzute la lit.b), e) alin.(2) art.164 CP RM. La data de 23 septembrie 2012, aproximativ la ora 02.30, C.Gh. împreună cu N.F. și alte persoane, pe fonul unui conflict apărut spontan în stradă între ei și A.B. și C.D., având fiecare în mână niște bețe, i-au aplicat cu acestea lui A.B. și C.D.* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *lovituri, în același rând cu pumnii și picioarele, peste diferite părți ale corpului. Ulterior, având scopul răpirii persoanelor, contrar voinței acestora, i-au urcat forțat într-un automobil neidentificat și i-au dus în gospodăria lui A.A., unde, la fel contrar voinței acestora, i-au privat de libertate pe o durată de timp* [152].

Preliminar stabilim că elementul circumstanțial analizat poate exista doar în cazul când sunt întrunite cumulativ două trăsături ale acestuia, și anume: *trăsătura obiectivă* – să existe o pluralitate de victime și *trăsătura subiectivă* – făptuitorul să manifeste o intenţie unică (dublată de un scop unic) de a lipsi de libertate două sau mai multe persoane.

De menționat că intenția unică poate fi realizată concomitent (fiind prezentă în cazurile prezentate *supra*) sau consecvent, când răpirea victimelor cuprinse de aceeași intenție este separată în timp în câteva episoade. Situația din urmă este reprezentată de următorul caz din practica judiciară: *S.P. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.b), e) alin.(2)*

art.164 CP RM. Inculpatul S.P., pe motiv că M.C. şi P.Gh. în noaptea de 26.07.2010 l-au maltratat pe U.V., urmărea scopul răzbunării. Acționând de comun acord cu U.V. şi U.T., cu intenția de a-l răpi pe M.C., la 26.07.2010, în jurul orei 13.00, pe una din străzile s.Peresecina, r-nul Orhei, în mod forțat, contrar voinței lui M.C., l-au urcat într-un autoturism, cu care l-au dus în pădurea din apropierea s.Peresecina. Acolo i-au aplicat multiple lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părți ale corpului. Astfel, l-au reținut forțat pe M.C., împotriva voinței acestuia, de la ora 13.00 până la 15.00, lipsindu-l în mod ilegal de libertate şi privându-l de posibilitatea de a se deplasa nestingherit – de a pleca din pădure.

Tot el, împreună cu alte două persoane, din acelaşi motiv şi în aceeaşi zi, în jurul orei 13.40, pe una din străzile din s.Peresecina, r-nul Orhei, în mod forțat l-au urcat pe P.Gh., contrar voinței acestuia, într-un autoturism, cu care l-au dus în aceeaşi pădure din apropierea s.Peresecina. Acolo i-a aplicat victimei multiple lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părți ale corpului, l-au reținut forțat pe P.Gh., împotriva voinței lui, între orele 13.40 şi 15.00, lipsindu-l în mod ilegal de libertate şi privându-l de posibilitatea de a se deplasa nestingherit – de a pleca din pădure [168]. După cum observăm, intenția unică de a răpi ambele victime este dirijată de motivul de răzbunare, iar realizarea acestei intenții a fost separată în două episoade, practic identice.

Menționăm de asemenea că, pentru reținerea agravantei prevăzute la lit.b) alin.(2) art.164 CP RM, intenția de a răpi două sau mai multe persoane trebuie să apară în conştiința făptuitorului până la răpirea primei victime sau în timpul răpirii ei, însă până la consumarea faptei. În caz contrar, vom fi în prezența concursului dintre două infracțiuni de răpire a unei persoane.

În cazul în care făptuitorul, urmărind răpirea a două sau mai multe persoane, realizează doar parțial acest rezultat, răspunderea se va aplica în conformitate cu art.27 şi lit.b) alin.(2) art.164 CP RM. Această calificare este reținută în cazul *intenției directe determinate* în raport cu pluralitatea de victime în următoarele ipoteze: făptuitorul a încercat să răpească două persoane, însă, din cauze independente de voința lui, nu a reuşit să răpească nicio persoană sau a fost răpită o singură persoană; făptuitorul a încercat să răpească trei persoane, însă, din motive independente de voința lui, a reuşit să răpească doar o singură persoană sau două persoane; etc.

Aşadar, susținem această încadrare în detrimentul concursului (alin.(1) art.164 şi art.27 şi lit.b) alin.(2) art.164 CP RM) din următoarele considerente: *primo*, „nu-i putem incrimina făptuitorului concursul de infracțiuni atunci când acesta a urmărit să săvârşească o singură infracțiune. Pluralitatea urmărilor prejudiciabile nu implică inevitabil pluralitatea de infracțiuni. Aceasta pentru că pluralitatea de urmări prejudiciabile este o consecință a pluralității de victime" [30, p.211]; *secundo,* soluția de calificare nu trebuie să se axeze doar pe o incriminare obiectivă, ci în mod obligatoriu se face în coraport cu intenția determinată a făptuitorului referitor la numărul concret

de victime. Prin urmare, „unitatea infracţională, condiţionată de intenţia unica manifestată de făptuitor, nu poate fi anulată prin realizarea parţială a acestei intenţii din cauze ce nu depind de voinţa făptuitorului" [191, p.27].

În acest context specificăm că la individualizarea pedepsei penale se va ține cont de numărul de victime, de gradul de realizare a infracțiunii (total sau parțial) și de gradul de nerealizare a infracțiunii.

În cele ce urmează va fi analizată circumstanța agravantă prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, circumstanță ce se raportează la calitățile speciale ale victimei, și anume: ***săvârșirea răpirii cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputinţă cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.***

Circumstanța agravantă respectivă plasează în aceleași limite de prejudiciabilitate sporită trei însușiri speciale ale victimei: minoratul, graviditatea și starea de neputință care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor. Însă, pentru reținerea acestei agravante nu este suficient sa fie prezente aceste calități, ci făptuitorul trebuie să manifeste, în primele două ipoteze, bună știință față de minorat și graviditate, iar în a treia ipoteză sa cunoască despre starea de neputință a victimei.

Începem cercetarea cu prima ipoteză: *răpirea cu bună știință a unui minor*.

Preliminar stabilim că prevenirea victimizării minorilor, protecția minorilor, precum și promovarea interesului major al copilului ca interes de deosebită importanță pentru societate constituie cu certitudine o direcție și un scop unic de prim ordin pentru politica penală a Republicii Moldova. Astfel, domeniul protecţiei drepturilor copilului în țară a înregistrat o evoluţie importantă din momentul în care Republica Moldova a semnat *Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la drepturile copilului* [52], adoptată la 20 noiembrie 1989 la New York. Aceasta subliniază că „din cauza imaturităţii fizice şi intelectuale, copilul are nevoie de o protecţie şi îngrijire speciale, inclusiv de protecţie juridică adecvată". Respectând angajamentele asumate prin ratificarea acestui document, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 15.12.1994 *Legea privind drepturile copilului* [118], care la art.30 stabilește că statul ia toate măsurile necesare pentru a preveni *răpirea*, vânzarea și traficul de copii în orice scop și în orice formă. Mai mult, la elaborarea Codului penal, adoptat la 14 aprilie 2002, legiuitorul a agravat răspunderea penală pentru mai multe infracțiuni îndreptate împotriva minorilor, dintre care face parte și infracțiunea de răpire a unei persoane.

Prototipul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM este art.113 CP RM din 24 1961 (actualmente abrogat) [44], ce prevedea răspunderea penală pentru răpirea sau substituirea unui copil străin, care după aria sa de aplicabilitate are unele similitudini cu prevederile actualu-

lui cod. Raționamentul acestor afirmații vin din analiza laturii obiective a acestor componențe, și anume: asemănarea este reprezentată de însăși fapta de răpire a unui copil (minor) străin (argumentele precum că subiectul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM în raport cu victima nu este rudă apropiată vor fi aduse ulterior), iar în calitate de deosebiri distingem: faptul că la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM nu este prevăzută în calitate de acțiune alternativă substituirea unui copil străin, cum o prevedea art.113 CP RM din 1961, și faptul că pentru încadrarea juridică a normei din actualul cod este absolut necesar ca făptuitorul să cunoască despre minoratul victimei, ceea ce nu era obligatoriu pentru legea penală anterioară.

După această analiză de retrospectivă, relevăm că în doctrină [23, p.111] în mod întemeiat se consideră că, pentru a fi aplicată agravanta de răpire a unei persoane săvârșită cu bună știință asupra unui minor, este necesară îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie minor și 2) făptuitorul să manifeste bună știință în privința calității de minor a victimei.

În legătură cu condiția obiectivă, și anume – ca *victima în mod obligatoriu să fie minor,* este de specificat că atât actele internaționale (art.1 al Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului), cât și cele naționale (Codul familiei și Legea privind drepturile copilului) utilizează termenul „copil" și nu „minor", însă acești termeni au aceeași semnificație. Astfel, în conformitate cu prevederile acestor acte, o persoană este considerată copil din momentul nașterii și până la vârsta de 18 ani. Este de remarcat că, în cazul minorului emancipat, adică în situația în care minorul având vârsta de 16 ani dobândește capacitatea deplină de exercițiu (alin.(3) art.20 CC RM) [43], nu se răsfrânge asupra calității sale de victimă a infracțiunii, întrucât majoratul este atins odată cu împlinirea vârstei de 18 ani (alin.(1) art.51 CF al RM) și nu cu obținerea capacității depline de exercițiu.

Totuși, nu toți minorii pot fi victime ale infracțiunii de răpire a unei persoane. Relevăm că dacă minorul este rudă apropiată în raport cu făptuitorul, încadrarea juridică se va realiza în conformitate cu art.164^1 CP RM; or, tocmai această condiție este unicul punct de delimitare a normei cu circumstanțe atenuante (art.164^1 CP RM) în raport cu norma cu circumstanțe agravante (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM). Aceasta rezultă din analiza sancțiunilor pentru infracțiunile menționate, și anume: amendă în mărime de până la 300 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 6 luni pentru infracțiunea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată și închisoare de la 6 la 10 ani pentru infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, iar în coraport cu lit.a) art.117 CP RM încadrarea celor săvârșite urmează a fi făcută în baza art.164^1 CP RM.

Din aceste considerente, în cazul în care între răpitor și victimă există relații de rudenie specificate la alin.(4) art.134 CP RM, și anume: părinţii, copiii, înfietorii, copiii înfiaţi, fraţii şi surorile, bunicii şi nepoţii lor, fapta nu va putea fi calificată potrivit lit.c) alin.(2) art.164 CP RM.

Pledăm pentru încriminarea de sine stătătoare a acestor fapte (intervenție legislativă realizată prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008), deoarece dreptul copilului de a comunica cu ambii părinţi, cu bunеii, fraţii, surorile şi cu celelalte rude este protejat de legislația Republicii Moldova (alin.(1) art.52 CF RM și art.17 al Legii privind drepturile copilului), iar datorită acestor relații de rudenie minorul nu conștientizează pe deplin limitarea libertății sale; astfel, pericolul social al infracțiunii de răpire a unui minor de către o rudă apropiată este redus. Cu toate acestea, nu putem exclude răspunderea penală a rudelor apropiate, așa cum se propune în literatura de specialitate rusă [228, p.13; 278, p.16; 318, p.13-14], chiar și în cazul când răpirea este în interesul minorului [348, p.17], deoarece, de regulă, copilul apare ca mijloc de manipulare în procesul de clarificare a unor relații ostile dintre rude sau minorul este răpit din răzbunare. Iar în cazul în care minorul este în pericol sau sunt prezente alte circumstanțe ce dăunează minorului (condiții sau îngrijire necorespunzătoare), există mijloace legale de a restabili drepturile încălcate pe calea acțiunii civile.

Pentru a exemplifica cele spuse, aducem ca exemplu următorul caz din practica judiciară: *G.O. a fost recunoscut vinovat de săvârşirea faptei prevăzute la art.164[1] CP RM. Pentru a se pronunţa, instanţa a reţinut că inculpatul G.O., la data de 24.03.2011, aflându-se în or.Edineţ, intenţionat, urmărea scopul de a o răpi pe fiica sa minoră G.L., căreia, prin decizia Colegiului civil al Curţii de Apel Bălţi din 26.09.2006, i s-a determinat locul de trai cu mama acesteia B.-G.M. În jurul orei 15.00, G.O., fără acordul fostei soţii, în apropierea Liceului Teoretic „Mihai Eminescu" din or.Edineţ, a urcat-o pe minora G.L. în automobilul condus de el şi a dus-o în s.Frasin, r-nul Donduşeni* [64]. În apărarea sa G.O. a motivat că se afla în stare de extremă necesitate, deoarece fiica se simțea rău și necesita îngrijire medicală. Însă, instanța corect nu a înlăturat răspunderea penală a lui G.O. în temeiul art.38 CP RM; or, condiția *sine qua non* al extremei necesități „pericol iminent care nu poate fi înlăturat altfel" n-a existat.

În context, vom analiza problema încadrării juridice în cazul în care actele de executare la o infracțiune cu subiect special (art.164[1] CP RM) sunt săvârșite de o persoană ce nu întrunește o astfel de calitate (rudă apropiată), adică ipoteza în care răpirea minorului este săvârșită de către un *extraneus* și un *intraneus* (împreună).

În practica judiciară, răspunderea penală a participanților (coautorilor) care nu sunt rude apropiate victimei minore a fost aplicată în baza teoriei accesorietății; adică, din punct de vedere material, actele „extraneusului" contribuie în mod direct la capturarea, luarea și deplasarea victimei. Din punctul de vedere al conținutului incriminării, o asemenea cooperare va fi considerată accesorie și aceștia sunt considerați complici la infracțiunea prevăzută la art.164[1] CP RM. Această situație este atestată în următorul caz: *P.A. a fost învinuită, printre altele, de comiterea infracțiunii prevăzute la art.164[1] CP RM, iar M.E., P.P., P.M., G.I. şi I.V. – de comiterea infrac-*

țiunii prevăzute la alin.(5) art.42 și la art.164[1] CP RM. În fapt, la data de 30 mai 2014, aproximativ la ora 21.00, P.A., de comun acord și împreună cu concubinul său M.E., feciorul său P.P. și prietenii acestuia P.M., G.I. și I.V., la invitația ei, s-au deplasat din […] în […] pentru a se clarifica cu fosta sa noră P.R., care a fost căsătorită cu P.D., fiul lui P.A., decedat la 23 martie 2014, având scopul de a-i lua la domiciliul său pentru câteva zile pe copiii minori ai acesteia.

Ajunși la domiciliul lui P.R., toți au intrat în casă, după care P.A. i-a cerut cu un ton ridicat fostei nore P.R. să îmbrace copiii, spunându-i că-i va lua la ea pentru câteva zile. P.R., pe motivul numărului mare de persoane intrate fără permisiune în casă, invocând și agresivitatea acestora, a perceput reproșurile în adresa ei drept o amenințare reală la sănătatea și integritatea sa fizică, motiv din care nu a opus rezistență și a început să îmbrace copiii săi minori: P.M. și P.D. După care, toți au ieșit din casă, un copil fiind dus în brațe de P.P., iar altul de G.I. […] [163]. Cum se poate de remarcat, M.E., P.P., P.M., G.I. și I.V., nefiind rude apropiate minorilor P.M. și P.D., au realizat, după caz, acțiunea principală și/sau acțiunea adiacentă (violența psihică) a răpirii, deci *de facto* sunt coautori ai acestei infracțiuni. Astfel, apare necesitatea precizării rolului pe care îl îndeplinesc co-executorii care nu întrunesc cerințele subiectului special al infracțiunii prevăzute la art.164[1] CP RM.

În literatura de specialitate s-a constatat că „teoria accesorietăţii participaţiei este o teorie aplicabilă în majoritatea ipotezelor de calificare, dar nu în toate" [184, p.122]. Această excepție, după autorul V.Stati, este tocmai cazul când la lipsirea de viaţă a copilului nou-născut iau parte două sau mai multe persoane, printre care şi mama victimei. Paralela în cazurile examinate este determinată de aspectul juridico-penal și tehnico-legislativ al infracțiunii de pruncucidere în raport cu infracțiunea de omor intenționat *vis-à-vis* de infracțiunea de răpire a unui minor de o rudă apropiată în raport cu infracțiunea de răpire a unei persoane. De altfel, ca și în cazul pruncuciderii, sub aspect juridico-penal răpirea unui minor de către o rudă apropiată reprezintă o răpire a unei persoane săvârşită în prezenţa unei circumstanţe atenuante, iar sub aspect tehnico-legislativ infracțiunea prevăzută la art.164[1] CP RM este o infracţiune *sui generis*. De aceea, elementul obiectiv, *per se*, în ambele cazuri, nu este suficient, textul de incriminare a infracțiunii de răpire a unui minor de către o rudă apropiată impunând și alte condiții de subiect. Însă, diferența dintre infracțiunea de pruncucidere și cea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată constă în faptul că prima este o infracțiune cu subiect special unic. Prin urmare, s-ar părea că, în cazul dat, când infracțiunea poate fi comisă de mai mulți făptuitori, situația este diferită.

Cum am menționat într-un alt studiu [104, p.114], nu considerăm așa, deoarece cerința față de coautor care săvârșește cu intenție aceeași faptă prevăzută de legea penală ca și autorul impune necesitatea unității faptei penale. Prin urmare, nefiind îndeplinită această cerință, nu vom putea susține că subiecții au săvârșit în coautorat fapta, ci fiecare va trebui să răspundă pentru fapta

proprie, calificată conform calității sale. În alte circumstanțe, s-ar părea că este încălcat principiul legalității. Însă, printr-o analiză temeinică observăm că „subiecții nu au dorit săvârșirea aceleiași fapte penale, ci săvârșirea împreună a aceluiași element material din cadrul acesteia" [55, p.58]. Or, fapta este săvârșită în comun înseamnă că „persoanele respective trebuie să săvârșească acțiunea care face parte din latura obiectivă a componenței de infracțiune" [90, p.64]. În ceea ce privește legătura subiectivă, aceasta nu este una veritabilă de coautorat (ținând seama de calitățile subiecților, n-ar avea cum să existe), ci pur și simplu este o intenție comună de cooperare materială, de săvârșire nemijlocită a răpirii minorului.

Din aceste considerente, opinia noastră este că atunci când infracțiunea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată este comisă de un *extraneus* și un *intraneus* (împreună), încadrarea juridică se va face în baza faptelor proprii ale acestora, și anume: „intraneusul", având calitatea de rudă apropiată, va răspunde în conformitate cu infracțiunea prevăzută la art.164^1 CP RM, iar „extraneusul" – în conformitate cu lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, „deoarece nu ar fi just să se atenueze răspunderea penală a participanților pentru o circumstanță personală atenuantă care nu rezidă în persoana lor" [89, p.97].

La condiția cu privire la *buna știință* a făptuitorului față de minoratul victimei, pentru a nu ne repeta, ne vom referi mai jos în contextul analizei răpirii unei femei gravide; or, în ambele cazuri este aplicabilă aceeași regulă de calificare a răpirii cu bună știință a unei victime speciale.

Tabloul investigaţiilor noastre nu ar fi complet, dacă nu ne-am referi la consimţământul victimei minore la răpirea sa. După cum am stabilit într-un alt studiu [99, p.134], nu poate fi calificată drept răpire a unei persoane ipoteza în care persoana părăsește benevol locul faptei. Este oare valabil acest lucru și în cazul în care minorul își manifestă acordul la deplasarea sa și reținerea într-un alt loc? În acest sens, legiuitorul autohton nu dă răspuns la această dilemă. *In contrario*, în legislația penală a altor state se conțin astfel de prevederi. Bunăoară, legislația unor state ale SUA, și anume, Codul penal al Satului New York [381] (lit.b) alin.(1) Secțiunea 135.00: Privarea ilegală de libertate, răpirea și împiedicarea în exercitarea tutoratului: Explicarea unor termeni), Codul penal al Statului Alabama [358] (lit.b) alin.(1) Secțiunea 13A-6-40: Definiții) și Codul penal al Statului Delaware [376] (lit.c) Secțiunea 786: Răpirea persoanei și infracțiuni adiacente: Definiții) reglementează faptul că persoana se consideră deplasată și reținută (privată de libertate) *fără acord* în cazul în care este săvârșită prin diferite mijloace, inclusiv prin convingerea victimei (acordul tăcit al acesteia și neopunerea de rezistență), dacă aceasta reprezintă un copil cu vârstă de până la 16 ani, dacă părintele, tutorele, altă persoană sau instituție care efectuează controlul și supravegherea asupra copilului nu-și dă acordul pentru o astfel de reținere și deplasare. Revenind la legislația autohtonă, precizăm că, în conformitate cu Codul civil, consimțământul îl poate manifesta doar o persoană cu o capacitate deplină de exercițiu; în consecință, și

în raporturile juridico-penale consimțământul persoanei care nu a împlinit vârsta de 18 ani este viciat.

În alt context, ne vom orienta spre investigarea cazului de substituire a unui copil străin. Or, cum am mai menționat, după abrogarea Codului penal din 1961 aceasta nu mai reprezintă modalitate faptică înscrisă în conţinutul constitutiv al textului incriminator al art.164 CP RM. Mai mult, în Proiectul noului Cod penal al Republicii Moldova [32, p.8-9] a fost propus să fie incriminată *nomen iuris* infracțiunea de substituire a unui copil străin (art.162 al Proiectului), iar sancțiunea pentru această faptă era de două ori mai mică decât pentru infracțiunea de răpire a unui om (art.161 al Proiectului). Însă, legiuitorul nu a reținut această normă la adoptarea Codului penal din 2002.

Ab initio, vom releva că „substituirea" este nu altceva decât „înlocuirea" [80, p.830] unui copil cu altul. Prin urmare, în cazul substituirii unui copil, făptuitorul intenționat, din diferite motive (ură, răzbunare, invidie, interes material, năzuința de a schimba copilul sănătos cu unul bolnav etc.) înlocuiește un copil cu altul. Substituirea este posibilă la o etapă incipientă din viața copilului, când aceasta nu poate fi percepută de alte persoane. Mai mult, substituirea poate fi comisă și în stradă, când copilul este lăsat fără supraveghere, însă, de regulă, aceasta se săvârșește în maternitate, când este dificil a deosebi un nou-născut de altul.

De aceea, considerăm că soluționarea problemei este în legătură directă cu modalitățile de comitere a substituției copilului. Astfel, în prima ipoteză, această activitate poate lua forma acțiunii principale a infracțiunii de răpire a unei persoane (capturarea, luarea și deplasarea cu reținerea victimei), însă în a doua ipoteză această activitate etapizată lipsește, deci tragerea la răspundere penală în baza art.164 CP RM este exclusă. Calificarea nu este posibilă nici în conformitate cu art.166 CP RM, doar nu este prezentă acțiunea de privare ilegală a victimei. În asemenea circumstanțe, în viziunea noastră, nu se atentează la libertatea fizică a copilului; or, părinții, care nu cunosc despre această substituție, vor educa și acorda libertatea necesară copilului substituit ca și propriului lor fiu sau fiică. Așadar, prin acțiunea de substituire a unui copil se prejudiciază relațiile sociale cu privire la funcționalitatea normală a familiei și asigurarea dreptului copilului de a locui și a fi educat în propria familie, în sensul menținerii legăturii cu rudele apropiate.

În acest sens menționăm că în legislația penală a unor state infracțiunea de substituire a unui copil este plasată în capitolul din Partea Specială consacrat infracțiunilor contra familiei și a minorului. Astfel, bunăoară, în Codul penal al Federației Ruse (art.153) și în Codul penal al Bielorusiei (art.180) este incriminată fapta de substituire a unui copil din interes material sau din alte motive josnice. Și în Codul penal al Republicii Azerbaidjan (art.172) este prevăzută infracțiunea de substituire a unui copil, doar în cadrul unei instituții medicale. De asemenea, Codul penal al Germaniei în Secțiunea Douăsprezece din Partea Specială „Infracțiuni contra stării civile, căsăto-

riei şi familiei" la §169 (Falsificarea stării civile) stabileşte răspunderea penală, printre altele, şi pentru substituirea copilului. Similar, legislația franceză [342] apreciază fapta de substituire a unui copil ca atentare față de statutul civil al acestuia. Astfel, în cadrul Secțiunii 4: Atentate la filiație, la art.227-12 este prevăzută răspunderea penală pentru substituirea voluntară, simularea sau disimularea care generează o încălcare a statutului civil al unui copil. Într-adevăr, în cazul substituirii unui copil, acestuia i se schimbă identitatea, prin urmare şi statutul lui civil.

În lipsa unei acoperiri juridico-penale determinate a ipotezei sus-menționate și din raționamentele aduse, precum și din modelele legislației altor state, propunem, cu titlu *de lege ferenda,* completarea Capitolului VII al Părții Speciale a Codului penal cu un nou articol, care va fi art.206[1] CP RM, ce va avea următoarea titulatură: Substituirea unui copil străin. Iar în calitate de circumstanță agravantă prevăzută la acest articol să fie inclusă „substituirea unui copil din interes material"; or, preeminența interesului material *vis-à-vis* de soarta unui copil merită o pedeapsă sporită.

În cele ce urmează ne vom referi la cea de a doua ipoteză: *victimă a infracţiunii de răpire este femeia gravidă*. Calitatea specială a victimei reținută la această agravantă își găsește rațiunea în faptul că odată cu atentarea la libertatea fizică a femeii gravide apare pericolul de pierdere a produsului concepției, ceea ce sporește semnificativ periculozitatea faptei. Mai mult, întrucât femeia însărcinată are mai puține mijloace de apărare în fața unui atac, dată fiind starea în care se află și astfel fiind limitată în acțiuni, aceasta necesită o protecție specială în scopul echivalării mijloacelor [85, p.39; 147, p.115].

Starea de graviditate reprezintă starea fiziologică a unei femei care durează din momentul concepţiei până la naştere, „iar pentru reținerea elementului circumstanțial în discuție, stadiul de evoluție a sarcinii nu este relevant" [42, p.68]. De asemenea, nu are relevanță nici faptul dacă victima avea să întrerupă sau nu sarcina, nici dacă fătul/embrionul este sănătos sau nu, nici dacă sarcina este una extrauterină etc. Pentru calificare contează ca starea de graviditate în calitate de criteriu obiectiv al acestei agravante să fi fost stabilită (medical sau prin orice alte mijloace).

De remarcat că în varianta inițială a textului de lege în vigoare, la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM se prevedea răpirea săvârșită asupra unei femei gravide. În astfel de circumstanțe, pe bună dreptate se considera că, „de regulă, nu se cere ca vinovatul să știe cu certitudine că femeia este în stare de graviditate" [1, p.101]. În viziunea experților europeni [86] (pe care o susținem), o astfel de prevedere nu este binevenită. Considerăm că prin aceasta normă se încalcă principiul legalității, adică era posibilă interpretarea extensivă defavorabilă făptuitorului, deoarece acestuia i se agrava nejustificat situația pentru unele circumstanțe despre care el nu cunoştea. Mai mult, necunoașterea exclude existența vinovăției în privința acestei circumstanțe. De aceea, a avut dreptate legiuitorul când a modificat, prin Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii

Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.12.2008, circumstanța agravantă prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, fiind introdus criteriul subiectiv reprezentat de *buna știință a făptuitorului față de calitatea specială a victimei*.

În altă ordine de idei, stabilim că în literatura de specialitate este regăsită opinia, potrivit căreia în cazul acestui element circumstanțial „făptuitorul trebuie să cunoască sau real să admită faptul că victima este minoră sau femeie gravidă" [40, p.23]. În viziunea noastră, nu este posibilă reala admitere de către făptuitor a calității speciale a victimei, deoarece „buna știință nu reprezintă un element individual al activității psihice a persoanei, ci modul indicat de lege la faptul că subiectul cu siguranță știe despre prezența unor anumite circumstanțe" [302, p.81]. Prin urmare, la momentul săvârşirii infracţiunii făptuitorul trebuie să cunoască cu certitudine faptul că victima este o femeie gravidă. Cunoaștere ce se axează pe anumite semne caracteristice ale fizicului persoanei, precum și în baza informației despre graviditate cunoscute de făptuitor.

Mai mult, în doctrină [30, p.191] s-a stabilit că vinovăția făptuitorului trebuie dovedită în concret, deoarece simpla bănuială a sarcinii, chiar adusă la cunoştința făptuitorului, nu înseamnă decât un dubiu asupra existenței acesteia, iar dubiul trebuie interpretat în favoarea făptuitorului și nu poate constitui temei de reținere a circumstanței agravante analizate.

În alt context, este cazul să apreciem cum influențează asupra răspunderii penale faptul când nu se întrunește unul din caractere (subiectiv sau obiectiv). În acest sens, în literatura de specialitate există opinia că „în situaţia în care eroarea nu poartă asupra unui element constitutiv propriu-zis al infracţiunii, ci asupra unei circumstanţe agravante, circumstanţa nu se va reţine în sarcina inculpatului" [180, p.41]. Probabil, această judecată a autorului este racordată la alin.(3) art.30 CP al României (nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant starea, situația ori împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii infracțiunii), însă el nu a ținut cont de faptul că în cazul erorii asupra circumstanțelor agravante funcționează alte reguli de stabilire a răspunderii penale. De aceea, menționăm opinia autorilor care determină mai multe ipoteze, diferite, ce influențează răspunderea penală în cazul erorii în circumstanțele agravante: în funcție de calitatea cerută de normă atribuită subiectului; pe lângă faptul existenței circumstanței agravante, în funcție de atitudinea psihică a făptuitorului față de aceasta; în dependență de semnele laturii subiective [354, p.58-61]. În cazul nostru, ne interesează doar a doua ipoteză, și anume: existența circumstanței agravante (răpirea cu bună știință a unei femei gravide) și atitudinea psihică a făptuitorului față de aceasta.

Mai mult, potrivit viziunii lui A.P. Vardevanian, în cazul erorii asupra circumstanțelor agravante se disting două reguli de calificare, și anume: a) în cazul în care făptuitorul consideră eronat că săvârșește o infracțiune cu circumstanțe agravante, însă ele de fapt nu există, calificarea se bazează pe direcția intenției; b) în cazul în care făptuitorul consideră greșit că săvârșește o

infracțiune fără circumstanțe agravante, însă acestea de fapt există, fapta trebuie apreciată ca fiind săvârșită fără circumstanțe agravante [221, p.23]. *Ad eundem*, datorită esenței circumstanței agravante analizate, suntem totodată și în prezența erorii în calitățile speciale ale victimei. În literatura de specialitate aceasta din urmă este analizată în contextul infracțiunilor cu victimă specială (de regulă, lit.e) alin.(2) art.145 CP RM), relevantă și pentru studiul nostru; or, tratarea esenței circumstanței respective trebuie să fie uniformă față de toate normele Părții Speciale a Codului penal, cu luarea în calcul a particularităților specifice infracțiunii de răpire a unei persoane. De altfel, aceste cercetări de asemenea se axează pe regulile de calificare menționate *supra*, însă cu privire la prima regulă de calificare a acestei erori există diferite opinii.

În acest sens, după cum menționează N.I. Șcipanova și V.V. Lalaț [352, p.68], în cazul când făptuitorul consideră eronat că victima este o femeie gravidă, în literatura de specialitate există patru variante de calificare (deoarece norma juridică prevăzută la lit.«г» alin.(2) art.105 CP FR este similară cu cea de la lit.e) alin.(2) art.145 CP RM, facem referire la ultima): 1) în baza art.27, lit.e) alin.(2) art.145 CP RM și alin.(1) art.145 CP RM; 2) în baza lit.e) alin.(2) art.145 CP RM; 3) în baza art.27, lit.e) alin.(2) art.145 CP RM; 4) în baza alin.(1) art.145 CP RM. Autorii menționați *supra* susțin două modalități de încadrare: a doua variantă de încadrare, când motivul comiterii infracțiunii este însăși starea de graviditate, deși presupusă, și a patra variantă – făptuitorul lipsește de viață o femeie considerând că aceasta este însărcinată, însă motivul omorului nu este starea de graviditate a victimei, mai mult – aceasta nici nefiind însărcinată. Nu putem fi de acord cu aceste viziuni; considerăm unica variantă adevărată cea de-a treia.

În primul rând, nu putem califica cele săvârșite în concurs de infracțiuni, deoarece se încalcă principiul *non bis in idem;* or, făptuitorul nu a dorit să comită o singură infracțiune atentând la o singură valoare socială, îndreptându-și acțiunea împotriva unei singure victime, în limitele unei și aceleiași vinovății. De asemenea, nu poate să existe săvârșirea faptei cu circumstanță agravantă în varianta consumată, deoarece legiuitorul pentru aceasta impune starea de graviditate a victimei. Prin urmare, această calificare va încalcă principiul legalității; egalând „starea de graviditate” și „presupusa stare de graviditate” efectuăm o interpretare extensiv defavorabilă. În cele din urmă, încadrând fapta ca infracțiune fără circumstanțe agravante, autorii „promovează concepția incriminării obiective” [30, p.189]. Mai mult, nu motivul este condiția esențială în cazul dat, ci direcția intenției (atitudinea psihică a făptuitorului față de starea de graviditate a victimei).

Astfel, în asemenea circumstanțe agravante „atitudinea psihică trebuie să fie întotdeauna intenționată; din moment ce aceste împrejurări determină conținutul faptei prejudiciabile, ele reprezintă o formă de exprimare și de manifestare ce nu poate fi nemijlocită unei atitudini psihice sub formă de intenție. În cazul în care aceste condiții nu se regăsesc în atitudinea psihică a făptuitorului, ele nu pot fi imputate celui vinovat și, respectiv, nu pot agrava pedeapsa” [354, p.59].

De altfel, după cum indică și S.V. Borodin [215, p.135], în cazul bunei științe certitudinea cunoașterii de către făptuitor a circumstanțelor ce agravează fapta trebuie atribuită nu la existența de fapt a acesteia, ci la faptul că el știe despre ele. Deci, au dreptate autorii [23, p.111; 30, p.189; 354, p.43] care consideră corectă unica soluție – tentativă la fapta prejudiciabilă săvârșită cu bună știință asupra unei femei gravide. Într-adevăr, în acest caz funcționează regula tentativei; or, făptuitorul nu și-a realizat intenția infracțională din motive independente de voința lui.

Așadar, în cazul erorii în circumstanța agravantă referitoare la calitatea victimei (femeie gravidă, minor) sunt două modalități de încadrare: 1) în ipoteza în care făptuitorul nu a cunoscut şi nu a avut de unde să cunoască despre calitățile speciale ale victimei, fapta săvârșită în lipsa altor circumstanțe agravante va fi calificată conform alin.(1) art.164 CP RM; 2) în cazul în care făptuitorul eronat consideră că comite infracțiunea de răpire a unei persoane cu calități speciale, cele săvârșite vor constitui tentativă la infracțiunea prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM.

Această logică este aplicabilă și în situația erorii asupra persoanei *(error in persona)*, când subiectul vrea să răpească o femeie despre care știa că este gravidă, însă acțiunea sa se îndreaptă, din eroare, spre o altă persoană, care nu este gravidă – caz în care încadrarea juridică se face în conformitate cu art.27 și lit.c) alin.(2) art.164 CP RM. Iar în cazul în care victima, substituită în mod eronat, este și ea o femeie gravidă, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.c) alin.(2) art.164 CP RM, forma consumată, deoarece la calificare nu contează identitatea victimei, relevant este faptul că a fost răpită cu bună știință o femeie însărcinată.

În cazul celei de a treia ipoteze a circumstanței agravante analizate, făptuitorul săvârşeşte răpirea *profitând de starea de neputinţă cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.* Menționăm că un astfel de element circumstanțial al infracțiunii de răpirea unei persoane nu a fost identificat în legislația altor state analizată în prezentul studiu, iar în legislația moldavă această calitate specială a victimei a fost introdusă ca element calificativ prin Legea nr.277-XVI din 18.12.2008 menționată *supra.* Dimpotrivă, legiuitorul român prevede ca modalitate faptică a privării ilegale de libertate și răpirea unei persoane ce se află în imposibilitate de a-și exprima voința ori de a se apăra (alin.(2) art.205 CP Rom). Spunând modalitate faptică nu am comis nicio greșeală, cu toate că în doctrină există opinia precum că prevederile de la alin.(2) art.205 din Noul Cod penal al României reprezintă circumstanță agravantă a privațiunii ilegale de libertate [142, p.402]. În argumentare, facem trimitere la conținutul acestui alineat, și anume: *se consideră lipsire de libertate și răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voința ori de a se apăra,* care de fapt este nu altceva decât o notă inclusă în scop de concretizare, adică răpirea oricărei persoane (chiar și răpirea unei persoane aflate...) este o lipsire ilegală de libertate în mod ilegal și nu în calitate de circumstanță agravantă, deoarece aceasta nu conține o sancțiune ce agravează pedeap-

sa prevăzută la alineatul (1). Mai mult, unii autori [117, p.99] consideră că este discutabilă eliminarea răpirii din șirul elementelor circumstanțiale agravante.

Întru a justifica modificările operate în legislația autohtonă, menționăm că în cazul când victima se află în stare de neputință, acțiunea infracțională de capturare, luare și deplasare se săvârşeşte mai uşor, iar cel care profită de o asemenea stare a victimei pentru a o răpi dovedeşte un grad sporit de pericol social. Mai mult, „starea de neputință a persoanei și formele ei nu doar sporesc riscul acesteia să devină victimă a unor infracțiuni" [242, p.11], dar și cresc semnificativ posibilitatea făptuitorului de a evita răspunderea pentru cele comise. Prin urmare, legea a creat un plus de ocrotire nu doar a vieții, integrității corporale ori a sănătății celor aflați în stare de neputință, ci și a libertății lor fizice.

Din prevederile legale se deduc condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a fi în prezența acestei agravante, și anume: 1) victima să se afle în stare de neputinţă și 2) făptuitorul să profite de această stare a victimei.

Referindu-ne la prima condiție, constatăm că în doctrină este recunoscut că „starea de neputinţă" reprezintă incapacitatea victimei, condiționată de starea ei fizică sau psihică, de a înțelege natura și semnificația actelor comise împotriva ei sau imposibilitatea acesteia de a opune rezistență [311, p.13]. Preluând recomandările existente în practică, unii autori stabilesc că persoana este în „stare de neputință", dacă nu este în măsură, din cauza stării sale fizice sau psihice, să se apere sau să opună rezistență făptuitorului, în special persoana grav bolnavă, în vârstă înaintată, vârstă fragedă, persoana care suferă de o tulburare psihică, factori ce o lipsesc de abilitatea de a percepe cele întâmplate [262, p.104]. Însă, incapacitatea victimei de a conştientiza activitatea infracțională îndreptată împotriva ei presupune că ea nici nu se va împotrivi acesteia, ceea ce generează că victima nici nu se va apăra. Prin urmare, au dreptate autorii [24, p.5; 30, p.192] care definesc „starea de neputință" ca incapacitate a victimei de a se apăra din cauza nefuncţionării totale sau parţiale a conştiinţei ori a stării sale fizice sau psihice precare.

În același context stabilim că prin norma juridică prevăzută la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM legiuitorul determină persoanele care sunt în „stare de neputință", și anume: persoanele cu vârsta înaintată, bolnave, cu handicap fizic sau psihic, alte persoane ce sunt în neputință condiționată de alți factori. Referindu-ne la înțelesul sintagmei „alți factori", menționăm că aceștia reprezintă orice altă împrejurare decât cele enumerate la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM (vârsta înaintată, boala, handicapul fizic sau psihic), deci aceștia pot fi naturali (convalescența, vârsta fragedă, persoane aflate în totală stare de epuizare fizică etc.), provocați în mod întâmplător de factori externi sau interni (persoana a suferit un accident, este în stare de hipnoză etc.) sau provocați chiar de victimă (persoana este în stare de ebrietate alcoolică etc.).

În ceea ce privește noţiunea „starea de neputinţă a victimei", suntem de acord cu S.Brînza,

care concretizează că aceasta este o noţiune complementară sau care poate fi complementară în raport cu alte noţiuni: „vârsta fragedă”, „vârsta înaintată”, „boala”, „handicapul fizic sau psihic”, „starea de ebrietate” (posibil), „forţa fizică vădit disproporţionată în raport cu cea a făptuitorului”, „somnul” etc. [23, p.103] Într-adevăr, nu putem pune semnul egalității între aceste noțiuni; or, „esența neputinței se rezumă la faptul că persoana nu poate să-și satisfacă necesitățile fără ajutor extern, adică este în imposibilitate de a-și asigura autoexistența” [206, p.218]. Prin urmare, persoana este în „stare de neputință” doar atunci când „vârsta fragedă”, „vârsta înaintată”, „boala”, „handicapul fizic sau psihic”, „starea de ebrietate” (posibil), „forţa fizică vădit disproporţionată în raport cu cea a făptuitorului”, „somnul” o situează pe poziția de imposibilitate de autoapărare. De aceea, considerăm că în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane „somnul” nu poate fi considerat o „stare de neputință” a victimei (în momentul capturării persoana se poate trezi).

Pentru încadrare nu au importanţă dimensiunile calitative şi cantitative ale factorilor ce produc starea de neputinţă a victimei, ci faptul că aceștia aduc victima în starea să nu aibă putinţa de a se apăra împotriva făptuitorului. Prin urmare, în mod întemeiat doctrina [23, p.103] şi practica judiciară [111] stabilesc că noţiunea „starea de neputinţă a victimei” este o noţiune estimativă. Justificarea acestei afirmații se datorează faptului că starea de neputință poate fi evaluată nu în dependență de vârstă (înaintată sau fragedă), ci de vârsta unei persoane concrete care influențează posibilitatea acestea de a se apăra; nu de prezența bolii sau a handicapului, ci de gravitatea bolii sau handicapului etc. Așadar, „nu putem stabili acea vârstă înaintată de când se poate afirma cu certitudine că persoana se află în „stare de neputință”, deoarece procesele de îmbătrânire în fiecare organism sunt diferite” [201, p.4].

În altă ordine de idei, stabilim că starea de neputinţă de a se apăra a victimei trebuie să fie exterioară activităţii făptuitorului, adică să nu se datoreze acestuia; în caz contrar, activitatea de a aduce victima în stare de neputință este privită ca acțiune adiacentă a infracțiunii de răpire a unei persoane și, deci, vom fi în prezența faptei prevăzute la alin.(1) art.164 CP RM. În acest caz este necesar ca intenţia făptuitorului de a crea starea dată să fie mulată pe intenția de a atenta la libertatea fizică a victimei.

De menționat că nu se va putea reține această agravantă dacă subiectul nu cunoștea despre starea de neputință a victimei – cerință expres prevăzută la lit.c) alin. (2) art.164 CP RM; or, profitarea reprezintă: a avea un profit, a beneficia; a folosi prilejul, ocazia pentru a beneficia de ceva [80, p.724]. Astfel, pentru a putea beneficia, a folosi prilejul sau ocazia, este necesar inițial de a cunoaște despre existența acestui prilej sau a ocaziei. *In contrario*, legiuitorul român la alin.(2) art.205 CP Rom nu înaintează o astfel de cerință pe care o regăsim în legislația autohtonă (buna știință, profitarea), însă în doctrină autorii fac referire la ea. Bunăoară, T.Toader stabilește: „În acesta caz victima infracțiunii se află în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra,

din motive independente de activitatea făptuitorului care profită de neputința victimei pentru a-i îngrădi libertatea" [87, p.129].

În această ordine de idei stabilim că, în ceea ce privește a doua condiție, persoana săvârșind infracţiunea profită de „starea de neputință" a victimei, dacă: cunoscând despre această stare a victimei, se folosește (beneficiază) de aceasta tocmai în vederea săvârșirii faptei de răpire a unei persoane. Totodată, aceste două condiții (cunoașterea stării de neputință și profitarea de această împrejurare) trebuie sa fie îndeplinite cumulativ; în caz contrar, nu se va putea opera cu elementul circumstanțial cercetat.

În practica judiciară, prezența acestei ipoteze a circumstanței agravante analizate a fost reținută în următorul caz: *R.I. a fost recunoscut vinovat de săvârşirea infracţiunii prevăzute de lit.c) alin.(2) art.164 CP RM. În fapt, la 05 octombrie 2009, aproximativ la ora 20.00, R.I., fiind în stare de ebrietate, împreună cu altă persoană, în privinţa căreia urmărirea penală a fost încetată, au intrat în domiciliul părţii vătămate P.T. din […], ştiind că aceasta suferă de handicap psihic. Profitând de starea de neputinţă a victimei şi aplicând faţă de ea forţa fizică, au răpit-o, urcând-o în căruţă, după ce au dus-o în afara localităţii* [165]. În această speță starea de neputință a victimei se manifesta printr-un handicap psihic, fapt confirmat prin certificatul de invaliditate, prin raportul de examinare medico-legală și prin expertiza medico-legală. Iar din mărturiile lui R.I. s-a constatat că acesta cunoștea până la săvârșirea faptei circumstanța respectivă. Însă, apare întrebarea: în cazul în care făptuitorii au aplicat forța fizică, mai este prezentă „profitarea"? Nu suntem de acord cu acest lucru. Cum am stabilit mai sus, în cazul profitării făptuitorul beneficiază de această stare pentru a facilita săvârșirea infracțiunii. Mai mult, dispoziția de la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM se referă la procedeul folosit de către făptuitor la răpirea victimei. Prin urmare, profitarea de starea de neputință a victimei pentru a o lipsi de libertate fizică, aceasta fiind adusă într-un alt loc, exclude aplicarea constrângerii fizice sau a oricărei alte acțiuni adiacente a infracțiunii de răpire a unei persoane. *Eo ipso,* latura obiectivă a infracțiunii de răpire a unei persoane profitând de starea ei de neputință îmbracă următoarea modalitate: acțiunea de exercitare a stăpânirii sau controlului asupra victimei, deplasarea acesteia într-un alt loc cu reținerea ei ilegală, fără aplicarea constrângerii fizice sau psihice, a înșelăciunii sau a abuzului de încredere.

Sub acest aspect prezintă interes ipoteza erorii asupra calităţii speciale a victimei cerute de lege. În acest sens menționăm că, deși cu referire la această ipoteză a agravantei cercetare legiuitorul utilizează o altă modalitate a textului legal decât în cazul victimei minore sau al femeii gravide, logica de calificare în aceste cazuri este identică: or, suntem în prezența erorii în circumstanța agravantă în cazul când, pe lângă faptul existenței circumstanței agravante, este necesar să fie determinată și atitudinea psihică a făptuitorului față de aceasta. Astfel, lipsește temeiul de aplicare a lit.c) alin.(2) art.164 CP RM când victima, deși se afla în stare de neputință, însă făptu-

itorul nu cunoştea despre această starea a ei, ori, dacă şi cunoştea, nu a profitat de acest lucru, deci vom fi în prezența faptei prevăzute la alin.(1) art.164 CP RM. Dimpotrivă, se impune soluţia tentativei de infracţiune (art.27 şi lit.c) alin.(2) art.164 CP RM) în cazul în care făptuitorul consideră eronat că răpeşte o persoană aflată în stare de neputinţă, dar în realitate victima nu se află într-o astfel de stare. Pe fundalul faptului că nu este întrunită condiţia obiectivă (starea de neputinţă a victimei), nu putem vorbi despre consumarea infracţiunii de răpire în contextul semnului calificativ analizat. Conducându-ne de principiul incriminării subiective, cele comise urmează a fi încadrate în funcţie de intenţia făptuitorului care era direcţionată nu spre răpirea unei oarecare persoane, ci spre răpirea unei persoane aflate în stare de neputinţă, însă din cauze independente de voința făptuitorului acţiunile comise nu şi-au produs efectul.

De asemenea, se va aplica art.27 și lit.c) alin.(2) art.164 CP RM în cazul în care făptuitorul, cunoscând că victima este în stare de neputință de a se apăra și profitând de acest lucru, o răpește, însă victima (fiind în stare de leșin ori hipnotizată) până la consumarea infracțiunii își revine și opune rezistență, fapt ce-l determină pe făptuitor să aplice constrângerea fizică. Justificarea calificării se impune din considerentul că infractorul nu-și duce până la capăt intenția de a comite infracțiunea cu profitarea de starea de neputință a acesteia din motive independente de voința sa.

În alt context, va fi analizată circumstanța agravantă ce atestă pluralitatea de făptuitori prevăzută la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM (***săvârșirea răpirii de două sau mai multe persoane***).

Ab initio, stabilim că, la prima vedere, s-ar părea că în cazul dat suntem exclusiv în prezența participaţiei simple; prin urmare, este necesar să statuăm asupra problemelor de încadrare a acesteia.

Bazându-ne pe prevederile art.44 CP RM, determinăm că infracţiunea se consideră săvârşită cu participaţie simplă dacă la săvârşirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracţiunii. Însă, legiuitorul a ezitat să identifice contribuţia coautorului la actul infracţional şi nu a fixat o reglementare distinctă pentru această instituţie. Aceasta deoarece fiecare coautor este totodată şi autor. Astfel, potrivit alin.(2) art.42 CP RM, autor este persoana care săvârşeşte în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, precum şi persoana care a săvârşit infracţiunea prin intermediul persoanelor care nu sunt pasibile de răspundere penală din cauza vârstei, iresponsabilităţii sau din alte cauze prevăzute de Codul penal. Prin urmare, coautorul este persoana care nemijlocit a participat împreună cu una sau mai multe persoane la săvârşirea infracţiunii. După cum se susţine în literatura de specialitate, pentru recunoaşterea calităţii de coautor este suficient ca persoana doar parţial să fi executat acţiuni prevăzute de dispoziţia normei din Partea Specială a Codului penal [90, p.62]. Aceste acţiuni pot fi tehnic diferite şi executate la interval de timp diferit, însă împreună ele trebuie să formeze nemijlocit latura obiectivă a infracţiunii.

Din aceste considerente şi reieşind din esenţa juridică a infracţiunii de răpire a unei persoane care are un caracter etapizat şi complex, rezultă că coautorii pot executa concomitent fie întreaga latură obiectivă a infracţiunii (adică, capturarea pe ascuns sau deschis a unei persoane urmată de luarea şi deplasarea, împotriva voinţei acesteia, într-un alt loc de unde se afla, cu ulterioara ei reţinere ilegală), fie o parte din latura obiectivă (adică, o etapă a infracţiunii sau în exclusivitate una din acţiunile adiacente (aplicarea violenţei fizice sau psihice, înşelăciunea, abuzul de încredere, aducerea victimei în stare de neputinţă).

În practica judiciară se întâlnesc cazuri când realizarea parţială a laturii obiective a infracţiunii de răpire a unei persoane nu este apreciată drept coautorat. Aceasta rezultă din următoarea speță: *La 12.04.2010, pe la ora 09.30, în s.Ciulucani, r-nul Teleneşti, C.V. şi J.A., urmărind scopul răpirii persoanei, au aplicat, în stradă, violenţă fizică asupra lui E.A., exprimată prin lovituri cu pumnul şi picioarele peste diferite părţi ale corpului, cauzându-i vătămări corporale uşoare cu dereglarea sănătăţii de scurtă durată. Ca pretext au invocat relaţiile ostile ce s-au stabilit între ei anterior. Contrar voinţei lui E.A., l-au urcat forţat în automobilul lui C.V. şi l-au dus în gospodăria acestuia din s.Mândreşti, r-nul Teleneşti. Acolo l-au băgat în beci şi i-au legat mâinile la spate cu un cablu metalic, acesta fiind privat de libertate pe o durată de timp. Apoi, continuându-şi acţiunile criminale, în mod forţat l-au urcat în portbagajul automobilului, unde a fost depistat de către colaboratorul de poliţie, care a curmat acţiunile făptuitorilor.*

Prin sentinţa Judecătoriei Teleneşti din 20.07.2010 J.A. a fost achitat pe indicii infracţiunii prevăzuţi la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM, pe motiv că nu s-a constatat existenţa faptei infracţionale, iar acţiunile lui C.V. au fost recalificate în alin.(1) art.164 CP RM [173].

Colegiul penal al Curţii de Apel Bălţi, apreciind probele pe cauză din punctul de vedere al pertinenţei, concludenţii, utilităţii şi veridicităţii lor, iar toate în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, a reţinut următoarele: deşi J.A. se consideră nevinovat, declaraţiile sale confirmă implicarea lui în răpirea lui E.A. Or, potrivit acestor declaraţii, la 12.04.2010, în s.Ciulucani, r-nul Teleneşti, J.A. a adus lui C.V. automobilul pentru ca acesta să-l urce pe pătimit şi să-l ducă acasă la C.V., pătimitul urmând să-şi ceară scuze de la mama lui C.V. Însă, probele indicate combat versiunea ambilor inculpaţi că răpirea a fost comisă doar de către C.V. şi confirmă cu certitudine că J.A. cunoştea despre intenţia lui C.V. de a-l răpi pe E.A.; astfel ambii au acţionat cu intenţie unică. În drept, fapta infracţională a lui C.V. şi J.A. întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM – răpirea unei persoane, săvârşită de două persoane [63]. De menţionat că Decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Bălţi din 02.03.2011 a fost menţinută prin Decizia Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova din 16.11.2011 [72].

În context, este indispensabil a supune analizei ipoteza în care făptuitorul realizează în ex-

clusivitate ultima etapă a răpirii persoanei, adică privarea ilegală de libertate. Aceasta întrucât legea penală incriminează fapta de răpire a unei persoane într-o componenţă distinctă de infracţiune (art.166 CP RM). Deoarece ultima etapă a acţiunii principale a răpirii unei persoane este identică cu infracţiunea de privare ilegală de libertate, în scopul unei încadrări juridice corecte, este necesar să analizăm atitudinea psihică a făptuitorului faţă de fapta prejudiciabilă, fapt ce concordă cu principiul incriminării subiective stipulat de art.6 CP RM. În asemenea situație, cum a fost specificat şi într-un alt studiu al nostru [101, p.126], se identifică trei ipoteze:

a) cazul în care făptuitorul cunoştea din timp despre săvârşirea infracţiunii de răpire a persoanei; în acest caz încadrarea juridică va fi în conformitate cu lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. Aceasta deoarece în acest caz îşi face existenţa o înţelegere prealabilă între făptuitori cu repartizarea rolurilor. Deci, suntem în prezenţa participaţiei simple (care a fost analizată anterior), iar făptuitorul manifestă intenţie în vederea săvârşirii infracţiunii de răpire a unei persoane de către două sau mai multe persoane;

b) cazul în care făptuitorul nu cunoştea din timp despre săvârşirea acestei infracţiuni, însă în momentul privării ilegale de libertate a victimei îşi dădea seama de acţiunile anterioare săvârşite de ceilalţi făptuitori şi le-a acceptat (de exemplu, este anunţat că victima a fost forţat adusă în acest loc sau este prezent în momentul când victima este adusă); în acest caz fapta de asemenea se va încadra potrivit lit.e) alin.(2) art.164 CP RM. Păstrarea acestei agravante în această situaţie se impune prin intenţia spontană (repentină) a făptuitorului. Dat fiind faptul că făptuitorul îşi dădea seama de caracterul prejudiciabil al acţiunilor săvârşite anterior, a prevăzut rezultatul prejudiciabil, le-a dorit sau a admis în mod conştient survenirea lor, ceea ce presupune că intenţia de a participa la realizarea laturii obiective a apărut imediat;

c) cazul în care făptuitorul nu cunoştea din timp şi nici nu a avut cum să afle despre capturarea şi deplasarea victimei; în acest caz se va reţine alin.(1) art.166 CP RM când el în mod individual lipseşte ilegal victima de libertate şi lit.d) alin.(2) art.166 CP RM dacă privarea ilegală de libertate este săvârşită împreună cu alţi făptuitori. Caracteristic pentru această situaţie este că făptuitorul nu-şi dădea seama de acţiunile infracţionale anterioare săvârşite, adică de executarea primelor etape de realizare a infracţiunii de răpire a unei persoane şi, deci, nu putea să prevadă această activitate anterioară. În aşa mod, constatăm că atitudinea intelectiv-volitivă a făptuitorului îmbracă forma intenţiei directe, în exclusivitate de privare ilegală de libertate.

În altă ordine de idei, este cazul să menţionăm că poate fi considerată coautor şi persoana care era prezentă la aplicarea violenţei sau la ameninţarea cu aplicarea unei astfel de violenţe, astfel în mod fictiv provocând victimei stări psihice sau nervoase în scopul de a reprima voinţa acesteia de a opune rezistenţă, dacă această persoană are intenţie unică de a răpi victima, astfel realizând acţiunea adiacentă – constrângerea psihică. De asemenea, coautor la săvârşirea infrac-

ţiunii de răpire a unei persoane poate fi şi acea persoană care, în virtutea calităţilor sale speciale (de exemplu: rudă sau prieten al victimei, colaborator al unor instituţii de stat), prin prezenţa sa, face credibilă inducerea în eroare a victimei sau sporeşte buna-credinţă în dovezile aduse, pentru a convinge victima să se deplaseze în locul reţinerii ei în mod ilegal, astfel săvârşind acţiunea adiacentă de înşelare sau abuz de încredere. Trebuie de menţionat că prezenţa acestei persoane nu trebuie să fie întâmplătoare. Pentru a o trage la răspundere penală este necesar a demonstra intenţia ei de a răpi această persoană.

Prin prisma acestor raţionamente şi a interpretării legii penale, am stabilit că în cazul participaţiei simple suntem în prezenţa circumstanţei agravante prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM, şi anume: răpirea unei persoane de două sau mai multe persoane. Însă, este neîntemeiat să considerăm că circumstanţa agravantă „de două sau mai multe persoane" se aplică doar în cazurile în care infracţiunea e săvârşită în coautorat. Aceasta deoarece legiuitorul nu utilizează sintagma „săvârşirea infracţiunii în coautorat" sau „de doi sau mai mulţi subiecţi al infracţiunii" [24, p.9]. În aşa mod, înţelesul noţiunii „de două sau mai multe persoane" ca circumstanţă agravantă este mult mai larg decât înțelesul noțiunii „participaţie simplă".

În această ordine de idei, ţinem să menţionăm că interpretările cauzale [109; 111], deşi se referă la alte componenţe de infracţiuni, sunt valabile şi pentru infracţiunea de răpire a unei persoane, întrucât nu se admit standarde duble atribuite unei şi aceleiaşi sintagme. Astfel, săvârşirea infracţiunii „de două sau mai multe persoane" presupune trei ipoteze: 1) a fost săvârşită în coautorat (inclusiv coautorat cu repartizarea rolurilor); 2) a fost săvârşită de către o persoană care întruneşte semnele subiectului infracţiunii, în comun cu o persoană, care nu întruneşte aceste semne; 3) a fost săvârşită de către o persoană care întruneşte semnele subiectului infracţiunii, prin intermediul unei persoane care cu bună știință nu este pasibilă de răspundere penală.

Nu supunem analizei şi justificării aceste ipoteze, dat fiind faptul că în doctrină [28, p.2; 58, p.167; 144, p.79; 187, p.219-220; 197, p.152] au fost aduse argumente suficiente întru susţinerea acestei idei, la care ne alăturăm.

În concluzie stabilim că pentru aplicarea agravantei prevăzute la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM este necesar să se reţină una dintre următoarele variante: să existe o pluralitate de făptuitori care întrunesc semnele subiectului infracţiunii, acţionând cu intenţie unică, iar între ei nu este obligatorie înţelegerea prealabilă, deci este posibilă o înţelegere spontană la orice etapă a activităţii infracţionale; să fie săvârşită de o pluralitate de făptuitori, dintre care doar unul întruneşte semnele subiectului infracţiunii; să fie săvârşită de către o persoană care întruneşte semnele subiectului infracţiunii, prin intermediul unei persoane care nu este pasibilă de răspundere penală.

În continuare, vom supune investigaţiei circumstanţa agravantă prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM ce vizează în general latura subiectivă. Ne referim la ***răpirea persoanei săvârșită***

din interes material.

Preliminar constatăm că ceea ce agravează legiuitorul prin prevederile de la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM este însuşi interesul material care l-a determinat pe făptuitor să comită infracțiunea de răpire a unei persoane. În literatura de specialitate sunt identificate mai multe definiții ale interesului material, însă considerăm relevantă pentru acest studiu definiția propusă de B.S. Volkov și anume: interesul material ca motiv al săvârșirii infracțiunii reprezintă faptul că la baza mobilului faptei prejudiciabile se situează tendința de a obține orice folos sau profit material [224, p.47]. Nu este întâmplătoare această alegere: în dependență de specificul infracțiunii de răpire a unei persoane, de regulă, interesul material în cadrul acesteia se manifestă în tendința făptuitorului de a obține un profit material.

De altfel, „interesul material nu trebuie limitat doar la dorința de a pune stăpânire pe bunuri, bani sau dreptul de proprietate" [231], stând la baza infracţiunii de răpire a unei persoane, interesul material se poate prezenta sub cele mai variate manifestări. În viziunea profesorului S.Brînza [25, p.49], răpirea unei persoane este săvârşită din interes material în următoarele cazuri: 1) victima este răpită pentru o perioadă anumită de timp, pentru a fi lipsită de posibilitatea de a încheia o tranzacţie profitabilă sau de a lua parte la o licitaţie etc., caz în care făptuitorul îşi sporeşte activul patrimonial pe seama victimei; 2) făptuitorul manifestă dorinţa de a obţine un câştig material pentru a executa în schimb comanda de răpire etc. De altfel, cazurile când în cadrul răpirii unei persoane făptuitorul manifestă interes material le regăsim și în Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj, nr.16 din 07.11.2005, și anume: când victima este răpită pentru o anumită perioadă de timp pentru a o lipsi de posibilitatea de a încheia o tranzacţie profitabilă sau de a lua parte la o licitaţie etc.; când făptuitorul îşi sporeşte activul patrimonial pe seama victimei; când făptuitorul manifestă dorinţa de a obţine un câştig material pentru a executa în schimb comanda de răpire; în alte cazuri, când făptuitorul răpeşte o persoană având scopul de a obţine sau a reţine la el un câştig material ori de a se elibera de cheltuieli materiale, deşi nu formulează cererea de a se transmite bunuri străine sau dreptul asupra acestora, ori de a săvârşi acţiuni cu caracter patrimonial.

Următorul exemplu din practica judiciară a Federației Ruse este prezentat pentru a scoate în evidență cazul în care făptuitorii doresc să-și sporească activul patrimonial pe seama victimei, fără a-și realiza însă intenția: *L.A. și U.N. au fost recunoscuți vinovați de infracțiunea prevăzută la lit.«a», «з» alin.(2) art.126 CP FR (răpire săvârşită de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă din interes material). Infracțiunea a fost săvârșită în următoarele circumstanțe: L.A. și U.N., prin înțelegere prealabilă, au hotărât să intre în posesia apartamentului lui B.I. Pentru a-și realiza intenția, la mijlocul lunii octombrie 1995 L.A. și U.N., prin amenințare, i-au cerut de câteva ori lui B.I. să cedeze dreptul pentru vânzarea apartamentului ce-i aparținea, el urmând să treacă*

în unul mai mic. Din cauza că B.I. a refuzat, la 7 noiembrie 1995, în jurul orei 8.00, L.A. şi U.N. au venit cu automobilul la B.I. acasă, l-au urcat în automobil şi l-au dus lângă o casă unde era aşteptat de K.V. Fiind privat de libertate într-un apartament din acea casă, K.V. pe noapte îl încătuşa. Pe data de 8 noiembrie 1995 B.I. a reuşit să fugă şi să se adreseze organelor [216]. Astfel, interesul material este reprezentat de dorința făptuitorilor de a obține dreptul de proprietate asupra imobilului aparținând victimei.

În alt context, ne vom expune pe marginea răpirii unei persoane săvârșite la comandă ca manifestare a interesului material. În literatura de specialitate cercetarea comiterii infracțiunii la comandă se statuează doar în cadrul cercetării infracțiunii de omor intenționat. Prin urmare, este necesar să facem referință la aceasta. Așa bunăoară, V.Bujor consideră că omorul la comandă presupune uciderea unei persoane în scop de profit, adică pentru o anumită plată, remunerare, despăgubire [34, p.17]. În doctrina rusă de asemenea se concretizează că „omorul la comandă se săvârșește din interes material" [285, p.17]. Cu toate acestea, unii autori susțin că, „în cazuri separate, omorul la comandă poate fi comis şi în lipsa interesului material: este cazul când un angajat al unei agenții de securitate îndeplinește ordinul „șefului" de a înlătura un concurent, pentru care lucru executorul nu primește remunerare, el săvârșește omorul din „datoria de serviciu" sau din loialitate" [285, p.18]. În viziunea noastră, executând ordinul persoana este dirijată de frica de a pierde încrederea șefului, prin aceasta fiind supusă riscului de a pierde serviciul. Din aceste considerente şi prin analogie cu cele expuse, conchidem că doar în ipoteza menționată motivul săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi generat de reținerea unui câștig material.

În aceeaşi ordine de idei, identificăm încă o situație de comitere a răpirii unei persoane la comandă, când executorul infracțiunii nu primește recompensă. Ne referim la cazul când răpirea este comisă în contul unei datorii a executorului față de cel care comandă infracțiunea. Astfel, la comiterea faptei prejudiciabile făptuitorul este dirijat de motivul de a-și micșora pasivul patrimonial.

Ergo, circumstanța agravantă incriminată la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM constă în intenţia făptuitorului de a-și spori activul patrimonial, de regulă, prin obținerea oricărui folos, avantaj sau beneficiu de natură patrimonială, însă nu sunt excluse și situațiile când mobilul este generat de reținerea unui câștig material sau de micșorarea pasivului patrimonial.

În context stabilim că pentru incriminarea faptei prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM este suficientă constatarea că făptuitorul prin comiterea infracțiunii a urmărit interesul material, fiind indiferent dacă a realizat sau nu acel interes. *In contrario*, când acest interes material este satisfăcut, suntem în prezența concursului de infracțiuni dintre lit.f) alin.(2) art.164 CP RM și, eventual, o altă normă din Codul penal (de exemplu, art.187, 188, 192^1, 217^4, 290, 360 sau altele). Probleme ce pot apărea în cazul unei astfel de calificări sunt reprezentate de reținerea ele-

mentului circumstanțial agravat al răpirii – săvârșire a faptei din interes material, aparent dublat de scopul de cupiditate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.187, 188, 290 CP RM sau a interesului material prezent la infracțiunile prevăzute la art. 192^1, 217^4, 360 CP RM. Pentru argumentarea soluției propuse, stabilim că: *primo,* datorită faptului că interesul material apare anterior săvârșirii infracțiunii de răpire a unei persoane, aceasta denotă că el, adică interesul material, reprezintă mobilul intenției de a comite fapta prejudiciabilă, prin aceasta transformând-o într-o intenție premeditată. În viziunea noastră, pe lângă faptul că interesul material este un motiv josnic, aceste considerente au și determinat legiuitorul să-l stabilească în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii de răpire a unei persoane; *secundo,* infracțiunea prevăzută la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM se consumă *de facto* în momentul reținerii ilegale de libertate (chiar și în momentul deplasării, dacă se atestă reținerea ilegală), în prezența interesului material, și numai după aceasta se comite o altă infracțiune (art.187, 188, 192^1, 217^4, 290, 360 CP RM sau altele).

Mai mult, această soluție este recunoscută în doctrină la analiza omorului din interes material [21, p.12] și de practica judiciară. Astfel, în practică concursul a fost reținut în cazul în care făptuitorul îşi sporeşte activul patrimonial pe seama victimei: *B.V. a fost recunoscut vinovat de săvârşirea infracţiunilor prevăzute la lit.e), f), g) alin.(2) art.164 CP RM şi la lit.b), e), f) alin.(2) art.188 CP RM. În fapt, la 27 mai 2009, în jurul orei 00.30, B.V., urmărind scopul sustragerii bunurilor altei persoane, împreună şi prin înţelegere prealabilă cu N.O., având la ei din timp pregătit lipici şi o funie, sub pretextul de a se deplasa în s.Alexăndreni, r-nul Sângerei, au comandat serviciul de taxi 1430, automobilul la volanul căruia se afla O.I. Ajungând la marginea s.Alexăndreni, B.V. l-a atacat pe O.I., strângându-l cu funia, i-a aplicat multiple lovituri peste diferite părţi ale corpului, provocându-i leziuni corporale, calificate ca vătămări corporale uşoare. După ce l-a legat pe O.I. cu lipici, i-a sustras în mod deschis automobilul, 400 de lei în numerar şi telefonul mobil* [76].

În același context, dat fiind că interesul material reprezintă obținerea oricărui avantaj patrimonial, apare întrebarea: care va fi calificarea în cazul răpirii victimei cu scopul de a trage foloase de pe urma practicării prostituţiei de către aceasta?

În viziunea noastră, în acest caz nu trebuie să existe careva deficiențe de încadrare juridică, odată ce legiuitorul stabilește răspunderea penală pentru traficul de ființe umane. Astfel, reieșind din dispoziția art.165 CP RM, modalitate a acțiunii adiacente din cadrul traficului de ființe umane este „răpirea" victimei. Iar din scopul de „exploatare sexuală" rezultă că răspunderea penală trebuie să survină în conformitate cu lit.a) alin.(1) art.165 CP RM; or, una dintre varietățile exploatării sexuale comerciale este considerată folosirea victimei în prostituție [193, p.15]. Mai mult, concursul ideal dintre infracțiunile prevăzute la art.164 și la art.165 CP RM este exclus, deoarece suntem în prezența concurenței dintre o parte și întreg, unde parte este infracțiunea de

răpire a unei persoane și, respectiv, infracțiunea de trafic de ființe umane reprezintă întregul. Prin urmare, în conformitate cu alin.(2) art.118 CP RM, calificarea infracţiunilor în cazul concurenţei dintre o parte şi un întreg se efectuează în baza normei care cuprinde în întregime toate semnele faptei prejudiciabile săvârşite, respectiv în baza lit.a) alin.(1) art.165 CP RM.

Această încadrare este reținută și în cazurile când subiectul răpește persoana pentru a obține foloase patrimoniale sau pentru a se elibera de cheltuieli materiale folosind-o în: exploatare sexuală comercială (folosirea victimei în industria pornografică) sau necomercială, în muncă sau servicii forţate, în cerşetorie, în sclavie sau în condiţii similare sclaviei, în conflicte armate sau în activităţi criminale, pentru a-i preleva organele, ţesuturile şi/sau celulele, sau folosind femeia în calitate de mamă-surogat.

Însă, cum menționează și Al.Tănase, „este posibil concursul real dintre aceste infracțiuni" [192, p.222] în cazul în care răpirea nu a coincis în timp cu traficul de ființe umane, adică nu reprezintă acțiune adiacentă a traficului, și a fost îndreptată, de exemplu, pentru a împiedica victima să anunțe organele de drept despre traficarea ei.

Alta este soluția când, în circumstanțele specificate *supra,* victima răpită este un minor. Motivarea afirmației constă în următoarele: victima traficului de ființe umane (art.165 CP RM) nu poate fi un minor, acesta este victima traficului de copii, infracțiune incriminată de art.206 CP RM; și răpirea persoanei nu reprezintă acțiune adiacentă în cadrul infracțiunii de trafic de copii, ca în cazul traficului de ființe umane. Într-o asemenea situație, considerăm că infracțiunea de răpire a unui minor nu este absorbită de infracțiunea de trafic de copii; astfel, calificarea în cazul dat este concursul dintre infracțiunile incriminate la art.206 şi la lit.e) alin.(2) art.164 CP RM fără reținerea elementului circumstanțial „din interes material", deoarece acesta este prezent în scopul săvârșirii traficului de copii (exploatarea sexuală; exploatare prin muncă sau servicii forțate; practicarea cerșetoriei etc.).

În altă ordine de idei, consemnăm că în practica judiciară eronat se atestă cazuri de săvârșire a răpirii unei persoane din interes material. De exemplu, din motivul nerestituirii unei datorii făptuitorului, și anume: *A.B. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM. La data de 13 martie 2013, aproximativ la ora 18.00, A.B., în scopul de a-l răpi pe C.D. din interes material de la care pretindea restituirea unei datorii, a venit cu automobilul în s.Ustia, r-nul Dubăsari, la poarta gospodăriei lui L.P. Pentru a-și realiza intenția criminală, A.B. prin înșelăciune și abuz de încredere l-a ademenit pe C.D. în automobilul cu care a venit. După ce C.D. a urcat în automobil, A.B. i-a zis șoferului să pornească. În atare împrejurări C.D. a conștientizat că este răpit, a deschis ușa automobilului încercând să sară* [162]. În acest caz, recuperarea unei datorii nu presupune nici obținerea, nici reținerea câștigului material. Astfel, este regretabil că la calificarea faptei nu s-a ținut cont de recomandările Plenului

Curții Supreme de Justiție a RM (Hotărârea nr.11 din 24.12.2012) și de cele doctrinare [30, p.179-180]. În pofida faptului că acestea se referă la infracțiunea de omor intenționat, interpretarea sistematică a normelor ne permite aplicarea lor și în cazul infracțiunii de răpire a unei persoane; or, este inadmisibil ca pentru aceiași termeni utilizați în Codul penal să existe abordări diferite la determinarea conținutului lor.

Aşadar, fapta nu poate fi calificată ca răpire a unei persoane săvârşită din interes material, dacă: câştigul material apare doar ca ocazie pentru săvârşirea răpirii din motive huliganice sau din alte asemenea motive; a fost săvârşită în scopul recuperării de către făptuitor a propriilor bunuri (sau a bunurilor altor persoane) care se aflau ilegal la victimă; a fost săvârşită în legătură cu nedorinţa victimei de a executa, faţă de făptuitor, obligaţiunile patrimoniale; a fost săvârşită din răzbunare pentru prejudiciul material cauzat făptuitorului.

În practica judiciară s-au făcut încercări de a modifica învinuirea procurorului în astfel de situații. Ne referim la următorul caz: *A.M. și V.C. au fost învinuiți de infracțiunea prevăzută la lit.e), f) alin.(2) art.164 CP RM. La 01 octombrie 2011, în jurul orei 19.00, A.B., având scopul exercitării arbitrare a unui drept efectiv, prin rambursarea unei datorii financiare de la G.V. față de fiul său A.S., împreună cu V.C. și o altă persoană s-au deplasat în s.S., r-nul C., la domiciliul lui H.S. Acolo, aplicând forța fizică față de G.V., l-au forțat să urce în automobil și l-au dus până în apropiere de s.T., r-nul C. Ulterior, l-au dus în s.H, r-nul L., unde, exercitând presiuni asupra lui G.V. în vederea restituirii unei sume de bani împrumutate, au stat până la ora 24.00, apoi s-au deplasat înapoi în s.S., r-nul C.* [65] Instanța de fond a stabilit că cele săvârșite de A.M. reprezintă contravenția prevăzută la art.335 (Samavolnicia) din Codul contravențional, iar pentru V.C. a exclus semnul circumstanțial de săvârșire a răpirii din interes material. În recursul său procurorul a menționat că calificarea acțiunilor lui A.M. trebuie făcute în baza Codului penal și nu a celui contravențional. În opinia lui, în acest caz ar fi putut exista concursul real de infracțiuni între componența prevăzută la alin.(2) art.164 CP RM și cea prevăzută la art.352 CP RM, însă din considerentele că infracțiunea de samavolnicie este o componență materială, iar acele daune în proporții mari nu au survenit, acțiunile comise de A.M. au fost încadrate doar în baza lit.e), f) alin.(2) art.164 CP RM (calificare menținută de instanța de apel).

Nu putem agrea nicio soluție. În primul rând, nu este posibil ca exercitarea în mod arbitrar a unui drept efectiv (art.335 din Codul contravențional) să fie reprezentată de acțiunile de capturare, luare și deplasare cu ulterioara privare ilegală de libertate însoțită de aplicarea violenței, adică de o infracțiune. În al doilea rând, violarea dreptului la libertatea fizică a persoanei reprezintă *de facto* cauzarea unui prejudiciu grav drepturilor ocrotite de lege ale persoanelor fizice; or, în conformitate cu art.14 CP RM, trăsătură obligatorie a infracțiunii este ca fapta să fie prejudiciabilă. Prejudiciabilitatea sporită a infracțiunii de răpire a unei persoane este stabilită prin normele

art.16 CP RM, aceasta fiind o infracțiune gravă în raport cu infracțiunea de privare ilegală de libertate, catalogată de legiuitor drept infracțiune ușoară.

Din aceste considerente aderăm la opinia din literatura de specialitate [31, p.1080] şi confirmăm că săvârşirea răpirii unei persoane în conjunctură sus-menționată va forma un concurs real de infracțiuni. De altfel, este un concurs cu conexitate etiologică, unde infracțiunea incriminată la art.352 CP RM reprezintă infracțiunea-scop, iar cea de la art.164 CP RM (cu excepția lit.f) alin.(2)) – infracțiunea-mijloc.

În alt context, se impune ca necesară analiza situației când răpirea unei persoane este urmată de înaintarea cerinţelor patrimoniale ilegale. Pentru exemplificare propunem următorul caz din practica judiciară: *C.V. a fost condamnat, printre altele, în baza lit.e), f) art.164 alin. (2) CP RM. În fapt, instanţa a constatat că la 01 septembrie 2011, ora 22.00, C.V., prin înţelegere prealabilă cu R.V., repartizând rolurile între ei, având ca scop răpirea din interes material a lui C.A., s-au deplasat cu automobilul din or.Cahul în s.Horodişte, r-nul Călăraşi. Ajunşi la destinaţie, iniţial, sub pretextul de a merge la barul din centrul localităţii pentru a servi o bere, iar apoi şi prin ameninţare cu aplicarea loviturilor cu o bâtă de baseball, l-au urcat pe C.A. în automobil şi l-au dus în or.Cahul, în casa ce aparţine lui R.V., unde l-au ţinut forţat, estorcând prin ameninţare cu omorul lui C.A. de la rudele acestuia suma de 3000 dolari SUA* [77]. Cum putem urmări, în acest caz modalitatea de realizare a interesului material se manifestă prin înaintarea cererii de transmitere a bunurilor însoțită de amenințare cu aplicarea violenței, iar destinatarii cerințelor sunt rudele victimei, ceea ce este nu altceva decât modalitatea normativă a infracțiunii de şantaj. Mai mult, din prevederile dispoziției alin.(4) art.189 CP RM constatăm că legiuitorul a modelat-o după tipul unei infracțiuni complexe, în care se reunesc două infracțiuni distincte: infracțiunea de şantaj și infracțiunea de răpire a unei persoane. Astfel, după cum menționează și S.Crijanovschi, deoarece răpirea unei persoane își pierde individualitatea ca incriminare *nomen iuris*, se poate observa că între art.164 şi alin.(4) art.189 CP RM există concurenţa dintre parte şi întreg [57, p.225]. De aceea, o asemenea faptă trebuie calificată numai conform alin.(4) art.189 CP RM: or, în conformitate cu regula calificării în cazul concurenței, prevăzută la art.118 CP RM, o altă calificare în asemenea circumstanțe este exclusă.

În ceea ce privește cazul *errorum in persona,* când făptuitorul a dorit să răpească o persoană – victimă specificată la alin.(4) art.189 CP RM, însă, din diferite motive, aceasta este confundată și este răpită o altă persoană, există temei de a-l trage la răspundere penală potrivit art.27 și alin.(4) art.189 CP RM. Argumentele unei astfel de încadrări au fost aduse *supra*.

În context, apare ca firească întrebarea: care va fi încadrarea juridică, dacă în circumstanțele sus-menționate victima răpirii nu este proprietarul, posesorul sau deținătorul bunului, rudă sau apropiat al acestora? Într-adevăr, prin enumerarea exhaustivă a persoanelor răpite – „proprie-

tarul, posesorul, rudele sau apropiaţii acestora" (situație criticată în literatura de specialitate [58, p.70-71; 139, p.176]) legiuitorul a exclus posibilitatea încadrării juridice în conformitate cu alin.(4) art.189 CP RM în asemenea circumstanțe. Aceasta se datorează faptului că victima răpirii desemnată de legiuitor la alin.(4) art.189 CP RM este una specială, transformă infracțiunea de răpire – acțiune adiacentă în cadrul infracțiunii de șantaj, în coraport cu infracțiunea de răpire prevăzută la art.164 CP RM, într-o normă specială. Prin urmare, potrivit logicii calificării, soluția în cazul dat este concursul de infracțiuni dintre cea prevăzută la lit.f) alin.(2) art.164 şi cea prevăzută la art.189 CP RM, cu luarea în calcul a altor circumstanțe prezente, cu excepția celor specificate la alin.(4). Aşadar, nu în toate cazurile când răpirea unei persoane este urmată de extorcarea bunurilor calificarea este în conformitate cu alin.(4) art.189 CP RM.

În cele din urmă, vom investiga circumstanța agravantă ce caracterizează latura obiectivă, şi anume: mijloacele de săvârşire a infracțiunii de răpire a unei persoane. Ne referim la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM – ***răpirea persoanei săvârșită cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă.***

Agravarea răpirii persoanei săvârşite cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă este marcată prin două aspecte: *primo,* periculozitatea sporită a făptuitorului în raport cu victima; *secundo,* prezenţa armei influențează psihologic asupra victimei şi, respectiv, fapta penală este comisă mai cu uşurinţă de către făptuitor.

Din dispoziția normei prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM distingem două ipoteze de agravare a răspunderii penale: săvârşirea infracțiunii cu aplicarea armei; săvârşirea infracțiunii cu aplicarea altor obiecte folosite în calitate de armă.

În prima ipoteză, instrumentele de săvârşire a infracțiunii sunt „armele", care, în conformitatea cu alin.(1) art.129 CP RM, reprezintă instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziţii legale. De asemenea, Legea Republicii Moldova privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă din 08.07.2012 [128] reglementează, la art.2, noțiunea de armă, şi anume: obiectul sau dispozitivul, conceput sau adaptat, prin care un plumb, un glonţ ori un alt proiectil sau o substanţă nocivă gazoasă, lichidă ori în altă stare, pot fi descărcate cu ajutorul unei presiuni explozive, gazoase sau atmosferice ori prin intermediul unor alţi agenţi propulsori. Excepție constituie armele care nu sunt utilizabile în vederea vătămării integrității corporale sau a sănătății, cum ar fi arma dezactivată, arma de panoplie, arma inutilizabilă etc.

În conformitate cu prevederile legale stipulate la art.2 al Legii privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, stabilim că armele pot fi de mai multe tipuri (Anexa 1). Prin urmare, acestea se clasifică:

- în funcție de statutul lor de legalitate: *arme de foc interzise de Categoria A*; *arme de foc supuse autorizării de Categoria B*; *arme care fac obiectul declarării de Categoria C*; *alte arme*

nesupuse autorizării de Categoria D;

- în funcție de punctul de vedere al letalităţii lor: *arme letale*; *arme neletale;*
- în funcție de destinația acestora: *arme cu destinație militară*; *arme cu destinație civilă;*
- în funcție de criteriul de destinație al armelor civile: *arme cu destinație de apărare și pază*; *arme cu destinație de autoapărare;*

În același context consemnăm că pentru aplicarea răspunderii penale în conformitate cu lit.g) alin.(2) art.164 CP RM, nu are importanță care din aceste tipuri de arme era prezentă la făptuitor în momentul comiterii infracțiunii, este important ca aceasta să fi fost aplicată ca instrument de săvârșire a răpirii unei persoane. În cazul în care arama nu va fi aplicată, vom fi în prezența faptei prevăzute la alin.(1) art.164 CP RM; or, amenințarea cu arma este o modalitate a constrângerii psihice. Totodată, dacă subiectul comite fapta de răpire a unei persoane cu aplicarea armei, iar arma este deținută în mod ilegal, el trebuie să poarte răspundere și pentru infracțiunea stipulată la art.290 CP RM (purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor şi muniţiilor, sustragerea lor).

Următorul caz din practica judiciară a Federației Ruse este prezentat pentru a exemplifica utilizarea armei în calitate de instrument de comitere a infracțiunii de răpire a unei persoane: *A.K., A.Ş. şi D.M. au fost traşi la răspundere penală pentru săvârşirea infracţiunii prevăzute la alin.(3) art.30, la lit.«a», «в», «г», «з» alin.(2) art.126 CP FR (tentativă la răpirea săvârşită de un grup de persoane cu înţelegere prealabilă, cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţă, cu aplicarea armei de foc, din interes material) în următoarele circumstanţe: A.K. a hotărât s-o răpească pe ruda sa N. cu scopul de a extorca bani de la rudele acestuia. În acest scop A.K. s-a înţeles cu A.Ş. şi D.M. să-l ajute în schimbul sumei de 100 000 de ruble. Astfel, A.Ş. şi D.M. au urcat în automobilul lui A.K. şi au început să-l urmărească pe N. În aceeaşi zi, aproximativ la ora 14.00, N. s-a dus cu automobilul său la vilă, care se află la 8 km de şosea. Aşteptând lângă şosea, A.K., A.Ş. şi D.M. s-au înţeles că A.K. cu automobilul său îi va întretăia calea lui N., iar A.Ş. şi D.M. îl vor bate pe N. până când acesta îşi va pierde cunoştinţa, apoi îl vor urca în automobilul lui A.K., cu care îl vor duce într-un loc necunoscut, unde îl vor ţine până nu vor primi răscumpărarea. În acelaşi timp, A.K. i-a transmis lui A.Ş. un <u>pistol cu cartuşe de calibru 9 mm</u>* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *pentru orice eventualitate. Aproximativ la ora 15.40, când N. ieşea cu automobilul la şosea, A.K. i-a tăiat cu automobilul său calea. D.M. s-a apropiat de N. şi a început să discute cu el peste geamul deschis al automobilului. Văzând că N. este singur în maşină, A.Ş. s-a apropiat în fugă şi prin geamul deschis a început să-i aplice lui N. lovituri peste cap şi faţă, apoi împreună cu D.M. au încercat să deschidă uşa automobilului ca să-l scoată din el pe N. Însă N. a dat automobilul înapoi şi a început să tragă în atacatori cu arma pneumatică. La rândul său, A.Ş. a tras din armă câteva focuri îndreptate spre N. Convingându-se că nu-l vor*

putea captura pe N., deoarece acesta a opus rezistenţă, D.M. şi A.Ş. au urcat în automobilul lui A.K. şi au plecat de la locul faptei [297].

În altă ordine de idei, ne vom referi la cea de-a doua ipoteză – săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane cu aplicarea „obiectelor folosite în calitate de armă". În context, considerăm defectuoasă această formulare. *In concreto*, se relevă că accepțiunea legislativă a noțiunii de „armă" prevăzută la art.129 CP RM este cu mult mai largă decât cea prevăzută în Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă; or, potrivit alin.(2) art.129 CP RM, sunt asimilate armelor orice alte obiecte ce ar putea fi folosite ca arme sau care au fost întrebuinţate pentru atac. Prin urmare, în conformitate cu art.129 CP RM, prin „armă" se înțelege instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziţii legale și obiectele asimilate armelor, ce ar putea fi folosite ca arme sau care au fost întrebuinţate pentru atac. De aceea, în scopul armonizării normelor juridico-penale și în scopul excluderii unei tautologii, adică repetării inutile a sintagmei „sau altor obiecte folosite în calitate de armă", propunem *de lege ferenda* excluderea alineatului (2) din norma prevăzută la art.129 CP RM. Mai mult, potrivit regulii de la lit.e) art.19 al Legii Republicii Moldova privind actele legislative, „terminologia, utilizată în actul elaborat este constantă şi uniformă ca şi în celelalte acte legislative şi în reglementările legislaţiei comunitare; se va utiliza unul şi acelaşi termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia".

În ceea ce privește operarea cu cea de-a doua ipoteză este necesar să se îndeplinească cumulativ următoarele două condiţii: 1) nu se consideră arme în sensul Legii privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă; 2) sunt utilizabile în vederea anihilării victimei sau a altor persoane (de exemplu, a persoanelor care au încercat să împiedice răpirea victimei ori să o elibereze)" [25, p.52]. De exemplu, pot fi considerate obiecte folosite în calitate de arme, având la bază o altă destinație decât cea de vătămare a unei persoane, de apărare contra unui atac, fiind utilizate contrar destinației lor, briceagul, toporul, ranga, bâta, foarfecele etc. De asemenea, nu este exclus ca obiectele folosite în calitate de armă să fie obiecte animate (de exemplu, câinii dresați, reptilele etc.).

Pentru exemplificarea obiectelor aplicate în calitate de armă la săvârșirea răpirii unei persoane aducem următoarele cazuri din practica judiciară: *C.A. a fost recunoscut vinovat, printre altele, de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM. La 23 iulie 2013, în jurul orei 23.00, fiind în stare de ebrietate, aflându-se ilegal împreună cu S.O. și F.A. în ograda casei lui D.N. din s.Văsieni, r-nul Ialoveni, avea intenția de a o răpi pe A.I., concubina ultimului. În vederea realizării scopului infracțional, i-a pus lui A.I. la gât cuțitul de bucătărie* (sublinierea ne aparține – *n.a.*), *pe care l-a folosit în calitate de armă rece. Astfel, amenințând-o, a urcat-o forțat pe bancheta din spate a automobilului cu care, ulterior, a fost transportată contrar voinței acesteia în s.Lăpușna, r-nul Hâncești. Acolo a fost reținută până la data de 24 iulie 2013, când a*

fost eliberată de colaboratorii de poliție [61]. ● *M.V, C.S., M.I. şi M.D. au fost condamnați pentru săvârşirea infracțiunii prevăzute la lit.e), g) alin.(2) art.164 CP RM şi altele. La 19 ianuarie 2013, în jurul orei 22.00, M.V., prin înțelegere prealabilă şi împreună cu C.S. şi M.D., având scopul de a comite răpirea unei persoane, au lovit-o cu toporul* (sublinierea ne aparține – *n.a.*) *pe A.B. Apoi au dus-o forțat în beciul casei lui M.I., unde au ținut-o câtva timp, după care au eliberat-o* [172].

În alt context, stabilim că nu are relevanță faptul dacă arma a fost găsită la făptuitor, ci „împrejurarea dacă la comiterea faptei făptuitorul avea asupra sa, în mod vizibil pentru victimă, o armă propriu-zisă sau un obiect considerat prin asimilare drept armă, care au fost efectiv folosite contra victimei" [151, p.99]. Pentru reținerea acestui element circumstanțial este suficient ca folosirea armei să fie realizată în același interval de timp în care se desfășoară activitatea infracțională. *Per a contrario,* simpla identificare asupra făptuitorului a unui obiect susceptibil de a fi utilizat în calitate de armă nu este suficientă pentru a agrava răspunderea penală în baza circumstanței agravante analizate.

În planul dreptului comparat, stabilim că, în conformitate cu pct.1 alin.(2) art.142 al legii penale a Bulgariei, răpirea unei persoane capătă un pericol sporit când este comisă „de o persoană înarmată". O astfel de agravantă este prevăzută şi în Codul penal al României în cadrul infracțiunii de lipsire ilegală de libertate (lit.a) alin.(3) art.205). Astfel, nu doar după formă această agravantă este formulată diferit decât în legislația moldavă, ci şi după conținut prezintă diferențe. Aceasta deoarece în doctrina românească unanim este recunoscut că prin „persoană înarmată" se înțelege persoana care are asupra sa (sublinierea ne aparține – *n.a.*) un instrument, piesă sau dispozitiv declarat armă prin lege, precum şi persoana care are asupra sa orice obiect de natură a putea fi folosit ca armă şi pe care îl întrebuințează în mod efectiv pentru atac.

În cele din urmă, concretizăm că soluţia tentativei se impune şi în cazul circumstanţei agravante a infracţiunii de răpire a unei persoane prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM – „cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă" în ipoteza în care făptuitorul nu reuşeşte să utilizeze arma din cauza unei defecţiuni despre care nu se cunoştea, deci din cauze independente de voinţa lui. Aplicarea soluţiei tentativă de infracţiune se justifică în legătură cu lipsa materializării intenţiei făptuitorului de a utiliza, în contextul răpirii victimei, nu un oricare instrument, dar anume o armă care constituie temei de agravare a răspunderii penale pentru răpirea unei persoane.

4.2. Elementele circumstanțiale agravante ale răpirii unei persoane prevăzute la alin.(3) art.164 CP RM

La alin.(3) art.164 CP RM sunt prevăzute circumstanțele deosebit de grave care stabilesc răspunderea penală pentru răpirea unei persoane dacă:

a) au fost săvârşite de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală;

b) au cauzat din imprudenţă o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei.

În cele ce urmează vom analiza circumstanța agravantă prevăzută la lit.a) alin.(3) art.164 CP RM: ***săvârșirea infracțiunii răpirea unei persoane de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală.***

Ab initio, vom examina *grupul criminal organizat* ca formă a participaţiei penale prevăzută la lit.c) art.43 CP RM. Întâi de toate, reiterăm că această pluralitate constituită de făptuitori, de rând cu organizaţia criminală, reţine fenomenul criminalităţii organizate. O confirmă legiuitorul în art.2 al Legii privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate, nr.50 din 22.03.2012 [127], potrivit căruia *criminalitatea organizată* reprezintă fenomenul social care cuprinde grupurile şi organizaţiile criminale (sublinierea ne aparţine – *n.a.*), activitatea criminală a acestora, faptele infracţionale comise de membrii grupurilor şi organizaţiilor criminale, actele preparatorii ale grupurilor şi organizaţiilor criminale şi ale membrilor acestora în vederea comiterii de infracţiuni, precum şi alte infracţiuni care, conform Codului penal, se consideră comise de un grup sau o organizaţie criminală.

În alt context, legiuitorul defineşte grupul criminal organizat ca o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracţiuni (art.46 CP RM). Din această definiţie evidenţiem patru trăsături ale grupului: reuniunea a mai multor persoane; stabilitatea acestei reuniuni, adică a grupului; organizarea prealabilă; scopul grupului de a săvârşi una sau mai multe infracţiuni.

În ceea ce privește esența grupului criminal organizat, autorul rus A.Kozlov o determină prin următoarele particularități: „această formă de participație este marcată de *nivelul al doilea de compatibilitate,* adică în *activitatea comună a tuturor participanților*, în cadrul căreia activitatea individuală a acestuia, de regulă, își pierde semnificația; aceasta se exprimă prin reuniunea activității, indiferent de nivelul de coorganizare, toți participanții devenind „subiect unic". Astfel, grupul criminal este o formă a participației cu repartizarea rolurilor sau în formă de coautorat cu un grad sporit de cooperare, când prevalează „activitatea comună a tuturor" și nu criteriile funcționale ale participației." [257, p.214] În viziunea lui A.I. Plotnikov, grupul criminal organizat se distinge de participația complexă prin semnele subiective, și anume: „În grupul organizat cu o legătură subiectivă sporită coparticiparea își pierde caracterul individual și nu reprezintă deja un

gen de activitate auxiliară, întrucât în acest caz totul ce este necesar este repartizat.” [293, p.89]

În viziunea noastră, în cazul grupului criminal organizat nu sunt lipsite de importanță nici trăsăturile subiective, nici cele obiective ale grupului, deoarece „aceste trăsături stabilesc caracteristica calitativă şi cantitativă a grupului, precum şi modalitatea de colaborare între membrii grupului: stabilitate şi organizare în scopul comiterii infracţiunilor” [101, p.130].

În alt context, pentru a determina când infracţiunea de răpire a unei persoane este săvârşită de un grup criminal organizat (lit.a) alin.(3) art.164 CP RM), apelăm la Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj, nr.16 din 07.11.2005. Astfel, parafrazând conţinutul acesteia, stabilim că răpirea unei persoane de un grup criminal organizat are loc în cazul în care această faptă e comisă de o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracţiuni. Spre deosebire de două sau mai multe persoane, care s-au înţeles în prealabil despre săvârşirea răpirii unei persoane, grupul criminal organizat se caracterizează, în special, prin stabilitate, prin prezenţa în componenţa sa a unui organizator şi printr-un plan dinainte elaborat al activităţii infracţionale comune, precum şi prin repartizarea obligatorie a rolurilor între membrii grupului criminal organizat în timpul pregătirii acestei infracţiuni.

În altă ordine de idei, relevăm că Codul penal al Franţei în art.224-3 distinge ca circumstanţă agravantă modalitatea în care infracţiunea prevăzută la art.224-1 (despre răpire şi privaţiune ilegală de libertate) este săvârşită de o bandă organizată. Prin bandă organizată (art.132-71), în sensul legii penale franceze, se înţelege orice grup format sau orice înţelegere, îndreptată spre pregătirea unei sau a mai multor infracţiuni, dacă această pregătire se caracterizează prin una sau mai multe acţiuni obiective. Prin urmare, definind banda organizată legiuitorul francez o identifică cu „grupul de persoane cu înţelegere prealabilă”, care a fost analizat anterior.

În practica judiciară a Republicii Moldova se întâlnesc cazuri când pluralitatea de făptuitori în mod eronat este apreciată drept grup criminal organizat. Acest fapt poate fi ilustrat prin următorul caz: *O.I., împreună şi de comun acord cu B.I. şi M.M., devenind o reuniune stabilă de persoane, având înţelegere prealabilă de a sustrage deschis bunurile cet.C.A., pe parcursul lunii octombrie 2010 au repartizat între ei rolurile, planificând acţiunile lor criminale comune pe care urmau să le realizeze în viitor. Astfel, O.I., şi B.I. i-au pus în sarcină lui M.M., ca locuitor al aceleiaşi localităţi ca şi potenţiala victimă, să acumuleze în prealabil informaţia privind traseul de deplasare a viitoarei victime la locul său de domiciliere, situaţia financiară a acesteia, urmând să le transmită această informaţie pentru a se pregăti de realizarea laturii obiective a infracţiunii. Ulterior, la 17.10.2010, O.I. şi B.I. au sosit în or.Râşcani, unde până la 19.10.2010 au analizat informaţia primită de la M.M. referitoare la C.A.*

La 19.10.2010, O.I. şi B.I., cunoscând cu certitudine traseul de deplasare a victimei C.A.,

în jurul orei 20.00 s-au dus cu automobilul pe strada Lermontov. Blocând trecerea cu o piatră, au organizat o ambuscadă, apoi s-au ascuns în curtea unei case nelocuite. Concomitent, O.I. şi B.I. comunicau sistematic prin telefon cu M.M., care efectua supravegherea vizuală a lui C.A. şi le transmitea informaţia cu privire la locul de aflare a acestuia. Aproximativ la ora 22.00, C.A., deplasându-se spre domiciliul său cu automobilul, a ajuns pe str.Lermontov. Văzând piatra poziţionată pe traseu, a stopat automobilul şi a coborât din el. În acest moment de el s-a apropiat O.I. şi cu un pistol cu amortizator a efectuat o împuşcătură asupra lui C.A.

După ce C.A. a căzut jos, de el s-a apropiat O.I., care împreună cu B.I. au început să-i aplice multiple lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părţi ale corpului. Apoi în mod forţat l-au urcat în automobil imobilizându-l. O.I. s-a urcat la volanul automobilului, iar B.I. pe bancheta din faţă şi s-au deplasat spre extravilanul din apropierea s.Mihăileni, r-nul Râşcani, Ajunşi acolo, l-au coborât pe C.A. din automobil şi ambii în mod repetat au început să-i aplice multiple lovituri cu pumnii şi picioarele peste diferite părţi ale corpului. Continuându-şi acţiunile intenţionate, O.I. şi B.I. în mod deschis au sustras de la C.A. bunuri (în valoare de 298.877,4 lei – *n.a.*), *apoi s-au deplasat spre s.Recea, r-nul Râşcani, unde îi aştepta M.M. De acolo, toţi trei s-au deplasat spre Chişinău* [74]. Pentru aceste fapte instanța de fond i-a condamnat pe O.I. și B.I. în baza art.46, lit.d), e), f) alin.(2) art.166 CP RM și art.46, alin.(5) art.188 CP RM. De altfel, instanța de apel și cea de recurs au menținut această încadrare. Cu referire la acest caz avem unele rezerve. În primul rând, nu suntem de acord cu încadrarea juridică în conformitate cu art.166 CP RM, deoarece în acțiunile făptuitorilor în mod vădit se urmăresc cele trei etape ale infracțiunii de răpire a unei persoane: capturarea însoțită de aplicarea violenței fizice, deplasarea (la o distanță de aproximativ 5 km) și privarea ilegală de libertate.

În al doilea rând, în viziunea noastră, în acest caz nu este prezent grupul criminal organizat, deoarece nu se întrunește condiția principală a acestuia – stabilitatea grupului. Or, stabilitatea (statornicia) grupului este caracterizată de existenţa unor legături strânse permanente între membrii grupului şi formele şi metodele individuale specifice ale activităţii [15, p.82]. Mai mult, în literatura de specialitate se evidențiază următorii indicatori ai stabilității: gradul înalt de organizare; fixarea activului de bază al grupului şi a structurii ei organizaţionale; existenţa unor metode şi forme de activitate individuale după caracterul lor; stabilitatea (constanţa) formelor şi metodelor de activitate infracțională [301, p.134]. Unii autori [46, p.102], consideră indicator al grupului organizat și durata existenței acestui grup. Deși acest din urmă indicator nu este prevăzut în norma de la art.46 CP RM, el poate fi dedus din stabilitate, doar sinonime ale cuvântului „stabil" sunt, pe lângă altele, şi „permanent", „durabil" [80, p.808].

Revenind la analiza cazului practic prezentat *supra*, menționăm că în cadrul lui nu poate fi identificat existența niciunul dintre acești indicatori: nu este prezent gradul de organizare, lipsesc

și metodele, formele stabile de săvârșire a infracțiunilor (din decizie se constată diferite modalități de săvârșire și prezența doar a unui participant stabil la săvârșirea celor trei infracțiuni comise, ceilalți diferă de la caz la caz). Iar faptul că participanții la infracțiune au repartizat rolurile nu neapărat atestă prezența grupului criminal organizat, ceea ce este posibil și în cazul săvârșirii infracțiunii de mai multe persoane cu înțelegere prealabilă.

Mai mult, în cazul săvârșirii infracțiunii de către un grup criminal este necesar a determina și atitudinea psihică a participanților față de cele comise. După cum specifică autorul rus R.Galiakbarov [229, p.31-32], fiecare participant la o astfel de reuniune trebuie să conştientizeze că el face parte din grupul criminal, că participă la executarea parțială sau integrală a acțiunilor coordonate reciproc și că săvârșește împreună cu alți membri aceeași infracțiune cu repartizarea rolurilor, având un plan fixat din timp.

În aşa mod, stabilim că simplul fapt al comiterii în comun a uneia sau a mai multor infracţiuni, chiar dacă făptuitorii se întâlnesc în prealabil şi discută cum să procedeze, specificând aportul fiecăruia, nu justifică reţinerea agravantei „săvârşirea infracţiunii de către un grup criminal organizat". În astfel de cazuri ne aflăm doar în prezenţa participaţiei simple sau complexe, iar înţelegerea anterioară săvârşirii faptei dintre făptuitori, cu privire la locul, metoda, mijloacele de săvârşire a infracţiunii, la contribuţia fiecăruia, nu denotă că pluralitatea de făptuitori reprezintă un grup criminal organizat. Această înţelegere demonstrează intenţia făptuitorilor de a săvârşi infracţiunea – condiţie *sine qua non* a participaţiei penale.

În ce priveşte săvârşirea infracțiunii de răpire a unei persoane de către *organizaţia criminală*, stabilim că ea este prevăzută ca circumstanţă agravantă la lit.a) alin.(3) art.164 CP RM, deopotrivă cu grupul criminal organizat. În aşa mod, diferenţierea răspunderii penale pentru răpirea unei persoane de către o organizaţie criminală este justificată pe fundalul semnificaţiei organizaţiei (asociaţiei) criminale ce derivă din alin.(1) art.47 CP RM: „o reuniune de grupuri criminale organizate (sublinierea ne aparţine – *n.a.*) într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizaţiei şi structurile ei, a funcţiilor de administrare, asigurare şi executare a intenţiilor criminale ale organizaţiei în scopul de a influenţa activitatea economică şi de altă natură a persoanelor fizice şi juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obţinerii de avantaje şi realizării de interese economice, financiare sau politice". Astfel, numărul de grupuri criminale organizate va avea importanţă doar la individualizarea pedepsei penale.

De remarcat este faptul că Codul penal al Republicii Azerbaidjan poziţionează la acelaşi grad de gravitate situaţiile în care răpirea unei persoane este săvârşită de un grup de persoane, de un grup de persoane prin înţelegere prealabilă, de un grup organizat sau comunitate criminală (organizaţie criminală) (art.144.2.3). Presupunem că în acest caz legiuitorul a construit această circumstanţă agravantă luând în considerare pluralitatea de făptuitori şi nu diferenţa dintre peri-

colul social al fiecărei forme de participaţie penală, ceea ce, în opinia noastră, nu este corect.

Prevederi referitoare la agravarea răspunderii penale pentru răpirea persoanei săvârșită de către o persoană care face parte dintr-o organizație ori grup criminal sau care acționează în numele unei astfel de organizații sau al unui astfel de grup le surprindem și în Codul penal al Bulgariei, la pct.8 alin.(2) art.142. De asemenea, în conformitate cu prevederile Codului penal al Canadei [374], element circumstanțial este considerat cazul când „persoana comite răpirea unei alte persoane în beneficiul organizației criminale, sau în interesul, sau în asociere cu aceasta" (lit.(a) alin.(1.1) art.279). După cum se poate remarca, între prevederile menționate și cele din legislația autohtonă există anumite similitudini: or, în conformitate cu alin.(2) art.47 CP RM, infracțiunea se consideră săvârşită de o organizaţie criminală dacă a fost comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de către o persoană care nu este membru al organizaţiei respective, la însărcinarea acesteia.

În acest context, nu putem face abstracţie de faptul că în cazul în care răpirea unei persoane este comisă la ordinul unui stat sau organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau permisiunea acestora, răspunderea va surveni în baza lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM; or, aceasta este o condiție *sine qua non* cerută de lege.

Finalizând, concretizăm condiţiile necesare pentru reţinerea agravantei de la lit.a) alin.(3) art.164 CP RM, în ipoteza „răpirea unei persoane săvârşită de o organizaţie criminală", dacă infracţiunea de răpire a unei persoane este comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de o persoană care, deşi nu este membru al organizaţiei respective, la însărcinarea acesteia. Membrul organizației criminale va purta răspundere penală numai dacă a participat nemijlocit la pregătirea sau la săvârşirea infracțiunii de răpire a unei persoane (alin.(5) art.47 CP RM). Pe când organizatorul şi conducătorul organizaţiei criminale va purta răspundere pentru această infracţiune chiar şi în situaţia în care nu a organizat sau nu a dirijat săvârşirea acestei infracţiuni (alin.(4) art.47 CP RM). Pentru acesta se va reţine concursul cu alin.(1) art.284 CP RM.

În continuare vom supune investigației circumstanța agravantă prevăzută la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM – ***„săvârşirea infracţiunii de răpire a unei persoane prin care s-a cauzat din imprudenţă o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei"***, a cărei periculozitate sporită se datorează urmărilor grave ce se răsfrâng asupra victimei, legiuitorul subliniind importanța protejării vieții și integrității corporale sau a sănătății persoanei.

Preliminar stabilim că, pentru a fi în prezenţa acestei circumstanţe agravante, este necesar să fie întrunite trei condiții: *primo* – să existe urmarea prejudiciabilă vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei; *secundo* – urmarea prejudiciabilă să survină din imprudență; *tertio* – între activitatea infracțională (răpirea persoanei) și urmarea prejudiciabilă trebuie să existe legătură cauzală".

În ce privește prima condiție, concretizăm că în această situație legiuitorul a construit norma de la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM după tipul componențelor materiale. Prin urmare, calificarea în conformitate cu această circumstanță este posibilă doar în cazul în care prin săvârșirea activității infracționale survine una dintre următoarele urmări prejudiciabile: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei.

Vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii, definită la alin.(l) art.151 CP RM, reprezintă acea vătămare care este periculoasă pentru viaţă ori care a provocat pierderea vederii, auzului, graiului sau a unui alt organ ori încetarea funcţionării acestuia, o boală psihică sau o altă vătămare a sănătăţii, însoţită de pierderea stabilă a cel puţin o treime din capacitatea de muncă, ori care a condus la întreruperea sarcinii sau la o desfigurare iremediabilă a feţei şi/sau a regiunilor adiacente. Gradul de vătămare este stabilit prin expertiza medico-legală sau prin concluzia medico-legală. În conformitate cu prevederile Regulamentului Ministerului Sănătății nr.199/2003, vătămările corporale grave pot fi calificate numai în baza următoarelor criterii: prezenţa pericolului pentru viaţă; anumite consecinţe posttraumatice, neprimejdioase pentru viaţă – pierderea anatomică a unui organ sau a funcţiei lui; întreruperea posttraumatică a sarcinii; desfigurarea ireparabilă a feţei; infirmitatea psihică postagresională; incapacitatea generală de muncă cu caracter permanent, în volum considerabil, dar nu mai mic de 33%.

În ce privește decesul victimei ca urmare prejudiciabilă, constatăm că acesta este cazul în care ca rezultat al acțiunilor infracționale (atât principale, cât și adiacente) direcționate spre răpirea persoanei survine moarte victimei.

Astfel, urmările prejudiciabile pot avea următoarea concretizare: leziunile corporale, bolile sau stările patologice care, în conformitate cu literatura de specialitate [214, p.108], reprezintă afecțiuni ce pun în pericol viața; pierderea vederii, auzului, graiului sau a unui alt organ ori încetarea funcționării acestuia; boala psihică; pierderea capacității de muncă cu caracter permanent, în volum considerabil, dar nu mai mic de 33%; pierderea sarcinii; desfigurarea ireparabilă a feței; decesul victimei.

În altă ordine de idei, referindu-ne la atitudinea psihică manifestată de către făptuitor în raport cu aceste urmări prejudiciabile, menționăm că modalitatea agravată în cauză, sub aspectul laturii subiective, se caracterizează prin forma de vinovăție, care este mixtă: intenție directă față de răpirea unei persoane și imprudență față de urmările prejudiciabile – vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei. Analiza normei juridice stipulate la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM atestă că, „modelând-o, legiuitorul a recurs la combinarea infracțiunii intenționate cu una săvârșită din imprudență, ținând cont de existența în realitate a relațiilor și dependențelor durabile dintre acestea” [198, p.4]. Astfel, aceste infracțiuni pot exista de sine stătător (art.164 CP RM și art.157 sau art.149 CP RM), însă, combinate, formează o altă infracțiune

ce diferă după natura laturii subiective prevăzute de art.19 CP RM; în consecință, infracțiunea se consideră intenționată.

De altfel, în doctrină română [136, p.188] se statuează că dubla formă de vinovăție (praiterintenţia sau intenţia depăşită) cuprinde în conţinutul său două categorii de raporturi psihice ale subiectului faţă de rezultatele infracţionale ale faptei sale, și anume: prima categorie înglobează procesele psihice caracteristice intenţiei, iar a doua – pe cele proprii imprudenței. Astfel privite lucrurile și racordându-le la art.19 CP RM, stabilim că violarea libertății fizice a persoanei este conștientizată și dorită de către subiectul infracțiunii, pe când rezultatele infracționale mai grave (vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei) nu intră în câmpul previziunii acestuia, deși trebuia și putea să le prevadă, ori, fiind prevăzute, în mod ușuratic credea că pot fi evitate.

Aşadar, din reglementările legale stabilim că imprudența în cazul dublei vinovății se poate manifesta atât prin încredere exagerată, cât și prin neglijență. Deși această poziție este susținută pe larg în doctrină [14, p.250; 54, p.171; 270, p.12-13; 305, p.191], există însă opinii [4, p.242; 134, p.45], potrivit cărora în cazul praiterinteției în raport cu urmarea prejudiciabilă poate exista doar neglijența. Această din urmă afirmație ne motivează să decidem asupra relevanței ei și în cazul infracțiunii cercetate. Într-adevăr, în majoritatea cazurilor, persoana conștientizează și prevede prejudiciabilitatea acțiunilor sale și, în final, își dorește atentarea la libertatea fizică a persoanei. Pe aceeași arie de previzibilitate (deoarece reținerea acestei agravante este posibilă doar în limitele temporale de comitere a infracțiunii de răpire a unei persoane, în caz contrar vom fi în prezența concursului de infracțiuni, adică între cele prevăzute la art.164 CP RM și, după caz, la art.149 CP RM sau la art.157 CP RM) nu este cu putință să se contureze și o urmare prejudiciabilă; astfel, acest ultim rezultat făptuitorul nu-l prevede, deși putea și trebuia. Cu toate acestea, sunt totuși situații când este posibilă și încrederea exagerată față de această urmare survenită ulterior. Existența obiectivă a acestora se datorează unor circumstanțe existente în cazuri aparte, cum ar fi: calitățile speciale ale subiectului care-i permit previzibilitatea acestor urmări (de exemplu: el cunoaște despre o boală cronică a victimei sau despre efectele nocive ale unui preparat pe care-l utilizează pentru a pune persoana în stare de neputință). Sau, cum s-a menționat anterior, datorită formei atipice a infracțiunii, este totuși posibilă previzibilitatea survenirii urmărilor prejudiciabile; însă, cu siguranță, ele nu vor urma.

Următorul caz din practica judiciară a Federației Ruse ne convinge de cele expuse: *La începutul lunii decembrie 2002, Ș. le-a spus lui M. și Sc. că i-au fost furate unele lucruri. Aceștia au căzut de acord să găsească, contra remunerare, lucrurile furate. Lor li s-au alăturat So. și P. La 7 decembrie 2002, aproximativ la ora 14.00, considerând că furtul a fost comis de către K., în patru au spart ușa apartamentului lui, au pătruns ilegal în el, însă nu l-au găsit pe K. În ace-*

eași zi, aflând unde se află victima, Sc.,M.,So. și P. au venit la el și au cerut lucrurile lui Ș. K. a negat implicarea în furt. Dorind să obțină recunoașterea, în scopul de a-l răpi pe K. făptuitorii l-au scos din apartament în curte, unde l-au bătut. După care, înfruntând rezistența victimei, M., Sc., So., și P. au târât-o la garaje, unde, continuând să-i aplice violență fizică, cereau recunoașterea vinei. Până la ora 24.00 ei l-au ținut pe K. afară, în ger, la o temperatură de –26 °C. Apoi, contrar voinței acestuia, l-au dus cu o sanie în garaj, unde pe rând l-au păzit să nu fugă.

Temându-se că K. poate deceda în urma suprarăcirii (sublinierea ne aparține – n.a.), *pe la ora 04.00 făptuitorii l-au transferat într-o încăpere încălzită. Cu toate acestea, la ora 05.00 victima a decedat de stop cardiac și respirator cauzat de hipotermie generală prelungită* [220]. Astfel, cum este menționat în Rezoluția Prezidiului Curții Supreme a Federației Ruse, încadrarea juridică a faptelor săvârșite de către M., Sc., So. și P. este întemeiată, adică lit.«в» alin.3 art.126 CP: răpirea persoanei care din imprudență a dus la decesul persoanei. Mai mult, față de deces făptuitorii au manifestat sineîncredere exagerată: or, ei au prevăzut că, ținând victima la o temperatură atât de joasă, pot urma consecințe grave, însă dorința sau acceptarea acestei urmări este exclusă, deoarece, pentru a evita decesul, ei au dus ulterior victima într-o încăpere încălzită. Prin urmare, consecința mai gravă decât vătămarea corporală a survenit, cu toate că făptuitorii considerau în mod ușuratic că aceasta nu va fi posibilă.

Generalizând, stabilim că la răpirea unei persoane cu cauzarea unei vătămări grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesului victimei persoana manifestă intenție directă în raport cu răpirea persoanei și încredere exagerată sau neglijență față de urmări.

În același vector concretizăm că pentru reținerea agravantei de la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM nu este de ajuns stabilirea *de facto* a consecinţelor sus-menţionate și a formei de vinovăție imprudența, este necesar de a identifica și legătura de cauzalitate dintre fapta de răpire a unei persoane și consecinţele enumerate *supra*.

Legătura de cauzalitate sau raportul cauzal este pe larg analizat în literatura de specialitate. Astfel, profesorul I.Macari [131, p.122] consideră că noţiunea în cauză este o categorie filosofică și semnifică faptul că legătura de cauzalitate între procese și fenomene există atunci când în rezultatul interacţiunii apar alte procese și fenomene. Autorul concretizează că în lipsa legăturii cauzale se pierde legătura obiectivă dintre acţiune și consecinţele survenite și, respectiv, dispar motivele obiective de tragere la răspundere penală. Mai explicit în acest sens este P.Duboveț [243, p.26], stabilind că prin legătură cauzală este recunoscută legătura obiectivă, logică și necesară dintre acțiunea sau inacțiunea persoanei și survenirea rezultatului nociv; acțiunea (inacțiunea) fiind cauza, iar rezultatul – consecința. Meritorie este și definiția propusă de unii autori, potrivit căreia „legătura cauzală constituie o reflectare a categoriei cauzalităţii (de rând cu cauza şi efectul) şi reprezintă o categorie a coraportului dintre două fapte, evenimente, dintre care prima este cauza, iar a două –

efectul, şi unde prima, în mod obligatoriu, o generează pe cea de-a doua" [41, p.98].

Mai mult, aprecierea practică a lipsei sau existenţei legăturii cauzale dintre faptă şi consecinţa periculoasă survenită reiese din faptul că cauza întotdeauna precede în timp consecinţa. Însă, o astfel de legătură cauzală temporară încă nu înseamnă că fenomenul precedent este întotdeauna cauza celui ulterior. Dificultatea stabilirii legăturii cauzale apare și în acele situații când urmarea prejudiciabilă apare nu doar în urma activității persoanei vinovate, dar și din alte circumstanțe (însuși comportamentul părții vătămate, al terților sau fenomenele naturale etc.). Acest lucru se evidențiază atunci când vătămările corporale sunt cauzate de făptuitor, însă decesul victimei survine ulterior, în urma altor factori [243, p.27].

Problematica identificării legăturii cauzale dintre faptă și consecință este întâlnită și în practica judiciară. Astfel, în literatura de specialitate [322, p.589] este analizat cazul practic când instanța de judecată a exclus semnul calificativ „răpirea unei persoane soldată din imprudență cu decesul acesteia", întrucât: *cum reiese din materialele cauzei penale, în momentul eliberării persoanei răpite și reținerii făptuitorilor, care încercau să fugă cu un automobil de la locul faptei, colaboratorii de poliție au folosit arma de foc, în rezultat partea vătămată fiind rănită mortal. În asemenea circumstanțe, între acțiunile făptuitorului și consecința prejudiciabilă nu există legătură cauzală.*

În așa fel, concluzionând, stabilim că legătura cauzală în cazul agravantei prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM este nu altceva decât raportul obiectiv dintre acțiunea infracțională de răpire a unei persoane și consecința prejudiciabilă de vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei, de la cauză la efect, iar survenirea consecinței trebuie să fie doar din imprudență.

Cât privește momentul de consumare a acțiunilor infracționale prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM, ele se consumă din momentul survenirii urmărilor prejudiciabile sub formă de vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori deces al victimei, care au fost cauzate din imprudență, motiv din care doar în această ipoteză infracțiunea este una materială.

În altă ordine de idei supunem investigației cazul în care decesul victimei este rezultatul acțiunilor victimei și nu ale făptuitorului. Este dificil a admite ipoteza în care activitatea infracțională de răpire aduce victima la disperare, determinând-o la sinucidere. Cu toate acestea, există totuși situații când subiectul nu a acţionat în niciun fel asupra corpului victimei, însă aceasta din urmă, în scopul de a se elibera de sentimentul de frică, deznădejde sau de presiunea psihologică exercitată asupra ei, săvârșește acțiuni (opţiune a victimei (*coacta voluntas, tamen voluntas*)) ce duc la decesul acestuia (de exemplu, sare din mașină (situație întâlnită în practica judiciară) sau de la etaj). Astfel, în aceste situații nu este prezentă circumstanța agravantă „răpirea persoanei care din imprudență a dus la decesul victimei" și nu putem reține concursul dintre infracțiunea

prevăzută la art.164 CP RM și cea prevăzută la art.150 CP RM, deoarece cauza care a dus la decesul victimei nu este metodă de comitere a infracțiunii de determinare la sinucidere (persecutare, clevetire, jignire sau înjosire sistematică a demnității victimei). De aceea, situația în care răpirea unei persoane conduce la sinuciderea victimei nu este acoperită de lege.

În contextul celor analizate, pentru a exclude această lacună și pentru a oferi posibilitatea de a trage la răspundere penală persoanele care au influențat, prin comportamentul lor infracțional, sinuciderea unei alte persoane, propunem *de lege ferenda* completarea lit.b) alin.(3) art.164 CP RM cu sintagma „*sau care au condus la sinuciderea victimei*".

În cele ce urmează vom soluționa problematica încadrării juridice în cazul în care vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul victimei se realizează cu intenție.

După cum am stabilit anterior, în cazul răpirii unei persoane, căreia îi este cauzată vătămarea intenționată gravă a sănătății sau a integrității corporale, regula absorbției nu este posibilă.

Apare ca firească întrebarea: este posibil concursul între vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății și răpirea unei persoane, dacă aceasta survine în urma aceleiași acțiuni – constrângerii fizice? Pentru soluționarea acestei dileme facem referire la hotărârile CtEDO. Astfel, Curtea Europeană în *Cauza Oliveira versus Switzerland,* [363] stabilește, la §26 al Hotărârii sale, posibilitatea concursului ideal de infracțiuni, și anume: atunci când un act infracțional constituie două infracțiuni distincte. De altfel, concursul ideal de infracțiuni este prevăzut și în Codul penal al Republicii Moldova. Astfel, potrivit alin.(4) art.30 CP RM, concursul ideal există atunci când persoana săvârşeşte o acţiune (inacţiune) care întruneşte elemente a mai multor infracţiuni. Prin urmare, în urma aceleiași constrângeri fizice aplicate de făptuitor pentru susținerea acțiunii principale a infracțiunii de răpire a unei persoane el mai cauzează și vătămări grave ale integrității corporale sau a sănătății, aparent, suntem în prezența concursului ideal de infracțiuni. Totuși, nu este așa, deoarece într-o altă Hotărâre a CtEDO, și anume: în *Cauza Franz Fischer versus Austria* [361], instituția europeană constată că există cazuri în care un act, la prima vedere, pare să constituie mai multe infracțiuni, în timp ce la o examinare mai atentă se constată că acesta reprezintă o singură faptă, pentru că actul respectiv cuprinde elementele esențiale ale unei infracțiuni (§25 al Hotărârii). Mai mult, în *Cauza Serghey Zolotuhin versus Russia* [359], la §36 din Hotărâre, Curtea concretizează că aceeași persoană nu poartă răspundere mai mult decât o singură dată pentru una și aceeași activitate infracțională îndreptată spre aceleași valori sociale ocrotite de lege.

Așadar, în cazul examinat aplicarea constrângerii fizice reprezintă acțiune adiacentă a răpirii unei persoane ce atentează la integritatea corporală sau la sănătatea persoanei – valoare socială care constituie obiect juridic secundar al infracțiunii menționate și, totodată, obiect juridic special al infracțiunii de vătămare gravă a integrității corporal sau a sănătății persoanei. Prin urmare,

nu este posibil concursul dintre aceste infracțiuni, deoarece se încalcă principiul *non bis in idem,* adică pentru aceeași violență persoana fiind pedepsită de două ori, opinie susținută și în literatura de specialitate [30, p.455]. Deci, în conformitate cu actualele prevederi ale Codului penal, soluția optimă în acest caz este reținerea doar a faptei incriminate la alin.(1) art.164 CP RM. Aceasta datorită sancțiunii mai blânde și pentru că „imperfecțiunea legii penale, care nu este reparată de către legiuitor, nu poate fi pusă în sarcina făptuitorului, indiferent de gravitatea faptei pe care o comite" [30, p.455].

Venim însă cu concretizarea că concursul dinte aceste infracțiuni este posibil în cazul în care actele ce formează acțiunea de constrângere fizică nu întrunesc condițiile unității acțiunii infracționale, și anume: a) unitatea manifestării de voință; b) unitatea spațio-temporală; c) omogenitatea actelor comise [188, p.29-31]. Astfel, în circumstanțele când cauzarea în mod intenționat a vătămării grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii nu este rezultatul reprimării voinței victimei de a opune rezistență în momentul răpirii, fiind săvârșită din alte motive sau în alt interval de timp decât cel în care se săvârșește infracțiunea de răpire a unei persoane (de exemplu: inițial sunt cauzate în mod intenționat vătămările grave, iar intenția de a răpi persoana apare ulterior; ori, intenția de a aplica violența apare după consumarea răpirii), există temei de tragere la răspundere penală în conformitate cu art.164 și art.151 CP RM.

Pentru exemplificarea celor menționate *supra* propunem următorul caz din practica judiciară: *C.F. a fost condamnat în baza art.164 alin.(2) lit.e) și art.151 alin.(4) CP RM. Pentru pronunțarea sentinței, prima instanţă a reţinut că la 05 august 2007, aproximativ la ora 21.00, C.F,. fiind în stare de ebrietate, s-a deplasat cu microbuzul, împreună cu F.A. şi O.V., la „stâna de capre" din apropierea s.Hirişeni, r-nul Teleneşti, unde cioban era C.V. Acesta din urmă era dator cu bani lui C.F. Urmărind scopul de a recupera datoria, toți acești trei i-au aplicat multiple lovituri cu pumnii și picioarele peste diferite părţi ale corpului. După care l-au dus cu microbuzul condus de O.V. în s.Dereneu, r-nul Călăraşi, unde au continuat să-l maltrateze pe C.V. până când acesta a decedat* [75]. După cum observăm din această speță, cauzarea vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății ce a condus la decesul victimei reprezintă rezultatul mai multor lovituri cauzate victimei realizate după consumarea infracțiunii de răpire. Este de menționat că instanța de apel și cea de recurs au menținut această încadrare juridică.

Totuși, atât timp cât circumstanța de la alin.(3) art.164 CP RM denotă un grad de prejudiciabilitate mai înalt decât fapta infracțională prevăzută la alin.(1) art.164 CP RM, rezultatul infracţional faţă de care făptuitorul manifestă imprudenţă nu poate fi mai periculos decât acelaşi rezultat infracţional faţă de care făptuitorul manifestă intenţie. De aceea, este necesar ca în Codul penal să fie operate unele remanieri, pentru a elimina lacuna existentă.

Din analiza sistemică a normelor din Partea Specială a Codului penal se impun mai multe

soluții: 1) completarea agravantelor de la art.151 CP RM cu circumstanța agravanta „vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății cu răpirea persoanei”, așa cum aceasta este regăsită la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM; 2) completarea agravantelor de la art.164 CP RM cu circumstanța agravantă „cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa sau sănătatea persoanei”, așa cum aceasta este prevăzută la alte infracțiuni ce atentează la libertatea fizică a persoanei, și anume: la lit.f) alin.(2) art.165 și la lit.e) alin.(2) art.166 CP RM.

În ce privește prima ipoteză de soluționare a problemei, ne vom referi la opiniile doctrinare vizavi de prezența circumstanței agravante „săvârșit cu răpirea persoanei” la infracțiunea de omor intenționat. Astfel, din aceste surse [263, p.18-24; 309, p.14-15; 314, p.50-51; 317, p.155-158] poate fi urmărită dificultatea ce există atât în practică, cât și în doctrină de a distinge o soluție de încadrare a faptei în astfel de circumstanțe (cercetarea lor se va face mai jos). Mai mult, în doctrină [22, p.12-13; 246, p.20-25; 295, p.323-324] este criticat acest model de text legislativ care reunește într-o infracțiune unică complexă două infracțiuni distincte (art.145 și art.164 CP RM sau, după caz, art.280 CP RM), dintre care cea care formează circumstanța agravantă este și ea o infracțiune gravă. Subliniem că acești autori propun excluderea sintagmei „cu răpirea sau luarea persoanei” din textul legii penale.

Însă, poate că în cazul infracțiunii de vătămare gravă a integrității corporale ar fi binevenită o astfel de unitate legală? Răspunsul este dedus din delimitarea infracțiunilor prevăzute la art.151 și art.145 CP RM. Astfel, remarcăm că, sub aspectul elementelor subiective, aceste infracțiuni sunt asemănătoare, ele se diferențiază doar în privința elementelor obiective. Cu referire la obiectul juridic special: în cazul omorului intenționat, acesta îl formează relațiile sociale cu privire la viața persoanei, iar în cazul infracțiunii prevăzute la art.151 CP RM – și relațiile sociale cu privire la integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Pe când unica deosebire dintre infracțiunea de omor intenționat și cea specificată la art.151 CP RM în aspectul laturii obiective este însăși urmarea prejudiciabilă: decesul persoanei (art.145 CP RM) și vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. De aceea, se deduce că prezența circumstanței agravante „săvârșit cu răpirea persoane” la infracțiunea de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății va genera aceleași dificultăți ce au fost stabilite în literatura de specialitate [22, p.12-13; 26, p.2-10] la investigarea unor circumstanțe agravante asemănătoare. *In concreto:* a) problematica calificării dacă făptuitorul îndeplinește roluri juridice diferite în cadrul răpirii unei persoane și vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății care o însoțește; b) problematica încadrării condiționate de faptul că aceste infracțiuni se încheie la diferite etape ale activității infracționale; c) rămân ignorate circumstanţele agravante ale răpirii unei persoane; prin urmare, poate să nu fie respectat principiul *quot delicta, tot poenae*, astfel încât să nu fie admisă subevaluarea sau supraevaluarea pericolului social al celor comise la stabilirea pedepsei.

Din aceste considerente, cum am stabilit într-o altă cercetare [103, p.110], nu considerăm oportun pentru modificarea legii penale includerea la art.151 CP RM circumstanța agravantă „vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății cu răpirea persoanei".

În ceea ce privește ipoteza de a introduce la art.164 CP RM circumstanța agravantă „cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţa sau sănătatea persoanei", este de menționat că în Codul penal, în Capitolul XIII „Înţelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod", legiuitorul nu dă definiția noțiunii „violenţă periculoasă pentru viaţa sau sănătatea persoanei". Din aceste considerente vom apela la interpretarea judiciară oficială. Astfel bunăoară, Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor", nr.23 din 28.06.2004, [107] stabilește la pct.6 că „drept violenţă periculoasă pentru viaţă şi sănătate urmează a fi considerată vătămarea uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii, urmată de o dereglare de scurtă durată a sănătăţii, sau vătămarea medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii, care a fost urmată de dereglarea de lungă durată a sănătăţii". Iar în conformitate cu pct.13 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj", nr.16 din 07.11.2005, care este și ea o explicație a unei infracțiuni săvârșite prin sustragere, se explică că „violenţa periculoasă pentru viaţă sau sănătate presupune aplicarea intenţionată a violenţei care s-a soldat cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii". De asemenea, potrivit pct.5.3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica aplicării legislaţiei în cauzele despre traficul de fiinţe umane şi traficul de copii", nr.37 din 22.11.2004 (cu ulterioarele modificări), în cazul calificării faptelor în baza lit.f) alin.(2) art.165 CP RM, „prin violenţă periculoasă pentru viaţă şi sănătatea fizică sau psihică a persoanei se înţelege vătămarea intenţionată gravă ori medie, prevăzute de art.151 şi 152 CP", iar în conformitate cu modificările introduse prin Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.13 din 22.12.2014 [113], „prin violenţă periculoasă pentru viaţă şi sănătatea fizică sau psihică a persoanei se înţelege vătămarea intenţionată gravă, medie ori uşoară, prevăzută de art.151, 152 Cod penal şi art.78 alin.(3) Cod contravenţional".

Din aceste interpretări oficiale se observă că în practică lipsește o viziune univocă în ce privește aprecierea violenței periculoase pentru viaţa sau sănătatea persoanei, de aceea o astfel de circumstanță agravantă nu este binevenită pentru infracțiunea de răpire a unei persoane. Astfel, pentru a lichida imperfecțiunile legii și pentru a exclude unele polemici în vederea interpretării normelor, se impune următoarea recomandare legislativă: *completarea art.164 CP RM cu un nou alineat, ce va deveni alineatul (4), în conținutul căruia se va prevedea răspunderea penală pentru răpirea persoanei săvârșită cu cauzarea intenționată a vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății.*

În cele ce urmează vom analiza situația în care decesul victimei este rezultatul acțiunilor

intenționate. Referitor la acest caz, cum am mai menționat, legiuitorul a stabilit la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM răspunderea penală pentru omorul săvârșit cu răpirea sau cu luarea persoanei în calitate de ostatic (în continuare ne vom referi doar la infracțiunea de răpire a unei persoane, deoarece aceasta constituie obiectul cercetării). În acest sens stabilim că atât interpretarea juridică oficială, cât și literatura de specialitate autohtonă [22, p.4; 30, p.189; 295, p.320] recunosc trei ipoteze în care operează circumstanța agravantă prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, și anume: până la răpirea persoanei; în procesul răpirii persoanei; după răpirea persoanei.

În altă ordine de idei, constatăm că legiuitorul a creat circumstanța agravantă prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM după tipul *infracţiunii complexe,* atribuindu-i caracter agravant, deoarece reunește în conținutul său două infracțiuni sub egida unei singure norme, și anume: cuprinde ca un element circumstanţial agravant al omorului intenționat acțiuni care reprezintă componența infracțiunii de răpire a unei persoane. Infracțiunea complexă este formă a infracțiunii unice, deci „cele două acțiuni, care constituie infracțiunea complexă, trebuie să fie legate prin aceeaşi intenție unică complexă” [54, p.203-204].

După cum observăm, circumstanța agravantă prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, după forma de constituire, se aseamănă cu concursul real de infracţiuni atât cu conexitate etiologică, cât şi cu conexitate consecvențială.

Asemănarea cu concursul real de infracţiuni cu conexitate etiologică se datorează legăturii de ordin obiectiv şi subiectiv existente între infracţiunea-mijloc şi infracţiunea-scop. În acest sens, concretizăm că în ipoteza „până la răpirea persoanei” suntem în prezența legăturii de ordin obiectiv și subiectiv, deoarece, în acest caz, există conexiunea dintre infracțiunea de omor intenționat – infracțiune-mijloc și infracțiunea de răpire a unei persoane – infracțiune-scop (de exemplu, în scopul răpirii lui P. este omorâtă inițial garda de corp). Această legătură este posibilă întrucât, în contextul infracţiunii prevăzute la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, nu este indispensabil ca victima omorului şi victima răpirii să fie aceeaşi persoană [22, p.4; 109; 214, p.51-52; 215, p.133; 245, p.18; 296], cu condiția ca în cazul pluralității de victime să existe unitatea intenției.

Aceeași legătură poate fi regăsită și în ipoteza „după răpirea persoanei”, doar că în situația dată infracțiunea-mijloc este răpirea unei persoane, iar infracțiunea-scop – omorul intenționat (de exemplu, pentru a asigura lipsirea de viață a victimei, aceasta este dusă în afara orașului). De menționat că practica judiciară a Federației Ruse [281], expunându-se pe marginea unui caz similar, a propus excluderea elementului circumstanțial prevăzut la pct.«в» alin.2 art.105 CP RF (omorul intenționat însoțit de răpirea persoanei), deoarece acțiunile făptuitorului nu au fost îndreptate spre reținerea victimei într-un alt loc, ci pentru s-o omoare. Nu putem agrea o astfel de interpretare, de aceea ne aliniem argumentelor ce o infirmă propuse de către profesorul S.Brînză, și anume: „Răpirea persoanei nu este şi nu poate fi concepută ca o metodă a infracţiunii de omor,

ca ceva care îşi pierde individualitatea în amalgamul infracţiunii de omor. Răpirea unei persoane (ca, de altfel, şi luarea persoanei în calitate de ostatic) depăşeşte evident limitele infracţiunii de omor. Deci, nu are cum să nu-şi găsească prezenţa în soluţia de calificare" [22, p.2]. Mai mult, cum menționează și autorul rus A.N. Popov, „acestea sunt infracțiuni diferite ce atentează la valori diferite" [295, p.326], de aceea nu poate fi ignorată răpirea persoanei.

În cazul în care conexitatea etiologică a infracțiunilor este concomitentă, suntem în prezența ipotezei „în procesul răpirii persoanei". Pentru a determina infracțiunea-scop și infracțiunea-mijloc în cadrul acestei ipoteze, concretizăm că ele trebuie să fie comise în același interval de timp. Astfel, este greu a proiecta o asemenea situație în care infracțiunea de omor fiind infracțiune-scop, iar răpirea persoanei – infracțiune-mijloc, săvârșite concomitent, să poată lua forma unei infracțiuni consumate; or, în acest caz este necesar să se consume mai întâi infracțiunea-mijloc (răpirea unei persoane), apoi infracțiunea-scop (omorul intenționat). În aceste împrejurări, considerăm că vom fi în prezența tentativei la infracțiunea prevăzută lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, deoarece omorul intenționat ca infracțiune-scop poate fi săvârșită concomitent cu infracțiunea de răpire a unei persoane doar până la momentul de consumare a acesteia. Nu trebuie de confundat în această ipoteză cazul în care, în scopul lipsirii intenționate de viață cu deosebită cruzime, victima este legată de mijlocul de transport și târâtă din urmă. Da, *de facto* victima este capturată, luată și deplasată cu privarea de libertate, însă *de iure* această activitate reprezintă nu altceva decât metoda de săvârșire a omorului intenționat. Prin urmare, nu este necesară reținerea agravantei cu răpirea persoanei.

În același context, examinăm ipoteza în care sunt săvârșite concomitent infracțiunea-scop – răpirea unei persoane și infracțiune-mijloc – omorul intenționat (de exemplu, în momentul capturării lui A. este omorât C. care a intervenit pentru a-l salva). În acest caz, încadrarea juridică a faptei se va realiza în conformitate cu lit.f) alin.(2) art.145 CP RM, deoarece, cum am menționat *supra,* victimă în cazul dat pot fi și alte persoane decât victima răpirii. După cum se menționează în practica judiciară [111] și în literatura de specialitate [22, p.5; 30, p.199], victimă poate fi și: persoana care împiedică săvârșirea răpirii a unei alte persoane; o persoană oarecare prezentă din întâmplare la locul răpirii unei alte persoane; persoana făcând parte din garda de corp ce împiedică răpirea etc. Pe cale de consecință, în cazul în care este omorâtă persoana care intervine în salvarea persoanei răpite – infracțiune consumată (de exemplu, colaboratorul din cadrul unor servicii speciale, care ia parte la acţiunea de eliberare a persoanei răpite) se va reține concursul între infracțiunea prevăzută la art.164 CP RM și cea prevăzută la art.145 CP RM cu reținerea altor circumstanțe agravante, dacă asemenea există.

În cele ce urmează vom analiza asemănările dintre infracțiunea prevăzută la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM și concursul real de infracţiuni cu conexitate consecvenţională ce „se caracteri-

zează prin aceea că a doua infracțiune care intră în structura sa este comisă pentru ascunderea altei, săvârșite anterior" [146, p.194]. În acest caz, după săvârşirea răpirii persoanei se realizează omorul persoanei, în scopul de a ascunde săvârșirea infracțiunii de răpire, pentru a înlătura urmele infracţiunii ori pentru a-şi asigura evitarea răspunderii penale pentru fapta comisă. Este de observat apropierea acestei ipoteze de cea ce caracterizează scopul lipsirii intenționate de viață *post factum* infracțiunii de răpire a unei persoane. Trebuie să menționăm că, în acest caz, legătura dintre cele două infracţiuni nu este atât de pregnantă ca în cazul primelor ipoteze, deoarece de cele mai multe ori hotărârea de a săvârşi cele două fapte este separată. Însă, nu este deloc obligatoriu să se ateste o simultaneitate de intenţii: cea de a săvârşi omorul să apară simultan cu intenţia de a săvârşi răpirea persoanei. Dar, este absolut obligatoriu să existe o simbioză la nivel subiectiv între cele două componente ale infracţiunii unice complexe [30, p.198]. Prin urmare, încadrarea juridică în conformitate cu lit.f) alin.(2) art.145 CP RM va fi posibilă doar în cazul când se va constata că decizia de a omorî victima pentru a ascunde infracțiunea de răpire a unei persoane a luat naștere înainte de consumarea acesteia. În caz contrar, soluția de calificare este concursul real de infracţiuni cu conexitate consecvenţională propriu-zisă, și anume: lit.k) alin.(2) art.145 CP RM și art.164 CP RM.

În acest context, pentru a reprezenta cele expuse, propunem un caz din practica judiciară autohtonă și un caz din practica judiciară a Federației Ruse: ● *G.I. a fost recunoscut vinovat printre altele şi de săvârşirea faptelor prevăzute la lit.d) alin.(2) art.164 şi la lit.d), h), i) alin.(3) art.145 CP RM (lit.e), j), k) alin.(2) art.145 CP RM varianta în vigoare din 24.05.2009) în următoarele circumstanţe: la 23.05.2006, aproximativ la ora 23.30, fiind în stare de ebrietate, G.I. a pătruns în domiciliul fostei sale concubine L.C. din s.Copanca, r-nul Căuşeni, şi, folosindu-se de lipsa acesteia, cu aplicarea violenţei, a răpit-o pe minora I.C. (a.n. 1995) şi a dus-o la gazda sa din aceeaşi localitate împotriva voinţei ei, urmărind scopul de a o viola. Tot el, acţionând în scopul de a ascunde infracţiunea săvârşită, a dus-o pe minora I.C. la marginea s.Copanca, unde, cu o deosebită cruzime, prin strangulare, a omorât-o, apoi a îngropat-o într-un şanţ de irigare* [68]*.; ● M.S. a fost condamnat în baza lit.«a», «в», «г» alin.(2) art.126 CP FR (răpirea săvârșită de un grup de persoane cu înțelegere prealabilă, cu aplicarea violenței periculoase pentru viață și sănătate, cu aplicarea armei și a obiectelor utilizate în calitate de armă) și lit.«k» alin.(2) art.105 CP FR (omorul săvârșit în scopul de a ascunde o altă infracțiune), iar Ș.A. – în baza lit.«a», «в», «г» alin.(2) art.126 CP FR. Pentru pronunțare, instanța a stabilit următoarele circumstanțe: la 3 februarie 2011, între orele 23.00 și 24.00, M.S. și Ș.A., prin înțelegere prealabilă, l-au răpit pe I.A. de lângă garajul boxă №... Apoi au aplicat asupra lui violență periculoasă pentru viață și sănătate, folosind arma și obiecte utilizate în calitate de armă, după care l-au dus într-un alt garaj boxă* (din depozițiile lui M.S. depuse în cadrul urmăririi penale se înțele-

ge că aceste garaje se află în alt bloc locativ – n.a.), *unde M.S., în scopul de a ascunde infracțiunea săvârşită, l-a omorât* [204]. În ultimul caz prezentat, scopul de a evita consecințele săvârşirii infracțiunii de răpire este dedus din depozițiile lui M.S., care a mărturisit că intenția de a-l lipsi de viață pe I.A. a apărut după ce acesta l-a amenințat cu răfuiala.

În altă ordine de idei, constatăm că în Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracţiunile săvârşite prin omor (art.145-148 CP al RM)", nr.11 din 24 decembrie 2012, se indică: „În cazul când victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă (inclusiv o rudă apropiată), urmează a fi calificată fapta de omor în baza lit.f) alin.(2) art.145 CP RM fără calificarea suplimentară în baza art.164^1 CP RM". Nu putem susține această afirmație. Aceasta deoarece, cum s-a menționat şi în subcompartimentul 4.1., răpirea minorului de către rudele apropiate este o infracţiune distinctă şi totodată o componență de infracțiune cu circumstanțe atenuante față de infracțiunea de răpire a unei persoane. Prin urmare, în această situație se încalcă regula stabilită la alin.(2) art.3 CP RM, adică se interzice interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale. De aceea, aderăm la opinia existentă în literatura de specialitate, potrivit căreia „nu se poate extrapola asupra ipotezei săvârşirii omorului cu răpirea minorului de către rudele apropiate" [30, p.199]. Astfel, în condițiile analizate propunem următoarele soluții: în cazul în care victima răpirii este minor, iar subiectul răpirii este o rudă care nu este apropiată lui, fapta urmează a fi calificată în baza lit.f) alin.(2) art.145 CP RM; iar în cazul în care victima răpirii este rudă apropiată cu făptuitorul, răspunderea urmează a fi aplicată în baza lit.e) alin.(2) art.145 CP RM şi art.164^1 CP RM.

În concluzie stabilim că pentru omorul intenționat cu răpirea unei persoane, ca infracțiune unică complexă, încadrarea juridică se va realiza numai în baza lit.f) alin.(2) art.145 CP RM. Iar în cazul în care intenția de a săvârşi una dintre infracțiuni apare după consumarea celeilalte (consecutivitatea lor nu are importanță), vom fi în prezența concursului de infracțiuni prevăzute la art.164 CP RM şi la art.145 CP RM fără reținerea agravantei prevăzute la lit.f) alin.(2) art.145 CP RM.

4.3. Concluzii la Capitolul 4

Cercetarea teoretico-practică a circumstanțelor agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane ne-a determinat să formulăm următoarele *concluzii:*

1. Existența elementului circumstanțial „răpirea săvârşită asupra a două sau mai multe persoane" poate avea loc doar în cazul când sunt întrunite cumulativ două trăsături ale acesteia, şi anume: trăsătura obiectivă – să existe o pluralitate de victime şi trăsătura subiectivă – făptuitorul să manifeste o intenţie unică (dublată de un scop unic) de a lipsi de libertate două sau mai multe persoane, iar intenția de a răpi două sau mai multe persoane trebuie să apară în conştiința făptui-

torului până la răpirea primei victime sau în timpul răpirii ei, însă până la consumarea faptei. În caz contrar, vom fi în prezența concursului dintre două infracțiuni de răpire a unei persoane.

2. Pentru a fi aplicată agravanta prevăzută la lit.c) alin. (2) art.164 CP RM, și anume – ipotezele de răpire a unei persoane săvârșită cu bună știință asupra unui minor ori a unei femei gravide – este necesară îndeplinirea cumulativă a două condiții: a) victima să fie minor sau o femeie gravidă și b) făptuitorul să manifeste bună știință în privința calității speciale a victimei.

3. Persoana este considerată minor din momentul naşterii şi până la vârsta de 18 ani. Însă, nu toți minorii pot fi victime ale infracțiunii de răpire a unei persoane. Relevăm că dacă minorul este rudă apropiată în raport cu făptuitorul, încadrarea juridică se va realiza în conformitate cu art.164^1 CP RM.

4. În cazul erorii în circumstanța agravantă referitoare la calitatea victimei (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM în ipotezele: minor, femeie gravidă) vom avea două modalități de încadrare: 1) în ipoteza în care făptuitorul nu a cunoscut şi nu a avut de unde să cunoască despre calitățile speciale ale victimei, fapta săvârşită în lipsa altor circumstanțe agravante va fi calificată conform alin.(1) art.164 CP RM; 2) în cazul în care făptuitorul eronat considera că săvârșește infracțiunea de răpire a unei persoane cu calități speciale, cele săvârșite vor constitui tentativă la infracțiunea prevăzută la lit.c) alin. (2) art.164 CP RM.

5. Pentru a fi aplicată circumstanța agravantă de la lit.c) alin. (2) art.164 CP RM, în cazul celei de a treia ipoteze, trebuie îndeplinite următoarele condiții: 1) victima să se afle în stare de neputinţă cunoscută sau evidentă a victimei, condiționată de vârsta înaintată, boală, handicapul fizic sau psihic ori de alt factor și 2) făptuitorul să profite de această stare a victimei.

6. Lipsește temeiul de aplicare a lit.c) alin.(2) art.164 CP RM când victima, deși se afla în stare de neputință, făptuitorul nu cunoștea despre această starea a ei ori, iar dacă și cunoștea, nu a profitat de această circumstanță. Deci, vom fi în prezența alin.(1) art.164 CP RM, dacă nu sunt prezente alte circumstanțe ale cauzei. Dimpotrivă, se impune soluţia tentativei de infracţiune (art.27 şi lit.c) alin.(2) art.164 CP RM) în cazul în care făptuitorul consideră eronat că răpește o persoană aflată în stare de neputinţă, dar în realitate victima nu se afla într-o astfel de stare.

7. În cazul în care făptuitorul realizează în exclusivitate ultima etapă a răpirii persoanei, adică privarea ilegală de libertate, răspunderea penală survine în dependență de următoarele trei ipoteze: a) dacă făptuitorul cunoştea din timp despre săvârşirea infracţiunii de răpire a persoanei, încadrarea juridică va fi în conformitate cu lit.e) alin.(2) art.164 CP RM; b) dacă făptuitorul nu cunoştea din timp despre săvârşirea acestei infracţiuni, însă în momentul privării ilegale de libertate a victimei îşi dădea seama de caracterul acţiunilor anterioare săvârşite de ceilalţi făptuitori şi le-a acceptat, fapta de asemenea se va încadra potrivit lit.e) alin.(2) art.164 CP RM; c) dacă însă făptuitorul nu cunoştea din timp şi nici nu a avut cum să cunoască despre capturarea şi deplasarea

victimei, se va reţine alin.(1) art.166 CP RM, dacă el însuşi, în mod individual, lipseşte victima ilegal de libertate şi lit.d) alin.(2) art.166 CP RM, dacă privarea ilegală de libertate este săvârşită împreună cu alţi făptuitori.

8. Pentru incriminarea faptei prevăzute la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM, este suficientă constatarea că făptuitorul prin comiterea infracțiunii a urmărit interesul material, neavând relevanță faptul dacă a realizat sau nu acel interes. *In contrario*, când acest interes material este satisfăcut, suntem în prezența concursului de infracțiuni: dintre norma de la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM și, eventual, o altă normă din Codul penal (de exemplu, art.187, 188, 192^1, 217^4, 290 sau altele).

9. În cazul în care realizarea interesului material însoțită de răpirea unei persoane se manifestă prin înaintarea cererii de a transmite bunurile, aceasta este nu altceva decât modalitatea normativă a infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.189 CP RM. Însă, dacă victima răpirii nu este proprietarul, posesorul sau deținătorul bunurilor, rudă sau apropiat al acestora, soluția este concursul de infracțiuni dintre lit.f) alin.(2) art.164 și art.189 CP RM, fiind luată în calcul prezența altor circumstanțe, cu excepția celor de la alin.(4), deoarece prin enumerarea exhaustivă a persoanelor răpite legiuitorul a exclus posibilitatea încadrării juridice în conformitate cu această normă.

10. Pentru reținerea circumstanței agravante prevăzute la lit.g) alin.(2) art.164 CP RM nu are relevanță faptul dacă arma a fost găsită la făptuitor, ci împrejurarea dacă la comiterea faptei făptuitorul avea asupra sa – în mod vădit pentru victimă – o armă propriu-zisă sau un obiect considerat prin asimilare drept armă, care au fost efectiv folosite împotriva victimei. Pentru reținerea acestui element circumstanțial este suficient ca folosirea armei să fie realizată în același interval de timp în care se desfășoară activitatea infracțională.

11. Faptul că una sau mai multe infracţiuni a(au) fost săvârşită(e) în comun, chiar dacă făptuitorii se întâlnesc în prealabil şi discută cum să procedeze, determinând aportul fiecăruia, nu justifică reţinerea agravantei „săvârşirea infracţiunii de către un grup criminal organizat”. Este necesar a stabili existența și a celorlalte trăsături ale grupului: stabilitatea acestei reuniuni, adică a grupului; organizarea prealabilă; scopul grupului de a săvârşi una sau mai multe infracţiuni. În acest sens, fiecare participant la o astfel de reuniune trebuie să conştientizeze că face parte dintr-un grup criminal, că participă la executarea parțială sau integrală a acțiunilor coordonate reciproc și că realizează împreună cu alți membri aceeași infracțiune, cu repartizarea rolurilor și în baza unui plan fixat din timp.

12. Pentru a fi în prezența circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(3) art.164 CP RM este necesar să fie întrunite trei condiții: *primo* – să existe urmarea prejudiciabilă vătămare gravă a integrăţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei; *secundo* – aceste urmări trebuie să survină din imprudență; *tertio* – între activitatea infracțională (răpirea persoanei) și urmarea prejudiciabilă să existe legătură cauzală.

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI

Dimensiunea novatoare şi originală a **rezultatelor ştiinţifice obţinute** în procesul de elaborare a tezei de doctorat este determinată de:

a) analiza multiaspectuală a elementelor constitutive obiective ale infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM, și anume: 1) argumentarea concepției privind alcătuirea și conținutul complex al obiectului juridic special al infracțiunii de răpire a unei persoane; 2) investigarea particularităților victimei infracțiunii analizate și diferențierea acesteia de victimele altor infracțiuni; 3) definirea cu maximă claritate a noțiunii de răpire a unei persoane; 4) elucidarea dilemei privind rolul constrângerii fizice și/sau psihice, al înșelăciunii sau abuzului de încredere la săvârșirea infracțiunii de răpire a unei persoane (metodă de săvârșire sau acțiune adiacentă); 5) caracterizarea caracterului atât complex, cât și continuu al infracțiunii de răpire a unei persoane; 6) interpretarea noțiunilor ce desemnează latura obiectivă a faptei incriminate la art.164 CP RM; 7) distingerea momentului de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane etc.;

b) cercetarea detaliată a elementelor constitutive subiective ale infracțiunii de răpire a unei persoane: 1) examinarea în ansamblu și în parte a formei de vinovăție; 2) analiza modalităților de intenții identificate în literatura juridică de specialitate ce servesc la stabilirea gradului de vinovăție, la calificarea infracțiunii și la individualizarea pedepsei penale; 3) aprecierea condițiilor de tragere la răspundere penală a tuturor participanților la comiterea faptei prevăzute la art.164 CP RM; 3) clarificarea modalităților de tragere la răspundere penală nu doar în cazul „excesului de autor", ci și în cazul „excesului celorlalți participanți"; 4) determinarea soluțiilor de încadrare în cazul în care infracțiunea de răpire a unei persoane este însoțită de o altă infracțiune, precum şi în ipoteza concurenţei dintre norme etc.;

c) analiza temeinică a elementelor circumstanțiale agravante ale infracțiunii de răpire a unei persoane specificate la alin.(2) și (3) art.164 CP RM, inclusiv cercetarea soluțiilor de încadrare în cazul „erorii în circumstanțele agravante";

d) cercetarea comparativă a infracțiunii de răpire a unei persoane atât în raport cu infracțiunile conexe, cât şi cu prevederile existente în legislația altor state;

e) stabilirea unui cadru analitic în vederea aplicării răspunderii penale pentru răpirea unei persoane în strictă corespundere cu principiul legalității și cu cerințele ce derivă din jurisprudența CtEDO;

f) stabilirea imperfecțiunilor existente în norma de incriminare prevăzută la art.164 CP RM și formularea propunerilor *de lege ferenda* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

În urma investigațiilor efectuate, generalizând cele consemnate în conţinutul tezei de doctorat, se impun următoarele **concluzii generale:**

1. Noțiunea de răpire a unei persoane urmează a fi interpretată drept capturarea unei persoane, urmată de luarea şi deplasarea ei într-un alt loc decât cel în care se afla şi reţinerea ilegală cu privarea deplină de libertate a acesteia, împotriva voinţei sau ignorându-se voinţa ei, manifestată în constrângere fizică sau psihică, înşelăciune sau abuz de încredere [98, p.140].

2. *De iure,* obiectul juridic generic al infracțiunii de răpire a unei persoane îl formează relațiile sociale cu privire la libertatea, cinstea și demnitatea persoanei. *De facto,* acest obiect îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea și demnitatea persoanei [95, p.50].

3. Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM este structurat în obiect juridic principal, pe care îl constituie libertatea fizică a persoanei și relațiile sociale ce se formează în jurul ei *și* obiect juridic secundar, pe care îl formează valoarea socială și relațiile sociale cu privire la: viața persoanei, sănătatea sau integritatea corporală a persoanei, libertatea psihică a persoanei, libertatea manifestării de voință și minimul de încredere a persoanei, dezvoltarea fizică sau psihică a minorului, patrimoniul [95, p.54].

4. Victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană, indiferent de apartenența socială, naţională, rasială sau religioasă, cu excepția cazurilor când victima deține o calitate specială ce influențează calificarea faptei (lit.c) alin.(2) art.164, art.164^1 CP RM și alin.(2) art.142 CP RM). Consimțământul victimei, de regulă, înlătură răspunderea penală a făptuitorului [100, p.60], cu excepția consimțământului minorului care nu a împlinit vârsta de 18 ani.

5. Fapta prejudiciabilă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM are o natură complexă, formată din acțiunea principală reprezentată de trei etape succesive şi obligatorii: 1) capturarea persoanei; 2) luarea şi deplasarea persoanei în locul ce nu constituie locul aflării ei conform voinţei sale; 3) reţinerea forţată a persoanei într-un astfel de loc *și* acțiunea sau inacțiunea adiacentă: constrângerea fizică și/sau psihică, înșelăciunea, abuzul de încredere sau profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința [96, p.140].

6. Infracțiunea de răpire a unei persoane este una formală și totodată continuă, care începe în momentul capturării victimei și *se consumă* în momentul deplasării cu privarea deplină de libertate a acesteia [97, p.126], dacă sunt întrunite următoarele condiții: 1) prin activitatea sa făptuitorul aduce atingere atât obiectului juridic principal, cât și obiectului juridic adiacent; 2) victima este scoasă din limitele teritoriale în care se afla inițial, și *se epuizează* în momentul încetării activității infracționale, adică în momentul eliberării victimei.

7. Tentativa la infracţiunea de răpire a unei persoane este posibilă prin începerea executării uneia dintre acțiunile de săvârșire a faptei, de regulă – a acţiunii adiacente, orientate spre realizarea acţiunii principale, și chiar în primele două etapa ale acțiunii principale [98, p.162].

8. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.164 CP RM se manifestă prin forma de vinovăție intenția directă, *in concreto* – intenție directă complexă; or, hotărârea făptuitorului trebuie să cuprindă atât acțiunea principală, cât și acțiunea adiacentă. Motivul și scopul nu influențează la calificarea faptei, excepție de la regulă fiind: interesul material, ce reprezintă semn obliga-

toriu pentru agravanta prevăzută la lit.f) alin.(2) art.164 CP RM; scopul de a scoate victima de sub protecţia legii, în condiţiile prevăzute la lit.g) alin.(1) art.135^1 CP RM; scopul de exploatare (sexuală, în muncă forţată, în cerşetorie etc.) a victimei (art.165 CP RM sau, dacă victima este minoră, concursul între infracţiunea prevăzută la lit.e) alin.(2) art.164 şi cea de la art.206 CP RM); scopul de extorcare (alin.(4) art.189 CP RM) etc.;

9. Subiect al infracţiunii de răpire a unei persoane poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârşirii infracţiunii a împlinit vârsta de 14 ani, cu excepţia cazului în care făptuitorul este o rudă apropiată cu minorul răpit (art.164^1 CP RM);

10. După caz, organizatorul, instigatorul şi complicele poartă răspundere penală în conformitate cu: alin.(1) art.164 CP RM, în ipoteza în care infracţiunea a fost săvârşită de către un singur autor sau în coautorat fără înţelegere prealabilă; lit.e) alin.(2) art.164 CP RM, în ipoteza în care la înţelegerea prealabilă între participanţi a fost convenită săvârşirea faptei de către doi sau mai mulţi autori, în ambele cazuri cu trimitere la alin.(3), (4) sau (5) art.42 CP RM [101, p.127-128].

11. Atunci când infracţiunea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată este comisă de către un *extraneus* şi un *intraneus* (împreună), încadrarea juridică se va face în baza faptelor proprii ale acestora, şi anume: „intraneusul", având calitatea de rudă apropiată, va răspunde în conformitate cu infracţiunea prevăzută de art.164^1 CP RM, iar „extraneusul", în conformitate cu lit.c) alin.(2) art.164 CP RM [104, p.115].

Problema ştiinţifică importantă care a fost soluţionată rezidă în *fundamentarea ştiinţifică* a elementelor constitutive şi circumstanţiale agravante ale infracţiunii prevăzute la art.164 CP RM şi, nu în ultimul rând, în *elaborarea* unui instrumentariu juridic necesar de identificare a deficienţelor de care suferă reglementările ce vizează infracţiunea cercetată. În procesul realizării acestor obiective s-a urmărit *formularea soluţiilor* în vederea aplicării legii penale în conformitate cu principiul legalităţii, precum şi în vederea eliminării lacunelor existente în legea penală, ceea ce ar permite asigurarea consecvenţei normelor juridico-penale.

Întru înlăturarea lacunelor existente în legislaţia penală a Republicii Moldova, **recomandăm** următoarele modele ale art.129, 164 şi 206^1 CP RM:

Articolul 129. Armele
Prin arme se înţelege instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziţii legale.

Articolul 164. Răpirea unei persoane
(1) Răpirea unei persoane, adică capturarea unei persoane urmată de luarea şi deplasarea, împotriva voinţei sau neluându-se în seamă voinţa acesteia, într-un alt loc decât cel în care se afla, cu ulterioara ei reţinere ilegală
se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 6 ani.
(2) Aceeaşi acţiune săvârşită:
b) asupra a două sau mai multor persoane;
c) cu bună ştiinţă asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputinţă cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

e) de două sau mai multe persoane;
f) din interes material;
f[1]) de către o persoană publică, o persoană cu funcţie de demnitate publică, o persoană publică străină sau un funcţionar internaţional sau de către o persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală ori care lucrează pentru o astfel de organizaţie;
g) cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă,
se pedepseşte cu închisoare de la 6 la 10 ani.

(3) Acţiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) care:
a) au fost săvârşite de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală;
b) au cauzat din imprudenţă o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii ori decesul victimei,
se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 13 ani.

(4) Acţiunile prevăzute la alin.(1), (2) sau la lit.a) alin.(3), săvârșite cu cauzarea intenționată a vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății,
se pedepsesc cu închisoare de la 13 la 15 ani.

Articolul 206[1]. Substituirea unui copil

(1) Substituirea unui copil străin,
se pedepseşte cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Aceeaşi acţiune săvârşită din interes material,
se pedepseşte cu închisoare de la 3 ani la 6 ani.

Avantajele acestor recomandări sunt următoarele:

1) s-ar crea premise pentru prevenirea erorilor de aplicare a legii penale, care pot fi condiționate de: a) delimitarea imprecisă între răpirea unei persoane și privațiunea ilegală de libertate (art.166 CP RM); b) respectarea cu strictețe a principiului legalității;

2) elaborarea unui cadru legislativ ce va acoperi: a) gravitatea sporită a faptei prejudiciabile răpirea unei persoane comisă de către o persoană care, în virtutea funcției deținute, este obligată să protejeze libertatea și securitatea victimei și b) faptele de substituire a unui copil, ceea ce la momentul actual reprezintă o lacună în legea penală;

3) vor fi evitate cheltuielile generate de eventualele condamnări ale Republicii Moldova la Curtea Europeană în legătură cu încălcarea de către legiuitorul autohton a principiului legalităţii incriminării, în special prin omiterea de a elabora norme previzibile şi clare.

Planul de cercetări de perspectivă include următoarele repere:

- Elaborarea unui proiect de hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la răpirea unei persoane;
- Continuarea investigațiilor vizând aspectele comparative ale infracțiunii de răpire a unei persoane cu alte infracțiuni conexe;
- Analiza aspectelor criminologice ale răpirii unei persoane;
- Cercetarea altor infracțiuni din Capitolul III (Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei) al Părții Speciale a Codului penal.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram M., Popovici T., Cobâșneanu V. Cercetarea infracțiunilor contra persoanei (Ghidul ofițerului de urmărire penală). Chișinău: ARC, 2004. 360 p.
2. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 656 p.
3. Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. și alții. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p.
4. Basarab M. Drept Penal Partea. Generală.Vol.I. Iași: Chemarea, 1992. 480 p.
5. Basarab M. Drept penal. Partea Generală. Vol.II. Iaşi: Chemarea, 1992. 553 p.
6. Bîrsan C. Convenţia CEDO. Comentarii pe articole. Vol.I: Drepturi şi libertăţi. București: All Beck, 2005. 1273 p.
7. Borodac A. Manual de drept penal. Partea Specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 424p.
8. Boroi Al. Drept penal. Partea Generală: Curs universitar. Bucureşti: C.H. Beck, 2008. 464 p.
9. Botezatu I. Acțiunea adiacentă în cadrul faptei prejudiciabile de escrocherie (Partea II). În: Revista Națională de drept, 2010, nr.11, p.61-70.
10. Botezatu I. Răspunderea penală pentru escrocherie. Material didactico-ştiinţific. Chișinău: CEP USM, 2010. 162 p.
11. Botnaru S. Categoriile „capacitate psihică" „discernământ ", „vinovăţie " şi „responsabilitate " în dreptul penal. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.11, p.42-45.
12. Botnaru S. Însemnătatea elementului emotiv în structura tripartită a vinovăţiei în dreptul penal substanţial. În: Studia Universitatis, 2013, nr.8(68), p.79-89.
13. Botnaru S. Subdezvoltarea psihică – cauză care exclude sau diminuează responsabilitatea persoanei fizice în dreptul penal. În: Studia Universitas, 2013, nr.8(68), p.90-95.
14. Botnaru S., Grama M., Șavga A. și al. Drept penal. Partea Generală. Vol.I. Chişinău: Tipografia Centrală, 2012. 328 p.
15. Botnaru S., Grama M., Șavga A. și al. Drept penal. Partea Generală. Vol.II. Chişinău: Tipografia Centrală, 2016. 336 p.
16. Brînza S. Infracțiuni contra proprietății. Chișinău: USM, 1999. 347 p.
17. Brînza S. Raportul dintre noţiunile „patrimoniu" şi „proprietate" în contextul apărării penale. În: Analele Ştiinţifice ale USM. Seria „Ştiinţe socioumanistice". Vol.I. Chişinău: CEP USM, 2003, p.102-110.
18. Brînza S. Obiectul infracţiunii contra patrimoniului. Chişinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p.
19. Brînza S. Obiectul infracţiunilor contra patrimoniului: Autoreferat al tezei de doctor habilitat în drept. Chişinău, 2005. 43 p.
20. Brînza S. Unele reflecţii asupra apărării penale a libertăţii persoanei împotriva infracţiunii de răpire a unei persoane (art.164). În: Revista Naţională de Drept, 2008, nr.1, p.8-14.
21. Brînza S. Răspunderea penală pentru omorul săvârşit din interes material (lit.b) alin.(2) art.145 C.pen. RM): examinarea unor aspecte controversate. În: Revista Naţională de Drept, 2008, nr.10, p.5-13.
22. Brînza S. Analiza juridico-penală a omorului săvârşit cu răpirea sau luarea persoanei în calitate de ostatic (lit.f) alin.(2) art.145 C.pen. RM). În: Revista Naţională de Drept, 2009, nr.5, p.2-15.
23. Brînza S. Răspunderea penală pentru omorul prevăzut la lit.e) alin.(2) art.145 CP RM. În:

Studia Universitatis, 2009, nr.3(23), p.111-115.

24. Brînză S. Reflecții asupra interpretării și aplicării unor prevederi ale alin.(2) art.151 CP RM și ale alin.(2) art.152 CP RM. În: Revista Națională de Drept, 2010, nr.4, p.2-11.
25. Brînza S. Infracțiunile prevăzute la art.164 și art.166 CP RM: aspecte teoretice și practice. În: Studia Universitas Moldaviae, 2015, nr.3(83), p.41-59
26. Brînza S., Stati V. Calificarea infracţiunilor privind viaţa sexuală: controverse şi soluţii. În: Revista Naţională de Drept, 2007, nr.4, p.2-10.
27. Brînza S., Stati V. O nouă viziune asupra noțiunii „intenții huliganice". În: Revista Națională de Drept, 2007, nr.10, p.20-25.
28. Brînza S., Stati V. Săvârşirea infracţiunii de două sau mai multe persoane ca presupusă formă a participaţiei penale: demitizarea unei concepţii compromise. În: Revista Naţională de Drept, 2008, nr.4, p.2-18;
29. Brînza S., Stati V. Drept penal. Partea Specială. Vol.I. Chişinău: Tipografia Centrală, 2011. 1062 p.
30. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1298 p.
31. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
32. Brînza S., Ulianovschi Gh. „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei" – opinii pe marginea proiectului noului Cod penal al Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, 2002, nr.1, p.7-11.
33. Brînza S., Ulianovschi X., Stati V. şi al. Drept penal. Vol.II. Chişinău: Cartier Juridic, 2005. 804 p.
34. Bujor V. Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei. Comentarii la Codul penal al RM din 18 aprilie 2002. Chișinău: Universitatea de Criminologie. 54 p.
35. Bulai C. Manual de drept penal. Partea Generală. Bucureşti: ALL, 1997. 647 p.
36. Bulai C., Bulai B. Manual de drept penal. Partea Generală. București: Univers Juridic, 2007. 678 p.
37. Butiuc C. Infracțiunea complexă. București: ALL BECK, 1999. 208 p.
38. Cauza *Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni contra României*, Hotărârea din 24 mai 2007 http://jurisprudentacedo.com/Dragotoniu-si-Militaru-Pidhorni-c.-Romaniei-Angajat-banca-Arest-preventiv-Luare-de-mita.html (vizitat 10.09.2014)
39. Cârnaţ T. Drept constituţional. Ed. a 2-a. Chişinău: „Print-Caro" SRL, 2010. 513 p.
40. Chirița V. Latura subiectivă a infracțiunii luării de ostatici și determinarea acesteia în procesul calificării. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare", Științe soacioumane. Ediția a XII-a, 2012, nr.1, p.19-24.
41. Ciobani I., Nedelcu N. Noţiunea cauzalităţii, a legăturii cauzale, a cauzei şi efectului. În: Studia Universitas Moldaviae, 2015, nr.3(83), p.96-104.
42. Cioclei V. Drept penal. Partea Specială. Infracțiuni contra persoanei. București: C.H. Beck, 2009. 287 p.
43. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 6.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86.
44. Codul penal adoptat la 24.03.1961, în vigoare de la 24.04.1961. În: Veştile, 1961, nr.010 (art.41), abrogat la 12.06.2003 prin Legea nr.1160-XV din 21.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128.
45. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la

18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129

46. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chișinău: ARC, 2003. 836 p.
47. Codul penal al României adoptat la 21.06.1968. În: Buletinul Oficial, 1968, nr.79-79 bis. Republicat în temeiul Legii nr.140/1997. În: Monitorul Oficial al României, 1997, nr.65 (abrogat)
48. Codul penal al României (Legea nr.286/2009), în vigoare din 1 februarie 2014 (Legea nr.187/2012). Bucureşti: C.H. Beck, 2009.
49. Codul penal comentat. Vol.II. Partea Specială / M.Basarab, V.Pașca, Gh.Mateuț, T.Medeanu, C.Butiuc. București: Hamangiu, 2008. 1168 p.
50. Constituţia Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
51. Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.54-55/502
52. Convenţia internaţională cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la New-York, din 20.11.1989, în vigoare de la 20.09.1990. Republica Moldova a aderat la Convenţie prin Hotărârea Parlamentului nr.408 din 12.12.1990, în vigoare de la 25.02.1993. În: Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ediție oficială. Chișinău, 1998, vol.1, p.51-72.
53. Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor, semnată la Haga la 16 decembrie 1970. http://www.caa.md/files/2013_02/274.pdf (vizitat 15.02.2014)
54. Copeţchi S., Hadîrca I. Calificarea infracţiunilor: Note de curs. Chișinău: Tipografia Centrală. 352 p.
55. Crăciun V. Articolul 50 Cod penal. Succinte consideraţii. În: Revista Penalmente, 2016, nr.1, p.50-67.
56. Crânguş I., Niţu A., Dragomir I. Drept penal. Partea Generală: Culegere de lecţii. Ed. a 2-a. Bucureşti: Ministerului Administraţiei şi Internelor, 2006. 256 p.
57. Crijanovschi S. Şantajul însoțit de răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora (alin.(4) art.189 CP RM). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.2, p.49-54.
58. Crijanovschi S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj. Chișinău: CEP USM, 2012. 275 p.
59. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 16.11.2009. Dosarul nr.1a-804/2009, p.3 (copia originalului)
60. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 02.12.2009. Dosarul nr.1r-397/ 2009 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cac/cac.php (vizitat 21.12.2015)
61. Decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 13.10.2015. Dosar nr.1a-93/2015 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cac/cac.php (vizitat 04.02.2016)
62. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 23.06.2009. Dosarul nr.1ra-661/2009. www.csj.md (vizitat 29.05.2012)
63. Decizia Curții de Apel Bălți din 02.03.2011. Dosarul nr.1a-58/11. www. cab.justice.md (vizitat 10.01.2013)
64. Decizia Curții de Apel Bălți din 21.06.2012. Dosar nr. 1a-205/11 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cab/cab.php (vizitat 29.10.2012)

65. Decizia Curții de Apel Cahul din 08.12.2013. Dosar nr.05-1a-279-15032013 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cach/cach.php (vizitat 20.02.2014)
66. Decizia Curții de Apel Chișinău din 12.02.2014. Dosarul nr.1a-316/14. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cac/cac.php (vizitat 16.06.2015)
67. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 22.04.2008. Dosarul nr.1ra-473/2008. www.csj.md (vizitat 07.06.2011)
68. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 09.07.2008. Dosar nr.1re-797/08. www.csj.md (vizitat 01.08.2011)
69. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 06.10.2010. Dosarul nr.1ra-945/10. http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 12.04.2014)
70. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 03.11.2010. Dosarul nr.1ra-1015/10 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 12.04.2014)
71. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 14.06.2011. Dosarul nr.1ra-319/2011 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 12.04.2014)
72. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 16.11.2011. Dosarul nr.1ra-901/11 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 20.10.2014)
73. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 30.10.2012. Dosarul nr.1ra-749/12. http://www.csj.md (vizitat 20.07.2013)
74. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 14.11.2012. Dosar nr.1ra-1227/12. www.csj.md (vizitat 27.12.2012)
75. Decizia Curții Supreme de Justiția a Republicii Moldova din 21.11.2012. Dosar nr.1ra-1244/12. http://www.csj.md (vizitat 20.07.2013)
76. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 04.12.2013. Dosar nr.1ra-1150/2013 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 21.10.2014)
77. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 21.05.2015. Dosar nr.4-1re-130/2015 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 19.09.2015)
78. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 22.01.2015. Dosarul nr.4-1re-37/2015 http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php (vizitat 19.09.2015)
79. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 10 septembrie 1948. Disponibil: http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/drepturi_onu.php (vizitat 05.09.2014)
80. Dicţionar Explicativ al Limbii Române. Ediţia a II-a / Sub red. lui I.Coteanu. Academia Română: Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 1998. 1192 p.
81. Dobrinoiu V., Neagu N. Drept penal. Partea Specială. București: Universul Juridic, 2014. 731 p.
82. Dongoroz V. şi colab. Explicaţii teoretice şi practice ale Codului penal român. Vol.I. Bucureşti: C.H. Beck, 2004. 408 p.
83. Eșanu A. Impactul ambiguității normei de incriminare asupra limitelor interzisului în legea penală a Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, 2006, nr.5, p.56-59.
84. Eşanu A. Infracţiuni legate de prelevarea organelor sau ţesuturilor umane în reglementarea legislaţiei penale contemporane: Monografie. Chişinău: CEP USM, 2009. 251 p.
85. Eşanu A., Ajder C. Controverse privind protecţia produsului concepţiei în legea penală a Republicii Moldova. În: Revista Naţională de Drept, 2010, nr.2(113), p.36-40.
86. Expertiza Codului penal al Republicii Moldova. De Muriavaleria del Tufo, Italia. http://cj.md/uploads/Expertiza-Codului-penal-al-Republicii-Moldova-Italia.pdf (vizitat

12.02.2016)

87. Explicaţii preliminare ale noului Cod penal. Vol.III (Articolele 188-256) / Coord. Antoniu Gh. Bucureşti: Universul Juridic, 2013. 655 p.
88. Giurgiu N. Legea penală şi infracţiunea. Legislaţie, doctrină, practică judiciară. Iaşi: Gama, 1994. 397 p.
89. Gîrla L. Aspecte teoretice şi practice privind infracțiunea de pruncucidere. Chișinău: CEP USM, 2006. 216 p.
90. Grama M. Participanţii la infracţiune şi particularităţile răspunderii lor. Chișinău: CE USM, 2004. 202 p.
91. Grama M. Aspecte generale ale iresponsabilității în dreptul penal. În: Studia Universitas, 2007, nr.3, p.134-139.
92. Grosu Fl. Garanţiile procesuale ale libertăţii persoanei în lumina Convenţiei Europene a Drepturilor Omului: Rezumat a tezei de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 2011. 32 p.
93. Guceac I. Curs elementar de drept constituţional. Vol.II. Chişinău: Tipografia Centrală, 2004. 494 p.
94. Gurev D. Delimitarea răpirii unei persoane de luarea de ostatici. În: Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională cu genericul: „Creşterea impactului cercetării şi dezvoltării capacităţii de inovare”, Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 21-22 septembrie 2011. Rezumatele comunicărilor, p.290-294.
95. Gurev D. Particularităţile obiectului infracțiunii de răpire a unei persoane (art.164 CP RM). În: Studia Universitatis, Seria „Ştiinţe Sociale”, 2011, nr.8 (48), p.49-58.
96. Gurev D. Probleme de identificare a semnelor laturii obiective a infracțiunii de răpire a unei persoane. În: Revista Naţională de Drept, 2011, nr.10-11. Ediţie Specială. Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică: „Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiţiei 2011-2016”, 14 octombrie 2011, Chişinău. Rezumatele comunicărilor, p.138-142.
97. Gurev D. Unele reflecţii asupra momentului de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane. În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Interferenţe universitare – integrare prin cercetare şi inovare”, Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 25-26 septembrie 2012. Rezumatele comunicărilor, p.123-126.
98. Gurev D. Particularităţile activităţii infracţionale neconsumate în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane. În: Studia Universitatis. Seria „Ştiinţe Sociale”, 2012, nr.3 (53), p.157-164.
99. Gurev D. Minorul – victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane. În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare şi inovare”,Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 26-28 septembrie 2013. Rezumatele comunicărilor, p.130-134.
100. Gurev D. Reflecţii teoretice şi practice asupra violenţei în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane. În: Revista Naţională de Drept, 2013, nr.1, p.58-64.
101. Gurev D. Răpirea unei persoane săvârşite prin participaţie. În: Studia Universitatis. Seria „Ştiinţe Sociale”, 2013, nr.8 (68), p.121-132.
102. Gurev D. Aspecte de drept comparat privind privaţiunea ilegală de libertate şi răpirea unei persoane. În: Studia Universitatis, Seria „Ştiinţe Sociale”, 2015, nr.3 (83), p.133-140.
103. Gurev D. Răpirea unei persoane cu cauzarea intenţionată a vătămării grave a sănătăţii sau a integrităţii corporale: problematica încadrării juridice şi soluţii. În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare şi inovare”, Universitatea

de Stat din Moldova, Chişinău, 28-29 septembrie 2016. Rezumatele comunicărilor, p.108-112.

104. Gurev D. Unele aspecte teoretice ale răspunderii penale pentru infracţiunea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată (art.164[1] CP RM). În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare şi inovare", Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 28-29 septembrie 2016. Rezumatele comunicărilor, p.112-116.
105. Hadji I., Chirița V. Delimitarea răpirii unei persoane de infracțiunile corelative în legislația Republicii Moldova. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.6-7, p.52-54.
106. Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 05.10.2009. Dosarul nr.4-1-re-547/09. http://www.csj.md (vizitat 20.07.2013)
107. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor", nr.23 din 28.06.2004. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2004, nr.8, p.5-11.
108. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislaţiei în cauzele despre traficul de fiinţe umane şi traficul de copii", nr.37 din 22.11.2004. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2005, nr.8, p.4-6.
109. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj", nr.16 din 7.11.2005. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2006, nr.4, p.7-11.
110. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre huliganism", nr.4 din 19.06.2006. În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2007, nr.1, p.7-11
111. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracţiunile săvârşite prin omor (art.145-148 CP RM)", nr.11 din 24.12.2012. www.csj.md (vizitat 19.09.2013)
112. Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 28.06.2004 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor" din 22.12.2014. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=196 (vizitat 12.05.2015)
113. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la modificarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.37 din 22 noiembrie 2004 „Cu privire la practica aplicării legislaţiei în cauzele despre traficul de fiinţe umane şi traficul de copii", modificată prin Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.9 din 22.12.2008", nr.13 din 22.12.2014. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=197 (vizitat 16.02.2015)
114. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova din 21.12.2015 pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.39 din 22.11.2004 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii". http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=205 (vizitat 15.02.2016)
115. Iacob M. Consideraţii actuale privind infracţiunea de lovire sau alte violenţe În: Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al.I. Cuza", Tomul LII, Ştiinţe Juridice, România, Iaşi, 2006, p.83-103.
116. Ionuș R.-G. Implicații juridico-penale asupra consimțământului victimei. Chișinău: CEP USM, 2011. 232 p.
117. Ivan Gh., Ivan M.-C. Drept penal. Partea Specială: Conform Noului Cod penal. București: C.H. Beck, 2013. 444 p.
118. Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994. În: Monitorul Oficial al Repu-

blicii Moldova, 1995, nr.13.

119. Legii cu privire la statutul judecătorului nr.544 din 20.07.1995 (Republicată în temeiul alin.(9), art.VIII al Legii nr.153 din 5.07.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.185, art.620). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.15-17.
120. Legea privind actele legislative nr.780 din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 36-38.
121. Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.111 din 22.04.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.73-76.
122. Legea pentru modificarea şi completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277-XVI din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.41-44.
123. Legea pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.252 din 08.11.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269.
124. Legea cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului, nr.320 din 27.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.42-47, art.145.
125. Legea pentru modificarea şi completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.119 din 21.06.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.130-134.
126. Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, nr.46 din 04.04.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.115, art.359. http://lex.justice.md/md/347974/ (vizitat 12.01.2015)
127. Legea privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate, nr.50 din 22.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.103.
128. Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, nr.130 din 08.07.2012. În: Monitorul Oficial, 2012, nr.222-227.
129. Legea cu privire la Procuratură, nr.3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.69-77.
130. Loghin O. Drept penal român. Partea Specială. Vol.I. București: Casa de editură și presă „Șansa" SRL, 1994. 294 p.
131. Macari I. Drept penal al Republicii Moldova. Partea Generală. Chișinău: CE USM, 2002. 398 p.
132. Macari I. Drept penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Chișinău: CE USM, 2003. 509 p.
133. Manea V. Răspunderea penală pentru acţiunile care dezorganizează activitatea penitenciarilor: Material didactico-ştiinţific. Chişinău: CEP USM, 2010. 292 p.
134. Mariţ A. Construcţia proceselor psihice ale persoanei infractorului la comiterea infracţiunii praterintenţionate în raport cu imprudenţa infracţională. În: Revista Națională de Drept, 2005, nr.10, p.41-46.
135. Mateuţ Gh. Drept penal special. Sinteză de teorie şi practică judiciară. Vol.1. Bucureşti: Lumina Lex, 1999. 239 p.
136. Mircea I. Vinovăția în dreptul penal român. București: Lumina Lex, 1998. 191 p.
137. Mitrache C. Drept penal român. Partea Generală. Bucureşti: Şansa, 1997. 357 p.
138. Mitrache C., Mitrache C. Drept penal român. Partea Generală: conform Noului Cod penal. București: Univers Juridic, 2014. 525 p.
139. Moiseev D. Modernizarea definiţiei legale a conceptului de şantaj. În: Studia Universitatis, 2007, nr.3, p.175-177.
140. Moldovan A. Drept penal. Partea Generală. Braşov: Lux Libris, 2009. 414 p.

141. Nistoreanu Gh., Boroi Al. Drept penal. Partea Specială. Bucureşti: ALL Beck, 2002. 252 p.
142. Noul Cod penal. Note. Corelații. Explicații / Coord. Hotca N.A. București: C.H. Beck, 2014. 800 p.
143. Noul Dicționar Universal al Limbii Române. Ediția a treia / Oprea I., Panfil C.-G., Radu R., Zăstrelu V. București: Litera Internațional, 2008. 1872 p.
144. Oancea I. Drept penal. Partea Generală. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1971. 570 p.
145. Păduraru A. Circumstanțele agravante ale infracțiunilor în domeniul proprietății industriale. În: Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale", 2011, nr.8(48), p.79-83.
146. Păvăleanu V. Drept penal general: conform Noului Cod penal. București: Univers Juridic, 2012. 508 p.
147. Plop A. Răspunderea penală pentru provocarea ilegală a avortului. Chișinău: CEP USM, 2015. 275 p.
148. Raportul „Drepturile Omului în Moldova. Retrospectiva 2009-2010", proiect realizat şi implementat de Asociația Promo-LEX în colaborare cu Civil Rights Defenders. 25 p. https://promolex.md/index.php?module=publications (vizitat 20.06.2016)
149. Raportul „Respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova Retrospectiva 2015" realizat în cadrul proiectului: „Consolidarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova", implementat de Asociația Promo-LEX, cu suportul financiar al National Endowment for Democracy. https://promolex.md/index. php?module=publications (vizitat 20.06.2016)
150. Regulamentul Ministerului Sănătăţii al Republicii Moldova de apreciere medico-legală a gravităţii vătămării corporale, nr.199 din 27.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.170-172.
151. Rusu I., Rusu M. Lipsirea de libertate în mod ilegal. București: Univers Juridic, 2010. 254 p.
152. Seche L., Seche M. Dicționarul de sinonime al Limbii Române. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic, 1999. 972 p.
153. Sentința Judecătoriei raionului Bender din 29.12.2015. Dosar nr.11-1-456-002015 (1-40/2015) http://www.jbe.instante.justice.md/ro/hot (vizitat 20.06.2016)
154. Sentința Judecătoriei raionului Cantemir din 02.07.2015. Dosar nr.17-1-1265-02122013 (1-72/2014) http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jct/jct.php (vizitat 14.10.2015)
155. Sentința Judecătoriei raionului Călăraşi din 27.04.2010. Dosarul-1-84-2010/ 16-1-649-15042010 www.jcl.justice.md (vizitat 15.11.2010)
156. Sentința Judecătoriei raionului Călăraşi din 18.12.2014. Dosar nr.1-355/2014/ 16-1-2664-07112014 http://www.jcl.instante.justice.md/ro/hot (vizitat 22.03.2016)
157. Sentința Judecătoriei raionului Căuşeni din 26.04.2012. Dosarul nr.1-127/2012. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jca/jca.php (vizitat 12.04.2014)
158. Sentința Judecătoriei raionului Ciadâr-Lunga din 02.06.2016. Dosarul nr.1-60/2015/ 19-1-524-17042015 http://www.jcdl.instante.justice.md/ro/hot (vizitat 10.06.2016)
159. Sentința Judecătoriei raionului Cimişlia din 25.11.2011. Dosar nr.1-44/11 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jcm/jcm.php (vizitat 21.12.2015)
160. Sentința Judecătoriei raionului Criuleni din 21.10.2010. Dosarul nr. 1-95/ 2010 (24-1-643-11062010) http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jcr/jcr.php (vizitat 20.10.2014)

161. Sentința Judecătoriei raionului Dondușeni din 20.01.2014. Dosarul nr.25-1-878-06082013 (1-138/2013). http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jdn/jdn.php (vizitat 20.10.2014)
162. Sentința Judecătoriei raionului Dubăsari din 18.03.2014. Dosar nr.1-13/2014 (53-1-701-12112013) http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jdb/jdb.php (vizitat 20.10.2014)
163. Sentința Judecătoriei raionului Glodeni din 15.05.2015. Dosar nr.1-13/15 31-1577-07112014 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jgl/jgl.php (vizitat 14.10.2015)
164. Sentința Judecătoriei raionului Hâncești din 28.10.2011. Dosarul nr.1-151 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/cac/cac.php (vizitat 20.10.2014)
165. Sentința Judecătoriei raionului Leova din 31.03.2010. Dosar nr.1-13 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jlv/jlv.php (vizitat 15.11.2010)
166. Sentința Judecătoriei raionului Orhei din 23.06.2010. Dosar nr.1-21/2010/ 38-1-472/07.10.2009 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jor/jor.php (vizualizat 27.07.2011)
167. Sentința Judecătoriei raionului Orhei din 11.11.2010. Dosar nr.1-245/2010. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jor/jor.php (vizitat 25.10.2014)
168. Sentința Judecătoriei raionului Orhei din 21.11.2011. Dosar nr.1-189/11/ 38-1-2115/19052011/ /2010270548 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jor/jor.php (vizitat 22.10.2014)
169. Sentința Judecătoriei raionului Râșcani din 09.07.2012. Dosarul nr.1-52/2012. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jrsr/jrsr.php (vizitat 20.10.2014)
170. Sentința Judecătoriei raionului Soroca din 30.04.2013. Dosarul nr.1-65/13. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jsr/jsr.php (vizitat 20.10.2014)
171. Sentința Judecătoriei raionului Strășeni din 25.06.2015. Dosar nr.1-85/2015 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jst/jst.php (vizitat 14.10.2015)
172. Sentința Judecătoriei raionului Ștefan-Vodă din 25.10.2013. Dosar nr.1-57/13 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jsv/jsv.php (vizitat 14.10.2015)
173. Sentința Judecătoriei raionului Telenești din 20.07.2010 (nepublicată). Dosarul nr.1-113/2010. Arhiva Judecătoriei Telenești.
174. Sentința Judecătoriei raionului Telenești din 12.01.2012. Dosarul nr.1-16/2012 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jtl/jtl.php (vizitat 20.10.2014)
175. Sentința Judecătoriei raionului Telenești din 25.06.2012. Dosar nr.1-57/2012 www. jt.justice.md (vizitat 20.06.2013)
176. Sentința Judecătoriei raionului Telenești din 16.11.2012. Dosarul nr.1-12/2010 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jtl/jtl.php (vizitat 20.10.2014)
177. Sentința Judecătoriei raionului Telenești din 30.01.2013. Dosarul 1-5/13 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jtl/jtl.php (20.07.2013)
178. Sentința Judecătoriei sect.Botanica, mun.Chișinău, din 22.01.2013. Dosarul nr. 1-660/11 http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jb/jb.php (vizitat 20.10.2014)
179. Sentința Judecătoriei sect.Ciocana, mun.Chișinău, din 21.11.2006. Dosarul nr. 1-251/2006 www. jcc.justice.md (vizitat 12.11.2012)
180. Simionescu E.-G. Eroarea din perspectiva dreptului penal. În: Analele Universităţii "Constantin Brâncuşi" din Târgu-Jiu, Seria „Ştiinţe Juridice", 2014, nr.2, p.37-48.
181. Simionescu E.-G. Fazele infracţiunii intenţionate. Aspecte teoretice şi practice. În: Analele

Universităţii “Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice, nr. 4, 2012, p.71-80.

182. Simonescu E.-G. Intenţia, formă de vinovăţie în legislaţia penală română şi străină. În: Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu-Jiu, Seria „Ştiinţe Juridice”, 2012, nr.3, p.113-126.
183. Sîrbu V. Semnificaţia şi rolul motivelor huliganice în contextul infracţiunii prevăzute la art.287 CP RM. În: Studia Universitas, 2015, nr.3(83), p.200-204.
184. Stati V. Din nou despre infracțiunea de pruncucidere. Considerații critice asupra unor opinii doctrinare. În: Studia Universitas, 2008, nr.1(11), p.120-126.
185. Stati V. Unele considerații asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru infracțiunea de violare de domiciliu (art.179 CP RM). În: Revista Institutului Naţional al Justiţiei, 2009, nr.3, p.38-47.
186. Ştefănoaia M. Reglementarea răspunderii pentru infracţiunile privind traficul de persoane în dreptul comparat. Chişinău: CEP USM, 2012. 314 p.
187. Ștefănuț R. Infracțiunea de violare de domiciliu în legislația Republicii Moldova și în cea a României. Studiu de drept comparat. Chișinău: CEP USM, 2011. 258 p.
188. Streteanu F. Câteva aspecte controversate privind concursul ideal de infracţiuni. În: Revista de ştiinţe penale, Anul II, 2006, p.26-37.
189. Streteanu F. Tratat de drept penal. Partea Generală. Bucureşti: C.H. Beck, 2008. 720 p.
190. Studiu selectiv în materie de drept penal / Cușnir V., Carp S., Berliba V., ș.a. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2004. 192 p.
191. Tănase A. Circumstanțele agravante ale infracțiunii de trafic de ființe umane (alin.(2) și (3) art.165 C.pen. RM). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.1, p.26-36.
192. Tănase A. Delimitarea traficului de ființe umane de unele infracțiuni adiacente. În: Studia Universitas, 2011, nr.3(43), p.221-236.
193. Tănase A. Latura subiectivă a infracțiunii de trafic de ființe umane (art.165 CP RM). În: Revista Națională de Drept, 2011, nr.2, p.10-23.
194. Tănase A. Infracţiunea de trafic de ființe umane (art.165 C.pen. RM): obiectul juridic, obiectul material, victima. În: Revista Naţională de Drept, 2010, nr.9-10, p.42-56.
195. Tănase A. Latura obiectivă a infracțiunii de trafic de ființe umane (art.165 C.pen. RM). În: Revista Națională de Drept, 2010, nr.11, p.18-33.
196. Toader T. Drept penal român. Partea Specială. Ed. a 4-a revizuită şi actualizată. Bucureşti: Hamangiu, 2009. 539 p.
197. Visterniceanu E. Răspunderea penală pentru tâlhărie. Chişinău: Tipografia Centrală, 2006. 232 p.

198. Адельханян Р. Субъективная сторона особо тяжкого преступления против здоровья (ч.«4» ст.111 УК РФ). În: Уголовное право, 2000, №1, p.3-7.
199. Азрапкин А.П. Проблемные и дискуссионные аспекты похищения человека по Уголовному кодексу России. În: Научные труды (Сборник научных трудов кафедр уголовно-правовых дисциплин и уголовного процесса и криминалистики Юридического института МГПУ (г. Москва)), 2015, №2(7), p.5-15.
200. Алиев А.Ш. Отграничения похищения человека от смежных составов преступления по Уголовному кодексу Республики Таджикистан. În: Российский следователь, 2008, № 16, p.35-37.
201. Алиев А.Ш. Уголовная ответственность за похищение человека и захват заложника

по законодательству Республики Таджикистан: сравнительный аспект: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2010. 28 p.

202. Андрушко А. Старческая немощность как причина беспомощного состояния потерпевшего. În: Legea şi Viaţa, 2013, nr.11, p.3-5.
203. Антонян Ю.М., Бородин С.В. Преступность и психические аномалии. Москва: НАУКА, 1987. 208 p.
204. Апелляционное определение Верховного Суда Российской Федерации от 15 октября 2014 года. Дело №88-АПУ14-7. http://www.vsrf.ru (vizitat la 30.12.2014)
205. Арутюнов А.А. Соучастие в преступлении по уголовному праву Российской Федерации: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2006. 49 p.
206. Бабий Н.А. Теоретические проблемы уголовно-правового значения беспомощного состояния потерпевшего. În: Право и демократия, Вып.16. Минск: БГУ, 2005, p.218-231.
207. Бархатова Е.Н. Гипноз как способ совершения преступлений. În: Российский следователь, 2012, nr.10, p.22-24.
208. Бархатова Е.Н. Преступления против собственности, совершаемые с применением психического насилия: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2015. 23 p.
209. Бауськов Д. Отграничение насильственного похищения человека от захвата заложника. În: Уголовное право, 2003, №2, p.13-15.
210. Бауськов Д. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика насильственного похищения человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003. 28 p.
211. Безбородов Д.А. Соучастие в преступлении: понятие, признаки и юридическая природа: учебное пособие. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2014. 88 p.
212. Безверхов А.Г. Имущественные преступления. Самара: Самарский университет, 2002. 359 p.
213. Бойцов А.И. Преступления против собственности. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 775 p.
214. Борзенков Г. Квалификация преступлений против жизни и здоровья: Учебно-практическое пособие. Москва: Зерцало-М, 2005. 144 p.
215. Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 467 p.
216. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2000, №2 http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=3073 (vizualizat 21.10.2014)
217. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2000, №3 http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=3095 (vizualizat 20.10.2014)
218. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2004, №10 http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=1732 (vizitat 30.12.2014)
219. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2006, №12. http://www.vsrf.ru/second.php (vizitat 12.10.2015)
220. Бюллетень Верховного Суда РФ, 2009, №10 http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=5992 (vizitat 13.01.2015)

221. Вардеванян А.П. Проблема ошибки в уголовном праве (уголовно-сравнительный анализ): Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Ереван, 2014. 29 p.
222. Васильева Н. Проблемы квалификации умышленного причинения тяжкого вреда здоровью из хулиганских побуждений. În: Российская юстиция, 2008, №2, p.35-37.
223. Ветров Н.И. Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 1999. 415 p.
224. Волков Б.С. Мотивы преступлений. Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование. Казань: Издательство Казанского университета, 1982. 154 p.
225. Габибова Г.В. Похищение человека: уголовно-правовой и криминологический аспект: По материалам Азербайджанской Республики: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2003. 29 p.
226. Гаджиев Т.Б. оглы. Похищение человека по уголовному законодательству Российской Федерации и Азербайджанской Республики (сравнительно-правовые аспекты): Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2011. 31 p.
227. Гаджиев С.Н. Ответственность за преступления, посягающие на личную свободу человека. În: Право: Теория и Практика, 2003, №7, p.46-52.
228. Гаджиэменов Б.А. Уголовно-правовые и криминологические проблемы похищения человека: По материалам Республики Дагестан: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2000. 23 p.
229. Галиакбаров Р. Квалификация групповых преступлений. Москва: Юридическая литература, 1980. 80 p.
230. Гаухман Л.В, Максимов С.В. Ответственность за преступления против собственности. Москва: Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР», 1997. 199 p.
231. Гаухман Л.Д. Борьба с насильственными посягательствами. Москва: Юридическая литература, 1969. 120 p.
232. Геворгян М.В. Разграничение убийства по найму и убийства из корыстных побуждений. În: Современное право, 2007, №9. http://www.juristlib.ru/book_2431.html (vizitat 20.02.2016)
233. Гертель Е.В. Разграничение понятий «насилие» и «принуждение» в уголовном праве. În: Уголовное право, 2010, №5, p.17-19.
234. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского. http:În:lib.ru/FILOSOF/GOBBS/leviafan.txt (vizitat 25.08.2012)
235. Гырла Л., Табарча Ю. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1. Кишинэу: „Cardidact" SRL, 2010. 712 p.
236. Дагель П., Котов Д. Субъективная сторона преступления и ее установление. Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1974. 243 p.
237. Дадагов Р.Л. Типичная модель механизма похищения человека. În: Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. 2008, nr.2, p.195-199.
238. Дементьев О., Копылова О. Проблемы возраста уголовной ответственности: лекции к курсу. Тамбов: ГОУ ВПО ТГТУ, 2010. 80 p.
239. Джинджолия Р.С. Унификация оценочных признаков при квалификации преступлении против личности. Москва: Юнити-Дана, Закон и права, 2004. 271 p.
240. Джулай Д.И. Предупредительная функция уголовной ответственности за преступле-

ния, совершенные в соучастии. În: Вестник Пермского Университета, Юридические науки, Выпуск 2(20), 2013, p.211-215.

241. Донцов А.В. Похищение человека: уголовно-правовой аспект: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2003. 26 p.
242. Доронина Е.Б. Беспомощное состояние потерпевшего в структуре состава убийства: теория, закон, практика: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Екатеринбург, 2004. 32 p.
243. Дубовец П. Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. Москва: Юридическая Литература, 1964. 155 p.
244. Дугин А. Некоторые особенности похищений женщин с целью вступления в брак. În: Российский следователь, 2003, №5, p.19-21.
245. Дудуня Н.Т. Нерешенные проблемы квалификации убийства, сопряженное с похищением человека. În: Российский следователь, 2012, №7, p.17-19.
246. Есаков Г. Квалификация убийства, сопряженного с иными преступлениями, или cuiusvis hominis est errare (и законодатель не исключение). În: Российский судья, 2004, nr.12, p.20-27.
247. Завидов Б. Вина как основание уголовной ответственности. În: Российский следователь, 2003, №6, p.36-37.
248. Злобин Г.А., Никифоров Б.С. Умысел и его формы. Москва: Юридическая литература, 1972. 264 p.
249. Иванова В.В. Преступное насилие: Учебное пособие для ВУЗов. Москва: ЮИ МВД РФ, 2002. 83 p.
250. Иванцова Н.В. Основные положения концепции общественно опасного насилия в Уголовном праве. În: Уголовное право, 2004, №4, p.26-29.
251. Иванчин А.В., Каплин М.Н. Служебные преступления: учебное пособие. Ярославль: ЯрГУ, 2013. 108 p.
252. Караидельский районный суд Республики Башкортостан, Дело № 1-99/2010. www.actoscop.com. (vizitat 12.04.2014)
253. Кваша О. Теории соучастия в преступлении в уголовном законе и доктрине. În: Закон и жизнь, 2013, №8, p.21-24.
254. Кибальник А., Соломоненко И. Новые преступления против личной свободы. În: Российская юстиция, 2004, №4, p.44-45.
255. Клименко А. Уголовно-правовая характеристика похищения человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 2004. 32 p.
256. Кобозева Т.Ю. Категория «принуждение» в уголовном праве России. În: Вестник ВГУ. Серия Право, 2008, №1, p.276-289.
257. Козлов А.П. Соучастие: традиции и реальность. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 362 p.
258. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 12-е издание, перераб. и доп. / Отв.ред. В.М. Лебедев. Москва: Юрайт, 2012. 1359 p.
259. Копейкина Л.А. Проблематика квалификации похищения людей. În: Уголовное право: перспективное развитие XX века: Материалы научно-практической конференции. Москва, 2005, p.168.
260. Копенкина Л.А. Похищение человека: уголовно-правовые и криминалистические аспекты. Санкт-Петербург: СПГУВК, 2010. 160 p.

261. Коростылёв О. Угроза в уголовном праве: понятие, виды, значение. În: Уголовное право, 2006, №3, p.37-40.
262. Кравцова О.В., Блинова-Сычкарь И.В., Дмитриенко С.А. Уголовно-правовое значение признаков потерпевшего от преступления. În: Юридические науки: проблемы и перспективы: Материалы II Международной научной конференции (г. Пермь, январь 2014 г.). Пермь: Меркурий, 2014, p.103-107.
263. Краев Д.Ю. Объективная сторона убийства, сопряженного с похищением человека. În: Криминалистъ, 2010, №1(6), p.18-24.
264. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. Москва: Госюриздат, 1960. 244 p.
265. Кудрявцев В.Н. Борьба мотивов в преступном поведении. Москва: Норма, 2007. 128 p.
266. Кузнецова Н.Ф. Избранные труды. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 834 p.
267. Курс российского уголовного права. Особенная часть / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.И. Наумова. Москва: Спарк, 2002, p.204.
268. Курс уголовного права. Общая часть: Учение о преступлении. Том 1 / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И.М. Тяжковой Москва: Зкрцало, 1999. 624 p.
269. Курс уголовного права. Том 3. Особенная часть / Под ред. Г.Н. Борзенкова, В.С. Комиссарова. Москва: Зерцало-М, 2002. 470 p.
270. Латыпова Э. Ответственность за преступления, совершенные с двумя формами вины, по уголовному праву России и зарубежных стран: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Самара, 2009. 20 p.
271. Макарь И.М. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Кишинёв: Dinamo, 2004. 576 p.
272. Малинин В., Парфенов А. Объективная сторона преступления. Санкт-Петербург: Издательство Юридического института (Санкт-Петербург), 2004. 301 p.
273. Миронов И. Уголовно-правовые и криминологические аспекты похищения человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2002. 27 p.
274. Михайлов Н. Способ совершения преступления и его уголовно-правовое значение: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2007. 28 p.
275. Михаль О.А. Вопросы квалификации незаконного лишения свободы, похищения человека и захвата заложников. În: Уголовное право, 2003, nr.4, p.48-50.
276. Насильственная преступность / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. Москва: Спарк, 1997. 139 p.
277. Наумов А.В. Российское Уголовное право. Общая часть: Курс лекций. Том 1. 3-е издание. Москва: Юридическая литература, 2004. 496 p.
278. Никулина Е.В. Анализ уголовно-правовых проблем похищения человека и его криминологическая характеристика в Северо-Кавказском регионе: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006. 26 p.
279. Новикова О.В. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения людей: По материалам Северного Кавказа: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2006. 22 p.

280. Нуркаева Т. Преступление против свободы и личной неприкосновенности и их место в системе Особенной части УК РФ. În: Уголовное право, 2003, №2, p.55-57.
281. Обзор судебной практики Верховного Суда Российской Федерации за первый квартал 2001 года. Судебная практика по уголовным делам. Квалификация преступлений. http://www.vsrf.ru/vscourt_detale.php?id=164 (vizitat la 10.02.2016)
282. Овчинникова Г.В., Павлик М.Ю., Коршунова О.Н. Захват заложника: Уголовно-правовые, криминологические и криминалистические проблемы. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 259 p.
283. Оганян Р.Э. Криминологическая теория и практика предупреждения преступлений, связанных с похищениями людей: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2002. 39 p.
284. Ожогов С.А. Словарь русского языка. Москва, 1982. 924 p.
285. Особенная часть Уголовного кодекса Российской Федерации: комментарий, судебная практика, статистика / Под общ.ред. В.М. Лебедева; отв.ред. А.В. Галахова. Москва: Горец, 2009. 1168 p.
286. Павлов В.Г. Субъект преступления. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 318 p.
287. Павлова А.А., Корякина З.И. Психическое насилие как способ совершения преступления. În: Вестник СВФУ, 2014, том 11, № 6, p.164-167.
288. Парфиненко И. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Иркутск, 2007. 28 p.
289. Пермский краевой суд, Дело № 2-19/2010. www.actoscop.com. (vizitat 12.04.2014)
290. Петров П.К. Теоретические вопросы отграничения похищения человека от смежных составов преступления. În: Проблемы права, 2007, №2(15), p.129-143.
291. Петряйкин Д. Похищение человека: объект и объективная сторона. În: Законность, 2008, №12, p.38-40.
292. Петряйкин Д.И. Похищение человека группой лиц по предворительному сговору. În: Противодействие современной преступности: оценка эффективности уголовной политики и качества уголовного закона: Сборник научных трудов / Под ред. Н.А. Лопашенко. Саратов: Саратовский Центр по исследованию проблем организованной преступности и коррупции: Сателлит, 2010, p.321-328.
293. Плотников А.И. Объективные и субъективные признаки соучастия преступления. În: Вестник ОГУ, 2004, №3, p.85-90.
294. Поляков Д.С. Объективные и субъективные признаки похищения человека. În: Вестник Калининградского филиала Санкт-Петербургского университета МВД России. Выпуск №3(29), 2012, p.104-107.
295. Попов А.Н. Убийство при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 898 p.
296. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 27.01.1999 г. №1 (в редакции от 03.12.2009 № 27) „О судебной практике по делам об убийстве (ст.105 УК РФ)”. www.krasnogorsky.svd.sudrf.ru (vizitat 10.02.2016);
297. Постановление Президиума Верховного Суда Республики Дагестан, город Махачкала, от 17.02.2011 г. Дело № 22К-676/2011. www.actoscop.com (vizitat 03.03.2012)
298. Приговор Гагаринского районного суда города Москвы от 14.12.2010. Дело № 1-477/2010. http://gagarinsky.msk.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&name_ op=doc

&number=20119524&delo_id=1540006&new=0& text_number=1 (vizitat 25.10.2014)

299. Приговор Жовтневского районного суда города Запорожья от 05.03.2007. Дело №1-220/2007 http://www.reyestr.court.gov.ua (vizitat 27.05.2013)
300. Приговор Суда Барвенкого района Харьковской области от 18 апреля 2007 года. Дело №1-104 2007. www.reyestr.court.gov.ua (vizitat 20.10.2014)
301. Прозументов Л. Организованная группа как форма соучастия в преступлении. În: Вестник Томского государственного университета, 2010, №338, p.132-135.
302. Рарог А.И. Вина в советском уголовном праве. Саратов: Издательство Саратовского Университета, 1987. 187 p.
303. Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений: практическое пособие. Москва: ТК Велби, Проспект, 2006. 224 p.
304. Резепкин О.Ю., Журавлев И.А. Захват заложника. Уголовно-правовая регламентация проблемы. Москва: Закон и право: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 160 p.
305. Российское Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов / Под ред. В.С. Комиссарова. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 560 p.
306. Российское Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов / Под ред. В.С. Комиссарова. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 720 p.
307. Российское уголовное право. Общая часть: Учебник / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В.Наумова. Москва: Спартак, 1997. 454 p.
308. Российское Уголовное право: Курс лекций. В 5-ти томах. Том 2. Преступления против личности / Под ред. А.Коробеева. Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2008. 680 p.
309. Салева Н.Н. Убийство, сопряженное с иными преступлениями: Проблемы квалификации и уголовной ответственности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2006. 22 p.
310. Самедова Ш.Т. О проблемах ответственности за похищение человека в действующем уголовном законодательстве Азербайджанской Республики. În: Baki Universitetinin Xəbərləri. Sosial-siyasi elmlər seriyasi, 2006, nr.2, p.54-65. http://static.bsu.az/w8/Xeberler%20Jurnali/sosial%202006%202/54-65.pdf (vizitat 14.01.2014)
311. Сарсенбаев Т.Е. Расследование преступлений, совершенных с использованием беспомощного состояния потерпевшего: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1995. 24 p.
312. Сверчков В. Уголовное право. Особенная часть: Краткий курс лекций. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. 262 p.
313. Селезнева Н.А. Ответственность за похищение человека по уголовному праву России и зарубежных стран. În: Наукові праці, Випуск 171, Том 183, 2012, p.26-28.
314. Семченков И.П. Актуальные проблемы квалификации убийств, сопряженных с совершением иных преступлений. În: Вестник Калининградского филиала Санкт-Петербургского университета МВД России. Выпуск №3(29), 2012, p.50-52.
315. Сердюк Л.В. Насилие: криминологическое и уголовно-правовое исследование. Москва: Юрлит-информ, 2002. 384 p.
316. Сердюк Л.В. О понятии насилия в уголовном праве. În: Уголовное право, 2004, №1, p.51-53.
317. Сердюкова Е.В. Вопросы квалификации похищения человека, сопряженного с убийством. În: Вестник СевКавГТИ, Выпуск 11, 2011, p.155-158.

318. Ситников Д.А. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2001. 21 p.
319. Советское уголовное право. Часть общая / Отв. ред. Чхиквадзе В.М. Москва: Госюриздат, 1952. 511 p.
320. Сотула А. Развитие учения о факультативных признаках субъективной стороны состава преступления. În: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Право». 2013. №1(13), p.130-164.
321. Струкова А.А. Невозвращение из-за границы средств в иностранной валюте. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 224 p.
322. Судебная практика к Уголовному кодексу Российской Федерации / Сост. С.В. Бородин, А.И. Трусова; Под общ.ред. В.М. Лебедева. Москва: Спартак, 2001. 1168 p.
323. Сулейманова Г.Ж. Уголовно-правовая ответственность за похищение человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Караганда, 2009. 32 p.
324. Русское уголовное право. Часть Общая: Лекции / Н.С. Таганцев; Сост. и отв.ред. Н.И. Загородников. Москва: Наука. 380 p.
325. Тихомирова Л.В., Тихомиров М.Ю. Юридическая энциклопедия / Под ред. М.Тихомирова. Москва: ЮРИНФОРМЦЕНТР, 1997. 526 p.
326. Трайнин А.Н. Избранные труды / Составитель Кузнецова Н.Ф. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 898 p.
327. Тютюнник И. Объект похищения человека. În: Уголовное право, 2007, №12, p.16-18.
328. Уголовное право России. Особенная часть / Под ред. Л.Кругликова, 2-е изд. Москва: Волтерс Клувер, 2004. 839 p.
329. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай, А.И. Рарога, А.И. Чучаева Москва: Инфра-М: Контракт, 2005. 553 p.
330. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть. Учебник / Под ред. Иногамовой-Хегай Л.В., Комисарова В.С., Рарога А.И. Москва: Проспект, 2007. 664 p.
331. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Курс лекций. 6-е издание / Под ред. А.И. Рарога. Москва: Эксмо, 2009. 704 p.
332. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник. / Под ред. Б.В. Здравомыслова. Москва: Юрисеъ, 1999. 480 p.
333. Уголовное право России. Общая часть: Учебник. 2-е изд. / Под ред. В.Кудрявцева, В.Лунеева, А.Наумова. Москва: Юристь, 2006. 540 p.
334. Уголовное право. Особенная часть: Учебник. 2-е изд. / Под ред. Л.Д. Гаухмана, С.В. Максимова. Москва: Эксмо, 2005. 705 p.
335. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики: Утвержден Законом Азербайджанской Республики №787-IQ от 30 декабря 1999 г., вступил в силу с 1 сентября 2000 г. согласно Закону Азербайджанской Республики № 886-IQ от 26 мая 2000 г. http://www.taxes.gov.az/uploads/qanun/2011/mecelleler/cinayet_mecellesi_rus.pdf (vizitat 20.06.2013)
336. Уголовный кодекс Аргентины / Под ред. Асланова Р., Бойцова А. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.
337. Уголовный кодекс Голландии. Законодательство зарубежных стран / Под.ред. Волженкина Б.В. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001

338. Уголовный кодекс Испании / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, Ф.М. Решетникова. Москва: Зерцало, 1998, p.124.

339. Уголовный кодекс Республики Беларусь № 275-З от 9 июля 1999 г., принят Палатой представителей 2 июня 1999 г., одобрен Советом Республики 24 июня 1999 г. http://www.twirpx.com (vizitat 22.04.2014)

340. Уголовный кодекс Республики Польша / Под общ. ред. Н.Ф. Кузнецовой. Минск: Тесей, 1998, p.301.

341. Уголовный кодекс Российской Федерации: Закон Российской Федерации № 63-ФЗ от 13 июня 1996 г., принят Государственной Думой 24 мая 1996 г., одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 г., введен в силу с 1 января 1997, с изменениями и дополнениями на 13.05.2008. Собрание Законодательства Российской Федерации, 1996, № 25. http://pravo.gov.ru (vizitat 25.06.2013)

342. Уголовный кодекс Франции. Законодательство зарубежных стран / Предисловие Н.Е. Крыловой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.

343. Уголовный кодекс Японии. Законодательство зарубежных стран / Научное редактирование А.В. Серебренниковой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.

344. Ушакова Е.В. Некоторые проблемы уголовно-правовой квалификации объективных признаков похищения человека. În: Российский следователь, 2010, nr.18, p.22-25.

345. Ушакова Е.В. Уголовно-правовые и криминологические меры противодействия похищению человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2012. 26 p.

346. Федышина П. Способ совершения преступления в уголовном праве. În: Криминалистъ, 2012, №2(11), p.18-22.

347. Фойницки И.Я. Курс уголовного права. Часть Особенная. Посягательства личные и имущественные. 7-е изд., доп. и пересмотр. / Под ред., с предисл. А.А. Жижиленко. Петроград: Юридическое общество при Петроградском университете, 1916. 443 p.

348. Хашум Назих. Ответственность за похищение человека: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008. 24 p.

349. Чиняков О.Е. Основания и особенности ответственности организатора преступления. În: Мир науки и образования, 2015, №3. http://www.mgirm.ru/World_of_science_and_education/2015/3/Chinyakov.pdf (vizitat 22.12.2015)

350. Шарапов Р.Д. Физическое насилие в уголовном праве. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 298 p.

351. Шкеле М. Способ совершения преступления и его уголовно-правовое значение: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 2001. 21 p.

352. Щипанова Н.И., Лалац В.В. Квалификация убийства при ошибке лица в свойствах личности потерпевшей. În: Вестник ЮУрГУ. Серия «Право», Т.13, 2013, № 1, p.67-70.

353. Энциклопедия уголовного права. Том 6. Соучастие в преступлении / Издание профессора Малинина. Санкт-Петербург: ГКА СПб, 2007. 564 p.

354. Якушин В.А., Назаров В.В. Ошибка в уголовном праве и ее влияние на пределы субъективного вменения (теоретические аспекты). Ульяновск: УлГУ, 1997. 62 p.

355. Савченко А. Мотив і мотивація злочину. Київ: Атіка, 2002. 144 p.

356. Політова А. Кримінально-правова характеристика злочинів проти свободи особи за

законодавством україни: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2007. 22 р.

357. Олішевський В. Розслідування та попередження викрадення людини, вчиненого з корисливих мотивів / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридических наук. Харків, 2005. 20 р.

358. Alabama Code – Article 3: Kidnapping, Unlawful Imprisonment and Related Offenses // http://codes.lp.findlaw.com /alcode/13A/6/3 (vizitat 14.10.2015)
359. Case of *Serghey Zolotuhin versus Russia*, Application no. 14939/03, ECHR 2009 http://europeancourt.ru/uploads/ECHR_Sergey_Zolotukhin_v_Russia_10_02_2009_2.pdf (vizitat 05.02.2016)
360. Case of *Cantoni versus France*, Judgment 11 November 1996 http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58068 (vizitat 16.10.2014)
361. Case of *Franz Fischer versua Austria*, Application no. 37950/97. Strasbourg, 29 May 2001, http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-59475 (vizitat 05.02.2016)
362. Case of *Kokkinakis versus Greece*, Judgment 25 May 1993. http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57827 (vizitat 16.10.2014)
363. Case of *Oliveira versus Switzerland*, (84/1997/868/1080). Strasbourg, 30 July 1998 http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58210 (vizitat 05.02.2016)
364. Case of *S.W. versus the United Kingdom*, Judgment 22 November 1995. http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57965 (vizitat 16.10.2014)
365. Case of *X. versus Turkey*. Application no. 24626/09. Strasbourg, 9 October 2012. http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-113876 (vizitat 16.02.2016)
366. Case of *Bouamar versus Belgium*. Application no. 9106/80. Strasbourg, 29 February 1988. http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57445 (vizitat 16.02.2016)
367. Case of *Ciulla versus Italy*. Application no. 11152/84. Strasbourg, 22 February 1989. http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57460 (vizitat 16.02.2016)
368. Case of *Iwańczuk versus Poland*. Application no. 25196/94. Strasbourg, 15 November 2001. http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=001-59884 (vizitat 16.02.2016)
369. Case of *Kurt versus Turkey* (15/1997/799/1002). Strasbourg, 25 May 1998. http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58198 (vizitat 16.02.2016)
370. Case of *Valašinas versus Lithuania*. Application no. 44558/98. Strasbourg, 24 July 2001. http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=001-59608 (vizitat 16.02.2016)
371. Case of *Wemhoff versus Germany*. Application no. 2122/64. Strasbourg, 27 June 1968. http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57595 (vizitat 16.02.2016)
372. Court of *Appeals of the State of New York. People vs. Lambardini*, 229 N.E.2d 206 (N.Y. 1967), Decided July 7, 1967 https://casetext.com/case/people-v-lombardi-50?page=272 (vizitat 23.10.2014)
373. Court of *Appeals of the State of New York. People vs. Levy*, 204 N.E.2d 842 (N.Y. 1965), Decided February 4, 1965 https://casetext.com/case/people-v-levy-40 (vizitat 23.10.2014)
374. Criminal Code of Canada. Last amended on December 12, 2013. Current to March 16, 2014. Published by the Minister of Justice at the following address: http://laws-lois.justice.gc.ca (vizitat 18.07.2015)
375. Delaware Criminal Code – Section 783: Kidnapping in the second degree. http://codes.lp.findlaw.com/decode/11/5/II/783 (vizitat 10.11.2014)
376. Delaware Criminal Code – Section 786: Kidnapping and related offenses. Definitions

http://codes.lp.findlaw.com/decode/11/5/II/786 (vizitat 14.10.2015)

377. Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (Concluded 25 October 1980). https://assets.hcch.net/docs/e86d9f72-dc8d-46f3-b3bf-e102911c8532.pdf (vizitat 05.09.2014)
378. International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, adopted by the General Assembly of the United Nations, of 20 Desember 2006. http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CED/Pages/ConventionCED.aspx (vizitat 30.10.2014)
379. International Covenant on Civil and Political Rights, adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 49 http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf (vizitat 05.09.2014)
380. Missouri Revised Statutes. Chapter 565: Offenses Against the Person http://www.moga.mo.gov/statutes/C565.HTM (vizitat 10.11.2014)
381. New York Penal Code. Section 135.00: unlawful imprisonment, kidnapping and custodial interference – definitions of terms // http://codes.lp.findlaw.com/nycode/PEN/THREE/H/135/135.00 (vizitat 14.10.2015)
382. Samaha J. Criminal Law. Tenth Edition. Wadsworth: Cengage Learning, 2011. 554 p.
383. Swedish Penal Code was adopted in 1962 and entered into force on 1 January 1965. http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (vizitat 19.07.2015)
384. Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 July 2014). http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (vizitat 12.07.2015)
385. The Criminal Code of Finland (39/1889, amendments up to 927/2012 included). Ministry of Justice, Finland. http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes (vizitat 19.07.2015)
386. U.S. Code, 2010. http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-55 (vizitat 02.07.2013)
387. Wayne R.Lafave, Austin W.Scott, Jr. Criminal Law. Second Edition. St.Paul, Minnesota: West publishing Co, 1986. 918 p.
388. West Virginia Code. Chapter 61. Crimes and their punishment. http://www.legis.state.wv.us/wvcode/Code.cfm?chap=61&art=2#02 (vizitat 10.11.2014)
389. Adau P., Muila A., Nogay Th. Droit Penal Spesial. Congo, 2003. 278 p.
390. Codice Penale Italiano (Testo coordinato ed aggiornato del Regio Decreto 19 ottobre 1930, n.1398), aggiornato al 01.04.2015. http://www.diritto.it/codici/2 (vizitat 12.08.2015)
391. Código Penal de Puerto Rico de 2012. Ley Núm. 146 de 30 de julio de 2012. http://www.lexjuris.com/ (vizitat 20.02.2014)
392. Código Penal Português. http://www.hsph.harvard.edu/population/domesticviolence/ portugal.penal.95.pdf (vizitat 12.02.2014)
393. Edgardo Alberto Donna. Derecho Penal. Parte Especial. Tomo II-A. Buenos Aris: Rumnzal – Culzoni, 2001. 451 p.
394. Joecks W. Strafgesetzbuch. Studienkommentar. VIII Auflage. München: Verlag C.H. Beck, 2009. 856 p.
395. Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 23. April 2014 (BGBl. I S. 410) geändert worden ist. http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf (vizitat 12.02.2014)

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata **Gurev Dorina**, declar pe proprie răspundere că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor activităţi şi realizări, în caz contrar urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Gurev Dorina

/_____/

16 aprilie 2016

CURRICULUM VITAE

DATE PERSONALE:

Numele şi prenumele: GUREV Dorina

Data naşterii: 23 ianuarie1974

Locul naşterii: s. Frasin, r-nul Dondușeni

STUDII:

Facultate – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Matematică și Cibernetică, specialitatea *Matematică teoretică,* 1996;
Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specialitatea *Drept penal*, 2006;

Masterat – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specialitatea *Drept penal*, 2008;

Doctorat – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specialitatea 12.00.08 *Drept penal (drept penal),* 2009 - 2012

ACTIVITATEA PROFESIONALA:

Lector universitar – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Catedra Drept Penal și Criminologie, septembrie 2009 – august 2015

Laborant superior – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Catedra Drept Penal și Criminologie, martie 1997 – septembrie 2008

Profesor – Liceul Teoretic „Gaudeamus", decembrie 1995 – martie 1997

DOMENII DE CERCETARE

Drept penal
Delincvența juvenilă

STAGII DE PREGATIRE ȘI DOCUMENTARE :

1. Atelierul de lucru pentru dezvoltarea abilităţilor profesionale cu genericul „*Identificarea metodelor moderne de predare şi elaborarea unui suport de curs eficient"*, organizat de către USAID, ABA Rule of Law Initiative şi Institutul Naţional al Justiţiei, desfăşurat la Chişinău, 2009;
2. Seminarul metodic cu genericul: *„Integrarea interactivă a materialelor video în predarea dreptului"*, organizat de Consiliul Absolvenţilor Programelor de Schimb finanţate de Guvernul SUA în colaborare cu Universitatea de Stat din Moldova, 2010;
3. Training to develop a report of self-evaluation for education institutions in Moldova on 19-20 January 2015, organized by Estonian Hegher Education Quality Agency, Chișinău, 2015.

PARTICIPĂRI LA CONFERINŢE:

1. Conferinţa cu genericul: *„Reforma legislativă penală*", organizată de Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi, România, Facultatea de Drept, sub egida Anului Jubiliar Petre Andrei, 23 aprilie 2010;
2. Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională cu genericul: „*Creşterea impactului cercetării şi dezvoltării capacităţii de inovare",*Universitatea de Stat din Moldova,

Chişinău, 21-22 septembie 2011;
3. Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică: „*Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiţiei 2011-2016”*, 14 octombrie 2011;
4. Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „*Interferenţe universitare – integrare prin cercetare şi inovare”,*Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 25-26 septembie 2012;
5. Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „*Integrare prin cercetare şi inovare”,*Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 26-28 septembie 2013;
6. Conferinţa internaţională *MoodleMoot Moldova 2014,* ELEARNING&SOFTWARE, Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 23 mai 2014;
7. Conference Internationale Francophone des Doctorants en Droit Penal *„La protection penale des droites fondamentaux”*, organizată de Universitatea „Petre Andrei” din Iaşi, România, Facultatea de Drept, 6-9 noiembrie 2014.

PUBLICAŢII:

Materiale didactice (manuale, suporturi de curs, materiale metodice, hărţi, atlasuri etc.)
1. Gurev D., Strulea M. *Delincvenţa juvenilă. Suport de curs.* Chişinău: CE USM, 2013. 320 p.
2. Gurev D., Moraru V. *Curricula la disciplina Optimizarea condiţiilor de executare a hotărârilor cu caracter penal* (învăţământ la Ciclul II), 2009. 30 p.
3. Gurev D., Şavga A. *Curricula la disciplina Victimologia* (învăţământ la Ciclul II*),* 2009. 28 p.
4. Gurev D., Grosu V. *Curriculum la disciplina Drept Penal Internaţional* (program master). Chişinău, CEP USM, 2010. 15 p.
5. Gurev D., Strulea M. *Curricula la disciplina Delincvenţa juveniulă* (învăţământ la zi). Chişinău: CE USM, 2013. 25 p.

Articole
6. Gurev D. *Particularităţile obiectului infracţiunii de răpire a unei persoane (art.164 CP RM).* În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis”, Seria Ştiinţe Sociale, 2011, nr.8 (48), p.49-58.
7. Gurev D. *Particularităţile activităţii infracţionale neconsumate în contextul infracţiunii de răpire a unei persoane.* În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis”, Seria Ştiinţe Sociale, 2012, nr.3 (53), p.157-164.
8. Gurev D. *Reflecţii teoretice şi practice asupra violenţei în contextul infracţiunii de răpire a unei persoane.* În: Revista Naţională de Drept, 2013, nr.1, p.58-64.
9. Gurev D. *Răpirea unei persoane săvârşite prin participaţie.* În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis”, Seria Ştiinţe Sociale, 2013, nr.8 (68), p.121-132.
10. Gurev D., Strulea M**.** *Reglementări la nivel european în materia justiţiei juvenile*. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria Ştiinţe Sociale, 2014, nr.8 (78), p.159-167.
11. Gurev D., Strulea M**.** *Formele comportamentului deviant al minorilor*. În: Revista Ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria Ştiinţe Sociale, 2014, nr.8 (78), p.168-175.
12. Gurev D. *Aspecte de drept comparat privind privaţiunea ilegală de libertate şi răpirea unei persoane.* În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria Ştiinţe Sociale, 2015, nr.3 (83), p.133-140

Teze ale comunicărilor
13. Gurev D. *Delimitarea răpirii unei personae de luarea de ostatici.* În: Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională cu genericul: „Creşterea impactului cercetării şi dezvoltării capacităţii de inovare”,Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 21-22 septembie 2011. Rezumatele comunicărilor, p.290-294.

14. Gurev D. *Probleme de identificare a semnelor laturii obiective a infracțiunii de răpire a unei persoane.* În: Revista Naţională de Drept, 2011, nr.10-11. Ediţie Specială. Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică: „Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiţiei 2011-2016", 14 octombrie 2011, Chişinău. Rezultatele comunicărilor, p.138-142.
15. Gurev D. *Uenele reflecții asupra momentului de consumare a infracțiunii de răpire a unei persoane.* În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Interferenţe universitare – integrare prin cercetare şi inovare",Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 25-26 septembie 2012. Rezumatele comunicărilor, p.123-126.
16. Gurev D. *Minorul – victimă a infracțiunii de răpire a unei persoane.* În: Conferința ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare și inovare",Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 26-28 septembie 2013. Rezumatele comunicărilor, p.130-134.
17. Gurev D. *Răpirea unei persoane cu cauzarea intenționată a vătămării grave a sănătății sau a integrității corporale: problematica încadrării juridice și soluții*. În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare şi inovare", Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 28-29 septembrie 2016. Rezumatele comunicărilor, p.108-112.
18. Gurev D. *Unele aspecte teoretice ale răspunderii penale pentru infracțiunea de răpire a unui minor de către o rudă apropiată (art.164[1] CP RM)*. În: Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională cu genericul: „Integrare prin cercetare şi inovare", Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, 28-29 septembrie 2016. Rezumatele comunicărilor, p.112-116.

LIMBI STRAINE CUNOSCUTE

Rusă – independent (B2)
Engleză – independent (B1)

DATE DE CONTACT

Tel.: (+373 22) 71 15 11 (domiciliu); 0692 57 335 (celular)
E-mail: gurevd@yahoo.com